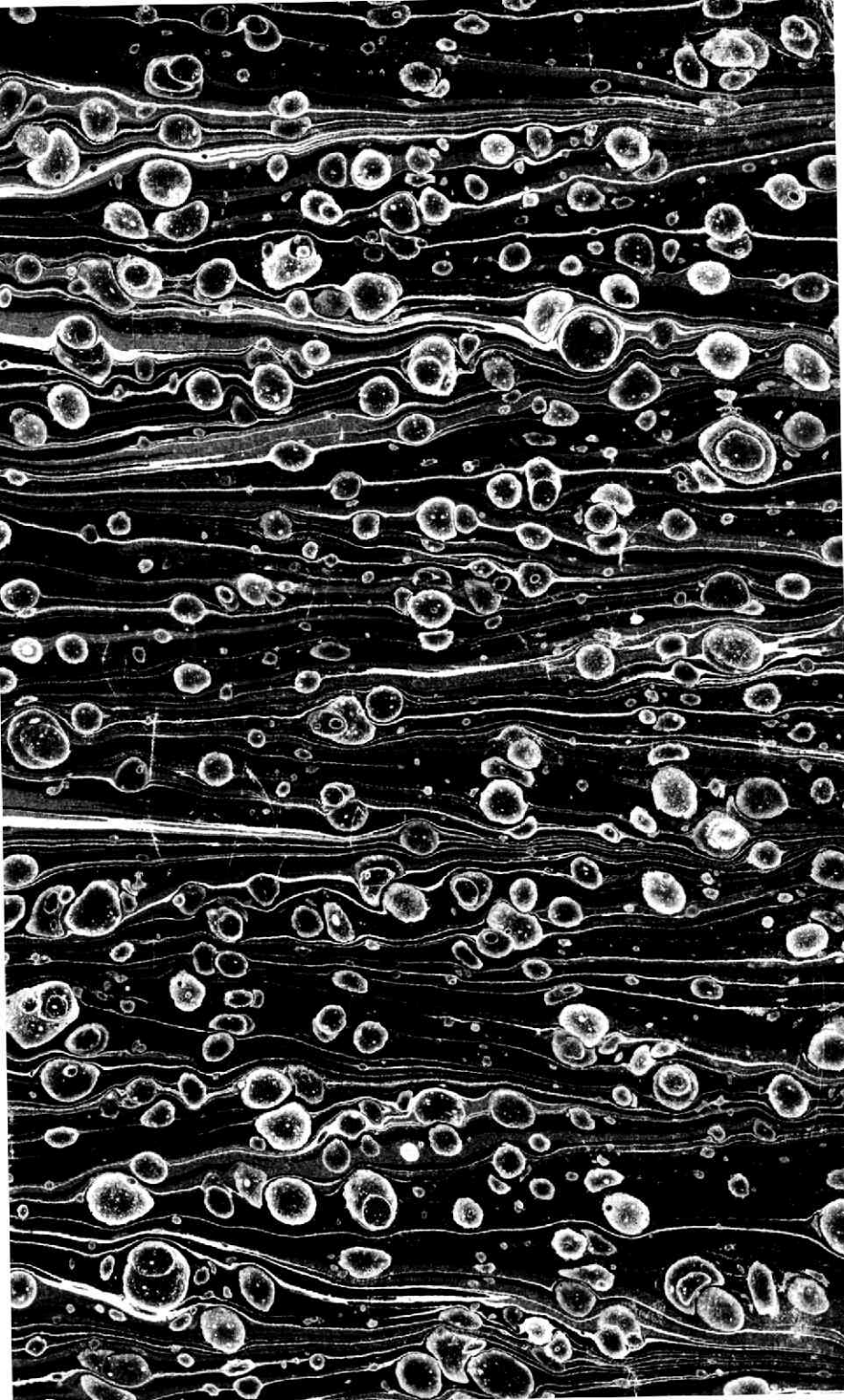

Tekstenrol ten gebruike bij Prof. J. J. van Oosterzee's 'Theologie des Nieuwen Verbonds'

<https://hdl.handle.net/1874/235117>

90
2636

mm 11875

E. oct.
2050

G E S C H E N K
VAN HET
UTR. OUD-STUDENTENFONDS.

TEKSTENROL.

G. 2050

TEKSTENROL

TEN GEBRUIKE

BIJ

Prof. J. J. VAN OOSTERZEE'S

„THEOLOGIE DES NIEUWEN VERBONDS”

UTRECHT,
C. VAN BENTUM.

1876.

V O O R R E D E.

Onder de voordeelen door de wet op het Hooger Onderwijs, direct of indirect, ons aangebracht, behoort naar de meening van velen, óók de omstandigheid dat van nu aan een tijd van vier jaren aan de studie der Theologie zal worden gewijd. En zoo wij ons niet vergissen, zal van dien tijd een grooter deel dan tot dusverre mogelijk was, voor de studie der „Biblica” worden afgezonderd.

Dit is een groot voordeel. Want wie, die slechts eenigszins bekend is in de Theologische Studentenwereld, heeft niet meer dan éénmaal van verschillende zijden de klacht over „te weinig bijbelkennis” vernomen? Wie, die ooit de pastoriën van vroegere academiekennissen binnentrad, heeft niet dikwijls den lof dezer wetenschap hooren verkondigen, en den goeden raad vernomen: „Studeer toch vlijtig biblica. Niets dat U later zóó zeer te pas komt. Bij Uw preeken, Uw catechisatie, Uw huisbezoek, telkens, en telkens weder gevoelt ge van hoeveel nut U een grondige bijbelkennis is!”

Dat bijbelkennis het begin aller theologische studie is, zal dan ook wel door niemand worden ontkend. En daarom is het een reden van blijdschap, wanneer door de nieuwe wet de studie der Biblica meer op den voorgrond zal treden. Wel werd reeds onder de „oude” verondersteld, dat men de Bijbelsche Theologie had bestudeerd vóór men de gehoorzaal der Dogmatiek binnentrad; maar bestond die studie niet dikwijls meer in naam dan in der daad?

Vraag eens aan drie-vierden van hen, die op de colleges der Biblica te vinden waren, of hun antwoord altijd bevestigend had kunnen zijn, indien hun gevraagd werd, of de paragraaf door hen nagelezen was, en

de aangehaalde teksten waren opgezocht! Tien tegen één' dat gij van allen een ontkennend antwoord krijgt. En tegelijk zoudt gij de verontschuldiging vernemen, „dat het zoo'n fameus werk was, en zoo lang ophield, al die teksten na te slaan!” Maar zij, die ook in dezen de methode „praeparatio, schola, repetitio” volgen, zullen u zeker betuigen hoe veel gemakkelijker hun de studie valt, en hoeveel beter zij de zaken konden verwerken, dan wanneer alles voor een of ander examen binnen een minimum van tijd zou moeten worden „ingepompt!” Om deze goede methode, ook voor de studie der Biblica, meer ingang te doen vinden, verschijnt deze „Tekstenrol ten gebruike bij de Bijbelsche Theologie des N. V.” Het handschrift heeft den bewerker reeds meermalen goede diensten bewezen, en hij twijfelt niet, of het gedrukte exemplaar zal menigeen van nut zijn.

Nog een enkel woord over de met grooter letter gedrukte teksten. De tekstenrol is vervaardigd met het oog op hen, die een flink gemotiveerd antwoord willen leeren geven op de vraag: „Wat leert de Schrift?” Zij zullen wèl doen met meer dan eenmaal dezen Tekstenrol bij het Handboek te gebruiken. Bij een eerste bestudeering *moeten* de groot gedrukte teksten in het geheugen geprent worden; ieder volgend maal komen er van zelf enkelen bij, en ten slotte is iedere tekst een welkom wapen in Uw apologetisch arsenaal.

Wie de keus der groot-gedrukte teksten met opmerkzaamheid vereert, zal spoedig ontdekken dat liefst die zijn aangehaald, die ook voor meer dan één Dogma tot bewijsplaats kunnen verstreken, en zoo den beoefenaar der Dogmatiek nog goede diensten bewijzen kan. Wij twijfelen niet, of ieder, die dit boekje vlijtig gebruikt, zal den bewerker in stilte danken voor den gewichtigen dienst hem bewezen. En hiermede gaat deze „Tekstenrol” de wereld in. Wie hem op zijn weg ontmoeten mocht, haaste zich de kennis te maken! Wij zijn er van overtuigd, dat hij spoedig in hem een goed vriend ontdekken zal!

INHOUD.

	Bladz.
INLEIDING.	
§ 1. Begrip der wetenschap	} 1
§ 2. Hare geschiedenis.	
§ 3. Hare methode, hoofdverdeeling en eisch.	

EERSTE HOOFDSTUK.

Oud-Testamentische grondslagen.

§ 4. Het Mozaïsme	1
§ 5. Het Profetisme.	7
§ 6. Het Judaïsme	18
§ 7. Johannes de Dooper.	23
§ 8. Resultaat.	25

TWEEDE HOOFDSTUK.

De Theologie van Jezus Christus.

§ 9. Algemeen overzicht	25
-----------------------------------	----

EERSTE AFDEELING.

De Synoptische Evangelien.

§ 10. Het Godsrijk	28
§ 11. Zijn Stichter	34
§ 12. De Opperkoning	42

	Bladz.
§ 13. De Onderdanen.	50
§ 14. Het Heil	59
§ 15. De Heilsweg.	68
§ 16. De Voleinding.	79

TWEDE AFDEELING.

Het Evangelie van Johannes.

§ 17. Inleiding	88
§ 18. De Zoon van God in het vleesch	90
§ 19. De Zoon van God in betrekking tot den Vader.	94
§ 20. De Zoon van God in betrekking tot de Wereld	99
§ 21. De Zoon van God in betrekking tot zijne discipelen	111
§ 22. De Zoon van God in zijne toekomst	118

DERDE AFDEELING.

Hoogere Éenheid.

§ 23. Verscheidenheid en Overeenstemming.	120
§ 24. Resultaat	127

DERDE HOOFDSTUK.

De Theologie der Apostelen.

§ 25. Algemeen overzicht	127
------------------------------------	-----

EERSTE AFDEELING.

De Petrinische Theologie.

§ 26. Overzicht.	128
§ 27. Petrus, een apostel van Jezus Christus.	136
§ 28. Petrus, de apostel der Besnijdenis.	144
§ 29. Petrus, de apostel der Hoop	152
§ 30. De tweede brief van Petrus.	159
§ 31. De verwaate leerbegrippen	165
§ 32. Slotsom en overgang	174

TWEEDE AFDEELING.

De Paulinische Theologie.

Bladz.

§ 33. Overzicht	175
---------------------------	-----

EERSTE ONDERDEEL.

De Menschheid en de mensch voor en buiten Christus.

§ 34. De Heidensche en Joodsche wereld	188
§ 35. De oorzaak van dezen toestand	195
§ 36. Haar gevolg	201

TWEEDE ONDERDEEL.

De Menschheid en de mensch door en in Christus.

§ 37. Het Heilsplan	204
§ 38. De Christus	211
§ 39. Het werk der Verlossing	216
§ 40. De Heilsweg	226
§ 41. De Gemeente	236
§ 42. De Toekomst	245
§ 43. De verwante Leerbegrippen	256
§ 44. Slotsom en Overgang	278

DERDE AFDEELING.

De Johannische Theologie.

§ 45. Overzicht	279
---------------------------	-----

EERSTE ONDERDEEL.

Het Evangelie en de Brieven.

§ 46. De wereld buiten Christus	283
§ 47. De verschijning van Christus	287
§ 48. Het Leven in Christus	294

TWEEDE ONDERDEEL.

De Apokalypse.

	Bladz.
§ 49. Verscheidenheid en Overeenstemming.	300

VIERDE HOOFDSTUK.

Hoogere Eenheid.

§ 50. Harmonie der Apostelen onderling.	311
§ 51. Harmonie der Apostelen met den Heer	313
§ 52. Harmonie van den Heer en de Apostelen met de Schriften des Ouden Verbonds	314

INLEIDING.

In § 1 (Begrip der Wetenschap) en § 2 (Hare Geschiedenis) worden geen teksten aangehaald.

§ 3.

Methode, Hoofdverdeeling en Eisch.

1 Joh. 5: 13. Deze dingen heb ik u geschreven die gelooft in den naam des Zoons van God, opdat gij weet dat gij het eeuwige leven hebt, en opdat Gij gelooft in den Naam des Zoons van God.

EERSTE HOOFDSTUK.

OUD-TESTAMENTISCHE GRONDSLAGEN.

§ 4.

Het Mozaïsme.

1.

Joh. 4: 22. Gijl. aanbidt wat Gij niet weet, wij aanbidden wat wij weten, want de zaligheid is uit de Joden.

2 Tim. 3: 15. En dat gij van kinds af de heilige Schriften geweten hebt die u wijs kunnen maken tot zaligheid door het geloof hetwelk in Christus Jezus is.

2.

Deut. 4: 7. Want wat groot volk is er, hetwelk de goden zoo nabij zijn als de Heer onze God, zoo dikwijls wij hem aanroepen?

- Deut. 33: 29. Welgelukzalig zijt gij, o Israël, wie is u gelijk? Gij zijt een volk, verlost door den Heer, het schild uwer hulp, en die een zwaard is uwer hoogheid, daarom zullen zich uwe vijanden geveinsdelijk aan u onderwerpen, en gij zult op hunne hoogten treden.
- Ps. 89: 16. Welgelukzalig is het volk hetwelk het geklank kent, o Heer! zij zullen in het licht uws aanschijns wandelen.
- Ps. 147: 19, 20. Hij maakt Jacob zijne woorden bekend, Israël zijne inzettingen en rechten.

4.

- Num. 12: 6—8. En hij zeide: hoort nu mijne woorden! zoo er een profeet onder u is, ik de Heer zal door een gezicht mij aan hem bekend maken, door een droom zal ik met hem spreken. Alzoo is mijn knecht Mozes niet die in mijn gansche huis getrouw is. Van mond tot mond spreek ik met hem, en door aanzien en niet door duistere woorden, en de gelijkenis des Heeren aanschouwt hij; waarom hebt Gijl. dan niet gevreesd tegen mijn knecht, tegen Mozes te spreken?
- Deut. 34: 10—12. En er stond geen profeet meer op in Israël gelijk Mozes, dien de Heer gekend had van aangezicht tot aangezicht; in al de teekenen en wonderen waartoe hem de Heer gezonden heeft, om die in Egypteland te doen aan Farao, en aan al zijne knechten en aan al zijn land, en in al die sterke hand, en in al die groote verschrikking die Mozes gedaan heeft voor de oogen van gansch Israël.
- Matth. 15: 3—6. Maar hij, antwoordende zeide tot hem. Waarom overtreedt ook gij het gebod Gods door uwe inzetting? Want God heeft geboden zeggende: Eert uwen vader en uwe moeder, en wie vader of moeder vloekt die zal den dood sterven. Maar gij zegt: zoo wie tot vader of moeder zal zeggen: »Het is een gave wat u van mij zou kunnen ten nutte komen, en zijnen vader of zijne moeder geenszins zal eeren die voldoet. En gij hebt alzoo Gods gebod krachteloos gemaakt door uwe inzetting.
- Rom. 3: 2. Vele in alle manier; want dit is wel het eerste dat hem de woorden Gods zijn toebetrouwd.
- Exod. 2: 24, 25. En God hoorde hun gekerm, en God gedacht

aan zijn verbond met Abraham, met Izak en met Jakob. En God zag de kinderen Israëls aan en God kende hen.

5.

Deut. 6: 4. Hoor Israël! de Heer onze God is een éénig Heer!

Amos 5: 25, 26. Hebt gij mij veertig jaren in de woestijn slachtofferen en spijsofferen toegebracht, o huis Israëls? Ja, gij droegt tenten van uwen Melech en den Kyân, uwe beelden, de ster uws Gods dien gij u zelve hadt gemaakt.

Exod. 20: 12. Eert uwen vader en uwe moeder, opdat uwe dagen verlengd worden in het land, dat u de Heer uw God geeft.

2 Tim. 1: 10. Doch nu geopenbaard is door de verschijning van onzen Zaligmaker Jezus Christus, die den dood heeft te niet gedaan en het leven en de onverderfelijkeid aan het licht gebracht door het Evangelie.

7.

Kol. 2: 16, 17. Dat u dan niemand oordeele in spijs of drank, of in het stuk des feestdags, of der nieuwe maan, of der sabbaten. Welke zijn een schaduw der toekomstige dingen, maar het lichaam is van Christus.

Zie Brief a. d. Hebr.

8.

Lev. 19: 2. Spreek tot de gansche vergadering der kinderen Israëls, en zegt tot hen: Gij zult heilig zijn, want ik de Heer uw God ben heilig.

Exod. 20: 2. Ik ben de Heer uw God die u uit Egypteland, uit het diensthuis heb uitgeleid.

Deut. 6: 5. Zoo zult gij den Heer uw God liefhebben, met uw gansche hart en met uwe gansche ziel en met al uw vermogen.

Marc. 12: 28—34. En een der Schriftgeleerden, hoorende dat zij te zamen in woorden waren, wetende dat hij hun wel geantwoord had, kwam tot hem en vraagde hem: »Welk is het eerste gebod van allen?»

En Jezus antwoordde hem: het eerste van al de geboden is: »Hoor Israël, de Heer onze God is een éénig Heer!» (Deut. 6: 4).

»En gij zult den Heer uwen God liefhebben uit geheel uw hart, en uit geheel uwe ziel en uit geheel uw verstand.» (Deut. 6: 5). Dit is het eerste gebod. En het tweede, aan dit gelijk, is dit: Gij zult uwen naaste liefhebben als u zelven; er is geen ander gebod grooter dan deze.” — En de Schriftgeleerde zeide tot hem: Meester! Gij hebt wel in der waarheid gezegd dat er een eenig God is en er is geen ander dan Hij. En Hem lief te hebben uit geheel het hart en uit geheel het verstand, en uit geheel de ziel, en uit geheel de kracht; en den naaste als zich zelven is meer dan al de brandofferen en de slachtofferen. En Jezus, ziende dat hij verstandiglijk geantwoord had, zeide tot hem: Gij zijt niet verre van het Koninkrijk Gods. En niemand durfde hem meer vragen.

Exod. 3: 21, 22. En ik zal dit volk genade geven in de oogen der Egyptenaren; en het zal geschieden als gij uitgaat zult gij niet ledig uitgaan. Maar elke vrouw zal van hare naburen, en van de waardin haars huizes eischen, zilveren vaten en gouden vaten en kleederen; die zult gijl. op uwe zonen en uwe dochteren leggen, en gij zult Egypte berooven.

1 Sam. 15: 3. Ga nu heen en sla Amalek en verban alles wat hij heeft, en verschoon hem niet; maar dood van den man af tot de vrouw toe, van de kinderen tot de zogelingen, van de ossen tot de schapen, van de kemelen tot de ezelen toe.

9.

Gal. 4: 1, 2. Doch ik zeg, zolang de erfgenaam een kind is, zoo verschilt hij niets van een dienstknecht, hoewel hij een heer is van alles; maar hij is onder de voogden en verzorgers, tot den tijd van den vader te voren gesteld.

Kol. 2: 21. Namelijk: raak niet en smaak niet en roer niet aan.

Gal. 3: 10. Want zoo velen er uit de werken der wet zijn, die zijn onder den vloek; want er is geschreven: Vervloekt is een iegelijk die niet blijft in al wat geschreven is in het boek der wet, om dat te doen.

Exod. 34: 6, 7. Als nu de Heer voor zijn aangezicht voorbijging, zoo riep hij, Heere! Heere! God, barmhartig en genadig, langmoedig en groot van weldadigheid en waarheid! Die de weldadigheid bewaart aan vele duizenden; die de ongerechtigheid en

overtreding en zonde vergeeft; die den schuldige geenszins onschuldig houdt, bezoeking de ongerechtigheid der vaderen aan de kinderen, en aan de kindskinderen in het derde en vierde lid.

Ps. 103: 13. Gelijk zich een Vader ontfermt over de kinderen, ontfermt zich de Heer over degenen die Hem vreezen.

1 Kon. 19: 11—13. En hij zeide: ga uit en sta op dezen berg voor het aangezicht des Heeren; en ziet, de Heer ging voorbij, en een groote en sterke wind, scheurende de bergen en brekende de steenrotsen, voor den Heer henen; doch de Heer was in den wind niet; en na dezen wind een aardbeving; de Heer was ook in de aardbeving niet; en na de aardbeving een vuur; de Heer was ook in het vuur niet, en na het vuur het suizen eener zachte stilte. En het geschiedde als Elia dit hoorde, dat hij zijn aangezicht omwond met zijn mantel en uitging en stond in den ingang der spelonk. En ziet eene stem kwam tot hem, die zeide: »Wat maakt gij hier, Elia?»

Rom. 8: 15. Want gij hebt niet ontvangen den geest der dienstbaarheid wederom tot vreeze, maar gij hebt ontvangen den geest der aanneming tot kinderen, door welchen wij roepen: »Abba! Vader!»

Deut. 30: 6. En de Heer uw God zal uw hart besnijden, en het hart van uw zaad, om den Heer uw God lief te hebben met uw gansche hart en uw gansche ziel, opdat gij leeft.

2 Kor. 3: 6. Die ons ook bekwaam gemaakt heeft om te zijn dienaars des Nieuwen Testaments, niet der letter, maar des geestes; want de letter doodt, maar de geest maakt levend.

Exod. 20: 18—21. En al het volk zag de donderen en bliksemen en het geluid der bazuinen en den rookenden berg; toen het volk zulks zag weken zij af en stonden van verre. En zij zeiden tot Mozes: spreek gij met ons en wij zullen hooren; en dat God met ons niet spreke, opdat wij niet sterven! — En Mozes zeide tot het volk: Vreest niet want God is gekomen, opdat hij u verzocht en opdat zijne vreeze voor uw aangezicht zou zijn, dat gij niet zondigt. En het volk stond van verre, maar Mozes naderde tot de donkerheid alwaar God was.

10.

Deut. 18: 15—18. Een profeet uit het midden uwer broederen,

als mij, zal de Heer uw God u verwekken, naar hem zult gij hooren. Naar alles wat gij van den Heer uw God aan Horeb geëischt hebt, zeggende: Ik zal niet voortvaren te hooren de stem des Heeren mijns Gods, en dit zelve groote vuur zal ik niet meer zien, dat ik niet sterve. Toen zeide de Heer tot mij: Het is goed wat zij gesproken hebben. Een' profeet zal ik hun verwekken uit het midden hunner broederen als u; en ik zal mijne woorden in zijn' mond geven en hij zal tot hen spreken alles wat ik hem gebieden zal.

Gen. 3: 15. En ik zal vijandschap zetten tusschen u en tusschen deze vrouw, en tusschen uw zaad en haar zaad, datzelve zal u den kop vermorselen en gij zult het de verzenen vermorselen.

Gen. 49: 10. De schepter zal van Juda niet wijken, noch de wetgever van tusschen zijne voeten, totdat Silo komt, en hem zullen de volken gehoorzaam zijn.

Num. 11: 29. Doch Mozes zeide tot hem: Zijt gij voor mij ijverende? Och of al het volk des Heeren profeten waren, dat God zijn geest over hen gave!

1 Kon. 8: 41—43. Zelfs ook aangaande den vreemde, die van uw volk Israël niet zal zijn, maar uit verre landen om uws naams wil komen zal. — (Want zij zullen hooren van uwen grooten naam en van uwe sterke hand, en van uwen uitgestrekten arm) als hij komen en bidden zal in dit huis. Hoor gij in den hemel, de vaste plaats uwer woning, en doe naar alles, waarom die vreemde tot u roepen zal; opdat alle volken der aarde uwen naam kennen om u te vreezen, gelijk uw volk Israël, en om te weten dat uw naam genoemd wordt over dit huis, hetwelk ik gebouwd heb.

Vraagpunten.

Amos 5: 25, 26. Hebt gij mij veertig jaren in de woestijn slachtofferen en spijsofferen toegebracht, o huis Israëls? Ja, gij droegt de tent van uwen Melech, en den Kyûn, uwe beelden, de ster uws Gods dien gij u zelven hadt gemaakt.

§ 5.

Het Profetisme.

1.

Num. 12: 6—8. En hij zeide, hoort nu mijne woorden! zoo er een profet onder u is, ik de Heer zal door een gezicht mij aan hem bekend maken, door een droom zal ik met hem spreken. Alzoo is mijn knecht Mozes niet die in mijn gansche huis getrouw is. Van mond tot mond spreek ik met hem, en door aanzien en niet door duistere woorden, en de gelijkenis des Heeren aanschouwt hij, waarom dan hebt gijl. niet gevreesd tegen mijnen knecht, tegen Mozes te spreken?

Richt. 4: 4. Debora nu, eene vrouw die een profetesse was, de huisvrouw van Lappidoth, deze richtte dien tijd Israël.

Richt. 6: 8. Zoo zond de Heer een man die profet was tot de kinderen Israëls; die zeide tot hen: alzoo zegt de Heer, de God Israëls: Ik heb u uit Egypteland doen opkomen en u uit het diensthuis uitgevoerd.

2.

1 Sam. 15: 11. Het berouwt mij dat ik Saul tot koning gemaakt heb, dewijl hij zich van achter mij afgekeerd heeft, en mijne woorden niet heeft bevestigd. Toen ontstak Samuel en hij riep tot den Heer den ganschen nacht.

1 Sam. 16: 6, 7. En het geschiedde toen zij inkwamen zoo zag hij Eliab aan, en dacht: zekerlijk is deze voor den Heer, zijn gezalfde. — Doch de Heer zeide tot Samuel: zie zijn gestalte niet aan, noch de hoogte zijner statuur want ik heb hem verworpen, want het is niet gelijk de mensch ziet; want de mensch ziet aan wat voor oogen is, maar de Heer ziet het hart aan.

2 Sam. 7: 3—7. En Nathan zeide tot den Koning: ga heen, en doe al wat in uw hart is, want de Heer is met u. — Maar het gebeurde in denzelfden nacht dat het woord des Heeren tot Nathan geschiedde, zeggende: Ga en zeg tot mijnen knecht tot David: zoo zegt de Heer »zoudt Gij mij een huis bouwen tot mijne woning? Want ik heb in geen huis gewoond van

dien dag af dat ik de kinderen Israëls uit Egypte opvoerde, tot op dezen dag; maar ik heb gewandeld in een tent en in een tabernakel. Overal waar ik met al de kinderen Israëls heb gewandeld heb ik wel een woord gesproken met een der stammen Israëls, die ik bevolen heb mijn volk Israël te weiden, zeggende: Waarom bouwt gij mij niet een eederen huis?

3.

Mal. 4: 4, 5. Gedenkt der wet van Mozes, mijnen knecht die ik hem bevolen heb op Horeb, aan gansch Israël; der inzettingen en rechten. Ziet ik zend Ul. den profeet Elia, eer dat die groote en vreeselijke dag des Heeren komen zal.

Jes. 63: 9, 10. In al hunne benauwdheid was hij benauwd, en de engel zijns aangezichts heeft hem behouden; door zijne liefde en door zijne genade heeft hij hen verlost; en hij nam hen op en droeg hen al de dagen van ouds. — Maar zij zijn wederspanning geworden, en zij hebben zijnen heiligen geest smarten aangedaan, daarom is hij hun in eenen vijand verkeerd, Hij zelf heeft tegen hen gestreden.

Jes. 25: 6—9. En de Heer der heerscharen zal op dezen berg allen volken een vetten maaltijd maken, een maaltijd van reinen wijn, van vet vol mergs, van reine wijnen die gezuiverd zijn, en hij zal op dezen berg verslinden het bewindsel zijns aangezichts, waarmede alle volken bewonden zijn, en het deksel waarmede alle natien bedekt zijn. Hij zal den dood verslinden tot overwinning, en de Heere Heere zal de tranen van alle aangezichten afwisschen; en hij zal de smaadheid zijns volks van de gansche aarde wegnemen, want de Heer heeft het gesproken. — En men zal te dien dage zeggen: Ziet, deze is onze God; wij hebben hem verwacht, en Hij zal ons zalig maken. Deze is de Heer; wij hebben hem verwacht, wij zullen ons verheugen en verblijden in zijne zaligheid.

Jes. 26: 19. Uwe dooden zullen leven; ook mijn dood lichaam; zij zullen opstaan: waakt op en juicht, gij die in het stof woont! want uw dauw zal zijn als een dauw der moeskruident, en het land zal de overledenen uitwerpen.

Ezech. 37: 1—14. De hand des Heeren was op mij, en de Heer

voerde mij uit in den geest en zette mij neder in het midden eener vallei; dezelve nu was vol beenderen. En hij deed mij bij dezelve voorbijgaan, geheel rondom, en ziet, er waren zeer velen op den grond der vallei, en ziet zij waren zeer dor. En hij zeide tot mij; Menschenkind! zullen deze beenderen levend worden? En ik zeide Heere! Heere! Gij weet het. Toen zeide Hij tot mij: Profeteer over deze beenderen, en zeg tot dezelve: Gij dorre beenderen! hoort des Heeren woord! Alzoo zegt de Heere Heere tot deze beenderen: Ziet ik zal den geest in u brengen en gij zult levend worden, en ik zal zenuwen op u leggen, en vleesch op u doen opkomen, en een huid over u trekken, en den geest in u geven, en gij zult levend worden en weten dat ik de Heer ben.

Toen profeteerde ik gelijk mij bevolen was, en er werd een geluid als ik profeteerde, en ziet een beroering! en de beenderen naderden, elk been tot zijn been. En ik zag en ziet er werden zenuwen op dezelve, en er kwam vleesch op, en hij trok een huid over dezelve, maar er was geen geest in hen. En hij zeide tot mij: profeteer tot den geest, profeteer menschenkind, en zegt tot den geest: Zoo zegt de Heere Heere: Gij geest kom aan van de vier winden, en blaas in deze gedooden opdat zij levend worden. — En ik profeteerde gelijk hij mij bevolen had. Toen kwan de geest in hen, en zij werden levend en stonden op hunne voeten, een gansch zeer groot heir. — Toen zeide hij tot mij: menschenkind, deze beenderen zijn het gansche huis Israëls. Ziet zij zeggen: onze beenderen zijn verdord, en onze verwachting is verloren; wij zijn afgesneden. Daarom profeteer, en zeg tot hen: zoo zegt de Heere Heere: Ziet, ik zal uwe graven openen en zal ul. uit uwe graven doen opkomen, o mijn volk, en ik zal u brengen in het land Israëls. — En gij zult weten dat ik de Heer ben als ik uwe graven zal hebben geopend, en als ik u uit uwe graven zal hebben doen opkomen, o mijn volk. En ik zal mijnen geest in u geven, en gij zult leven, en ik zal u in uw land zetten, en gij zult weten dat ik, de Heer, dit gesproken en gedaan heb, spreekt de Heer.

Dan. 12: 2, 3. En velen van die, die in het stof der aarde slapen zullen ontwaken, dezen ten eeuwigen leven, en genen tot ver-

smaadheden en tot eeuwige afgrijzing. De leeraars nu zullen blinken als de glans des uitspansels, en die er velen rechtvaardigen, gelijk de sterren altoos en eeuwiglijk.

1 Sam. 15: 22. Doch Samuel zeide: Heeft de Heer lust aan brandofferen en slachtofferen als aan het gehoorzamen van de stem des Heeren? Zie, gehoorzamen is beter dan slachtoffer, opmerken dan het vette der rammen.

Jes. 1: 11—18. Waartoe zal mij zijn de veelheid uwer slachtoffers? zegt de Heer. Ik ben zat van de brandoffers der rammen, en het smeer der vette beesten, en heb geen lust aan het bloed der varren, noch der lammeren, noch der bokken. Wanneer gijl. voor mijn aangezicht komt te verschijnen, wie heeft zulks van uwe hand geëischt dat gij mijne voorhoven betreden zoudt? Brengt niet meer vergeefs offer, het reukwerk is mij een gruwel, de nieuwe maanden en sabbatten en en het bijeenroepen der vergaderingen, vermag ik niet; het is ongerechtigheid, zelfs de verbodsdagen. Uwe nieuwe maanden en uwe gezette hoogtijden haat mijne ziel, zij zijn mij tot een last; ik ben moede geworden die te dragen. En als gijl. uwe handen uitbreidt, verberg ik mijne oogen voor u, ook wanneer gij het gebed vermenigvuldigt hoor ik niet, want uwe handen zijn vol bloed. Wascht u, reinigt u, doet de boosheid uwer handelingen van voor mijne oogen weg, laat af van kwaad te doen. Leert goed doen; zoekt het recht, helpt den verdrukte, doet den wees recht, handelt de twistzaak der weduwe. Komt dan en laat ons samen rechten, spreekt de Heer, al waren uwe zonden als scharlaken, zij zullen wit worden als sneeuw, al waren ze rood als karmozijn, zij zullen worden als witte wol.

Micha 6: 6—8. Waarmede zal ik den Heer tegenkomen, en mij bukken voor den hoogen God? Zal ik hem tegenkomen met brandofferen? met eenjarige kalveren? Zou de Heer een welgevallen hebben aan duizenden van rammen, aan tienduizenden van oliebekken? Zal ik mijn' eerstgeborene geven voor mijne overtreding? de vrucht mijns buiks voor de zonden mijner ziel? Hij heeft u bekend gemaakt, o mensch, wat goed is en wat eischt de Heer van u dan recht te doen, en weldadigheid lief te hebben en ootmoediglich te wandelen met uwen God?

Jes. 2: 4. Hij zal rechten onder de heidenen, en bestraffen

vele volken, en zij zullen hunne zwaarden slaan tot spaden, en hunne spiesen tot sikkelen; het eene volk zal tegen het andere volk geen zwaard opheffen, en zij zullen geen oorlog meer leeren.

Jes. 11: 6—9. En de wolf zal met het lam verkeeren en de luipaard bij den geitenbok nederliggen en het kalf en de jonge leeuw en het mestvee te zamen, en een klein jongskken zal ze drijven. De koe en de beerin zullen te zamen weiden, hare jongen zullen te zamen nederliggen, en de leeuw zal stroo eten gelijk de os. En een zoogkind zal zich vermaken over het hol van eene adder; en een gespeend kind zal zijne hand uitsteken in den kuil van den basilisk. **Men zal nergens leed doen noch verderven op den ganschen berg mijner heiligheid: want de aarde zal vol van kennis des Heeren zijn, gelijk de wateren den bodem der zee bedekken.**

4.

2 Sam. 23: 1—7. Voorts zijn dit de laatste woorden van David. David, de zoon van Isai zegt, en de man die hoog is opgericht, de gezalfde van Jacobs God, en liefelijk in psalmen Israëls, zegt: de geest des Heeren heeft door mij gesproken, en zijne rede is op mijne tong geweest. De God Israëls heeft tot mij gezegd, de rotssteen Israëls heeft tot mij gesproken: Daar zal zijn een Heerscher over de menschen, een rechtvaardige, een Heerscher in de vreeze Gods. En hij zal zijn gelijk het licht des morgens, wanneer de zon opgaat, des morgens zonder wolken, wanneer van den glans na den regen de grasscheutkens uit de aarde voortkomen. Hoewel mijn huis alzoo niet is bij God, nochtans heeft hij mij een eeuwig verbond gesteld, dat in alles wel geordend en bewaard is; voorzeker is daarin al mijn heil en mijne lust, hoewel hij het nog niet doet uitspruiten. — Maar de mannen Belials zullen altemaal zijn als doornen, die weggeworpen worden, omdat men ze met de hand niet kan vatten. Maar een iegelijk die ze zal aantasten voorziet zich met ijzer en het hout eener spies; en zij zullen ganschelijk met vuur verbrand worden terzelve plaats.

Matth. 22: 43, 44. Hij zeide tot hen: Hoe noemt hem dan David in den Geest zijnen Heer, zeggende: De Heer heeft gezegd tot

mijnen Heer: Zit aan mijne rechterhand totdat ik uwe vijanden zal gezet hebben tot een voetbank uwer voeten?

Hand 2: 30. Alzoo hij (David) dan een profcet was en wist dat God hem met eede gezworen had, dat hij uit de vrucht zijner lenden zooveel het vleesch aangaat den Christus verwekken zou om hem op zijnen troon te zetten.

Joel 2: 28—32. En daarna zal het geschieden dat ik mijn geest zal uitstorten over alle vleesch, en uwe zonen en uwe dochteren zullen profeteeren; uwe ouden zullen droomen droomen; uwe jongelingen zullen gezichten zien. Ja ook over de dienstknechten en dienstmaagden zal ik in die dagen mijnen geest uitgieten; en ik zal wonderteekenen geven in den hemel en op de aarde, bloed en vuur en rookpilaren. De zon zal veranderd worden in duisternis en de maan in bloed, eer dat die groote en vreeselijke dag des Heeren komt. En het zal geschieden al wie den naam des Heeren zal aanroepen zal behouden worden: want op den berg Sions en te Jeruzalem zal ontkoming zijn, gelijk de Heer gezegd heeft: en dat, bij de overgeblevenen die de Heer zal roepen.

Amos 9: 11, 12. Te dien dage zal ik de gevallen hut van Jakob weder op richten en ik zal hare reten vertuinen, en wat aan haar is afgebroken, weder oprichten, en zal ze bouwen als in de dagen van ouds. Opdat zij erfelijk bezitten het overblijfsel van Edom, en al de heidenen die naar mijn naam genoemd worden, spreekt de Heer, die dit doet.

Hosea 3: 5. Daarna zullen zich de kinderen Israëls bekeeren, en zoeken den Heer, hun God, en David hun Koning, en zij zullen vreezende, komen tot den Heer en zijne goedheid, in het laatste der dagen.

Micha 4: 5. Want alle volken zullen wandelen, elk in den naam zijns gods, maar wij zullen wandelen in den naam des Heeren, onzes Gods, eeuwiglijk en altoos.

Jes. 7: 14. Daarom zal de Heer zelf ul. een teeken geven; ziet eene maagd zal zwanger worden en zij zal een zoon baren, en zijn naam Immanuel heeten.

Jes. 9: 1—6. Het volk dat in duisternis wandelt, zal een groot licht zien; degenen die wonen in het land van de schaduw

des doods, over dezelfen zal een licht schijnen. Gij hebt dit volk vermenigvuldigd, maar gij hebt de blijdschap niet groot gemaakt; zij zullen nogthans blijde wezen voor uw aangezicht, gelijk men zich verblijdt in den oogst, gelijk men verheugd is wanneer men den buit uitdeelt. Want het juk van hunnen last en den stok hunner schouders, en den staf desgenen, die hen dreef, hebt gij verbroken, gelijk ten dage der Midianieten. — Toen de gansche strijd dergenen, die streden, met geweld geschiedde, en de kleederen in het bloed gewenteld en verbrand werden tot een voedsel des vuurs. Want een kind is ons geboren, een Zoon is ons gegeven, en de heerschappij is op zijnen schouder; en men noemt zijnen naam Wonderlijk, Raad, Sterke God, Vader der Eeuwigheid, Vrededorst. Der grootheid dezer heerschappij, en des Vredes zal geen einde zijn, op den troon van David, en in zijn koninkrijk, om dat te bevestigen, en dat te sterken met gericht en met gerechtigheid, van nu aan tot in eeuwigheid toe. De ijver des Heeren der heirscharen zal zulks doen.

Jes. 11: 1—10. Want er zal een rijsken voortkomen uit den afgehouden tronk van Isaï, en een scheut uit zijne wortelen zal vrucht voortbrengen. En op hem zal de Geest des Heeren rusten, de Geest der wijsheid en des verstands, de Geest des raads en der sterkte, de Geest der kennis en der vreeze des Heeren. En zijn rieken zal zijn in de vreeze des Heeren; en hij zal naar het gezicht zijner oogen niet richten; hij zal ook naar het gehoor zijner ooren niet bestraffen. Maar hij zal de armen met gerechtigheid richten, en de zachtmoedigen des lands met rechtmatigheid bestraffen doch hij zal de aarde slaan met de roede zijns monds, en met den adem zijner lippen zal hij de goddeloozen dooden. Want gerechtigheid zal de gordel zijner lenden zijn; ook zal de waarheid de gordel zijner lenden zijn. En de wolf zal met het lam verkeerren, en de luipaard bij den geitenbok nederliggen; en het kalf en de jonge leeuw en het mestvee te zamen, en een klein jongskan zal ze drijven. De koe en de beerin zullen te zamen weiden, hare jongen zullen te zamen nederliggen, en de leeuw zal stroo eten gelijk de os. En een zoogkind zal zich vermaken over het hol van een adder, en een gespeend kind zal zijne hand uitsteken in den

- kuil van den basilisk. Men zal nergens leed doen, noch verderven op den ganschen berg mijner heiligheid: want de aarde zal vol van kennis des Heeren zijn gelijk de wateren den bodem der zee bedekken. Want het zal geschieden tenzelfden dage dat de heidenen naar den wortel van Isaï, die staan zal tot eene banier der volken, zullen vragen, en zijne rust zal heerlijk zijn. — Zie Jesaja, de laatste hoofdstukken; inzonderheid Hoofdst. 42; 49; 50: 4—11; 52: 13—53: 12.
- Jes. 55: 3. Neigt uw oor en komt tot mij, hoort, en uwe ziel zal leven; want Ik zal met u een eeuwig verbond maken, en u geven de gewisse weldadigheden van David.
- Jer. 43: 5, 6. Zie de dagen komen spreekt de Heer, dat ik aan David een rechtvaardigen spruit zal verwekken; die zal Koning zijnde regeeren, en voorspoedig zijn, en recht en gerechtigheid doen op de aarde. In zijne dagen zal Juda verlost worden, en Israël zeker wonen; en dit zal zijn naam zijn waarmede men hem zal noemen: de Heer onze gerechtigheid.
- Jer. 31: 31—34. Ziet, de dagen komen, spreekt de Heer, dat Ik met het huis van Israel en met het huis van Juda een nieuw verbond zal maken; niet naar het verbond dat Ik met hunne vaders gemaakt heb, ten dage als Ik hunne hand aangreep, om hen uit Egypteland uit te voeren, welk mijn verbond zij vernietigd hebben, hoewel Ik hen getrouwd had, spreekt de Heer. Maar dit is het verbond dat Ik na die dagen met het huis van Israël maken zal spreekt de Heer. Ik zal mijne wet in hun binnenste geven, en zal die in hun hart schrijven, en Ik zal hun tot een God zijn en zij zullen Mij tot een volk zijn. En zij zullen niet meer een iegelijk zijnen broeder leeren, zeggende: kent den Heer, want zij zullen Mij allen kennen, van hunnen kleinste af tot hun grootste toe, spreekt de Heer, want Ik zal hunne ongerechtigheid vergeven en hunner zonden niet meer gedenken.
- Ezech. 17: 22—24. Alzoo zegt de Heere Heere: Ik zal ook van den oppersten tak des hoogen ceders neme, dat Ik zetten zal: van het opperste zijner jonge takjes zal Ik een teederen afplukken, denwelken Ik op een hooger en verheven berg planten zal: op den berg der hoogte van Israël zal Ik hem planten; en hij

zal takken voortbrengen, en vrucht dragen, en hij zal tot eenen heerlijken ceder worden, dat onder hem wonen zal alle gevogelte van allerlei vleugel; in de schaduw zijner takken zullen zij wonen. Zoo zullen alle boomen des velds weten dat Ik, de Heer den hoogen boom vernederd heb, den nederigen boom verheven heb, den groenen boom verdroogd, en den droogen boom bloeiende gemaakt heb: Ik, de Heer, heb het gesproken, en zal het doen.

Ezech. 34: 23. En Ik zal een eenigen Herder over hen verwekken, en hij zal hen weiden, namelijk mijnen knecht David, die zal u weiden en die zal hun tot een herder zijn.

Ezech. 47: 1—12. Daarna bracht hij mij weder tot de deur van het huis en zie, daar vloten wateren uit, van onder den dorpel des huizes naar het oosten, want het voorste deel des huizes was in het oosten, en de wateren daalden af van onderen uit de rechterzijde van het huis, van het zuiden des altaars. En hij bracht mij uit door den weg van de noorderpoort, en voerde mij om door den weg van buiten tot de buitenpoort, den weg die naar het oosten ziet: en zie de wateren sprongen uit de rechterzijde. Als nu die man naar het oosten uitging, zoo was er een meetsnoer in zijne hand; en hij mat duizend ellen en deed mij door de wateren doorgaan, en de wateren raakten tot aan de enkels. Toen mat hij nog duizend ellen en deed mij door de wateren doorgaan, en de wateren raakten tot aan de kniën, en hij mat nog duizend en deed mij doorgaan en de wateren raakten tot aan de lenden. Voorts mat hij nog duizend, en het was een beek, waar ik niet kon doorgaan: want de wateren waren hooge wateren waar men door zwemmen moest, eene beek waar men niet kon doorgaan.

En hij zeide tot mij: Hebt gij het gezien menschenkind? Toen voerde hij mij en bracht mij weder tot aan den oever der beek. Als ik wederkeerde, zie zoo was er aan den oever der beek zeer veel geboomte, van deze en van gene zijde. Toen zeide hij tot mij, deze wateren vlieten uit naar het voorste Galilea, en dalen af in het vlakke veld, daarna komen zij in de zee; in de zee uitgebracht zijnde, zoo worden de wateren gezond. Ja het zal geschieden, dat alle levende ziel die er in wemelt, overal waarhenen een der twee beken komen

zal, leven zal, en daar zal wel zeer veel visch zijn, omdat deze wateren daarhenen zullen gekomen zijn, en zij zullen gezond worden en het zal leven, alles waarhenen deze beek komen zal. Ook zal het geschieden, dat er visschers aan dezelve zullen staan, van En-gedi aan tot En-egla'im toe; daar zullen plaatsen zijn tot uitspreiding der netten; haar visch zal naar zijnen aard wezen als de visch van de groote zee, zeer menigvuldig. Doch hare modderige plaatsen en hare moerassen zullen niet gezond worden, zij zijn tot zout overgegeven. Aan de beek nu, aan haren oever, zal van deze en van gene zijde opgaan allerlei spijsgeboomte, welks blad niet zal afvallen, noch de vrucht daarvan vergaan; in zijne maanden zal het nieuwe vruchten voortbrengen; want zijne wateren vlieten uit het heiligdom; en zijne vrucht zal zijn tot spijs en zijn blad tot heeling.

Daniel, Hoofdst. II en VII.

Hagg. 2: 7—10. Want alzoo zegt de Heer der heirscharen: Nog eens, een weinig tijds zal het zijn; en Ik zal de hemelen, en de aarde, en de zee, en het drooge doen beven. Ja, ik zal al de heidenen doen beven, en zij zullen komen tot den wensch aller heidenen, en Ik zal dit huis met heerlijkheid vervullen, zegt de Heer der heirscharen. Mijne is het zilver, en mijne is het goud, spreekt de Heer der heirscharen. De heerlijkheid van dit laatste huis zal grooter worden dan van het eerste, zegt de Heer der heirscharen; en in deze plaats zal ik vrede geven, spreekt de Heer der heirscharen.

Zach. 6: 12, 13. En spreekt tot hem, zeggende: Alzoo spreekt de Heer der heirscharen, zeggende: Ziet, een man wiens naam is SPRUITE, die zal uit zijne plaats spruiten, en hij zal des Heeren tempel bouwen. Ja, hij zal den tempel des Heeren bouwen, en hij zal het sieraad dragen, en hij zal zitten, en heerschen op zijnen troon; en hij zal priester zijn op zijnen troon; en de raad des vredes zal tusschen die beiden wezen.

Zach. 9: 9. Verheug u zeer, gij dochter Zions! juich, gij dochter Jeruzalems! Ziet, uw Koning zal tot u komen, rechtvaardig, en hij is een Heiland; arm, en rijdende op een ezel, en op een veulen, een jong der ezellen.

Mal. 3: 1. Ziet, ik zende mijnen Engel, die voor mijn aange-

zicht den weg bereiden zal; en snellijk zal tot zijnen tempel komen die Heer, dien gijlieden zoekt, te weten, de Engel des verbonds, aan denwelken gij lust hebt; ziet, hij komt, zegt de Heer der heirscharen.

Mal: 4: 5. Ziet, ik zende u den profeet Elia, eer dat die groote en vreeselijke dag des Heeren komen zal.

5.

Neh. 9: 30. Doch gij vertoogt het vele jaren over hen, betuigtet tegen hen door uwen Geest, door den dienst uwer profeten, maar zij neigden het oor niet; daarom hebt Gij hen gegeven in de hand van de volken der landen.

Amos 2: 11. En ik heb sommigen uit uwe zonen tot profeten verwekt, en uit uwe jongelingen tot Nazireën; is dit niet zoo, gij kinderen Israëls? spreekt de Heer.

Ps. 74: 9. Wij zien onze teekenen niet; er is geen profeet meer, noch iemand bij ons die weet hoe lang.

6.

Jes. 61: 1. De geest des Heeren Heeren is op mij, omdat de Heer mij gezalfd heeft, om een blijde boodschap te brengen den zachtmoedigen: Hij heeft mij gezonden om te verbinden de gebrokenen van hart, om den gevangenen vrijheid uit te roepen, en den gebondenen opening der gevangenis.

Luc. 4: 18, 19. De Geest des Heeren is op mij, daarom heeft Hij mij gezalfd; Hij heeft mij gezonden om den armen het Evangelie te verkondigen, om te genezen die gebroken zijn van harte; om den gevangenen te prediken loslating, en den blinden het gezicht, om de verslagenen heen te zenden in vrijheid; om te prediken het aangename jaar des Heeren.

Luc. 12: 40. Gij dan, zijt ook bereid: want in welke ure gij het niet meent zal de Zoon des Menschen komen.

Luc. 23: 37. En zij zeiden: Indien gij de Koning der Joden zijt, zoo verlos u zelve.

7.

Luc. 24: 27. En begonnen hebbende van Mozes en van al de

Profeten, leide hij hun uit, in al de schriften hetgeen van hem geschreven was.

Hand. 17: 3. Dezelve openende, en voor oogen stellende, dat de Christus moest lijden en opstaan uit de dooden, en dat deze Jezus is de Christus, dien ik, zeide hij, ulieden verkondige.

§ 6.

Het Judaïsme.

3.

Hand. 15: 21. Want Mozes heeft er van ouden tijden in elke stad die hem prediken, en hij wordt op elken sabbat in de synagogen gelezen.

4.

Matth. 15: 1—14. Toen kwamen tot Jezus eenige schriftgeleerden en Farizeën, die van Jeruzalem waren, zeggende: Waarom overtreden uwe discipelen de inzettingen der ouden? Want zij wasschen hunne handen niet wanneer zij brood zullen eten. Maar hij, antwoordende zeide tot hen: Waarom overtreedt ook gij het gebod Gods, door uwe inzetting? Want God heeft geboden zeggende: Eert uwen vader en moeder; en: wie vader of moeder vloekt, die zal den dood sterven.

Maar gij zegt: zoo wie tot vader of moeder zal zeggen: Het is een gave, zoo wat u van mij zou kunnen te nutte komen; en zijn' vader of zijne moeder geenszins zal eeren, die voldoet. En gij hebt alzoo Gods gebod krachteloos gemaakt door uwe inzetting. Gij geveinsden! wel heeft Jesaja van u geprofeteerd, zeggende: Dit volk genaakt Mij met hun mond en eert Mij met de lippen, maar hun hart houdt zich verre van Mij; doch te vergeefs eeren zij Mij, leerende leeringen die geboden van menschen zijn.

En als hij de schare tot zich geroepen had, zeide hij tot hen: Hoort en verstaat. Hetgeen ten monde ingaat, ontreinigt den mensch niet, maar hetgeen ten monde uitgaat, dat ontreinigt den mensch. Toen kwamen zijne discipelen tot hem en zeiden tot hem: Weet gij wel, dat de Farizeën, deze rede

hoorende, geërgerd geweest zijn? Maar hij, antwoordende, zeide: Alle plant, die mijn hemelsche Vader niet geplant heeft, zal uitgeroeid worden. Laat hen varen, zij zijn blinde leidslieden der blinden. Indien nu de blinde den blinde leidt, zoo zullen zij beiden in de gracht vallen.

5.

Marc. 12: 40. Welke de huizen der weduwen opeten, en dat onder den schijn van lang te bidden. Deze zullen zwaarder oordeel ontvangen.

Matth. 23: 15. Wee u, gij schriftgeleerden en farizeën, gij geveinsden! want gij omreist zee en land, om eenen jodengenoot te maken; en als hij het geworden is, zoo maakt gij hem een kind der helle, tweemaal meer dan gij zijt.

Marc. 3: 6. En de farizeën, uitgegaan zijnde, hebben terstond met de herodianen te zamen raad gehouden tegen hem, hoe zij hem zouden dooden.

Hand. 4: 2. Zeer ontevreden zijnde, omdat zij het volk leerden, en verkondigden in Jezus de opstanding uit de dooden.

Hand. 23: 8. Want de sadduceën zeggen, dat er geene opstanding is, noch engel, noch geest; maar de farizeën belijden het beide.

6.

Matth. 9: 35. En Jezus omging al de steden en vlekken, leerende in hun synagogen, en predikende het evangelie des koninkrijks, en genezende alle ziekte en alle kwale onder het volk.

Joh. 7: 49. Maar deze schare, die de wet niet weet, is vervloekt!

Matth. 5: 3. Zalig zijn de armen van geest, want hunner is het koninkrijk der hemelen.

Matth. 11: 25. In dienzelfen tijd antwoordde Jezus en zeide: Ik dank u, Vader! Heer des hemels en der aarde! dat Gij deze dingen voor de wijzen en verstandigen verborgen hebt, en hebt dezelve den kinderkens geopenbaard.

Joh. 4: 39—42. En velen der Samaritanen uit die stad geloofden in hem, om het woord der vrouw, die getuigde: Hij heeft mij gezegd alles, wat ik gedaan heb. Als dan de Samaritanen tot hem gekomen waren, baden zij hem, dat hij bij hen bleve; en

hij bleef aldaar twee dagen. En er geloofden er veel meer om zijns woords wil; en zeiden tot de vrouw: Wij gelooven niet meer, om uws zeggens wil: want wij zelven hebben hem gehoord, en weten, dat deze waarlijk is de Christus, de Zaligmaker der wereld.

7.

- Dent. 33: 2. Wij zeiden dan: de Heere is van Sinaï gekomen, en is hunlieden opgegaan van Seir: Hij is blinkende verschenen van het gebergte Paran, en is aangekomen met tienduizenden der heiligen, tot zijne rechterhand was een vurige wet aan hen.
- Hand. 7: 53. Gij, die de wet ontvangen hebt, door bestellingen der Engelen, en hebt ze niet gehouden!
- Gal. 3: 19. Waartoe is dan de wet? Zij is om der overtredingen wil daarbij gesteld, totdat het zaad zou gekomen zijn, dien het beloofd was; en zij is door de engelen besteld in de hand des middelaars.
- Hebr. 2: 2. Want indien het woord, door de engelen gesproken, vast is geweest, en alle overtreding en ongehoorzaamheid rechtvaardige vergelding ontvangen heeft.
- Matth. 12: 27. En indien ik door Beëlzebul de duivelen uitwerp, door wien werpen ze dan uwe zonen uit? Daarom zullen die uwe rechters zijn.
- Dan. 12: 1—3. En te dier tijd zal Michäel opstaan, die groote vorst, die voor de kinderen uws volks staat, als het zulk een tijd der benauwdheid zijn zal, als er niet geweest is, sinds dat er een volk geweest is tot op dienzelfen tijd toe; en te dier tijd zal uw volk verlost worden, al wie gevonden wordt geschreven te zijn in het boek. — En velen van die, die in het stof der aarde slapen, zullen ontwaken, dezen ten eeuwigen leven, en genen tot versmaadheden en tot eeuwig afgrijzing. De leeraars nu zullen blinken als de glans des uitspansels, en die er velen rechtvaardigen, gelijk de sterren, altoos en eeuwiglijk.
- Matth. 23: 16—22. Wee u gij blinde leidlieden! die zegt: zoo wie gezworen zal hebben bij den tempel, dat is niets, maar zoo wie gezworen zal hebben bij het goud des tempels, die is schuldig. Gij dwazen en blinden! want welk is meerder? het goud, of de tempel die het goud heiligt?

En zoo wie zal gezworen hebben bij het altaar, dat is niets, maar zoo wie gezworen zal hebben bij de gave, die daarop is, die is schuldig. Gij dwazen en blinden! want wat is meerder? De gave, of het altaar, dat de gave heiligt? Daarom wie zweert bij het altaar, die zweert bij hetzelfde en bij al wat daarop is. En wie zweert bij den tempel, die zweert bij Dien, die daarin woont. En wie zweert bij den Hemel die zweert bij den troon Gods en bij Dien, die daarop zit.

8.

- 1 Maccab. 2: 57. David, in zijne barmhartigheid, heeft den troon van een eeuwig koninkrijk beërfd.
- 1 Maccab. 4: 46. En zij brachten de steenen op den berg des huizes op een bekwame plaats, tot dat er een profeet zou komen, om te antwoorden (wat men) met dezelve (doen zou).
- 1 Maccab. 14: 41. En dat het den Joden, en den priesters behaagd had, dat Simon hun overste en hoogepriester zou zijn in eeuwigheid, tot dat een getrouw profeet zou opstaan.
- Matth. 2: 2. Zeggende: Waar is de geboren koning der joden? Want wij hebben gezien zijne ster in het oosten, en zijn gekomen om hem te aanbidden.
- Marc. 9: 12. En hij, antwoordende, zeide tot hen: Elias zal wel eerst komen, en alles weder oprichten; en het zal geschieden gelijk geschreven is van den Zoon des Menschen dat hij veel lijden zal en veracht worden.
- Joh. 1: 21. En zij vraagden hem: Wat dan? Zijt gij Elias? En hij zeide: Ik ben die niet. Zijt gij de profeet? En hij antwoordde: Neen.
- Joh. 7: 27. Doch van dezen weten wij, van waar hij is; maar de Christus, wanneer hij komen zal, zoo zal niemand weten van waar hij is.
- Matth. 2: 4—6. En bijeenvergaderd hebbende al de overpriesters en schriftgeleerden des volks, vraagde van hen, waar de Christus zou geboren worden. En zij zeide tot hem: Te Bethlehem, in Judea gelegen, want alzoo is geschreven door den profeet: En gij Bethlehem, gij land Juda! zijt geenszins de minste onder de vorsten van Juda; want uit u zal de leidman voortkomen, die mijn volk Israël weiden zal.

- Joh. 12: 34. De schare antwoordde hem: Wij hebben uit de wet gehoord, dat de Christus blijft in der eeuwigheid; en hoe zegt gij, dat de Zoon des Menschen moet verhoogd worden? Wie is deze Zoon des Menschen?
- Hand. 1: 6. Zij dan, die samengekomen waren, vraagden hem, zeggende: Heere! zult gij in dezen tijd aan Israël het koningrijk weder oprichten?
- Joh. 4: 25. De vrouw zeide tot hem: Ik weet, dat de Messias komt, die genaamd wordt Christus; wanneer die zal gekomen zijn, zoo zal hij ons alle dingen verkondigen.
- Joh. 16: 30. Nu weten wij, dat gij alle dingen weet, en gij hebt niet van noode, dat u iemand vrage. Hierom gelooven wij, dat gij van God uitgegaan zijt.
- Matth. 11: 1—6. En het is geschied, toen Jezus getindigd had zijnen twaalf discipelen bevelen te geven, dat hij van daar voortging, om te leeren en te prediken in hunne steden. En Johannes, in de gevangenis gehoord hebbende de werken van Christus, zond twee van zijne discipelen; en zeide tot hem: Zijt gij degene, die komen zou, of verwachten wij een anderen? En Jezus antwoordde en zeide tot hen: Gaat heen en boodschapt Johannes weder, hetgeen gij hoort en ziet: de blinden worden ziende, en de kreupelen wandelen; de melaatschen worden gereinigd, en de dooven hooren; de dooden worden opgewekt, en den armen wordt het Evangelie verkondigd. En zalig is hij, die aan mij niet zal geërgerd worden.
- Joh. 7: 31. En velen uit de scharen geloofden in hem, en zeiden: Wanneer de Christus zal gekomen zijn, zal hij ook meer teekenen doen dan die, welke deze gedaan heeft?
- Luc. 1: 74, 75. Dat wij, verlost zijnde uit de hand onzer vijanden, Hem dienen zouden zonder vreeze, in heiligheid en gerechtigheid voor Hem al de dagen onzes levens.

9.

- * Luc. 2: 38. En deze, te dierzelfer ure daarbij komende, heeft insgelijks den Heer beleden, en sprak van hem tot allen, die de verlossing in Jeruzalem verwachtten.
-

§ 7.

Johannes de Dooper.

2.

- Luc. 7: 28. Want ik zeg ulieden, onder die van vrouwen geboren zijn, is niemand meer dan Johannes de Dooper, maar de minste in het koninkrijk Gods is meer dan hij.
- Luc. 16: 16. De wet en de profeten zijn tot op Johannes; van dien tijd af wordt het koninkrijk Gods verkondigd, en een iegelijk doet geweld op hetzelfde.

3.

- Hand. 13: 25. Doch als Johannes den loop vervulde, zeide hij: Wie meent gij. dat ik ben? ik ben de Christus niet; maar ziet hij komt na mij, wien ik niet waardig ben de schoenen zijner voeten te ontbinden.
- Joh. 1: 15. Johannes getuigt van hem en heeft geroepen, zeggende: Deze was het van welken ik zeide: die na mij komt, is vóór mij geworden, want hij was eer dan ik.
- Joh. 1: 29. Des anderen daags zag Johannes Jezus komen en zeide: Zie het Lam Gods dat de zonden der wereld wegneemt.
- Joh. 3: 27—36. Johannes antwoordde, en zeide: Een mensch kan geen ding aannemen, zoo het hem uit den hemel niet gegeven zij. Gij zelve zijt mijne getuigen, dat ik gezegd heb: Ik ben de Christus niet; maar dat ik voor hem uitgezonden ben. Die de bruid heeft is de bruidegom, maar de vriend des bruidegoms die staat en hem hoort, verblijdt zich met blijdschap om de stem des bruidegoms. Zoo is dan deze mijne blijdschap vervuld geworden. Hij moet wassen maar ik minder worden. Die van boven komt is boven allen; die uit de aarde is voortgekomen, die is uit de aarde en spreekt uit de aarde. Die uit den hemel komt is boven allen. En hetgeen hij gezien en gehoord heeft, dat getuigt hij, en zijne getuigenis neemt niemand aan. Die zijne getuigenis aangenomen heeft die heeft verzegeld, dat God waarachtig is. Want dien God gezonden heeft die spreekt de woorden Gods: want God geeft hem den

geest niet met mate. De Vader heeft den Zoon lief, en heeft alle dingen in zijne hand gegeven. Die in den Zoon gelooft, die heeft het eeuwig leven, maar die den Zoon ongehoorzaam is, zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem.

4.

Matth. 10: 7—15. En heengaande, predikt, zeggende: Het koninkrijk der hemelen is nabij gekomen. Geneest de kranken, reinigt de melaatschen; wekt de dooden op, werpt de duivelen uit. Gij hebt het om niet ontvangen, geeft het om niet. Verkrijgt u noch goud, noch zilver, noch kopergeld in uwe gordels; noch male tot den weg, noch twee rokken, noch schoenen, noch staf: want de arbeider is zijn voedsel waardig. En in wat stad of vlek gij zult inkomen, onderzoekt wie daarin waardig is; en blijft aldaar, totdat gij daar uitgaat. En als gij in het huis gaat zoo groet hetzelve. En indien dat huis waardig is, zoo kome uw vrede over hetzelve; maar indien het niet waardig is, zoo keere uw vrede weder tot u. En zoo iemand u niet zal ontvangen, noch uwe woorden hooren, uitgaande uit dat huis of uit dezelve stad, schudt het stof uwer voeten af. Voorwaar zeg ik u: Het zal den lande van Sodom en Gemorra verdragelijker zijn in den dag des oordeels, dan dezelve stad.

Joh. 5: 35. Hij was een brandende en lichtende kaars; en gij hebt ulieden voor een korten tijd in zijn licht willen verheugen.

Vraagpunten.

Luc. 3: 1, 2. En in het vijftiende jaar der regeering van den keizer Tiberius, als Pontius Pilatus stadhouders was over Judea, en Herodes een viervorst over Galilea, en Filippus, zijn broeder, een viervorst over Iturea, en over het land Trachonitis, en Lysanias een viervorst over Abilene; onder de hoogepriesters Annas en Kajafas, geschiedde het woord tot Johannes, den zoon van Zacharias in de woestijn.

Joh. 1: 15. Johannes getuigt van hem, en heeft geroepen, zeggende: Deze was het, van welken ik zeide: Die na mij komt is voor mij geworden, want hij was eer dan ik.

- Joh. 1: 29. Des anderen daags zag Johannes Jezus tot zich komende, en zeide: Zie, het Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt.
 Matth. 11: 3. En zeide tot hem: Zijt gij degene die komen zou of verwachten wij een' anderen?

In § 8, (Resultaat) komen geen teksten voor.

TWEEDE HOOFDSTUK.

DE THEOLOGIE VAN JEZUS CHRISTUS.

§ 9.

Algemeen Overzicht.

1.

- Joh. 18: 37. Pilatus dan zeide tot hem: Zijt Gij dan een koning? Jezus antwoordde: Gij zegt, dat Ik een koning ben. **Hiertoe ben ik geboren en hiertoe ben ik in de wereld gekomen, opdat ik der waarheid getuigenis geven zou. Een iegelijk, die uit de waarheid is, hoort mijne stem.**
- Joh. 14: 6—9. Jezus zeide tot hem: Ik ben de weg en de waarheid en het leven. Niemand komt tot den Vader dan door mij. Indien gijlieden mij gekend hadt, zoo zoudt gij ook mijnen Vader gekend hebben; en van nu kent gij Hem, en hebt Hem gezien. Filippus zeide tot hem: Heere! toon ons den Vader, en het is genoëg. Jezus zeide tot hem: Ben ik zoo langen tijd met u lieden, en hebt gij mij niet gekend, Filippus? Die mij gezien heeft, die heeft den Vader gezien; en hoe zegt gij: Toon ons den Vader?

2.

- 1 Petr. 1: 11. Onderzoekende op welken of hoedanigen tijd de geest van Christus, die in hen was, beduidde en te voren getuigde het lijden, dat op Christus komen zou, en de heerlijkheid daarna volgende.
- Luc. 10: 16. Wie u hoort die hoort mij, en wie u verwerpt die verwerpt mij, en wie mij verwerpt die verwerpt Dengenen die mij gezonden heeft.

3.

Hand. 20: 35. Ik heb u in alles getoond, dat men, alzoo arbeidende, de zwakken moet opnemen, en gedenken aan de woorden van den Heer Jezus, dat hij gezegd heeft: **Het is zaliger te geven dan te ontvangen.**

1 Joh. 1: 5. En dit is de verkondiging die wij van den beginne gehoord hebben, en wij verkondigen u, dat God een licht is, en gansch geene duisternis in Hem is.

1 Joh. 4: 21. En dit gebod hebben wij van Hem, nl. dat die God liefheeft ook zijn broeder liefhebbe.

4.

Luc. 4: 16—22^a. En hij kwam te Nazareth daar hij opgevoed was, en ging, naar zijn gewoonte, op den dag des Sabbats in de synagoge; en stond op om te lezen. En hem werd gegeven het boek van den profeet Jesaja, en als hij het boek opgedaan had, vond hij de plaats daar geschreven was: De Geest des Heeren is op mij, daarom heeft Hij mij gezalfd; Hij heeft mij gezonden om den armen het Evangelie te verkondigen, om te genezen, die gebroken zijn van harte; om den gevangenen te prediken loslating, en den blinden het gezicht, om de verslagenen heen te zenden in vrijheid; om te prediken het aangename jaar des Heeren. En als hij het boek toegedaan en den dienaar wedergegeven had, zat hij neder, en de oogen van allen in de synagogen waren op hem geslagen. En hij begon tot hen te zeggen: Heden is deze Schrift in uwe ooren vervuld. — En zij gaven hem allen getuigenis en verwonderden zich over de aangename woorden, die uit zijnen mond voortkwamen.

Joh. 6: 68. Simon Petrus dan antwoordde hem: Heere! tot wien zullen wij heengaan? gij hebt de woorden des Eeuwigen Levens.

5.

Joh. 7: 16. Jezus antwoordde hun en zeide: Mijne leer is de mijne niet, maar Desgenen, die mij gezonden heeft.

Joh. 12: 44—50. En Jezus riep en zeide: Die in mij gelooft, gelooft in mij niet, maar in Dengenen die mij gezonden heeft.

En die mij ziet, ziet Dengenen, die mij gezonden heeft. Ik ben een licht, in de wereld gekomen, opdat een iegelijk, die in mij gelooft in de duisternis niet blijve. En indien iemand mijne woorden gehoord, en niet geloofd zal hebben, ik oordeel hem niet: want ik ben niet gekomen, opdat ik de wereld oordeele, maar opdat ik de wereld zalig make. Die mij verwerpt, en mijne woorden niet ontvangt, heeft, die hem oordeelt; het woord, dat ik gesproken heb, dat zal hem oordeelen ten laatsten dage. Want ik heb uit mij zelven niet gesproken, maar de Vader, die mij gezonden heeft, die heeft mij een gebod gegeven, wat ik zeggen zal, en wat ik spreken zal. En ik weet, dat zijn gebod het eeuwige leven is. Hetgeen ik dan spreek, dat spreek ik alzoo, gelijk mij de Vader gezegd heeft.

6.

Joh. 7: 15. En de Joden verwonderden zich, zeggende: Hoe weet deze de Schriften, daar hij ze niet geleerd heeft?

Mattheus 5, 6 en 7.

Luc. 4: 22^a. En zij gaven hem allen getuigenis, en verwonderden zich over de aangename woorden die uit zijn mond voortkwamen.

Joh. 7: 46. De dienaars antwoordden: Nooit heeft een mensch alzoo gesproken gelijk deze mensch.

Marc. 7: 9. En hij zeide tot hen: Gij doet zeker Gods gebod wel te niet, opdat gij uwe inzetting zoudt onderhouden.

Luc. 11: 41. Doch geeft tot aalmoes hetgeen daarin is, en ziet, alles is u rein.

7.

Luc. 24: 44. En hij zeide tot hen: Dit zijn de woorden, die ik tot u sprak, als ik nog met u was, namelijk dat het alles moest vervuld worden, wat van mij geschreven is in de wet van Mozes, en de profeten en Psalmen.

Matth. 23: 35. Opdat op u kome al het rechtvaardige bloed dat vergoten is op de aarde, van het bloed des rechtvaardigen Abels af, tot op het bloed van Zacharia, den zoon van Barachia, welken gij gedood hebt tusschen den tempel en het altaar.

Vraagpunten.

Luc. 4: 16—22^a. Zie boven onder N°. 4. blz. 26.

Joh. 7: 15, 16. En de Joden verwonderden zich, zeggende: Hoe weet deze de Schriften, daar hij ze niet geleerd heeft? Jezus antwoordde hun en zeide: Mijne leer is de mijne niet, maar desgenen die mij gezonden heeft.

EERSTE AFDEELING.

DE SYNOPTISCHE EVANGELIËN.

§ 10.

Het Godsrijk.

1.

- Matth. 26: 29. En ik zeg u dat ik van nu aan niet zal drinken van deze vrucht des wijnstoks, tot op dien dag, wanneer ik met u dezelve nieuw zal drinken in het koninkrijk mijns Vaders.
- Matth. 13: 43. Dan zullen de rechtvaardigen blinken als de Zon, in het koninkrijk huns Vaders. Die ooren heeft om te hooren, die hoore.
- Matth. 16: 28. Voorwaar, voorwaar zeg ik u: er zijn sommigen van die hier staan, dewelke den dood niet smaken zullen, totdat zij den Zoon des Menschen zullen hebben zien komen in zijn koninkrijk.
- Marc. 1: 15. En zeggende: De tijd is vervuld, en het koninkrijk Gods nabij gekomen; bekeert u, en geloof het Evangelie.
- Matth. 9: 35. En Jezus omging al hunne steden en vlekken, leerende in hunne synagogen, en predikende het Evangelie des koninkrijks, en genezende alle ziekte en alle kwaal onder het volk.
- Ps. 22: 29. Want het koninkrijk is des Heeren, en Hij heerscht onder de heidenen.
- Obadja vs. 12. En er zullen heidenen op den berg Sions opkomen om Ezaus gebergte te richten; en het koninkrijk zal des Heeren zijn.
- Boek der Wijsheid 10: 10. Deze geleidde den rechtvaardigen op rechte paden, als hij voortvluchtig was voor den toorn zijns

broeders, en heeft hem het koninkrijk Gods getoond, en kennis van heilige dingen gegeven, en heeft hem voorspoedig gemaakt in zijnen arbeid, en zijne moeite vermenigvuldigd.

2 Petr. 1: 11. Want alzoo zal u rijkelijk toegevoegd worden de ingang in het eeuwig koninkrijk van onzen Heer en Zaligmaker, Jezus Christus.

Openb. 1: 9. Ik, Johannes, die ook uw broeder ben, en medege-noot in de verdrukking, en in het koninkrijk, en in de lijdzaamheid van Jezus Christus, was op het eiland, genaamd Patmos, om het woord Gods, en om de getuigenis van Jezus Christus.

Hand. 1: 6. Zij dan, die samengekomen waren, vraagden hem, zeggende: Heere! zult gij in dezen tijd aan Israël het koninkrijk weder oprichten?

Matth. 13: 11. En hij, antwoordende, zeide tot hen: omdat het u gegeven is de verborgenheden van het koninkrijk der hemelen te weten, maar dien is het niet gegeven.

2.

Matth. 4: 17. Van toen aan heeft Jezus begonnen te prediken, en te zeggen: **Bekeert u, want het koninkrijk Gods is nabij gekomen.**

Luc. 10: 23, 24. En zich keerende tot de discipelen, zeide hij tot hen alleen: Zalig zijn de oogen, die zien, hetgeen gij ziet. Want ik zeg u, dat vele profeten en koningen hebben begeerd te zien, hetgeen gij ziet en hebben het niet gezien, en te hooren, hetgeen gij hoort en hebben het niet gehoord

Matth. 26: 29. Zie boven onder N°. 1 blz. 28.

Luc. 17: 20, 21. En gevraagd zijnde, van de farizeën, wanneer het koninkrijk Gods komen zoude, heeft hij hun geantwoord en gezegd: Het koninkrijk Gods komt niet met uiterlijk gelaat. En men zal niet zeggen: Ziet hier, of ziet, daar! **Want, ziet, het koninkrijk Gods is binnen in ulieden.**

Matth. 20: 25—28. En als hen Jezus tot zich geroepen had, zeide hij: Gij weet dat de oversten der volken heerschappij voeren over hen, en de grooten gebruiken macht over hen. **Doch alzoo zal het onder u niet zijn; maar zoo wie onder u zal willen groot worden, die zij uw dienaar; en zoo wie onder u zal willen de eerste zijn, die zij uw dienstknecht.**

**Gelijk de Zoon des Menschen niet is gekomen om ge-
diend te worden, maar om te dienen, en zijne ziel te
geven tot een rantsoen voor velen.**

Luc. 22: 24—27. En er werd ook twisting onder hen, wie van hen
scheen de meeste te zijn. En hij zeide tot hen: De koningen
der volken heerschen over hen; en die de macht over hen heb-
ben, worden weldadige heeren genaamd. Doch gij niet alzoo!
Maar de meeste onder u, die zij gelijk de minste, en die voor-
ganger is, als een die dient. Want wie is meerder, die aanzit
of die dient? Is het niet die aanzit? Maar ik ben in het
midden van u als een die dient.

Luc. 12: 13, 14. En een uit de schare zeide tot hem: Meester,
zeg mijnen broeder, dat hij met mij de erfenis deele. Maar
hij zeide tot hem: Mensch! wie heeft mij tot een rechter of
scheidsmans over ulieden gesteld?

Matth. 13: 24—30. Een andere gelijkenis heeft hij hun voorgesteld,
zeggende: Het koninkrijk der hemelen is gelijk aan een mensch
die goed zaad zaaide in zijnen akker. En als de menschen
sliepen, kwam zijn vijand, en zaaide onkruid midden in de
tarwe en ging weg. Toen het nu tot kruid opgeschoten was,
en vrucht voortbracht, toen openbaarde zich ook het onkruid.
En de dienstknechten van den Heer des huizes gingen en zeiden
tot hem: Heere! hebt gij niet goed zaad in uwen akker ge-
zaaid, en van waar dit onkruid? En hij zeide tot hen, een
vijandig mensch heeft dat gedaan. En de dienstknechten zeiden
tot hem: Wilt gij dan, dat wij heengaan en datzelve vergade-
ren? Maar hij zeide: Neen, opdat gij, het onkruid vergade-
rende, ook mogelijk met hetzelfde de tarwe niet uittrekt. Laat
ze beiden te zamen opwassen tot den oogst, en in den tijd des
oogstes zal ik tot de maaiers zeggen: Vergadert eerst dat
onkruid, en bindt het in bosschen, om hetzelfde te verbranden,
maar brengt de tarwe samen in mijne schuur.

Matth. 13: 47—50. Wederom is het koninkrijk der hemelen gelijk
aan een net, geworpen in de zee, en dat allerlei soorten van
visschen samenbrengt; hetwelk, wanneer het vol geworden is;
de visschers aan den oever optrekken, en nederzittende, lezen
het goede uit in hunne vaten; maar het kwade werpen zij weg.
Alzoo zal het in de voleinding der eeuwen wezen: de engelen

zullen uitgaan, en de boozen uit het midden der rechtvaardigen afscheiden. En zullen dezelve in den vurigen oven werpen: daar zal zijn weening en knersing der tanden.

Matth. 18: 3. En zeide: Voorwaar zeg ik u, indien gij u niet verandert, en wordt gelijk de kinderkens, gij zult het koninkrijk der hemelen geenszins ingaan.

Jes. 2: 2—4. En het zal geschieden in het laatste der dagen, dat de berg van het huis des Heeren zal vastgesteld zijn op den top der bergen, en dat hij zal verheven worden boven de heuvelen, en tot denzelven zullen alle heidenen toevloeien. En vele volken zullen heengaan, en zeggen: Komt, laat ons opgaan tot den berg des Heeren, tot het huis van den God Jakobs, opdat Hij ons leere van zijne wegen, en dat wij wandelen in zijne paden; want uit Zion zal de wet uitgaan, en des Heeren woord uit Jeruzalem. En Hij zal rechten onder de heidenen, en bestraffen vele volken; en zij zullen hunne zwaarden slaan tot spaden; en hunne spiesen tot sikkelen; het eene volk zal tegen het andere volk geen zwaard opheffen en zij zullen geen oorlog meer leeren.

Matth. 5: 13, 14. Gij zijt het zout der aarde: indien nu het zout smakeloos wordt, waarmede zal het gezouten worden? Het deugt nergens meer toe, dan om buiten geworpen en van de menschen vertreden te worden. Gij zijt het licht der wereld; eene stad boven op een berg liggende, kan niet verborgen zijn.

Matth. 8: 11, 12. Doch ik zeg u, dat vele zullen komen van Oosten en Westen, en zullen met Abraham, en Izak en Jakob aanzitten in het koninkrijk der hemelen; en de kinderen des koninkrijks zullen uitgeworpen worden in de buitenste duisternis, aldaar zal weening zijn en knersing der tanden.

Matth. 10: 5. Deze twaalf heeft Jezus uitgezonden, zeggende: Gij zult niet heengaan op den weg der Heidenen, en gij zult niet ingaan in eenige stad der Samaritanen.

Matth. 15: 23. Doch hij antwoordde haar niet één woord. En zijne discipelen, tot hem komende, baden hem, zeggende: Laat haar van u, want zij roept ons na.

Matth. 28: 19. Gaat dan henen, onderwijst alle volken, dezelve doopende in den naam des Vaders, en des Zoons

en des Heiligen Geestes; leerende hen onderhouden alles wat ik u geboden heb.

Luc. 24: 47. En in zijnen naam gepredikt worden bekeering en vergeving der zonden, onder alle volken, beginnende van Jeruzalem.

Hand. 1: 8. Maar gij zult ontvangen de kracht des H. Geestes, die over u komen zal, en gij zult mijne getuigen zijn, zoo te Jeruzalem als in geheel Judea en Samaria, en tot aan het uiterste der aarde.

Matth. 24: 14. En dit Evangelie des koninkrijks zal in de geheele wereld gepredikt worden tot een getuigenis allen volken; en dan zal het einde komen.

Matth. 26: 13. Voorwaar zeg ik u: alwaar dit Evangelie gepredikt zal worden in de geheele wereld, daar zal ook tot hare gedachtenis gesproken worden van hetgeen zij gedaan heeft.

Matth. 28: 20. En ziet, ik ben met ulieden, al de dagen, tot de voleinding der wereld. Amen.

Matth. 13: 31—33. Eene andere getuigenis heeft hij hun voorgesteld, zeggende: Het koninkrijk der hemelen is gelijk aan het mosterdzaad, hetwelk een mensch heeft genomen en in zijn akker gezaaid; hetwelk wel het minste is, onder al de zaden, maar wanneer het opgewassen is, dan is het het meeste van de moeskruiden, en het wordt een boom, alzoo dat de vogelen des hemels komen en nestelen in zijne takken. Een andere gelijkenis sprak hij tot hen, zeggende: Het koninkrijk der hemelen is gelijk aan een zuurdeesem, welken eene vrouw nam, en verbergde in drie maten meels, totdat het geheel gezuurd was.

Marc. 4: 26—29. En hij zeide. Alzoo is het koninkrijk Gods, gelijk of een mensch het zaad in de aarde wierp; en voorts sloop, en opstond, nacht en dag; en het zaad uitsproot, en lang werd, dat hij zelf niet wist hoe. Want de aarde brengt van zelve vrucht voort, eerst het kruid, daarna de aar, daarna het volle koren in de aar. En als de vrucht zich voordoet, terstond zendt hij de sikkel daarin omdat de oogst daar is.

Matth. 6: 9. Gij dan, bidt aldus: Onze Vader, die in de hemelen zijt! Uw Naam worde geheiligd.

Matth. 9: 37, 38. Toen zeide hij tot zijne discipelen, de oogst is wel groot, maar de arbeiders zijn weinige. Bidt dan den Heer des oogstes, dat Hij arbeiders in zijnen oogst uitstoote.

Matth. 21: 43. Daarom zeg ik ul. dat het koninkrijk Gods van u zal weggenomen worden, en een volk gegeven dat zijne vrucht voortbrengt.

Matth. 13: 44—46. Wederom is het koninkrijk der hemelen gelijk aan een schat, in den akker verborgen, welken een mensch, gevonden hebbende, verbergde dien, en van blijdschap over denzelfen, gaat hij heen en verkoopt al wat hij heeft, en koopt dienzelfen akker. Wederom is het koninkrijk der hemelen gelijk aan een koopman, die schoone paarlen zoekt; dewelke hebbende een paarl van groote waarde gevonden, ging heen en verkocht al wat hij had, en kocht dezelve.

Matth. 22: 2. Het koninkrijk der hemelen is gelijk een zeker koning die zijn zoon een bruiloft bereid had.

Luc. 13: 25—30. Namelijk dat de heer des huizes zal opgestaan zijn, en de deur zal gesloten hebben, en gij zult beginnen buiten te staan, en aan de deur te kloppen, zeggende: Heere, Heere! doe ons open! en hij zal antwoorden en tot u zeggen: Ik ken u niet van waar gij zijt. Alsdan zult gij beginnen te zeggen: Wij hebben in uwe tegenwoordigheid gegeten en gedronken, en gij hebt in onze straten geleerd. En hij zal zeggen: Ik zeg u, ik ken u niet van waar gij zijt, wijkt van mij af, gij werkers der ongerechtigheid! Aldaar zal zijn weening en knersing der tanden, wanneer gij zult zien Abraham en Izak en Jakob, en al de profeten, in het koninkrijk Gods, maar ulieden buiten uitgeworpen. En daar zullen er komen van oosten en westen, en van noorden en zuiden, en zullen aanzitten in het koninkrijk Gods. En ziet, er zijn laatsten, die de eersten zullen zijn; en er zijn eersten, die de laatsten zullen zijn.

Matth. 6: 33. Maar zoekt eerst het koninkrijk Gods en zijne gerechtigheid, en al deze dingen zullen u toegeworpen worden.

3.

Matth. 12: 26—28. En indien de Satan den Satan uitwerpt, zoo is hij tegen zich zelf verdeeld; hoe zal dan zijn rijk bestaan? En indien ik door Beëlzebul de duivelen uitwerp, door wien werpen ze dan uwe zonen uit? Daarom zullen die uwe rechters zijn. Maar indien ik door den geest Gods de duivelen uitwerp, zoo is dan het koninkrijk Gods tot u gekomen.

Vraagpunten.

- Marc. 4: 11.** En hij zeide tot hen: Het is u gegeven te verstaan, de verborgenheid van het koninkrijk Gods, maar dengenen die buiten zijn, geschieden deze dingen door gelijkenissen.
- Matth. 11: 12, 13.** En van de dagen van Johannes den Dooper tot nu toe, wordt het koninkrijk der hemelen geweld aangedaan, en de geweldigers nemen hetzelfde met geweld. Want al de profeten en de wet hebben tot Johannes toe geprofeteerd.

§ 11.

Zijn Stichter.

1.

- Luc. 23: 51.** (Deze had niet medebewilligd in hunnen raad en handel) van Arimathea, een stad der Joden, en die ook zelf het koninkrijk Gods verwachtte.
- Matth. 21: 38.** Maar de landlieden, den Zoon ziende, zeiden onder elkander: Deze is de erfgenaam, komt, laat ons hem dooden, en zijne erfenis aan ons behouden.
- Matth. 22: 2.** Het koninkrijk der hemelen is gelijk een zeker koning, die zijnen zoon eene bruiloft bereid had.
- Matth. 25: 34.** Alsdan zal de koning zeggen tot degenen die tot zijne rechterhand zijn: Komt, gij gezegenden mijns Vaders! beërft dat koninkrijk, hetwelk u bereid is van de grondlegging der wereld.
- Marc. 1: 34.** En hij genas er velen, die door verscheidene ziekten kwalijk gesteld waren; en wierp vele duivelen uit; **en liet de duivelen niet toe te spreken, omdat zij hem kenden.**
- Matth. 11: 4, 5.** En Jezus antwoordde en zeide tot hen: Gaat heen en boodschapt Johannes weder hetgeen gij hoort en ziet: de blinden worden ziende, en de kreupelen wandelen, de melaatschen worden gereinigd, en de dooven hooren; de dooden worden opgewekt en den armen wordt het Evangelie verkondigd.
- Matth. 16: 13—17.** Als nu Jezus gekomen was in de deelen van Caesarea Philippi, vraagde hij zijnen discipelen, zeggende: **Wie zeggen de menschen, dat ik, de Zoon**

des Menschen ben? En zij zeiden: Sommigen: Johannes de Dooper; en anderen: Elias; en anderen: Jeremia of een van de profeten. Hij zeide tot hen: Maar gij, wie zegt gij, dat ik ben? En Simon Petrus, antwoordende, zeide: Gij zijt de Christus, de Zoon des levenden Gods. En Jezus, antwoordende, zeide tet hem: Zalig zijt gij, Simon, Bar-Jona! want vleesch en bloed heeft u dat niet geopenbaard, maar mijn Vader die in de hemelen is.

Luc. 19: 38—40 Zeggende: Gezegend is de koning die daar komt in den naam des Heeren! Vrede zij in den hemel, en heerlijkheid in de hoogste plaatsen! En sommige der farizeën uit de scharen, zeiden tot hem: Meester! bestraf uwe discipelen. En hij, antwoordende, zeide tot hen: **Ik zeg u dat, zoo deze zwijgen, de steenen haast roepen zullen.**

Luc. 18: 31. En hij nam de twaalven bij zich en zeide tot hen: Ziet wij gaan op naar Jeruzalem, en het zal alles volbracht worden aan den Zoon des Menschen, wat geschreven is door de profeten.

2.

Dan. 7: 13, 14. Verder zag ik in de nachtgezichten, en ziet, er kwam een met de wolken des hemels, als eens menschen zoon, en hij kwam tot den oude van dagen, en zij deden hem voor Denzelve naderen. En hem werd gegeven heerschappij, en eer, en het koninkrijk: dat hem alle volken, natiën en tongen eeren zouden; zijne heerschappij is eene eeuwige heerschappij, die niet vergaan zal, en zijn koninkrijk zal niet verdorven worden.

Hand. 7: 56. En hij zeide: Ziet, ik zie de hemelen geopend, en den Zoon des menschen, staande ter rechterhand Gods.

Openb. 1: 13. En in het midden van de zeven kandelaren eenen, den Zoon des menschen gelijk zijnde, bekleed met een lang kleed tot de voeten, en omgord aan de borsten met een gouden gordel.

Openb. 14: 14. En ik zag, en ziet, een witte wolk, en op de wolk was een gezeten, des menschen Zoon gelijk, hebbende op zijn hoofd eene gouden kroon en in zijne hand eene scherpe sikkel.

Matth. 12: 8. Want de Zoon des Menschen is een Heere, ook van den Sabbat.

Matth. 13: 41. De Zoon des Menschen zal zijne engelen uitzenden, en zij zullen uit zijn koninkrijk vergaderen al de ergernissen, en degenen, die de ongerechtigheid doen.

Matth. 16: 28. Voorwaar zeg ik u: er zijn sommigen van die hier staan, die den dood niet smaken zullen, totdat zij den Zoon des Menschen zullen hebben zien komen in zijn koninkrijk.

3.

Matth. 16: 13—17. Als nu Jezus gekomen was in de deelen van Caesarea Philippi, vraagde hij zijnen discipelen, zeggende: Wie zeggen de menschen, dat ik, de Zoon des Menschen, ben? En zij zeiden: Sommigen: Johannes de Dooper; en anderen: Elias, en anderen: Jeremia of een van de profeten. Hij zeide tot hen: Maar gij, wie zegt gij, dat ik ben? En Simon Petrus, antwoordende, zeide tot hem: Gij zijt de Christus, de Zoon des Levenden Gods. En Jezus, antwoordende, zeide tot hem: Zalig zijt gij, Simon, Bar-Jona! want vleesch en bloed heeft u dat niet geopenbaard, maar mijn Vader die in de hemelen is.

Matth. 5: 11, 12. Zalig zijt gij, als u de menschen smaden, en vervolgen, en ligende alle kwaad tegen u spreken om mijnentwil. Verblijdt u en verheugt u, want uw loon is groot in de hemelen: want alzoo hebben zij vervolgd de profeten die vóór u geweest zijn.

Matth. 7: 21—23. Niet een iegelijk die tot mij zegt: Heere! Heere! zal ingaan in het koninkrijk der hemelen, maar die daar doet den wil mijns Vaders die in de hemelen is. Velen zullen te dien dage zeggen: Heere! Heere! hebben wij niet in uwen Naam geprofeteerd, en in uwen Naam duivelen uitgeworpen, en in uwen Naam vele krachten gedaan? En dan zal ik hun openlijk aanzeggen: Ik heb u nooit gekend; gaat weg van mij, gij die de ongerechtigheid werkt!

Matth. 10: 32, 33. Een iegelijk dan, die mij belijden zal voor de menschen, dien zal ik ook belijden voor mijnen Vader, die in de hemelen is. Maar zoo wie mij verloochend zal hebben voor de menschen, dien zal ik ook verloochenen voor mijnen Vader, die in de hemelen is.

Matth. 10: 37—42. Die vader of moeder liefheeft boven mij, is mijns niet waardig; en die zoon of dochter liefheeft boven mij, is mijns niet waardig; en die zijn kruis niet op zich neemt en mij navolgt, is mijns niet waardig. Die zijne ziel vindt, zal dezelve verliezen, en die zijne ziel zal verloren hebben om mijnentwil, zal dezelve vinden. Die u ontvangt, die ontvangt mij; en die mij ontvangt, ontvangt Hem, die mij gezonden heeft. Die een profheet ontvangt in den naam eens profeten, zal den loon eens profeten ontvangen, en die een' rechtvaardige ontvangt in den naam eens rechtvaardigen, zal den loon eens rechtvaardigen ontvangen. En zoo wie een van deze kleinen te drinken geeft, alleenlijk een beker koud waters, in den naam eens discipels, voorwaar zeg ik u, hij zal zijn loon geenszins verliezen.

Matth. 12: 6—8. En ik zeg u, dat een, meerder dan de tempel hier is. Doch zoo gij geweten had, wat het zegt: Ik wil barmhartigheid en niet offerande, gij zoudt de onschuldigen niet veroordeeld hebben. Want de Zoon des Menschen is een Heer ook van den Sabbat.

Luc. 4: 16—22. En hij kwam te Nazareth, daar hij opgevoed was, en ging, naar zijne gewoonte op den dag des Sabbats in de Synagoge, en stond op om te lezen. En hem werd gegeven het boek van den profheet Jesaja; en als hij het boek opengedaan had, vond hij de plaats daar geschreven was: De geest des Heeren is op mij, daarom heeft Hij mij gezalfd; Hij heeft mij gezonden om den armen het Evangelie te verkondigen, om te genezen die gebroken zijn van harte; om den gevangenen te prediken loslating, en den blinden het gezicht, om de verslagenen heen te zenden in vrijheid; om te prediken het aangename jaar des Heeren. En als hij het boek toegedaan en den dienaar wedergegeven had, zat hij neder, en de oogen van allen in de synagoge waren op hem geslagen. **En hij begon tot hen te zeggen: Heden is deze Schrift in uwe ooren vervuld.** En zij gaven hem allen getuigenis, en verwonderden zich over de aangename woorden, die uit zijn mond voortkwamen; en zeiden: Is deze niet de Zoon van Jozef?

Luc. 7: 18—23. En de discipelen van Johannes boodschapten hem van al deze dingen. En Johannes, zekere twee van zijne disci-

pelen tot zich geroepen hebbende, zond hen tot Jezus, zeggende: Zijt gij degene die komen zou of verwachten wij een anderen? En als de mannen tot hem gekomen waren, zeiden zij: Johannes de Dooper heeft ons tot u afgezonden, zeggende: Zijt gij, die komen zou, of verwachten wij een anderen?

En in dezelve ure genas hij er velen van ziekten, en kwalen, en booze geesten; en velen blinden gaf Hij het gezicht. En Jezus, antwoordende, zeide tot hen: Gaat heen, en boodschapt Johannes weder, de dingen die gij gezien en gehoord hebt; namelijk dat de blinden ziende worden, de kreupelen wandelen, de melaatschen gereinigd worden, de dooven hooren, de dooden opgewekt worden, den armen het Evangelie verkondigd wordt. En zalig is hij die aan mij niet zal geërgerd worden.

4.

Matth. 4: 4. Doch hij, antwoordende, zeide: Er is geschreven: De mensch zal bij brood alleen niet leven, maar bij elk woord, dat door den mond Gods uitgaat.

Luc. 24: 39. Ziet, mijne handen en mijne voeten; want ik ben het zelf; tast mij aan en ziet: want een geest heeft geen vleesch en beenen gelijk gij ziet dat ik heb.

Matth. 26: 38. Toen zeide hij tot hen: Mijne ziel is geheel bedroefd tot den dood toe; blijft hier en waakt met mij.

Luc. 23: 46. En Jezus, roepende met groote stemme zeide: Vader! in uwe handen beveel ik mijnen geest. En als hij dit gezegd had gaf hij den geest.

Matth. 12: 41, 42. De mannen van Ninevé zullen opstaan in het oordeel met dit geslacht, en zullen hetzelfde veroordeelen: want zij hebben zich bekeerd op de prediking van Jonas, en ziet, meer dan Jonas is hier!

De koningin van het Zuiden zal opstaan in het oordeel met dit geslacht, en hetzelfde veroordeelen: want zij is gekomen van de einden der aarde om te hooren de wijsheid van Salomo; en ziet, meer dan Salomo is hier.

Matth. 22: 42. En zeide: Wat dunkt u van den Christus? wiens Zoon is Hij? Zij zeiden tot Hem: Davids Zoon.

Luc. 11: 13. Indien dan gij die boos zijt, weet uwen kinderen goede gaven te geven, hoeveel te meer zal de hemel-

sche Vader den Heiligen Geest geven dengenen die Hem bidden.

Matth. 12: 50. Want zoo wie den wil mijns Vaders doet die in de Hemelen is, die is mijn broeder en zuster en moeder.

Matth. 9: 12. Jezus, zulks hoorende, zeide tot hen: die gezond zijn hebben den medicijnmeester niet van noode, maar die ziek zijn.

Matth. 9: 2. En Jezus, hun geloof ziende, zeide tot den geraakte: **Zoon! wees welgemoed, uwe zonden zijn u vergeven.**

Matth. 3: 16. En Jezus, gedoopt zijnde, is terstond opgeklommen uit het water; en ziet, de hemelen werden hem geopend, en hij zag den Geest Gods nederdalen gelijk een duif en op hem komen.

Matth. 16: 23. Maar hij, zich omkeerende, zeide tot Petrus: Ga weg achter mij Satanas! Gij zijt mij een aanstoot, want gij verzint niet de dingen die Gods zijn, maar die der menschen zijn.

Matth. 26: 41. Waakt en bidt, opdat Gij niet in verzoeking komt: de geest is wel gewillig maar het vleesch is zwak.

Marc. 12: 15. En Hij, wetende hunne geveinsdheid, zeide tot hen: Wat verzoekt Gij mij? Breng mij een penning dat ik hem zie.

Matth. 19: 17. En hij zeide tot hem: **Wat noemt gij mij goed? Niemand is goed dan één, namelijk God. Doch wilt Gij in het leven ingaan, onderhoud de geboden.**

5.

Matth. 13: 17. Want voorwaar zeg ik u, dat vele profeten en rechtvaardigen hebben begeerd te zien de dingen die gij ziet, en hebben ze niet gezien, en te hooren de dingen die Gij hoort en hebben ze niet gehoord.

Matth. 13: 41. De Zoon des Menschen zal zijne engelen uitzenden, en zij zullen uit zijn koninkrijk vergaderen al de ergernissen, en degenen, die de ongerechtigheid doen.

Matth. 26: 53. Of meent gij, dat ik mijn Vader nu niet kan bidden, en Hij zal mij meer dan twaalf legioenen engelen bijzetten?

Marc. 13: 82. Maar van dien dag en die ure weet niemand, noch de engelen, die in den hemel zijn, noch de Zoon, dan de Vader.

Luc. 19: 10. **Want de Zoon des Menschen is gekomen om te zoeken en zalig te maken, wat verloren was.**

- Matth. 9: 2. En Jezus, hun geloof ziende, zeide tot den geraakte Zoon! wees welgemoed uwe zonden zijn u vergeven.
- Matth. 5: 11, 12. Zalig zijt gij, als u de menschen smaden, en vervolgen, en ligende alle kwaad tegen u spreken om mijnenwil. Verblijdt en verheugt u want uw loon is groot in de hemelen: want alzoo hebben zij vervolgd de Profeten die voor u geweest zijn.
- Matth. 7: 21—23. Niet een iegelijk die tot mij zegt: Heere! Heere! zal ingaan in het koninkrijk der hemelen, maar die daar doet den wil mijns Vaders die in de hemelen is. Velen zullen te dien dage tot mij zeggen: Heere, Heere! hebben wij niet in uwen naam geprofeteerd, en in uwen naam duivelen uitgeworpen, en in uwen naam vele krachten gedaan? En dan zal ik hun openlijk aanzeggen: Ik heb u nooit gekend, gaat weg van mij, gij die de ongerechtigheid werkt.
- Matth. 10: 32—38. Een iegelijk, die mij belijden zal voor de menschen, dien zal ik ook belijden voor mijnen Vader die in de hemelen is. Maar zoo wie mij verloochend zal hebben voor de menschen, dien zal ik ook verloochenen voor mijnen Vader die in de Hemelen is. Meent niet dat ik gekomen ben om vrede te brengen op de aarde; ik ben niet gekomen om vrede te brengen maar het zwaard. Want ik ben gekomen om den mensch tweedrachtig te maken tegen zijnen Vader, en de dochter tegen hare moeder, en de schoondochter tegen hare schoonmoeder. En zij zullen des menschen vijanden worden die zijne huisgenoten zijn. Die vader of moeder liefheeft boven mij, is mijns niet waardig; en die zoon of dochter liefheeft boven mij, is mijns niet waardig. **En die zijn kruis niet op zich neemt en mij navolgt is mijns niet waardig.**
- Matth. 22: 37, 38. En Jezus zeide tot hem: Gij zult liefhebben den Heere, uwen God, met geheel uw hart, en met geheel uwe ziel, en met geheel uw verstand. Dit is het eerste en het grootste gebod.
- Matth. 21: 37. En ten laatste zond hij tot hen zijnen Zoon, zeggende: Zij zullen mijnen Zoon ontzien.
- Matth. 22: 2. Het koninkrijk der hemelen is gelijk aan zeker koning die zijnen zoon een bruiloft bereid had.

- Luc. 19: 12. Hij zeide dan: Een zeker welgeboren man reisde in een vergelegen land, om voor zichzelf een koninkrijk te ontvangen, en dan weder te keeren.
- Matth. 12: 6. En ik zeg u dat een, meerder dan de tempel, hier is.
- Luc. 11: 49. Waarom ook de wijsheid Gods zegt: Ik zal profeten en apostelen tot hen zenden, en van die zullen zij sommigen dooden, en sommigen zullen zij uitjagen.
- Matth. 22: 45. Indien hem dan David noemt zijn Heer, hoe is hij zijn Zoon?
- Matth. 24: 35. De hemel en de aarde zullen voorbijgaan, maar mijne woorden zullen geenszins voorbijgaan.**
- Matth. 18: 20. Want waar twee of drie vergaderd zijn in mijnen naam, daar ben ik in het midden van hen.
- Matth. 28: 20. En ziet, ik ben met ulieden al de dagen, tot de voleinding der wereld. Amen.
- Matth. 20: 23. En hij zeide tot hen: Mijnen drinkbeker zult Gij wel drinken, en met den doop, waarmede ik gedoopt worde, zult gij gedoopt worden; maar het zitten tot mijne rechter en tot mijne linkerhand staat bij mij niet te geven, maar (het zal gegeven worden) dien het bereid is van mijnen Vader.
- Hand. 1: 7. En hij zeide tot hen: Het komt u niet toe, te weten de tijden of gelegenheden, die de Vader in zijn eigen macht gesteld heeft.
- Marc. 13: 32. Maar van dien dag en die ure weet niemand, noch de Engelen, die in den hemel zijn, noch de Zoon, dan de Vader.
- Matth. 11: 27. Alle dingen zijn mij overgegeven van mijnen Vader; en niemand kent den Zoon dan de Vader, noch iemand kent den Vader dan de Zoon, en dien het de Zoon wil openbaren.**
- Luc. 10: 22. Alle dingen zijn mij van mijnen Vader overgegeven, en niemand weet wie de Zoon is, dan de Vader; en wie de Vader is, dan de Zoon, en dien het de Zoon zal willen openbaren.

Vraagpunten.

Matth. 16: 13—17. Zie boven N°. 3.

Matth. 11: 27. Zie boven N°. 5.

Luc. 10: 22. Zie boven N°. 5.

§ 12.

De Opperkoning.

1.

Matth. 28: 18. En Jezus, bij hen komende, sprak tot hen, zeggende: Mij is gegeven alle macht, in hemel en op aarde.

Matth. 20: 23. En hij zeide tot hen: Mijn drinkbeker zult gij wel drinken, en met den doop, waarmede ik gedoopt word, zult gij gedoopt worden; maar het zitten tot mijne rechter en tot mijne linkerhand, staat bij mij niet te geven, maar het zal gegeven worden dien het bereid is van mijnen Vader.

Marc. 13: 32. Maar van dien dag en die ure weet niemand, noch de Engelen die in den hemel zijn, noch de Zoon dan de Vader.

Matth. 16: 17. En Jezus, antwoordende, zeide tot hem: Zalig zijt gij, Simon, Bar-Jona! want vleesch en bloed heeft u dat niet geopenbaard, maar mijn Vader die in de hemelen is.

Matth. 26: 53. Of meent gij, dat ik mijn Vader nu niet kan bidden, en hij zal mij meer dan twaalf legioenen engelen bijzetten?

Matth. 26: 39. En een weinig voortgegaan zijnde, viel hij op zijn aangezicht, biddende, en zeggende: Mijn Vader! indien het mogelijk is, laat dezen drinkbeker van mij voorbijgaan! doch niet gelijk ik wil, maar gelijk gij wilt.

Matth. 11: 27. Alle dingen zijn mij overgegeven van mijn Vader, en niemand kent den Zoon dan de Vader, noch iemand kent den Vader dan de Zoon, en dien het de Zoon wil openbaren.

2.

Matth. 4: 10. Toen zeide Jezus tot hem: Ga weg, Satan! want er staat geschreven, den Heer uwen God zult Gij aanbidden en Hem alléén dienen.

Matth. 19: 17. En hij zeide tot hem: Wat noemt gij mij goed? niemand is goed dan één, nl. God. Doch wilt gij in het leven ingaan, onderhoud de geboden.

3.

Luc. 18: 7. Zal God dan geen recht doen zijnen uitverkorenen, die dag en nacht tot hem roepen, hoewel Hij lankmoedig is over hen?

Matth. 19: 17 Zie de laatste tekst van N°. 2 blz. 42.

Matth. 11: 25. In dienzelfden tijd, antwoordde Jezus, en zeide: Ik dank u, Vader! Heer des hemels en der aarde! dat Gij deze dingen voor de wijzen en verstanfligen verborgen hebt, en hebt ze den kinderkens geopenbaard.

Luc. 15: 11—32. En hij zeide: Een zeker mensch had twee zonen. En de jongste van hen zeide tot den vader: Vader! geef mij het deel des goeds, dat mij toekomt. En hij deelde hem het goed. En niet vele dagen daarna, de jongste zoon, alles bijeenvergaderd hebbende, is weggereisd in een vergelegen land, en heeft aldaar zijn goed doorgebracht, levende overdadiglijk. En als hij het alles had verteerd, werd er een groote hongersnood in datzelve land, en hij begon gebrek te lijden. En hij ging heen, en voegde zich bij een van de burgers deszelve lands; en die zond hem op zijn land, om de zwijnen te weiden. En hij begeerde zijn buik te vullen met den draf, dien de zwijnen aten; en niemand gaf hem dien. En tot zich zelven gekomen zijnde, zeide hij: Hoe vele huurlingen mijns Vaders hebben overvloed van brood, en ik verga van honger! Ik zal opstaan en tot mijnen Vader gaan, en ik zal tot hem zeggen: Vader! ik heb gezondigd tegen den hemel, en voor U; en ik ben niet meer waardig uw Zoon genaamd te worden; maak mij als een van uwe huurlingen. En opstaande, ging hij naar zijn vader. **En als hij nog ver van hem was, zag hem zijn vader, en werd met innerlijke ontferming bewogen; en toeloopende, viel hem om zijn hals en kuste hem.** En de zoon zeide tot hem: Vader! ik heb gezondigd tegen den hemel, en voor U, en ik ben niet meer waardig uw zoon genaamd te worden. Maar de vader zeide tot zijne dienst-knechten: Brengt hier voort het beste kleed, en doet het hem aan, en geeft een ring aan zijne hand, en schoenen aan de voeten; en brengt het gemeste kalf en slacht het; en laat ons eten en vroolijk zijn. **Want deze mijn zoon was dood,**

en is weder levend geworden; en hij was verloren en is gevonden. En zij begonnen vroolijk te zijn. En zijn oudste zoon was in het veld, en als hij kwam en het huis genaakte, hoorde hij het gezang en het gerei, en tot zich geroepen hebbende een van de knechten, vraagde wat mocht dat zijn? En deze zeiden tot hem: Uw broeder is gekomen, en uw vader heeft het gemeste kalf geslacht, omdat hij hem gezond weder ontvangen heeft. Maar hij werd toornig en wilde niet ingaan. Doch hij, antwoordende, zeide tot den vader: Zie, ik dien u nu zoo vele jaren, en heb nooit uw gebod overtreden, en gij hebt mij nooit een bokje gegeven, opdat ik met mijne vrienden mocht vroolijk zijn. Maar als deze uw zoon gekomen is, die uw goed met hoeren heeft doorgebracht, zoo hebt gij hem het gemeste kalf geslacht. En hij zeide tot hem: Kind! gij zijt altijd bij mij, en al het mijne is het uwe. **Men behoorde dan vroolijk en blijde te zijn: want deze, uw broeder was dood en is weder levend geworden; en hij was verloren, en is gevonden.**

Matth. 5: 9. Zalig zijn de vreedzamen, want zij zullen Gods kinderen genaamd worden.

Matth. 5: 45. Opdat gij moogt kinderen zijn uws vaders die in de hemelen is: want Hij doet zijn zon opgaan over boozen en goeden, en regent over rechtvaardigen en onrechtvaardigen.

Matth. 5: 48. Weest dan gijlieden volmaakt, gelijk uw Vader, die in de hemelen is, volmaakt is.

Matth. 13: 38. En de akker is de wereld; en het goede zaad zijn de kinderen des koninkrijks, en het onkruid zijn de kinderen des boozen.

4.

Matth. 5: 48. Weest dan gijlieden volmaakt enz. (als boven).

Luc. 6: 36. Weest dan barmhartig, gelijk ook uw Vader barmhartig is.

Luc. 18: 7. Zal God dan geen recht doen zijnen uitverkorenen, die dag en nacht tot hem roepen, hoewel hij lankmoedig is over hen?

Luc. 18: 14. Ik zeg ulieden: Deze ging af, gerechtvaardigd in zijn huis, meer dan die; want een ieder die zich zelven verhoogt

zal vernederd worden, en die zich zelven vernedert, zal verhoogd worden. *)

Luc. 11: 13. Indien dan gij die boos zijt, weet uwen kinderen goede gaven te geven, hoeveel te meer zal de hemelsche Vader den Heiligen Geest geven dengenen die hem bidden?

5

Matth. 6: 8. Wordt dan hun niet gelijk: Want uw Vader weet wat gij van noode hebt, eer gij hem bidt.

Matth. 19: 26. En Jezus, hen aanzierende, zeide tot hen. Bij de menschen is dat onmogelijk, maar bij God zijn alle dingen mogelijk.

Matth. 10: 29, 30. Worden niet twee muschjes om een penningken verkocht? En niet één van deze zal op de aarde vallen zonder uwen Vader. En ook uwe haren des hoofds zijn allen geteld.

Matth. 18: 14. Alzoo is de wil niet uws vaders die in de hemelen is, dat één van deze kleinen verloren ga.

Matth. 20: 13—15. Doeh hij, antwoordende, zeide tot éenen van hen: Vriend! ik doe u geen onrecht; zijt gij niet met mij eens geworden voor éenen penning? Neem het uwe en ga henen. Ik wil dezen laatsten ook geven gelijk als u, of is 't mij niet gësoorloofd, te doen met het mijne wat ik wil? Of is uw oog boos, omdat ik goed ben?

Matth. 10: 41, 42. Die een profeet ontvangt in den naam eens profeten zal den loon eens profeten ontvangen; en die eenen rechtvaardige ontvangt in den naam eens rechtvaardigen, zal den loon eens rechtvaardigen ontvangen. En zoo wie een van deze kleinen te drinken geeft, alleen een beker koud water, in den naam eens discipels, voorwaar zeg ik u, hij zal zijn loon geenszins verliezen.

Luc. 12: 47, 48. En die dienstknecht, welke geweten heeft den wil zijns Heeren, en zich niet bereid, noch naar zijnen wil gedaan heeft, zal met dubbele slagen geslagen worden. Maar die denzelve niet geweten heeft, en gedaan heeft dingen die slagen waardig zijn, die zal met weinige slagen geslagen wor-

*) Moest hier in plaats van vs. 14 ook wellicht vs. 13 zijn aangehaald?

Luc. 18: 13^b. o God wees mij zondaar genadig!

den. En een iegelijk dien veel gegeven is, van dien zal veel geeischt worden; en dien men veel vertrouwd heeft, van dien zal men overvloediger eischen.

Luc. 18: 1—18. En hij zeide ook eene gelijkenis tot hen, daartoe strekkende, dat men altijd bidden moet, en niet vertragen, zeggende: Daar was een zeker rechter in eene stad, die God niet vreesde en geen mensch ontzag; en daar was eene zekere weduwe in dezelfde stad, en zij kwam tot hem, zeggende: Doe mij recht tegen mijne wederpartij. En hij wilde voor eenen tijd niet; maar daarna zeide hij bij zich zelve: Hoewel ik God niet vrees en geen mensch ontzie; nogthans omdat deze weduwe mij moeilijk valt, zoo zal ik haar recht doen, opdat zij niet eindelijk kome en mij het hoofd breke. En de Heer zeide: Hoort wat de onrechtvaardige rechter zegt: **Zal God dan geen recht doen zijnen uitverkorenen, die dag en nacht tot hem roepen, hoewel hij lankmoedig is over hen?** Ik zeg u, dat hij hun haastelijk recht doen zal. Doch de Zoon des Menschen, als hij komt, zal hij ook geloof vinden op de aarde?

Luc. 11: 5—10. En hij zeide tot hen: Wie van u zal een vriend hebben, en zal te middernacht tot hem gaan, en tot hem zeggen: Vriend! leen mij drie brooden, overmits mijn vriend van de reis tot mij gekomen is, en ik heb niets, dat ik hem voorzette. En dat die van binnen, antwoordende zoude zeggen: Doe mij geene moeite aan, de deur is gesloten, en mijne kinderen zijn met mij in de slaapkamer; ik kan niet opstaan om u te geven. Ik zeg ulieden, hoewel hij niet zoude opstaan en hem geven, omdat hij zijn vriend is, nogthans om zijner onbeschaamdheid wil zal hij opstaan, en hem geven zooveel als hij er behoeft. En ik zeg ulieden: **Bid, en u zal gegeven worden; zoekt, en gij zult vinden; klopt, en u zal opgedaan worden.** Want een iegelijk die bidt, die ontvangt, en die zoekt, die vindt, en die klopt, dien zal opgedaan worden.

Matth. 6: 6—8. Maar gij, wanneer gij bidt, gaat in uwe binnenkamer, en uwe deur gesloten hebbende, bidt uwen Vader die in 't verborgen is, en uw Vader, die in het verborgen ziet, zal 't u in 't openbaar vergelden. En als gij bidt, zoo gebruikt

geen ijdel verhaal van woorden, gelijk de heidenen, want zij meenen, dat zij door hunne veelheid van woorden zullen verhoord worden.

Wordt dan hun niet gelijk, want uw Vader weet wat gij van noode hebt, eer gij hem bidt.

6.

Matth. 6: 25—34. Daarom zeg ik u: zijt niet bezorgd voor uw leven, wat gij eten, en wat gij drinken zult; noch voor uw lichaam, waarmede gij u kleeden zult. Is het leven niet meer dan het voedsel, en het lichaam dan de kleeding? Aanziet de vogelen des hemels, dat zij niet zaaien, noch maaïen, noch verzamelen in de schuren; en uw hemelsche Vader voedt nogthans dezelve; gaat gij deze niet veel te boven? Wie toch van u kan, met bezorgd te zijn, ééne el tot zijne lengte toedoen? En wat zijt gij bezorgd voor de kleeding? Aanmerkt de leliën des velds, hoe zij wassen; zij arbeiden niet, en spinnen niet; en ik zeg u, dat ook Salomo, in al zijne heerlijkheid, niet is bekleed geweest gelijk ééne van deze. Indien nu God het gras des velds, dat heden is, en morgen in den oven geworpen wordt; alzoo bekleedt, zal hij u niet veel meer kleeden; gij kleingeloovigen? Daarom, zijt niet bezorgd, zeggende: Wat zullen wij eten? of wat zullen wij drinken? of waarmede zullen wij ons kleeden? Want al deze dingen zoeken de Heidenen: want uw hemelsche Vader weet dat Gij al deze dingen behoeft.

Maar zoekt eerst het koninkrijk Gods en zijne gerechtigheid, en al deze dingen zullen u toegeworpen worden.

Zijt dan niet bezorgd tegen den morgen: want de morgen zal voor het zijne zorgen; elke dag heeft genoeg aan zijn eigen kwaad

Matth. 19: 4—6. Doch hij, antwoordende, zeide tot hen: Hebt gij niet gelezen, dat hij, die van den beginne de menschen gemaakt heeft, ze man en vrouw gemaakt heeft? En gezegd heeft: Daarom zal een mensch vader en moeder verlaten, en zal zijne vrouw aanhangen, en die twee zullen tot één vleesch zijn. Alzoo dat zij niet meer twee zijn, maar één vleesch. Hetgeen dan God samengevoegd heeft, scheidt de mensch niet.

Matth. 21 : 33—44. Hoort eene andere gelijkenis: Daar was een heer des huizes, die een wijngaard plantte, en zette eenen tuin daarom, en groef een wijnpersbak daarin, en bouwde een toren, en verhuurde dien aan landlieden, en reisde buiten 's lands. Toen nu de tijd der vruchten genaakte, zond hij zijne dienstknechten tot de landlieden, om zijne vruchten te ontvangen. En de landlieden, nemende zijne dienstknechten, hebbende den eenen geslagen, en den anderen gedood, en den derden gesteenigd. Wederom zond hij andere dienstknechten, meer (in getal) dan de eersten, en zij deden hun desgelijks. **En ten laatsten zond hij tot hen zijnen zoon,** zeggende: Zij zullen mijn zoon ontzien. Maar de landlieden, den zoon ziende, zeiden onder elkander: Deze is de erfgenaam, komt, laat ons hem dooden, en zijne erfenis aan ons behouden. En hem nemende, wierpen zij hem uit buiten den wijngaard, en doodden hem.

Wanneer dan de heer des wijngaards komen zal, wat zal hij dien landlieden doen? Zij zeiden tot hem: Hij zal den kwaden een kwaden dood aandoen, en zal den wijngaard aan andere landlieden verhuren, die hem de vruchten op hare tijden zullen geven. Jezus zeide tot hen: Hebt gij nooit gelezen in de Schriften. De steen, dien de bouwlieden verworpen hebben, deze is geworden tot hoofd des hoeks; van den Heer is dit geschied, en het is wonderlijk in onze oogen? Daarom zeg ik ulieden, dat het koninkrijk Gods van u zal weggenomen worden, en aan een volk gegeven, dat zijne vruchten voortbrengt. En wie op dezen steen valt, die zal verpletterd worden, en op wien hij valt, dien zal hij vermorzelen.

Matth. 21 : 37. En ten laatste zond hij tot hen enz. (als boven).

Matth. 5 : 8. Zalig zijn de reinen van harte; want zij zullen God zien.

Matth. 11 : 25. In deze tijd antwoordde Jezus, en zeide: **Ik dank u, vader, Heer des hemels en der aarde! dat gij deze dingen voor de wijzen en verstandigen verborgen hebt, en hebt dezelve den kinderkens geopenbaard.**

Matth. 16 : 17. En Jezus, antwoordende, zeide tot hem: Zalig zijt gij Simon, Bar-Jona! want vleesch en bloed heeft u dat niet geopenbaard, maar mijn vader die in de hemelen is.

Luc. 10 : 21. Te dier ure verheugde zich Jezus in den geest, en zeide: **Ik dank u, Vader! Heer des hemels en der aarde! dat**

Gij deze dingen voor de wijzen en verstandigen verborgen hebt, en hebt ze den kinderkens geopenbaard. Ja, Vader! want alzoo is geweest het welbehagen voor U.

7.

Matth. 7: 11. Indien dan gij, die boos zijt, weet uwen kinderen goede gaven te geven, hoeveel te meer zal uw Vader, die in de hemelen is, goede gaven geven den genen, die ze van hem bidden!

Luc. 11: 13. Indien dan gij, die boos zijt, weet uwen kinderen goede gaven te geven, hoeveel te meer zal de hemelsche Vader den Heiligen Geest geven den genen, die hem bidden?

Matth. 12: 28. Maar indien ik door den Geest Gods de duivelen uitwerp, zoo is dan het Koninkrijk Gods tot u gekomen.

Matth. 10: 19, 20. Doch wanneer zij u overleveren, zoo zult gij niet bezorgd zijn, hoe of wat gij spreken zult: want het zal u in die ure gegeven worden, wat gij spreken zult. Want gij zijt het niet, die spreekt, maar de geest uws Vaders, die in u spreekt.

Matth. 7: 11. Zie boven.

Matth. 12: 32. En zoo wie een woord zal gesproken hebben tegen den Zoon des Menschen, het zal hem vergeven worden; maar zoo wie tegen den Heiligen Geest zal gesproken hebben, het zal hem niet vergeven worden, noch in deze eeuw, noch in de toekomende.

Matth. 28: 19. Gaat dan henen, onderwijst al de volken, dezelve doopende in den naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes, leerende hen onderhouden alles wat ik u geboden heb.

8.

Deut. 32: 6. Zult gij dit den Heer vergelden, gij dwaas en onwijs volk! Is Hij niet uw Vader, die u verkregen, die u gemaakt en u bevestigd heeft?

Jes. 63: 16. Gij zijt toch onze Vader, want Abraham weet van ons niet, en Israël kent ons niet: gij o Heer! zijt onze Vader, onze Verlosser, van ouds af is uw naam.

Mal. 1: 6. Een zoon zal den vader eeren, en een knecht zijnen heer; ben ik dan een vader, waar is mijne eere? en ben ik een

heer, waar is mijne vreeze? zegt de Heer der heirscharen tot u, o priesters, verachters mijns naams! maar gij zegt: waarmede verachten wij uwen naam?

Ps. 103: 13. Gelijk een vader zich ontfermt over de kinderen, ontfermt de Heer zich over degenen die Hem vreezen.

Ps. 68: 6. Hij is een vader der weezen, en een rechter der weduwen; God, in de woonstede zijner heiligheid.

§ 13.

De Onderdanen.

1.

Matth. 6: 10. Uw Koninkrijk kome. Uw wil geschiede, gelijk in den hemel, alzoo ook op de aarde.

Luc. 20: 34—36. En Jezus, antwoordende, zeide tot hen: De kinderen dezer eeuw trouwen, en worden ten huwelijk uitgegeven; maar die waardig zullen geacht zijn, die eeuw te verwerven en de opstanding uit de dooden, zullen noch trouwen, noch ten huwelijk uitgegeven worden. Want zij kunnen niet meer sterven; want zij zijn den engelen gelijk; en zij zijn kinderen Gods, dewijl zij kinderen der opstanding zijn.

Luc. 15: 7. Ik zeg ulieden, dat er alzoo blijdschap zal zijn in den hemel over één zondaar, die zich bekeert, meer dan over negen en negentig rechtvaardigen, die de bekeering niet van noode hebben.

Luc. 15: 10. Alzoo, zeg ik ulieden, is er blijdschap voor de engelen Gods over één zondaar, die zich bekeert.

Matth. 18: 10. Ziet toe, dat gij niet een van deze kleinen veracht: want ik zeg ulieden, dat hunne engelen in de hemelen altijd zien het aangezicht mijns Vaders, die in de hemelen is.

Luc. 16: 22. En het geschiedde dat de bedelaar stierf, en van de engelen gedragen werd in den schoot Abrahams.

Matth. 26: 53. Of meent gij, dat ik mijn Vader nu niet kan bidden, en Hij zal mij meer dan twaalf legioenen Engelen bijzetten?

Matth. 13: 41. De Zoon des menschen zal zijne engelen uitzenden, en zij zullen uit zijn koninkrijk vergaderen al de ergernissen, en degenen, die de ongerechtigheid doen.

Matth. 24: 36. Doch van dien dag en ure weet niemand, ook niet de engelen der hemelen, dan mijn Vader alleen.

Luc. 9: 26. Want zoo wie zich mijns en mijner woorden zal geschaamd hebben, diens zal de Zoon des Menschen zich schamen, wanneer hij komen zal in zijne heerlijkheid, en in de heerlijkheid des Vaders en der heilige Engelen.

Matth. 18: 10. Zie boven, blz. 50.

2.

Matth. 6: 13. En leid ons niet in verzoeking, maar **verlos ons van den booze**. Want Uw is het koninkrijk, en de kracht, en de heerlijkheid, tot in eeuwigheid! Amen.

Matth. 12: 27. En indien ik door **Beëlzebul** de duivelen uitwerp, door wien werpen ze dan uwe zonen uit? Daarom zullen die uwe rechters zijn.

Luc. 22: 31. En de Heer zeide: Simon! Simon! ziet, **de Satan** heeft ulieden zeer begeerd, om te ziften als de tarwe.

Luc. 10: 19. Ziet, ik geef u de macht om op slangen en schorpioenen te treden, en over alle kracht **des vijands**; en geen ding zal u eenigszins beschadigen.

Matth. 13: 39. En **de vijand**, die hetzelfde gezaaid heeft, is de duivel; en de oogst is de voleinding der wereld; en de maaiers zijn de Engelen.

Matth. 10: 28. En vreest niet voor degenen, die het lichaam dooden, en de ziel niet kunnen dooden; maar **vreest** veel meer hem, die beide, ziel en lichaam, kan verderven in de hel.

Matth. 25: 41. Dan zal hij zeggen ook tot degenen, die ter linkerhand zijn: Gaat weg van mij, gij vervloekten! in het eeuwige vuur, 't welk den duivel en zijne engelen bereid is.

Luc. 22: 32. Maar ik heb voor u (Simon) gebeden, dat uw geloof niet ophoude; en gij, als gij eens zult bekeerd zijn, zoo versterk uwe broeders.

Luc. 10: 18. En hij zeide tot hen: Ik zag den satan als een bliksem uit den hemel vallen.

Luc. 13: 16. En deze, die een dochter Abrahams is, welke de Satan, zie, nu achttien jaren gebonden had, moest die niet losgemaakt worden van dezen band op den dag des Sabbats?

Matth. 17: 21. Maar dit geslacht vaart niet uit dan door bidden en vasten.

- Luc. 13: 32. En hij zeide tot hen: Gaat henen, en zegt dien vos: Zie, ik werp duivelen uit en maak gezond, heden en morgen, en ten derden dage word ik voleindigd.
- Luc. 9: 1. En zijne twaalf discipelen samengeropen hebbende, gaf hij hun kracht en macht over al de duivelen, en om ziekten te genezen.
- Luc. 10: 19. Zie boven blz. 51.
- Luc. 22: 53. Als ik dagelijks met u was in den tempel, zoo hebt gij de handen tegen mij niet uitgestoken; maar dit is uwe ure en de macht der duisternis.
- Luc. 11: 24—27. Wanneer de onreine geest van den mensch uitgevaren is, zoo gaat hij door dorre plaatsen, zoekende rust, en die niet vindende, zegt hij: Ik zal wederkeeren in mijn huis, daar ik uitgevaren ben. En komende, vindt hij het met bezemen gekeerd, en versierd. Dan gaat hij henen, en neemt met zich zeven andere geesten, boozer dan hij zelf is, en ingegaan zijnde, wonen zij aldaar; en het laatste van dien mensch wordt erger dan het eerste.

3.

- Matth. 11: 16, 17. Doch waarbij zal ik dit geslacht vergelijken? Het is gelijk aan de kinderkens, die op de markten zitten, en hunnen gezellen toeroepen, en zeggen: wij hebben u op de fluit gespeeld, en gij hebt niet gedanst; wij hebben u klaagliederen gezongen, en gij hebt niet geweend.
- Matth. 21: 15, 16. Als nu de overpriesters en schriftgeleerden zagen de wonderheden, die hij deed, en de kinderen, roepende in den tempel, en zeggende: Hosanna, den Zoon Davids! namen zij dat zeer kwalijk; en zeiden tot hem: Hoort gij wel wat deze zeggen? En Jezus zeide tot hen: Ja, hebt gij nooit gelezen: **Uit den mond der jonge kinderen en der zuigelingen hebt gij u lof bereid?**
- Ps. 8: 3. Uit den mond der kinderkens en der zuigelingen hebt gij sterkte gegrondvest, om uwer tegenpartijen wil, om den vijand en wraakgierige te doen ophouden.
- Matth. 18: 3, 4. En zeide: Voorwaar, zeg ik u, indien gij u niet verandert, en wordt gelijk de kinderkens, zoo zult gij in het koninkrijk der hemelen geenszins ingaan. Zoo wie dan zich

zelve zal vernederen gelijk dit kindeken, deze is de meeste in het koninkrijk der hemelen.

Marc. 10: 14. Maar Jezus, dat ziende, nam het zeer kwalijk, en zeide tot hen: Laat de kinderkens tot mij komen, en verhindert ze niet: want derzulken is het koninkrijk Gods.

Matth. 15: 19. Want uit het hart komen voort booze bedenkingsen, doodslagen, overspelen, hoererijen, dieverijen, valsche getuigenissen, lasteringen.

Matth. 19: 4—6. Doch hij, antwoordende, zeide tot hen: Hebt gij niet gelezen, dat Hij, die van den beginne de menschen gemaakt heeft, ze man en vrouw gemaakt heeft? En gezegd heeft: Daarom zal een mensch vader en moeder verlaten, en zal zijne vrouw aanhangen, en die twee zullen één vleesch zijn. Alzoo dat zij niet meer twee zijn, maar één vleesch. Hetgeen dan God samengevoegd heeft, scheidt de mensch niet.

4.

Matth. 6: 28, 30. En wat zijt gij bezorgd voor de kleeding? Aanmerkt de lelien des velds, hoe zij wassen: zij arbeiden niet, en spinnen niet. Indien nu God het gras des velds, dat heden is, en morgen in den oven geworpen wordt, alzoo bekleedt, zal hij u niet veel meer kleeden, gij kleingeloovigen?

Matth. 10: 29—31. Worden niet twee muschjes om een penningske verkocht? En niet één van deze zal op de aarde vallen zonder uwen Vader. En ook uwe haren des hoofds zijn allen geteld. Vreest dan niet, gij gaat vele muschjes te boven.

Matth. 12: 12^a. Hoeveel gaat nu een mensch een schaap te boven?

Luc. 14: 5. En hij hun antwoordende, zeide: Wiens ezel of os van ulieden zal in een put vallen, en die hem niet terstond zal uittrekken op den dag des Sabbats?

Matth. 19: 4. Doch hij, antwoordende, zeide tot hen: Hebt gij niet gelezen, dat Hij, die van den beginne de menschen gemaakt heeft, ze man en vrouw gemaakt heeft?

Luc. 12: 32. Vrees niet, gij klein kuddeken! want het is uws Vaders welbehagen, ulieden het koninkrijk te geven.

Matth. 5: 48. Weest dan gijlieden volmaakt, gelijk uw Vader, die in de hemelen is, volmaakt is.

Matth. 10: 28. En vreest niet voor degenen, die het lichaam,

- dooden, en **de ziel** niet kunnen dooden, maar vreest veel meer hem, die beide, ziel en lichaam, kan verderven in de hel.
- Matth. 26: 41. Waakt en bidt, opdat gij niet in verzoeking komt; **de geest** is wel gewillig, maar **het vleesch** is zwak.
- Luc. 24: 25. En hij zeide tot hen: O, onverstandigen en tragen van hart, om te gelooven al hetgeen de profeten gesproken hebben.
- Matth. 15: 19. Zie N°. 3 blz. 53.
- Matth. 6: 22, 23. De kaars des lichaams is het oog; indien dan uw oog eenvoudig is, zoo zal uw geheele **lichaam** verlicht wezen; maar indien uw oog boos is, zoo zal geheel uw lichaam duister zijn. Indien dan het licht, dat in u is, duisternis is, hoe groot zal de duisternis zijn.
- Marc. 4: 28. Want de aarde brengt van zelve vrucht voort, eerst het kruid, daarna de aar, daarna het volle koren in de aar.
- Matth. 11: 15. Wie ooren heeft om te hooren, die hoore.
- Matth. 13: 14. En in hen wordt de profetie van Jesaja vervuld, die zegt: Met het gehoor zult gij hooren, en geenszins verstaan, en ziende zult gij zien, en geenszins bemerken.
- Marc. 4: 24. En hij zeide tot hen: Ziet, wat gij hoort. Met wat maat gij meet, zal u gemeten worden, en u, die hoort, zal meer worden toegelegd.
- Luc. 8: 18. Ziet dan hoe gij hoort: want zoo wie heeft, dien zal gegeven worden; en zoo wie niet heeft, ook hetgeen hij meent te hebben zal van hem genomen worden.
- Matth. 21: 31^a. Wie van deze twee heeft den wil des vaders gedaan?
- Luc. 11: 5—8. En hij zeide tot hen: Wie van u zal een vriend hebben, en zal te middernacht tot hem gaan, en tot hem zeggen: Vriend, leen mij drie brooden, enz. (zie boven, onder § 12 N°. 5, blz. 46.)
- Luc. 12: 56, 57. Gij geveinsden! het aanschijn der aarde en des hemels weet gij te beproeven; en hoe beproeft gij dezen tijd niet? En waarom oordeelt gij ook van u zelven niet hetgeen recht is?
- Matth. 5: 3, 8. Zalig zijn de armen van geest, want hunner is het koninkrijk der hemelen. (8) Zalig zijn de reinen van hart, want zij zullen God zien.
- Luc. 6: 45. De goede mensch brengt het goede voort uit den goeden schat zijns harten; en de kwade mensch brengt het kwade voort

uit den kwaden schat zijns harten: want uit den overvloed zijns harten spreekt zijn mond.

Matth. 7: 13, 14. Gaat in door de enge poort: want wijd is de poort, en breed is de weg, die tot het verderf leidt, en velen zijn er, die door dezelve ingaan; want de poort is eng, en de weg is nauw, die tot het leven leidt, en weinigen zijn er, die denzelfen vinden.

Matth. 23: 37. Jeruzalem, Jeruzalem! gij die de profeten doodt, en steenigt die tot u gezonden zijn! hoe menigmaal heb ik uwe kinderen willen bijeenvergaderen, gelijk eene hen hare kiekens bijeenvergadert onder de vleugelen, en **gijlieden hebt niet gewild.**

Luc. 12: 4, 5. En ik zeg u, mijnen vrienden: Vreest niet voor degenen die het lichaam dooden, en daarna niet meer kunnen doen. Maar ik zal u toonen, wien gij vreezen zult: vreest dien, die, nadat hij gedood heeft, ook macht heeft in de hel te werpen; ja, ik zeg u, vreest dien!

Luc. 16: 19—27. (Gelijkenis van den rijken man en Lazarus).

Matth. 22: 29. Maar Jezus antwoordde en zeide: Gij dwaalt, niet wetende de schriften, noch de kracht Gods.

Matth. 10: 39. Die zijne ziel vindt, zal dezelve verliezen; en die zijne ziel zal verloren hebben om mijnentwil, zal dezelve vinden.

Matth 16: 25. Want zoo wie zijn leven zal willen behouden, die zal het verliezen, maar zoo wie zijn leven verliezen zal om mijnentwil, die zal het vinden.

Matth. 22: 32. Ik ben de God Abrahams, en de God Isaäks, en de God Jakobs! God is niet een God van dooden, maar van levenden.

Luc. 20: 37, 38. En dat de dooden opgewekt zullen worden, heeft ook Mozes aangewezen in het doornbosch, als hij den Heer noemt den God Abrahams, en den God Isaäks, en den God Jakobs. God nu is niet een God van dooden, maar van levenden; want zij leven Hem allen.

6.

Matth. 5: 45. Opdat gij moogt kinderen zijn uws Vaders, die in de hemelen is; want hij doet zijne zon opgaan over boozen en goeden, en regent over rechtvaardigen en onrechtvaardigen.

- Luc. 8: 4—15. (Gelijkenis van den zaaier).
- Luc. 8: 15. En dat in de goede aarde valt, deze zijn, die het woord gehoord hebbende, hetzelfde in een eerlijk en goed hart bewaren, en in volstandigheid vruchten voortbrengen.
- Luc. 11: 13. **Indien dan gij die boos zijt**, weet uwen kinderen goede gaven te geven, hoeveel te meer zal de hemelsche Vader den Heiligen Geest geven, dengenen die hem bidden.
- Matth. 9: 12. Maar Jezus, zulks hoorende, zeide tot hen: Die gezond zijn, hebben den Medicijnmeester niet van noode, maar die ziek zijn.
- Luc. 15: 7. Ik zeg ulieden, dat er alzo blijdschap zal zijn in den hemel over één zondaar die zich bekeert, meer dan over negen en negentig rechtvaardigen, die de bekeering niet van noode hebben.
- Matth. 6: 12. En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren.
- Matth. 19: 17. En hij zeide tot hem: Wat noemt gij mij goed? niemand is goed dan één, namelijk God. Doch wilt gij in het leven ingaan, onderhoud de geboden.
- Marc. 1: 15. En zeggende: De tijd is vervuld, en het koninkrijk Gods nabij gekomen; bekeert u, en gelooft het Evangelie.

7.

- Matth. 15: 19. Zie boven onder N°. 3. blz. 53.
- Matth. 26: 41. Zie boven onder N°. 4. blz. 54.
- Matth. 13: 39. En de vijand, die hetzelfde gezaaid heeft, is de duivel; en de oogst is de voleinding der wereld, en de maaiers zijn de Engelen.
- Luc. 22: 31. En de Heer zeide: Simon! Simon! ziet, de Satan heeft ulieden zeer begeerd om te ziften als de tarwe.
- Matth. 13: 38. En de akker is de wereld; en het goede zaad zijn de kinderen des koninkrijks, en het onkruid zijn de kinderen des boozen.

8.

- Matth. 15: 19. Zie boven onder N°. 3. blz. 53.
- Matth. 5: 28. Maar ik zeg u, dat zoo wie eene vrouw aanziet, om haar te begeeren, die heeft alreeds overspel in zijn hart met haar gedaan.

Matth. 7: 23. En dan zal ik hun openlijk aanzeggen: Ik heb u nooit gekend; gaat weg van mij, gij, die ongerechtigheid werkt.

Matth. 13: 41. De Zoon des menschen zal zijne Engelen uitzenden, en zij zullen uit zijn koninkrijk vergaderen al de ergernissen, en degenen die de ongerechtigheid doen.

1 Joh. 3: 4. Een iegelijk, die de zonde doet, die doet ook de ongerechtigheid: want de zonde is de ongerechtigheid.

9.

Matth. 6: 24. Niemand kan twee heeren dienen; want of hij zal den eenen haten en den anderen liefhebben, of hij zal den eenen aanhangen en den anderen verachten; gij kunt niet God dienen, en den Mammon.

Luc. 15: 24. **Want deze mijn zoon was dood, en is weder levend geworden; en hij was verloren, en is gevonden!** En zij begonnen vroolijk te zijn.

Luc. 9: 60. Maar Jezus zeide tot hem: **Laat de dooden hunne dooden begraven;** doch gij, ga henen en verkondig het koninkrijk Gods.

Luc. 23: 34^a. En Jezus zeide: Vader! vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen.

Luc. 8: 10. En hij zeide: U is het gegeven, de verborgenheden van het koninkrijk Gods te verstaan; maar tot de anderen spreek ik in gelijkenissen, opdat zij ziende niet zien, en hoorende niet verstaan.

Luc. 8: 18. Ziet dan hoe gij hoort: want zoo wie heeft, dien zal gegeven worden; en zoo wie niet heeft, ook hetgeen hij meent te hebben zal van hem genomen worden.

Matth. 12: 31, 32. Daarom zeg ik u: Alle zonde en lastering zal den menschen vergeven worden; **maar de lastering tegen den Geest zal den mensch niet vergeven worden.** En zoo wie een woord gesproken zal hebben tegen den Zoon des menschen, het zal hem vergeven worden; maar zoo wie tegen den Heiligen Geest zal gesproken hebben, het zal hem niet vergeven worden, noch in deze eeuw, noch in de toekomstige.

10.

Matth. 11: 20—24. Toen begon hij de steden, in welke zijne

krachten meest geschied waren, te verwijten, omdat ze zich niet bekeerd hadden. Wee u, Chorazin! wee u, Bethsaida! want zoo in Tyrus en Sidon de krachten waren geschied, die in u geschied zijn, zij zouden zich eertijds in zak en asch bekeerd hebben. Doch ik zeg u, het zal Tyrus en Sidon verdragelijker zijn in den dag des oordeels, dan ulieden. En, gij Kapernaüm! die tot den hemel zijt verhoogd, gij zult tot de hel toe neder-gestooten worden: want zoo in Sodom de krachten waren geschied, die in u geschied zijn, zij zouden tot op den huidige dag gebleven zijn. Doch ik zeg u, dat het den lande van Sodom verdragelijker zal zijn in den dag des oordeels, dan u.

Luc. 12: 47, 48. En de dienstknecht, welke geweten heeft den wil zijns heeren, en zich niet bereid, noch naar zijnen wil gedaan heeft, die zal met vele slagen geslagen worden. Maar die den-zelven niet geweten heeft, en gedaan heeft dingen, die slagen waardig zijn, die zal met weinige slagen geslagen worden. En een iegelijk, dien veel gegeven is, van dien zal veel geeischt worden; en dien men veel vertrouwd heeft, van dien zal men overvloediger eischen.

Matth. 18: 28. Maar de dienstknecht, uitgaande, heeft gevonden één zijner mededienstknechten, die hem honderd penningen schuldig was; en hem aanvallende, greep hem bij de keel, zeggende: Betaal mij wat gij schuldig zijt.

Luc. 7: 41, 42. Jezus zeide: Een zeker schuldeheer had twee schulde-naars; de een was schuldig vijf honderd penningen, en de andere vijftig. En als zij niet hadden om te betalen, schold hij 't hun beiden kwijt. Zeg dan, wie van deze zal hem meer liefhebben?

Luc. 12: 59. Ik zeg u: Gij zult van daar geenszins uitgaan, totdat gij ook het laatste penningsken zult betaald hebben.

Luc. 18: 13. En de tollenaar, van verre staande, wilde ook zelfs de oogen niet opheffen naar den hemel, maar sloeg op zijne borst, zeggende: o God! wees mij zondaar genadig!

Marc. 9: 43—50. [Hand, voet, oog, die ergeren, moeten worden afgesneden, om tot het leven in te gaan, en niet geworpen te worden in het helsche vuur, »waar de worm niet sterft, en het vuur niet uitgebluscht wordt.»]

Luc. 16: 19—25. Gelijkenis van den rijken man en Lazarus.

Luc. 16: 26. En boven dit alles, tusschen ons en ulieden is een

groote klove gevestigd, zoodat degenen, die van hier tot u willen overgaan, niet zouden kunnen, noch ook die daar zijn, van daar tot ons overkomen.

Matth. 25: 10. Als zij nu henen gingen om te koopen, kwam de bruidegom; en die gereed waren, gingen met hem in tot de bruiloft, en de deur werd gesloten.

Matth. 12: 32. Zie boven, laatsten tekst van N°. 9, blz. 57.

11.

Luc. 19: 10. Want de Zoon des menschen is gekomen om te zoeken en zalig te maken dat verloren was.

Matth. 19: 25, 26. Zijne discipelen nu, dit hoorende, werden zeer verslagen, zeggende: Wie kan dan zalig worden? En Jezus, hen aanziende, zeide tot hen: Bij de menschen is dat onmogelijk, maar bij God zijn alle dingen mogelijk.

Luc. 18: 14. Ik zeg ulieden: Deze ging af gerechtvaardigd in zijn huis, meer dan die; want een ieder, die zich zelve verhoogt, zal vernederd worden, en die zich zelve vernedert, zal verhoogd worden.

 § 14.

Het Heil.

1.

Marc. 1: 15. En zeggende: De tijd is vervuld, en het koninkrijk Gods nabij gekomen. Bekeert u, en geloof het Evangelie.

2.

Matth. 23: 35. Opdat op u kome al het rechtvaardige bloed, dat vergoten is op de aarde, van het bloed des rechtvaardigen Abels af, tot op het bloed van Zacharia, den zoon van Barachia, welken gij gedood hebt tusschen den tempel en het altaar.

Luc. 24: 44. En hij zeide tot hem: Dit zijn de woorden, die ik tot u sprak, als ik nog met u was, namelijk, dat het alles moest vervuld worden, wat van mij geschreven is in de wet van Mozes, en de Profeten en Psalmen.

Matth. 4: 4—10. De verzoeking in de woestijn.

Luc. 10: 26. En hij zeide tot hem: Wat is in de wet geschreven? hoe leest gij?

Luc. 16: 29—31. Abraham zeide tot hem: **zij hebben Mozes en de profeten; dat ze die hooren!** En hij zeide: Neen, vader Abraham! maar zoo iemand van de dooden tot hen henenging, zij zouden zich bekeeren. Doch Abraham zeide tot hem: **Indien zij Mozes en de profeten niet hooren, zoo zullen zij ook, al ware het dat er iemand uit de dooden opstond, zich niet laten gezeggen.**

Matth. 19: 8. Hij zeide tot hem: Mozes heeft van wege de hardigheid uwer harten u toegelaten, uwe vrouwen te verlaten, maar van den beginne is 't alzo niet geweest.

Matth. 26: 54. Hoe zouden dan de Schriften vervuld worden, die zeggen, dat het alzo geschieden moet?

Luc. 22: 37. Want ik zeg u, dat nog dit, 't welk geschreven is, in mij moet volbracht worden, namelijk: En hij is met de misdadigers gerekend. Want ook die dingen, die van mij geschreven zijn, hebben een einde.

Luc. 16: 16. De wet en de profeten zijn tot op Johannes; van dien tijd af wordt het koninkrijk Gods verkondigd, en een iegelijk doet geweld op hetzelfde.

Matth. 5: 17. Meent niet dat ik gekomen ben om de wet of de profeten te ontbinden: ik ben niet gekomen om die te ontbinden, maar te vervullen.

3.

Matth. 21: 33—37. (Gelijkenis van den heer, die een wijngaard plantte en dien aan landlieden verhuurde.)

Luc. 4: 18, 19. De Geest des Heeren is op mij, daarom heeft Hij mij gezalfd; Hij heeft mij gezonden, om den armen het Evangelie te verkondigen, om te genezen, die gebroken zijn van harte; om den gevangenen te prediken loslating, en blinden het gezicht, om de verslagenen heen te zenden in vrijheid; om te prediken het aangename jaar des Heeren.

Luc. 18: 31. En hij nam de twaalfen bij zich, en zeide tot hen: Ziet, wij gaan op naar Jeruzalem, **en het zal alles volbracht worden aan den Zoon des Menschen wat geschreven is door de profeten.**

Marc 9: 13. Maar ik zeg u, dat ook Elias gekomen is, en zij hebben hem gedaan al wat zij gewild hebben, gelijk van hem geschreven is.

Matth. 21: 42. Jezus zeide tot hen: Hebt gij nooit gelezen in de Schriften: De steen, dien de bouwlieden verworpen hebben, deze is geworden tot een hoofd des hoeks; van den Heer is dit geschied, en het is wonderlijk in onze oogen?

Luc. 24: 25—27. En hij zeide tot hen: O onverstandigen en tragen van harte, om te gelooven al hetgeen de profeten gesproken hebben. Moest de Christus niet al deze dingen lijden, en alzoo in zijne heerlijkheid ingaan? **En begonnen hebbende van Mozes en van al de profeten, leide hij hun uit in al de Schriften, hetgeen van hem geschreven was.**

4.

Matth. 12: 6. En ik zeg u, dat een meer dan de tempel hier is.

Matth. 17: 27. Maar opdat wij hun geenen aanstoot geven, ga henen naar de zee, werp den angel uit en neem den eersten visch die opkomt, en zijnen mond geopend hebbende, zult gij eèn stater vinden; neem dien, en geef hem aan hen, voor mij en u.

Marc. 2: 23—28. En het geschiedde dat hij op een Sabbatdag door het gezaaide ging, en zijne discipelen begonnen, al gaande, aren te plukken. En de Farizeërs zeiden tot hem: Zie, waarom doen zij op den Sabbatdag wat niet geoorloofd is? En hij zeide tot hen: Hebt gij nooit gelezen wat David gedaan heeft, als hij nood had en hem hongerde, en dengenen, die met hem waren? Hoe hij ingegaan is in het huis Gods, ten tijde van Abjathar, den Hoogepriester, en de toonbrooden gegeten heeft, die niemand zijn geoorloofd te eten dan den priesters, en ook gegeven heeft dengenen, die met hem waren? En hij zeide tot hen: De Sabbat is gemaakt om den mensch, niet de mensch om den den Sabbat. **Zoo is dan de Zoon des Menschen een Heer ook van den Sabbat.**

Matth. 15: 9. Doch te vergeefs eeren zij mij, leerende leeringen, die geboden van menschen zijn.

Luc. 2: 41—43. En zijne ouders reisden alle jaar naar Jeruzalem, op het feest van pascha. En toen hij twaalf jaren oud gewor-

den was, en zij naar Jeruzalem opgegaan waren, naar de gewoonte des feestdags, en de dagen aldaar voleindigd hadden, bleef, toen zij wederkeerden, het kind Jezus te Jeruzalem; en Jozef en zijne moeder wisten het niet.

Marc. 1: 44. En zeide tot hem: Zie, dat gij niemand iets zegt; maar ga henen, en vertoon u zelve den priester, en offer voor uwe reiniging hetgeen Mozes geboden heeft, hun tot eene getuigenis.

Matth. 26: 18. En hij zeide: Gaat henen in de stad tot zulk eenen, en zegt hem: De Meester zegt: Mijn tijd is nabij, en ik zal bij u het pascha houden met mijne discipelen.

Matth. 5: 21—44. Zie Bergrede.

Matth. 23: 23. Wee u, gij Schriftgeleerden en Farizeërs, gij geveinsden! want gij vertient de munt, en de dille, en het komijn, en gij laat na het zwaarste der wet, nl.: het oordeel, en de barmhartigheid, en het geloof. Deze dingen moest men doen, en de andere niet nalaten.

Matth. 19: 18. Hij zeide tot hem: Welke? En Jezus zeide: Deze: Gij zult niet dooden; gij zult geen overspel doen; gij zult niet stelen; gij zult geen valsche getuigenis geven.

Luc. 6: 5. En hij zeide tot hen: De Zoon des Menschen is een Heer, ook des Sabbats.

Matth. 23: 3. Daarom al wat zij u zeggen, dat gij houden zult, houdt en doet het; maar doet niet naar hunne werken: want zij zeggen 't, en doen 't niet.

Matth. 24: 20. Doch bidt, dat uwe vlucht niet geschiede des winters, noch op een Sabbat.

Matth. 5: 18. Want voorwaar zeg ik u: totdat de hemel en de aarde voorbijgaan, zal er niet ééne jota, noch een tittel van de wet voorbijgaan, totdat het alles zal zijn geschied.

Matth. 9: 15—17. En Jezus zeide tot hen: Kunnen ook de brui-
loftskinderen treuren, zoolang de bruidegom bij hen is? Maar de dagen zullen komen, wanneer de bruidegom van hen zal weggenomen zijn, en dan zullen zij vasten. Ook zet niemand een lap ongevold laken op een oud kleed: want deszelfs aangezette lap scheurt af van het kleed, en daar wordt een ergere scheur. En men doet geen nieuwen wijn in oude lederen zak-

ken; anders, zoo bersten de zakken, en de wijn wordt uitgestort, en de zakken verderven; maar men doet nieuwen wijn in nieuwe lederen zakken, en beide te zamen worden behouden.

Matth. 26: 28. Want dat is mijn bloed, het bloed des Nieuwen Testaments, 't welk voor velen vergoten wordt tot vergeving der zonden.

Jer. 31: 31—34. Zie, de dagen komen, spreekt de Heer, dat ik met het huis van Israël en met het huis van Juda een nieuw verbond zal maken: niet naar het verbond dat ik met hunne vaders gemaakt heb, ten dage als ik hunne hand aangreep om hen uit Egypteland uit te voeren, welk mijn verbond zij vernietigd hebben, hoewel ik hen getrouwd had, spreekt de Heer; maar dit is het verbond, dat ik na die dagen met het huis van Israël maken zal, spreekt de Heer: Ik zal mijne wet in hun binnenste geven, en zal die in hun hart schrijven; en ik zal hun tot een God zijn, en zij zullen mij tot een volk zijn. En zij zullen niet meer een iegelijk zijnen naaste, en een iegelijk zijnen broeder leeren, zeggende: Kent den Heer! want zij zullen mij allen kennen, van hunnen kleinste af tot hunnen grootste toe, spreekt de Heer: want ik zal hunne ongerechtigheid vergeven, en hunner zonden niet meer gedenken.

5.

Matth. 5: 5. Zalig zijn de zachtmoedigen, want zij zullen het aardrijk beërven.

Matth. 19: 28. En Jezus zeide tot hen: Voorwaar, ik zeg u, dat gij die mij gevolgd zijt, in de wedergeboorte, wanneer de Zoon des Menschen zal gezeten zijn op den troon zijner heerlijkheid, dat gij ook zult zitten op twaalf tronen, oordeelende de twaalf geslachten Israëls.

Matth. 25: 21. En zijn heer zeide tot hem: Wel, gij goede en getrouwe dienstknecht! over weinig zijt gij getrouw geweest, over veel zal ik u zetten; ga in, in de vreugde uws heeren.

Luc. 19: 10. Want de Zoon des menschen is gekomen om te zoeken en zalig te maken dat verloren was.

Luc. 7: 48. En hij zeide tot haar: uwe zonden zijn u vergeven.

Luc. 18: 14. Ik zeg ulieden: deze ging af gerechtvaardigd in zijn huis, meer dan die, want een ieder die zich zelve

verhoogt zal vernederd worden, en die zich zelf vernedert zal verhoogd worden.

Matth. 11 : 28. Komt herwaarts tot mij, allen die vermoeid en belast zijt, en ik zal u rust geven.

* Matth. 8 : 11, 12. Doch ik zeg u, dat velen zullen komen van Oosten en Westen, en zullen met Abraham en Isaäk en Jakob aanzitten in het Koninkrijk der hemelen; en de kinderen des Koninkrijks zullen uitgeworpen worden in de buitenste duisternis; daar zal weening zijn en knersing der tanden.

6.

Luc. 19 : 10. Zie boven. blz. 63.

Luc. 19 : 12. Hij zeide dan: Een zeker welgeboren man reisde in een ver gelegen land, om voor zich zelf een koninkrijk te ontvangen, en dan weder te keeren.

Marc. 1 : 38. En hij zeide tot hen: Laat ons in de nabijliggende vlekken gaan, opdat ik ook daar predike; want daartoe ben ik uitgegaan.

Matth. 15 : 24. Maar hij, antwoordende, zeide: Ik ben niet gezonden dan tot de verlorene schapen van het huis Israëls.

Matth. 13 : 3. En hij sprak tot hen vele dingen door gelijkenissen, zeggende: Zie, een zaaier ging uit om te zaaïen.

Matth. 23 : 8. Doch gij zult niet rabbi genaamd worden: **want één is uw meester, namelijk Christus; en gij zijt allen broeders.**

Matth. 26 : 55^b. Dagelijks zat ik bij u, leerende in den tempel, en gij hebt mij niet gegrepen.

Matth. 12 : 28. Maar indien ik door den Geest Gods de duivelen uitwerp: zoo is dan het koninkrijk Gods tot u gekomen.

Matth. 11 : 4, 5. En Jezus, antwoordde, en zeide tot hen: Gaat henen, en boodschapt Johannes weder hetgeen gij hoort en ziet: blinden worden ziende, en kreupelen wandelen; melaatschen worden gereinigd, en dooven hooren; dooden worden opgewekt en aan armen wordt het evangelie verkondigd.

Matth. 8 : 4. En Jezus zeide tot hem (den melaatsche): Zie, dat gij dit niemand zegt: maar ga henen, toon uzelf den priester, en offer de gave, die Mozes geboden heeft, hun tot een getuigenis.

Matth. 16: 1—4. En de farizeërs en sadduceërs tot hem gekomen zijnde, verzochten hem, begeerende van hem, dat hij hun een teeken uit den hemel zoude toonen. Maar hij antwoordde en zeide tot hen: Als het avond geworden is, zegt gij: Schoon weder, want de hemel is rood. En des morgens: Heden onweder, want de hemel is droevig rood. Gij geveinsden! het aanschijn des hemels weet gij wel te onderscheiden, en kunt gij de teekenen der tijden niet onderscheiden? Het boos en overspelig geslacht begeert een teeken; en hun zal geen teeken gegeven worden dan het teeken van Jonas, den profet. En hen verlatende ging hij weg.

Matth. 24: 24. Want daar zullen valsche Christussen en valsche profeten opstaan, en zullen groote teekenen en wonderen doen, alzoo dat zij, (indien het mogelijk ware) ook de uitverkorenen zouden verleiden.

Marc. 8: 19—21. En daar kwam een zeker schriftgeleerde tot hem, en zeide tot hem: Meester! ik zal u volgen waar gij ook henegaat. En Jezus zeide tot hem: De vossen hebben holen, en de vogelen des hemels nesten; maar de Zoon des menschen heeft niet, waar hij het hoofd nederlegge.

Matth. 11: 20—24. Zie boven, § 13, N°. 10, blz. 57.

7.

Matth. 16: 21—23. Van toen aan begon Jezus zijnen discipelen te vertoonen, dat hij moest henegaan naar Jeruzalem, en veel lijden van de ouderlingen, en overpriesters, en schriftgeleerden, en gedood worden, en ten derden dage opgewekt worden. En Petrus, hem tot zich genomen hebbende, begon hem te bestraffen, zeggende: Heer, wees u genadig! dit zal u geenszins geschieden. Maar hij zich omkeerende, zeide tot Petrus: Ga weg achter mij, Satanas! gij zijt mij een aanstoot: want gij verzint niet de dingen, die Gods zijn, maar die der menschen zijn.

Matth. 9: 15. Zie boven onder N°. 4, blz. 62.

Matth. 16: 24, 25. Toen zeide Jezus tot zijne discipelen: **Zoo iemand achter mij wil komen, die verloochene zich zelve, en neme zijn kruis op, en volge mij.** Want zoo wie zijn leven zal willen behouden, die zal het verliezen, maar

zoo wie zijn leven verliezen zal om mijnentwil, die zal het vinden.

Luc. 12: 50. Maar ik moet met een doop gedoopt worden, en hoe word ik geperst, totdat het volbracht zij.

Luc. 13: 33. Doch ik moet heden, en morgen, en den volgenden dag reizen: want het gebeurt niet, dat een profeet gedood wordt buiten Jeruzalem.

Matth. 17: 22, 23. En als zij in Galilea verkeerden, zeide Jezus tot hen: De Zoon des Menschen zal overgeleverd worden in de handen der menschen; en zij zullen hem dooden, en ten derden dage zal hij opgewekt worden. En zij werden zeer bedroefd.

Matth. 20: 18, 19. Ziet, wij gaan op naar Jeruzalem, en de Zoon des Menschen zal den overpriesters en schriftgeleerden overgeleverd worden, en zij zullen hem ter dood veroordeelen, en zij zullen hem den heidenen overleveren, om hem te bespotten, en te geeselen, en te kruisigen; en ten derden dage zal hij weder opstaan.

Matth. 26: 2. Gij weet, dat na twee dagen het Pascha is, en de Zoon des menschen zal overgeleverd worden, om gekruisigd te worden.

Matth. 16: 21. Zie boven blz. 65, N°. 7.

Marc. 9: 9, 10. En als zij van den berg afkwamen, gebod hij hun, dat zij niemand verhalen zouden hetgeen zij gezien hadden, dan wanneer de Zoon des Menschen uit de dooden zoude opgestaan zijn. En zij behielden dit woord bij zich zelve, vragende onder elkander wat het was, uit de dooden opstaan.

Matth. 16: 23. Zie boven blz. 65, N°. 7.

Luc. 22: 37. Want ik zeg u, dat nog dit, 't welk geschreven is, in mij moet volbracht worden, nl: En hij is met de misdadigers gerekend. Want ook die dingen, die van mij geschreven zijn, hebben een einde.

Matth. 21: 37. En ten laatste zond hij tot hen zijnen Zoon, zeggende: zij zullen mijnen Zoon ontzien.

Matth. 20: 28. Gelijk de Zoon des Menschen niet is gekomen om gediend te worden, maar om te dienen, en zijne ziel te geven tot een rantsoen voor velen.

Marc. 9: 45. Moet waarschijnlijk zijn:

Marc. 9: 35. En nedergezeten zijnde, riep hij de twaalven, en zeide

tot hen: Indien iemand wil de eerste zijn, die zal de laatste van allen zijn en aller dienaar.

Matth. 26: 28. Zie onder N°. 4, blz. 63.

Exod. 24: 8. Toen nam Mozes dat bloed, en spregde het op 't volk; en hij zeide: Ziet, dit is het bloed des verbonds, 't welk de Heer met ulieden gemaakt heeft over al die woorden.

Luc. 22: 37. Zie boven.

Luc. 23: 31. Want indien zij dit doen aan het groene hout, wat zal aan het dorre geschieden!

Matth. 9: 2. En Jezus hun geloof ziende, zeide tot den geraakte: Zoon! wees welgemoed, uwe zonden zijn u vergeven.

Matth. 18: 35. Alzoo zal ook mijn hemelsche Vader u doen, indien gij niet van harte vergeeft, een iegelijk zijnen broeder zijne misdaden.

8.

Luc. 24: 26. Moest de Christus niet deze dingen lijden, en alzoo in zijne heerlijkheid ingaan?

Matth. 25: 40. En de Koning zal antwoorden en tot hen zeggen: Voorwaar zeg ik u, voor zooveel gij dit een van deze mijne minste broeders gedaan hebt, zoo hebt gij dat mij gedaan.

Matth. 18: 20. Want waar twee of drie vergaderd zijn in mijnen naam, daar ben ik in het midden van hen.

Matth. 28: 20. En ziet, ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der wereld!

Matth. 28: 18. En Jezus, bij hen komende, sprak tot hen, zeggende: **Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde.**

Matth. 10: 23^b. Want voorwaar zeg ik u, gij zult uwe reize door de steden Israëls niet geëindigd hebben, of de Zoon des Menschen zal gekomen zijn.

Matth. 16: 28. Voorwaar zeg ik u, daar zijn sommigen van die hier staan, welke den dood niet smaken zullen, totdat zij den Zoon des Menschen zullen hebben zien komen in zijn koninkrijk.

Matth. 26: 63, 64. Doch Jezus zweeg stil. En de hoogepriester, antwoordende, zeide tot hem: Ik bezweer u bij den levenden God, dat gij ons zegt, of gij zijt de Christus, de Zoon Gods? Jezus zeide tot hem: Gij hebt het gezegd. Doch ik zeg ulieden: Van nu aan zult gij zien den Zoon des Menschen, zit-

tende ter rechterhand der kracht Gods, en komende op de wolken des hemels.

§ 15.

De Heilsweg.

1.

Matth. 15: 24. Maar hij, antwoordende, zeide: ik ben niet gezonden dan tot de verloren schapen van het huis Israëls.

Luc. 24: 47. En in zijnen naam gepredikt worden bekeering, en vergeving der zonden onder alle volken, beginnende van Jeruzalem.

Luc. 14: 16—24. Hij zeide tot hem: Een zeker mensch bereidde een groot avondmaal, en hij noodigde er velen. En hij zond zijn dienstknecht uit ter ure des avondmaals, om den genoodigden te zeggen: komt: want alle dingen zijn nu gereed. — En zij begonnen allen zich eendrachtelijk te verontschuldigen. De eerste zeide tot hem: ik heb een akker gekocht, en het is noodig, dat ik uitga, en hem bezie; ik bid u, houd mij voor verontschuldigd. En een ander zeide: ik heb vijf juk ossen gekocht, en ik ga heen om die te beproeven; ik bid u, houd mij voor verontschuldigd. En een ander zeide: ik heb eene vrouw getrouwd, en daarom kan ik niet komen. — En dezelve dienstknecht (weder)gekomen zijnde, boodschapte deze dingen zijnen heer; toen werd de heer des huizes toornig, en zeide tot zijnen dienstknecht: ga haastiglijk uit in de straten en wijken der stad, en breng de armen, en verminkten, en kreupelelen, en blinden hierin. En de dienstknecht zeide: Heer, het is geschied, gelijk gij bevolen hebt; en nog is er plaats. En de heer zeide tot den dienstknecht: ga uit in de wereld, en heggen, en dwing hen in te komen, opdat mijn huis vol worde: want ik zeg ulieden, dat niemand van die mannen, die genoodigd waren, mijn avondmaal smaken zal.

Matth. 22: 14. Want velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren.

Matth. 11: 25, 26. In dienzelfden tijd antwoordde Jezus, en zeide: Ik dank u, Vader, Heer des hemels en der aarde! dat Gij deze dingen voor de wijzen en verstandigen verborgen hebt, en

hebt dezelve den kinderen geopenbaard. Ja, Vader! want alzoo is geweest het welbehagen voor u.

Matth. 16: 17. En Jezus, antwoordende, zeide tot hem: Zalig zijt gij, Simon, Barjona! want vleesch en bloed heeft u dat niet geopenbaard, maar mijn Vader, die in de hemelen is.

Matth. 23: 37. Jeruzalem, Jeruzalem! gij, die de profeten doodt, en steenigt, die tot u gezonden zijn; hoe menigmaal heb ik uwe kinderen willen bijeenvergaderen, gelijkewijs eene hen hare kiekens bijeenvergadert onder de vleugelen; en gijlieden hebt niet gewild.

2.

Matth. 18: 3. En Jezus zeide; voorwaar zeg ik u: indien gij u niet verandert, en wordt gelijk de kinderen, zoo zult gij in het Koninkrijk der hemelen geenszins ingaan.

Luc. 3: 8. Brengt dan vruchten voort, der bekeering waardig! En begint niet te zeggen bij uzelfen: wij hebben Abraham tot een vader; want ik zeg u, dat God zelfs uit deze steenen Abraham kinderen kan verwekken.

Luc. 17: 4. En indien hij zevenmaal 's daags tegen u zondigt, en zevenmaal 's daags tot u wederkeert, zeggende: het is mij leed; zoo zult gij het hem vergeven.

Luc. 3: 10—14. En de scharen vraagden hem (naml. Johannes), zeggende: wat zullen wij dan doen? En hij, antwoordende, zeide tot haar: die twee rokken heeft, deele hem mede, die geen heeft; en die spijs heeft, doe desgelijks. — En er kwamen ook tollenaars, om gedoopt te worden, en zeiden tot hem: Meester! wat zullen wij doen? En hij zeide tot hen: eischt niet meer, dan hetgeen u gezet is! En hem vraagden ook de krijgslieden, zeggende: en wij, wat zullen wij doen? En hij zeide tot hen: doet niemand overlast, noch ontvreemdt iemand het zijne met bedrog; en laat u vergenoegen met uwe bezoldigingen!

Luc. 15: 17^a. En tot zich zelve gekomen zijnde.....

Luc. 11: 39—41. En de Heer zeide tot hem: nu, gij Farizeën! gij reinigt het buitenste des drinkbekers en des schotels; maar het binnenste van u is vol van roof en boosheid. Gij onverstandigen! die het buitenste heeft gemaakt, heeft Hij ook niet

het binnenste gemaakt? Doch geeft tot aalmoezen, hetgeen er in is; en ziet, alles is u rein.

Matth. 12: 33—35. Of maakt den boom goed en zijne vrucht goed; of maakt den boom kwaad en zijne vrucht kwaad: want uit de vrucht wordt de boom gekend. Gij, adderen-gebroedsels! hoe kunt gij goede dingen spreken, daar gij boos zijt? Want uit den overvloed des harten spreekt de mond. De goede mensch brengt goede dingen voort uit den goeden schat des harten; en de booze mensch brengt booze dingen voort uit den boozen schat.

Luc. 19: 8, 9. En Zachetüs stond, en zeide tot den Heer: Zie, de helft van mijne goederen, Heer! geef ik den armen; en indien ik iemand iets door bedrog ontvreemd heb, dat geef ik vierdubbel weer. En Jezus zeide tot hem: heden is dezen huize zaligheid geschied, nademaal ook deze een zoon van Abraham is.

Luc. 24: 47. En in zijnen naam gepredikt worden bekeering, en vergeving der zonden onder alle volken, beginnende van Jeruzalem.

*

3.

Matth. 21: 32. Want Johannes is tot u gekomen in den weg der gerechtigheid, en gij hebt hem niet geloofd; maar de tollenaars en hoeren hebben hem geloofd; doch gij, (zulks) ziende, hebt daarna geen berouw gehad, om hem te gelooven.

Matth. 18: 6. Maar zoo wie een van deze kleinen, **die in mij gelooven**, ergert, het ware hem nuttiger, dat een molensteen aan zijn hals gehangen, en dat hij verzonken ware in de diepte der zee.

Marc. 9: 42. Idem.

Marc. 1: 15. De tijd is vervuld, en het Koninkrijk Gods nabij gekomen; bekeert u en gelooft het Evangelie!

Luc. 24: 25. En hij (n. l. Jezus) zeide tot hen: O onverstandigen en tragen van harte, om te gelooven al hetgeen, dat de profeten gesproken hebben!

Marc. 11: 22. En Jezus, antwoordende, zeide tot hen: hebt geloof op God!

Matth. 18: 6. Zie boven.

Matth. 9: 29. Toen raakte hij hunne oogen aan, zeggende: u geschiede naar uw geloof.

Marc. 16: 16. Die gelooft zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden; maar die niet zal geloofd hebben, zal verdoemd worden.

Marc. 6: 6. En hij verwonderde zich over hun ongelooft, en omging de vlekken (daar) rondom, leerende.

Luc. 7: 9. En Jezus, dit hoorende, verwonderde zich zijner; en zich omkeerende, zeide tot de schare, die hem volgde: Ik zeg ulieden: ik heb zoo groot geloof zelfs in Israël niet gevonden.

Matth. 17: 20. En Jezus zeide tot hen: om uws ongelooft wil; want voorwaar zeg ik u: zoo gij een geloof hadt als een mostaardzaad, gij zoudt tot dezen berg zeggen: ga heen van hier derwaarts! en hij zal heengaan; en niets zal u onmogelijk zijn.

Luc. 18: 8. Ik zeg u, dat Hij hun haastiglijk recht doen zal; doch de Zoon des Menschen, als hij komt, zal hij ook geloof vinden op de aarde?

4.

Matth. 11: 28. Komt herwaarts tot mij, allen, die vermoeid en belast zijt, en ik zal u rust geven.

Luc. 9: 23. En hij zeide tot allen: zoo iemand achter mij wil komen, die verloochene zichzelf, en neme zijn kruis dagelijks op, en volge mij.

Marc. 9: 43—50. En indien uwe hand u ergert, houwt ze af; het is u beter, verminkt tot het leven in te gaan, dan de twee handen hebbende, heen te gaan in de hel, in het onuitblusschelijk vuur, waar hun worm niet sterft, en het vuur niet uitgebluscht wordt; en indien uw voet u ergert, houwt hem af; het is u beter, kreupel tot het leven in te gaan, dan de twee voeten hebbende, geworpen te worden in de hel, in het onuitblusschelijk vuur, waar hun worm niet sterft, en het vuur niet uitgebluscht wordt. En indien uw oog u ergert, werpt het uit; het is u beter, maar één oog hebbende, in het koninkrijk Gods in te gaan, dan twee oogen hebbende, in het helsche vuur geworpen te worden, waar hun worm niet sterft, en het vuur niet uitgebluscht wordt.

Want een ieder zal met vuur gezouten worden, en iedere offerande zal met zout gezouten worden. Het zout is goed;

maar indien het zout onzout wordt, waarmede zult gij dat smakelijk maken? Hebt zout in u zelve, en houdt vrede onder elkander!

Luc. 14: 26, 27. Indien iemand tot mij komt, en niet haat zijnen vader, en moeder, en vrouw, en kinderen, en broeders, en zusters, ja, ook zelfs zijn eigen leven, die kan mijn discipel niet zijn. En wie zijn kruis niet draagt, en mij navolgt, die kan mijn discipel niet zijn.

Luc. 14: 28—31. Want wie van u, willende een toren bouwen, zit niet eerst neder, en overrekenet de kosten, of hij ook heeft, hetgeen tot volmaking (noodig is)? Opdat niet misschien als hij het fundament gelegd heeft, en niet kan voleindigen, allen, die het zien, hem beginnen te bespotten, zeggende: deze mensch heeft beginnen te bouwen, en heeft niet kunnen voleindigen. — Of wat koning, gaande naar den krijg, om tegen een anderen koning te slaan, zit niet eerst neder, en beraadslaagt, of hij machtig is, met tienduizend te ontmoeten dengenen, die met twintigduizend tegen hem komt?

Matth. 19: 29, 30. En zoo wie zal verlaten hebben, huizen, of broeders, of zusters, of vader, of moeder, of vrouw, of kinderen, of akkers, om mijns naams wil, (die) zal honderdvoudig ontvangen, en het eeuwige leven beërven. Maar vele eersten zullen de laatsten zijn, en (vele) laatsten de eersten.

Matth. 24: 13. Maar wie volharden zal tot het einde, die zal zalig worden.

5.

Matth. 7: 21. Niet een iegelijk, die tot mij zegt: Heere, Heere! zal ingaan in het koninkrijk der hemelen; maar die daar doet den wil mijns Vaders, die in de hemelen is.

Matth. 21: 28. Maar wat dunkt u: een mensch had twee zonen; en gaande tot den eersten, zeide: zoon! ga heen, werk heden in mijnen wijngaard.

Matth. 25: 14. Want (het is) gelijk een mensch, die, buiten 's lands reizende, zijne dienstknechten riep, en gaf hun zijne goederen over.

Luc. 12: 35—46. Laat uwe lendenen omgord zijn, en de kaarsen brandende. En zijt den menschen gelijk, die op hunnen heer

wachten, wanneer hij wederkomen zal van de bruiloft, opdat, als hij komt en klopt, zij hem terstond mogen opendoen. Zalig zijn die dienstknechten, welke de heer, als hij komt, zal wakende vinden; voorwaar ik zeg u, dat hij zich zal omgorden, en zal hen doen aanzitten, en bijkomende, zal hij hen dienen. En zoo hij komt in de tweede (nacht)wake, en komt in de derde wake, en vindt hen alzo, zalig zijn die dienstknechten! Maar weet dit, dat, indien de heer des huizes geweten had, in welk uur de dief zou komen, hij zou gewaakt hebben, en zou zijn huis niet hebben laten doorgraven. Gij dan, zijt ook bereid: want in welk uur gij het niet meent, zal de Zoon des menschen komen. — En Petrus zeide tot hem: Heer! zegt gij deze gelijkenis tot ons, of ook tot allen? En de Heer zeide: wie is dan de getrouwe en voorzichtige huisbezorger, dien de heer over zijne dienstboden zal zetten, om (hun) ter rechter tijd het bescheiden deel spijs te geven? Zalig is die dienstknecht, wien zijn heer, als hij komt, zal vinden alzo doende. Waarlijk ik zeg ulieden, dat hij hem over al zijne goederen zetten zal. Maar indien deze dienstknecht in zijn hart zou zeggen: mijn heer vertoeft te komen; en hij zou beginnen de knechten en de dienstmaagden te slaan, en te eten, en te drinken, en dronken te worden; zoo zal de heer van dien dienstknecht komen ten dage, in welchen hij hem niet verwacht, en ter ure, die hij niet weet, en zal hem afscheiden, en zal zijn deel zetten met de ontrouwen.

Matth. 26: 41. **Waakt en bidt**, opdat gij niet in verzoeking komt; de geest is wel gewillig, maar het vleesch is zwak.

Luc. 18: 1—8. En hij zeide ook eene gelijkenis tot hen, daartoe (streckende), dat men altijd bidden moet, en niet vertragen; zeggende: er was een zeker Rechter in eene stad, die God niet vreesde, en geen mensch ontzag. En er was eene zekere weduwe in dezelfde stad, en zij kwam tot hem, zeggende: doe mij recht tegen mijne wederpartij! En hij wilde voor een (langen) tijd niet, maar daarna zeide hij bij zichzelf: hoewel ik God niet vrees, en geen mensch ontzie, nogtans, omdat deze weduwe mij moeielijk valt, zoo zal ik haar recht doen, opdat zij niet eindelijk kome, en mij het hoofd breke. En de Heer zeide: hoort, wat de onrechtvaardige Rechter zegt. Zal God

dan geen recht doen zijnen uitverkorenen, die dag en nacht tot Hem roepen, hoewel Hij lankmoedig is over hen? Ik zeg u, dat Hij hun haastiglijk recht doen zal; doch de Zoon des menschen, als hij komt, zal hij ook geloof vinden op de aarde?

Matth. 6: 25—34. Daarom zeg ik u: zijt niet bezorgd voor uw leven, wat gij eten, en wat gij drinken zult, noch voor uw lichaam, waarmede gij u kleeden zult; is het leven niet meer dan het voedsel, en het lichaam dan de kleeding? Aanziet de vogelen des hemels, dat zij niet zaaien, noch maaïen, noch verzamelen in de schuren; en uw hemelsche Vader voedt (nogtans) dezelve; gaat gij dezelve niet (zeer) veel te boven? Wie toch van u kan, met bezorgd te zijn, ééne el tot zijne lengte toedoen? En wat zijt gij bezorgd voor de kleeding? Aanmerkt de leliën des velds, hoe zij wassen; zij arbeiden niet, en spinnen niet; en ik zeg u, dat ook Salomo in al zijne heerlijkheid niet is bekleed geweest gelijk een van deze. — Indien nu God het gras des velds, dat heden is, en morgen in den oven geworpen wordt, alzoo bekleedt, zal Hij u niet veel meer (kleeden), gij kleingeloovigen?

Daarom zijt niet bezorgd, zeggende: wat zullen wij eten? of, wat zullen wij drinken? of, waarmede zullen wij ons kleeden? want al deze dingen zoeken de heidenen: want uw hemelsche Vader weet, dat gij al deze dingen behoeft. Maar zoekt eerst het Koninkrijk Gods en zijne gerechtigheid, en al deze dingen zullen u toegeworpen worden. — Zijt dan niet bezorgd tegen den morgen: want de morgen zal voor het zijne zorgen; (elke) dag heeft genoeg aan zijns zelfs kwaad.

Marc. 9: 50. Het zout is goed; maar indien het zout onzout wordt, waarmede zult gij dat smakelijk maken? Hebt zout in u zelve, en houdt vrede onder elkander!

Matth 20: 25—28. En als hen Jezus tot zich geroepen had, zeide hij: gij weet, dat de Oversten der volken heerschappij voeren over hen, en de Grooten gebruiken macht over hen. Doch alzoo zal het onder u niet zijn; maar zoo wie onder u zal willen groot worden, (die) zij uw dienaar; en zoo wie onder u zal willen de eerste zijn, die zij uw dienstknecht; gelijk de Zoon des menschen niet is gekomen om gediend te worden, maar om te dienen, en zijne ziel te geven (tot) een rantsoen voor velen.

Luc. 10: 25—37. En ziet, een zekere Wetgeleerde stond op, hem verzoekende en zeggende: Meester! wat doende zal ik het eeuwige leven beërven? En hij zeide tot hem: wat is in de wet geschreven? hoè leest gij? En hij, antwoordende, zeide: gij zult den Heer uwen God liefhebben uit geheel uw hart, en uit geheel uwe ziel, en uit geheel uw verstand; en uwen naasten als u zelve. En hij zeide tot hem: gij hebt recht geantwoord; doe dat, en gij zult leven. Maar hij, willende zich zelven rechtvaardigen, zeide tot Jezus: en wie is mijn naaste? En Jezus, antwoordende, zeide: een zeker mensch kwam van Jeruzalem naar Jericho, en viel onder de moordenaars, welke, hem ook uitgetogen en daartoe (zware) slagen gegeven hebbende, gingen heen, en lieten (hem) half dood liggen. En bijgeval kwam een zekere Priester denzelfden weg af; en hem ziende, ging hij tegenover (hem) voorbij. En desgelijks ook een Leviet, als hij was bij die plaats, kwam hij, en zag (hem), en ging tegenover (hem) voorbij. Maar een zekere Samaritaan, reizende, kwam omtrent hem; en hem ziende, werd hij met innerlijke ontferming bewogen. En hij, tot (hem) gaande, verbond zijne wonden, gietende daarin olie en wijn; en hem heffende op zijn eigen beest, voerde hem in de herberg, en verzorgde hem. En des anderen daags weggaande, langde hij twee penningen uit, en gaf ze den waard, en zeide tot hem: draag zorg voor hem; en — wat gij meer (aan hem) zult ten koste leggen, dat zal ik u wedergeven, als ik wederkom. Wie dan van deze drie dunkt u de naaste geweest te zijn van dengenen, die onder de moordenaars gevallen was? En hij zeide: die barmhartigheid aan hem gedaan heeft. Zoo zeide dan Jezus tot hem: ga heen, en doe gij desgelijks.

Matth. 5: 44. Maar ik zeg u: hebt uwe vijanden lief; zegent hen, die u vervloeken; doet wel dengenen, die u haten; en bidt voor degenen, die u geweld doen, en u vervolgen.

Luc. 9: 55. Maar zich omkeerende, bestrafte hij hen en zeide: gij weet niet; van hoedanigen geest gij zijt.

Matth. 5: 48. Weest dan gijlieden volmaakt, gelijk uw Vader, die in de hemelen is, volmaakt is.

6.

Matth. 16: 18. En ik zeg u ook, dat gij zijt Petrus, en op deze Petra zal ik mijne gemeente bouwen; en de poorten der hel zullen dezelve niet overweldigen.

Matth. 18: 17. En indien hij dezelve geen gehoor geeft, zoo zegt het der gemeente; en indien hij ook der gemeente geen gehoor geeft, zoo zij hij u als de heiden en de tollenaar.

Matth. 9: 14, 15. Toen kwamen de discipelen van Johannes tot hem, zeggende: waarom vasten wij en de Farizeën veel, en uwe discipelen vasten niet? En Jezus zeide tot hen: kunnen ook de bruiloftskinderen treuren, zoolang de bruidegom bij hen is? Maar de dagen zullen komen, wanneer de bruidegom van hen zal weggenomen zijn, en dan zullen zij vasten.

Matth. 5: 33—37. Wederom hebt gij gehoord, dat (van) de ouden gezegd is: gij zult den eed niet breken, maar gij zult den Heere uwe eeden houden; maar ik zeg u: zweert ganschelijk niet, noch bij den hemel, omdat hij is de troon van God; noch bij de aarde, omdat zij is de voetbank zijner voeten; noch bij Jeruzalem, omdat zij is de stad des grooten Konings; noch bij uw hoofd zult gij zweren, omdat gij niet één haar kunt wit of zwart maken; maar laat zijn uw woord: ja, ja, neen, neen; wat boven deze is, dat is uit den boozen.

Matth. 18: 19, 20. Wederom zeg ik u: indien er twee van u te zamen stemmen op de aarde over eenige zaak, die zij zouden mogen begeeren, dat die hun zal geschieden van mijnen Vader, die in de hemelen is. Want waar twee of drie vergaderd zijn in mijnen naam, daar ben ik in het midden van hen.

Matth. 18: 15—17. Maar indien uw broeder tegen u gezondigd heeft, gaat heen, en bestraft hem tusschen u en hem alleen; indien hij u hoort, zoo hebt gij uwen broeder gewonnen; maar indien hij (u) niet hoort, zoo neemt nog een of twee met u, opdat in den mond van twee of drie getuigen alle woord besta. En indien hij denzelven geen gehoor geeft, zoo zegt het der gemeente; en indien hij ook der gemeente geen gehoor geeft, zoo zij hij u als de heiden en de tollenaar.

Matth. 23: 8—12. Doch gij zult niet Rabbi genoemd worden: want één is uw Meester (namelijk) Christus; en gij zijt allen broeders.

En zult niemand uwen vader noemen op de aarde: want één is uw Vader, (namelijk) die in de hemelen is. Noch gij zult niet meesters genoemd worden: want één is uw Meester (namelijk) Christus. Maar de meeste van u zal uw dienaar zijn. En wie zich zelven verhoogt zal, (die) zal vernederd worden, en wie zich zelven zal vernederen, (die) zal verhoogd worden.

Matth. 18: 23—35. Daarom wordt het Koninkrijk der hemelen vergeleken bij een zekeren Koning, die rekening met zijne dienstknechten wilde houden. Als hij nu begon te rekenen, werd tot hem gebracht een, die hem schuldig was tienduizend talenten. En als hij niets had om te betalen, beval zijn Heer, dat men hem zou verkoopen, en zijne vrouw en kinderen en al wat hij had, en dat (de schuld) zou betaald worden. De dienstknecht dan, nedervallende, aanbad hem, zeggende: Heer! wees lankmoedig over mij, en ik zal u alles betalen. En de Heer van dezen dienstknecht, met barmhartigheid innerlijk bewogen zijnde, heeft hem ontslagen, en de schuld hem kwijtgescholden. Maar dezelve dienstknecht, uitgaande, heeft gevonden een zijner mededienstknechten, die hem honderd penningen schuldig was, en hem aanvallende, greep hem bij de keel, zeggende: betaal mij, wat gij schuldig zijt! Zijn mededienstknecht dan, nedervallende aan zijne voeten, bad hem, zeggende: zijt lankmoedig over mij, en ik zal u alles betalen. Doch hij wilde niet, maar ging heen, en wierp hem in de gevangenis, tot dat hij de schuld zou betaald hebben. Als nu zijne mededienstknechten zagen, hetgeen geschied was, zijn zij zeer bedroefd geworden, en komende, verklaarden zij hunnen Heer, al wat er geschied was. Toen heeft hem zijn Heer tot zich geroepen, en zeide tot hem: gij booze dienstknecht, al die schuld heb ik u kwijt gescholden, dewijl gij mij gebeden hebt; behoordet gij ook niet u over uwen mededienstknecht te ontfermen, gelijk ik ook mij over u ontfermd heb? En zijn Heer, vertoornd zijnde, leverde hem den pijnigers over, totdat hij zou betaald hebben, al wat hij hem schuldig was. Alzoo zal ook mijn hemelsche Vader u doen, indien gij niet van harte vergeeft, een iegelijk zijnen broeder zijne misdaden.

Matth. 7: 1—6. Oordeelt niet, opdat gij niet geoordeeld wordet; want met welk oordeel gij oordeelt, zult gij geoordeeld worden;

en met welke maat gij meet, zal u weder gemeten worden. En wat ziet gij den splinter, die in het oog van uwen broeder is; maar den balk, die in uw oog is, merkt gij niet? Of hoe zult gij tot uwen broeder zeggen: laat toe dat ik den splinter* uit uw oog uitdoe, en ziet, er is een balk in uw oog? Gij geveinsden! werpt eerst den balk uit uw oog, en dan zult gij bezien, om den splinter uit uws broeders oog uit te doen. Geeft het heilige den honden niet, noch werpt uwe paarden voor de zwijnen, opdat zij niet te eeniger tijd dezelve met hunne voeten vertreden, en zich omkeerende, u verscheuren.

7.

Matth. 26: 26—28. En als zij aten, nam Jezus het brood, en gezegend hebbende, brak hij het, en gaf het den discipelen, en zeide: neemt, eet, dat is mijn lichaam. En hij nam den drinkbeker, en gedankt hebbende, gaf hun (dien), zeggende: drinkt allen daaruit! Want dat is mijn bloed, het (bloed) des Nieuwen Testaments, hetwelk voor velen vergoten wordt tot vergeving der zonden.

Matth. 28: 19. Gaat dan heen, onderwijst al de volken, dezelve doopende in den naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes, leerende hen onderhouden alles wat ik u geboden heb.

Marc. 16: 16. Die geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden; maar die niet geloofd zal hebben, zal verdoemd worden.

8.

Matth. 24: 14. En dit Evangelium des Koningrijks zal in de geheele wereld gepredikt worden, tot eene getuigenis allen volken, en dan zal het einde komen.

Matth. 10: 34—36. Meent niet, dat ik gekomen ben, om vrede te brengen op de aarde; ik ben niet gekomen om vrede te brengen, maar het zwaard: want ik ben gekomen om den eenen mensch tweedrachtig te maken tegen zijn vader, en de dochter tegen hare moeder, en de schoondochter tegen hare schoonmoeder. En zij zullen des menschen vijanden worden, die zijne huisgenooten zijn.

Luc. 12: 49—51. Ik ben gekomen om vuur op de aarde te werpen;

en wat wil ik, indien het alreeds ontstoken is? Maar ik moet met een doop gedoopt worden; en hoe word ik geperst, totdat het volbracht zij! Meent gij, dat ik gekomen ben om vrede te geven op aarde? Neen, zeg ik u, maar veeleer verdeeldheid.

Matth. 16 : 18. En ik zeg u ook, dat gij zijt Petrus, en op deze Petra zal ik mijne gemeente bouwen; en de poorten der hel zullen dezelve niet overweldigen.

Matth. 28: 20. En ziet, ik ben met ulieden al de dagen, tot de voleinding der wereld! Amen.

Vraagpunten.

Luc. 15 : 17, en verv. Gelijkenis van den verloren zoon.

Luc. 9 : 23. En hij zeide tot allen: zoo iemand achter mij wil komen, die verloochene zich zelve, en neme zijn kruis dagelijks op, en volge mij.

§ 16.

De Voleinding.

1.

Matth. 5 : 3—10. Zalig (zijn) de armen van geest: want hunner is het koninkrijk der hemelen.

Zalig (zijn) die treuren: want zij zullen vertroost worden.

Zalig (zijn) de zachtmoedigen: want zij zullen het aardrijk beërven.

Zalig (zijn) die hongeren en dorsten (naar) de gerechtigheid: want zij zullen verzadigd worden.

Zalig (zijn) de barmhartigen: want hun zal barmhartigheid geschieden.

Zalig (zijn) de reinen van harte: want zij zullen God zien.

Zalig (zijn) de vreedzamen: want zij zullen Gods kinderen genoemd worden.

Zalig (zijn) die vervolgd worden om der gerechtigheid wil: want hunner is het Koninkrijk der hemelen.

Luc. 10: 23, 24: En zich keerende naar de discipelen, zeide hij (tot hen) alleen: zalig zijn de oogen, die zien, hetgeen gij ziet: want ik zeg u, dat vele Profeten en Koningen

hebben begeerd te zien, hetgeen gij ziet, en hebben het niet gezien, en te hooren, hetgeen gij hoort, en hebben het niet gehoord.

- Luc. 13: 24. Strijdt om in te gaan door de enge poort: want velen (zeg ik u), zullen zoeken in te gaan, en zullen niet kunnen.
 Luc. 14: 26. Indien iemand tot mij komt, en niet haat zijnen vader, en moeder, en vrouw, en kinderen, en broeders, en zusters, ja, ook zelfs zijn eigen leven, die kan mijn discipel niet zijn.

2.

Matth. 10: 28. Vreest niet voor degenen, die het lichaam dooden, en de ziel niet kunnen dooden; maar vreest veel meer Hem, die beide, ziel en lichaam, kan verderven in de hel.

Luc. 8: 52^b. Zij is niet gestorven, maar zij slaapt.

Luc. 20: 38^b: Zij leven Hem allen.

Matth. 8: 11. Doch ik zeg u, dat velen zullen komen van Oosten en Westen, en zullen met Abraham, en Izak, en Jacob, aanzitten in het Koninkrijk der hemelen.

Luc. 16: 19—31. En er was een zeker rijk mensch, en was gekleed met purper en zeer fijn lijnwaad, levende alle dagen vroolijk en prachtig. En er was een zekere bedelaar, met name Lazarus, welke lag voor zijne poort, vol zweren; en begeerde verzadigd te worden van de kruimels, die van de tafel des rijken vielen; maar ook de honden kwamen, en lekten zijne zweren. En het geschiedde, dat de bedelaar stierf, en van de Engelen gedragen werd in den schoot Abrahams. — En de rijke stierf ook, en werd begraven; en als hij in de hel zijne oogen ophief, zijnde in de pijn, zag hij Abraham van verre, en Lazarus in zijnen schoot; en hij riep, en zeide: vader Abraham! ontferm u mijner, en zend Lazarus, dat hij het uiterste van zijnen vinger in het water doope, en verkoele mijne tong, want ik lijd smarten in deze vlam. Maar Abraham zeide: Kind! gedenk, dat gij uw goed ontvangen hebt in uw leven, en Lazarus desgelijks het kwade; en nu wordt hij vertroost, en gij lijdt smarten. En boven dit alles, tusschen ons en ulieden is eene groote kloof gevestigd, zoodat degenen, die van hier tot u willen overgaan, niet zouden kunnen; noch ook die (dáár zijn), vandaar tot ons

overkomen. — En hij zeide: ik bid u dan, vader! dat gij hem zendt tot mijns vaders huis: want ik heb vijf broeders; dat hij hun (dit) betuige, opdat ook zij niet komen in deze plaats der pijniging. — Abraham zeide tot hem: zij hebben Mozes en de profeten; dat zij die hooren. En hij zeide: neen, vader Abraham! maar zoo iemand van de dooden tot hen heenging, zij zouden zich bekeeren. Doch (Abraham) zeide tot hem: indien zij Mozes en de Profeten niet hooren, zoo zullen zij ook, al ware het, dat er iemand uit de dooden opstond, zich niet laten gezeggen.

Job 3: 17—19. Daar houden de boozen op van beroering, en daar rusten de vermoeiden van kracht. Daar zijn de gebondenen te zamen in rust: zij hooren de stem des drijvers niet. De kleine en de groote is daar; en de knecht vrij van zijn heer.

Luc. 16: 22. En het geschiedde, dat de bedelaar stierf, en van de Engelen gedragen werd in den schoot Abrahams.

Luc. 16: 9. En ik zeg ulieden: maakt u zelve vrienden uit den onrechtvaardigen Mammon, opdat, wanneer u ontbreken zal, zij u mogen ontvangen in de eeuwige tabernakelen.

Luc. 23: 43. En Jezus zeide tot hem: Voorwaar zeg ik u: heden zult gij met mij in het Paradijs zijn.

3.

Luc. 12: 39, 40. Maar weet dit, dat, indien de heer des huizes geweten had, in welk uur de dief zou komen, hij zou gewaakt hebben, en zou zijn huis niet hebben laten doorgraven. Gij dan, zijt ook bereid: want in welk uur gij het niet meent, zal de Zoon des menschen komen.

Matth. 24: 4—14. En Jezus, antwoordende, zeide tot hen: Ziet toe, dat u niemand verleide; want velen zullen komen onder mijnen naam, zeggende: Ik ben de Christus; en zij zullen velen verleiden. En gij zult hooren van oorlogen, en geruchten van oorlogen; ziet toe, wordt niet verschrikt, want al (die) dingen moeten geschieden; maar nog is het einde niet. Want het (eene) volk zal tegen het (andere) volk opstaan, en het (eene) koninkrijk tegen het (andere) koninkrijk; en er zullen zijn hongersnooden, en pestilentiën, en aardbevingen in verscheiden plaatsen. Doch al die dingen (zijn maar) een beginsel der smarten. Alsdan zullen zij u overleveren in verdrukking, en

zullen u dooden, en gij zult gehaat worden van alle volken, om mijns naams wil. En dan zullen er velen geërgerd worden, en zullen elkander overleveren, en elkander haten. En vele valsche profeten zullen opstaan, en zullen er velen verleiden. En omdat de ongerechtigheid vermenigvuldigd zal worden, zoo zal de liefde van velen verkouden. Maar wie volharden zal tot het einde, die zal zalig worden.

4.

Matth. 24: 30. En als dan zal in den hemel verschijnen het teeken van den Zoon des menschen; en dan zullen alle geslachten der aarde weenen, en zullen den Zoon des Menschen zien, komende op de wolken des hemels, met groote kracht en heerlijkheid.

Matth. 24: 29. En terstond na de verdrukking dier dagen, zal de zon verduisterd worden, en de maan zal haar schijnsel niet geven, en de sterren zullen van den hemel vallen, en de krachten der hemelen zullen bewogen worden.

5.

Matth. 22: 23—33. Te dienzelfden dage kwamen tot hem de sadduceën, die zeggen: dat er geene opstanding is, en vraagden hem, zeggende: Meester! Mozes heeft gezegd: indien iemand sterft, geene kinderen hebbende, zoo zal zijn broeder deszelfs vrouw trouwen, en zijn broeder zaad verwekken. Nu waren er bij ons zeven broeders; en de eerste, (eene vrouw) getrouwd hebbende, stierf; en dewijl hij geen zaad had, zoo liet hij zijne vrouw voor zijn broeder. Desgelijks ook de tweede, en de derde, tot den zevenden toe. Ten laatste na allen is ook de vrouw gestorven. In de opstanding dan, wiens vrouw zal zij wezen van die zeven? Want zij hebben ze allen gehad. Maar Jezus antwoordde en zeide tot hen: Gij dwaalt, niet wetende de Schriften, noch de kracht Gods. Want in de opstanding nemen zij niet ten huwelijk, noch worden ten huwelijk uitgegeven, maar zij zijn als engelen Gods in den hemel. En wat aangaat de opstanding der dooden, hebt gij niet gelezen hetgeen van God tot u lieden gesproken is, die daar zegt: Ik ben de God Abrahams, en de God Izaks, en de God Jacobs! God is

niet een God der dooden, maar der levenden. En de scharen, dit hoorende werden verslagen over zijne leer.

Luc. 20: 33—38. In de opstanding dan, wiens vrouw van dezen zal zij zijn? want die zeven hebben dezelve tot eene vrouw gehad. En Jezus antwoordende, zeide tot hen: De kinderen dezer eeuw trouwen, en worden ten huwelijk uitgegeven; **maar die waardig zullen geacht zijn die eeuw te verwerven en de opstanding uit de dooden, zullen noch trouwen, noch ten huwelijk uitgegeven worden: want zij kunnen niet meer sterven, want zij zijn den engelen gelijk, en zij zijn kinderen Gods, terwijl zij kinderen der opstanding zijn.** En dat de dooden opgewekt zullen worden, heeft ook Mozes aangewezen bij het doornenbosch, als hij den Heer noemt den God Abrahams, en den God Izaks, en den God Jacobs. (God) nu is niet een God der dooden, maar der levenden: want zij leven Hem allen.

Marc. 12: 25. Want als zij uit de dooden zullen opgestaan zijn, zoo trouwen zij niet, noch worden ten huwelijk gegeven; maar zij zijn gelijk engelen, die in de hemelen (zijn).

Luc. 14: 14. En gij zult zalig zijn, omdat zij niet hebben, om u te vergelden: want het zal u vergolden worden in de opstanding der rechtvaardigen.

Matth. 22: 30. Zie boven, blz. 82.

6.

Matth. 25: 31—46. En wanneer de Zoon des menschen komen zal in zijne heerlijkheid, en al de heilige engelen met hem, dan zal hij zitten op den troon zijner heerlijkheid. En voor hem zullen alle volken vergaderd worden, en hij zal ze van elkander scheiden, gelijk de herder de schapen van de bokken scheidt. En hij zal de schapen tot zijne regter(hand) zetten, maar de bokken tot (zijne) linker(hand). Alsdan zal de Koning zeggen tot degenen, die tot zijne rechter(hand zijn): Komt, gij gezegenden mijns Vaders! beërft dat koninkrijk, hetwelk u bereid is van de grondlegging der wereld. Want ik ben hongerig geweest, en gij hebt mij te eten gegeven: ik ben dorstig geweest, en gij hebt mij te drinken gegeven; ik was een vreemdeling, en gij hebt mij geherbergd; (ik was) naakt, en gij hebt mij gekleed; ik ben krank geweest, en gij hebt mij bezocht; ik

was in de gevangenis, en gij zijt tot mij gekomen. Dan zullen de rechtvaardigen hem antwoorden, zeggende: Heer! wanneer hebben wij u hongerig gezien, en gespijzigd? of dorstig, en te drinken gegeven? En wanneer hebben wij u een vreemdeling gezien, en geherbergd? of naakt, en gekleed? En wanneer hebben wij u krank gezien, of in de gevangenis, en zijn tot u gekomen? En de Koning zal antwoorden en tot hen zeggen: Voorwaar zeg ik u: voor zooveel gij (dit) een van deze mijne minste broeders gedaan hebt, zoo hebt gij (dat) mij gedaan. Dan zal hij zeggen ook tot degenen, die ter linker(hand zijn): Gaat weg van mij, gij vervloekten! in het eeuwige vuur, hetwelk den duivel en zijnen engelen bereid is. Want ik ben hongerig geweest, en gij hebt mij niet te eten gegeven, ik ben dorstig geweest, en gij hebt mij niet te drinken gegeven; ik was een vreemdeling, en gij hebt mij niet geherbergd; naakt, en gij hebt mij niet gekleed; krank, en in de gevangenis, en gij hebt mij niet bezocht. Dan zullen ook dezen hem antwoorden zeggende: Heer! wanneer hebben wij u hongerig gezien, of dorstig, of een vreemdeling, of naakt, of in de gevangenis, en hebben u niet gediend? Dan zal hij hun antwoorden en zeggen: voorwaar zeg ik u: voor zooveel gij (dit) een van deze minsten niet gedaan hebt, zoo hebt gij het mij ook niet gedaan. **En dezen zullen gaan in de eeuwige pijn; maar de rechtvaardigen in het eeuwige leven.**

Matth. 13 : 39—42. En de vijand, die hetzelfde gezaaid heeft, is de duivel, en de oogst is de voleinding der wereld; en de maaiers zijn de engelen. Gelijkerwijs dan het onkruid vergaderd, en met vuur verbrand wordt, alzoo zal het (ook) zijn in de voleinding dezer wereld. De Zoon des menschen zal zijne engelen uitzenden, en zij zullen uit zijn koninkrijk vergaderen al de ergernissen, en degenen, die de ongerechtigheid doen; en zullen die in den vurigen oven werpen: daar zal weening zijn en knersing der tanden.

Matth. 19 : 28. En Jezus zeide tot hen: Voorwaar ik zeg u, dat gij, die mij gevolgd zijt, in de wedergeboorte, wanneer de Zoon des menschen zal gezeten zijn op den troon zijner heerlijkheid, dat gij ook zult zitten op twaalf tronen, oordeelende de twaalf geslachten Israëls.

7.

Matth. 19: 29, 30. En zoo wie zal verlaten hebben, huizen, of broeders, of zusters, of vader, of moeder, of vrouw, of kinderen, of akkers, om mijns naams wil, die zal honderdvoud ontvangen, en het eeuwige leven beërven. Maar vele eersten zullen de laatsten zijn, en vele laatsten de eersten.

Matth. 10: 40—42. Die u ontvangt, ontvangt mij, en die mij ontvangt, ontvangt Hem, die mij gezonden heeft. Die een profeet ontvangt in den naam eens profeten, zal het loon eens profeten ontvangen; en die een rechtvaardige ontvangt in den naam eens rechtvaardigen, zal het loon eens rechtvaardigen ontvangen. En zoo wie een van deze kleinen te drinken geeft alleen een beker koud (waters), in den naam eens discipels, voorwaar zeg ik u, hij zal zijn loon geenszins verliezen.

Luc. 17: 7—10. En wie van u heeft een dienstknecht, ploegende, of (de beesten) hoedende, die tot hem, als hij van den akker inkomt, terstond zal zeggen: Kom bij, en zit aan? Maar zal hij niet tot hem zeggen: Bereid, dat ik te avond zal eten, en omgord u, en dien mij, totdat ik zal gegeten en gedronken hebben; en eet en drink gij daarna? Dankt hij ook dien dienstknecht, omdat hij gedaan heeft hetgeen hem bevolen was? Ik meen, neen. Alzoo ook gij, wanneer gij zult gedaan hebben al hetgeen u bevolen is, zoo zegt: Wij zijn onnutte dienstknechten, want wij hebben (maar) gedaan hetgeen wij schuldig waren te doen.

Matth. 5: 11, 12. Zalig zijt gij, als u (de menschen) smaden en vervolgen, en liegende, alle kwaad tegen u spreken, om mijnentwil. Verblijdt en verheugt (u): **want uw loon (is) groot in de hemelen**: want alzoo hebben zij vervolgd de profeten, die vóór u geweest zijn.

8.

Luc. 12: 36, 37. En zijt gij den menschen gelijk, die op hunnen heer wachten, wanneer hij wederkomen zal van de bruiloft, opdat, als hij komt en klopt, zij hem terstond mogen opendoen. Zalig zijn die dienstknechten, welke de heer, als hij komt, zal wakende vinden; voorwaar ik zeg u, dat hij zich zal omgorden, en zal hen doen aanzitten, en bijkomende, zal hij hen dienen.

Luc. 19: 15—19. En het geschiedde, toen hij wederkwam, als hij het koninkrijk ontvangen had, dat hij zeide, dat die dienstknechten tot hem zouden geroepen worden, dien hij het geld gegeven had, opdat hij weten mocht, wat een iegelijk met handelen gewonnen had. En de eerste kwam, en zeide: Heer! uw pond heeft tien ponden daartoe gewonnen. En hij zeide tot hem: wel, gij goede dienstknecht! dewijl gij in het minste getrouw zijt geweest, zoo heb macht over tien steden! En de tweede kwam, en zeide: Heer! uw pond heeft vijf ponden gewonnen. En hij zeide ook tot dezen: en gij, wees over vijf steden.

Matth. 25: 14—30. Want (het is) gelijk een mensch, die, buiten 's lands reizende, zijne dienstknechten riep, en gaf hun zijne goederen over. En den eenen gaf hij vijf talenten, en den anderen twee, en den derden één, een iegelijk naar zijn vermogen; en verreisde terstond. — Die nu de vijf talenten ontvangen had, ging heen, en handelde daarmede, en won andere vijf talenten. Desgelijks ook, die de twee (ontvangen had), die won ook andere twee. Maar die het ééne ontvangen had, ging heen, en groef in de aarde, en verborg het geld van zijn heer. En na een langen tijd kwam de heer van die dienstknechten, en hield rekening met hen. En die de vijf talenten ontvangen had, kwam, en bracht tot hem andere vijf talenten, zeggende: Heer! vijf talenten hebt gij mij gegeven; zie, andere vijf talenten heb ik boven die gewonnen. En zijn heer zeide tot hem: wel, gij goede en getrouwe dienstknecht! over weinigen zijt gij getrouw geweest, over velen zal ik u zetten; ga in in de vreugde uws heeren! En die de twee talenten ontvangen had, kwam ook tot hem, en zeide: Heer! twee talenten hebt gij mij gegeven; zie, twee andere talenten heb ik boven die gewonnen. Zijn heer zeide tot hem: wel, gij goede en getrouwe dienstknecht! over weinigen zijt gij getrouw geweest, over velen zal ik u zetten; ga in in de vreugde uws heeren! Maar die het ééne talent ontvangen had, kwam ook, en zeide: Heer! ik kende u, dat gij een hard mensch zijt, maaiende, waar gij niet gezaaid hebt, en vergaderende van daar, (waar) gij niet gestrooid hebt; en bevreesd zijnde, ben ik heengegaan, en heb uw talent verborgen in de aarde; zie, gij hebt het uwe. Maar zijn heer, antwoordende, zeide tot hem: gij booze en luie dienst-

knecht! gij wist, dat ik maai, waar ik niet gezaaid heb, en van daar vergader, waar ik niet gestrooid heb. Zoo moest gij dan mijn geld den wisselaars gegeven hebben, en ik, komende, zou het mijne wedergenomen hebben met woeker. Neemt dan van hem het talent weg, en geeft het dengenen, die de tien talenten heeft: want een iegelijk, die heeft, (dien) zal gegeven worden, en hij zal overvloedig hebben; maar van dengenen, die niet heeft, van dien zal genomen worden, ook wat hij heeft. En werpt den onnutten dienstknecht uit in de buitenste duisternis; daar zal weening zijn en knersing der tanden.

Matth. 10: 42. En zoo wie een van deze kleinen te drinken geeft, alleen een beker koud (waters), in den naam eens discipels, voorwaar zeg ik u: hij zal zijn loon geenszins verliezen.

Matth. 19: 28. En Jezus zeide tot hen: voorwaar zeg ik u, dat gij, die mij gevolgd zijt, in de wedergeboorte, wanneer de Zoon des menschen zal gezeten zijn op den troon zijner heerlijkheid, (dat) ook gij zult zitten op twaalf tronen, oordeelende de twaalf geslachten Israëls.

9.

Matth. 25: 46. En dezen zullen gaan in de eeuwige pijn; maar de rechtvaardigen in het eeuwige leven.

Matth. 26: 24. De Zoon des menschen gaat wel heen, gelijk van hem geschreven is; maar wee dien mensch, door wien de Zoon des menschen verraden wordt; het ware hem goed, zoo die mensch niet geboren was geweest.

Matth. 18: 6. Maar zoo wie een van deze kleinen, die in mij gelooven, ergert, het ware hem nuttiger, dat een molensteen aan zijn hals gehangen, en dat hij verzonken ware in de diepte der zee.

Matth. 13: 33. Eene andere gelijkenis sprak hij tot hen, (zeggende): het Koninkrijk der hemelen is gelijk een zuurdeesem, hetwelk eene vrouw nam, en verborg in drie maten meels, totdat het geheel gezuurd was.

Luc. 12: 47, 48. En die dienstknecht, welke den wil van zijn heer geweten heeft, en (zich) niet bereid, noch naar zijn wil gedaan heeft, die zal met vele (slagen) geslagen worden; maar die (dien) niet geweten heeft, en gedaan heeft (dingen), die slagen

waardig zijn, die zal met weinige (slagen) geslagen worden; en een iegelijk, wien veel gegeven is, van dien zal veel geëischt worden; en wien men veel vertrouwd heeft, van dien zal men overvloediger eischen.

10.

Matth. 24: 29. En terstond na de verdrukking van die dagen zal de zon verduisterd worden, en de maan zal haar schijnsel niet geven, en de sterren zullen van den hemel vallen, en de krachten der hemelen zullen bewogen worden.

Matth. 25: 19. En na een langen tijd kwam de heer van die dienstknechten, en hield rekening met hen.

Luc. 12: 45. Maar indien deze dienstknecht in zijn hart zou zeggen: mijn heer vertoeft te komen; en hij zou beginnen, de knechten en de dienstmaagden te slaan, en te eten, en te drinken, en dronken te worden,

Luc. 21: 24. En zij zullen vallen door de scherpte des zwaards, en gevankelijk weggevoerd worden onder alle volken; en Jeruzalem zal van de heidenen vertreden worden, totdat de tijden der Heidenen vervuld zullen zijn.

Vraagpunten.

Matth. 25: 31—46. Zie boven onder N°. 6, blz. 83.

TWEEDE AFDEELING.

HET EVANGELIE VAN JOHANNES.

§ 17.

Inleiding.

3.

Joh. 14: 16, 17. En ik zal den Vader bidden, en Hij zal u een anderen Trooster geven, opdat hij bij u blijve in der eeuwigheid; (namelijk) den geest der waarheid, welchen de wereld niet kan ontvangen: want zij ziet hem niet en kent hem niet; maar gij kent hem: want hij blijft bij ulieden, en zal in u zijn.

- 1 Joh. 2: 1. Mijne kinderen! ik schrijf u deze dingen, opdat gij niet zondigt; en indien iemand gezondigd heeft, wij hebben een voorspraak bij den Vader: Jezus Christus, den Rechtvaardigen.
- Joh. 4: 24. God is een geest, en die Hem aanbidden, moeten (Hem) aanbidden in geest en waarheid.
- Joh. 1: 5. En dit is de verkondiging, die wij van hem gehoord hebben, en wij u verkondigen, dat God een licht is, en gansch geene duisternis in Hem is.
- 1 Joh. 4: 16. En wij hebben gekend en geloofd de liefde, die God tot ons heeft; God is liefde, en die in de liefde blijft, die blijft in God, en God in hem.
- Joh. 3: 16—21. Want alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijn eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in hem gelooft, niet verderve, maar 't eeuwige leven hebbe; want God heeft zijn Zoon niet gezonden in de wereld, opdat Hij de wereld veroordeelen zou, maar opdat de wereld door hem zou behouden worden. Die in hem gelooft, wordt niet veroordeeld, maar die niet gelooft, is alreeds veroordeeld, omdat hij niet heeft geloofd in den naam van den eeniggeboren Zoon van God. En dit is het oordeel, dat het licht in de wereld gekomen is, en de menschen hebben de duisternis liever gehad dan het licht: want hunne werken waren boos. Want een iegelijk, die kwaad doet, haat het licht, en komt tot het licht niet, opdat zijne werken niet bestraft worden; maar die de waarheid doet, komt tot het licht, opdat zijne werken openbaar worden, dat zij in God gedaan zijn.
- Joh. 3: 31—36. Die van boven komt, is boven allen; die uit de aarde is (voortgekomen), die is uit de aarde, en spreekt uit de aarde; die uit den hemel komt, is boven allen. En hetgeen hij gezien en gehoord heeft, dat getuigt hij; en zijne getuigenis neemt niemand aan. Die zijne getuigenis aangenomen heeft, die heeft verzegeld, dat God waarachtig is: want dien God gezonden heeft, die spreekt de woorden Gods: want God geeft (hem) den Geest niet met mate. De Vader heeft den Zoon lief, en heeft alle dingen in zijne hand gegeven. Die in den Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven; maar die den Zoon ongehoorzaam is, die zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem.

§ 18.

De Zoon van God in het vleesch.

2.

Joh. 3: 16. Want alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijnen eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.

Joh. 6: 62. (Wat zou het) dan (zijn), zoo gij den Zoon des menschen zaagt opvaren, waar hij te voren was?

Joh. 8: 58. Jezus zeide tot hem: **voorwaar, voorwaar zeg ik u: eer Abraham was, ben ik!**

Joh. 16: 28. Ik ben van den Vader uitgegaan, en ben in de wereld gekomen; wederom verlaat ik de wereld, en ga heen tot den Vader.

Joh. 17: 5, 24. En nu verheerlijk mij, Gij Vader! bij U zelve, met de heerlijkheid, die ik bij U had, eer de wereld was! Vader! ik wil, dat, waar ik ben, ook die bij mij zijn, die Gij mij gegeven hebt, opdat zij mijne heerlijkheid mogen aanschouwen, die Gij mij gegeven hebt: want Gij hebt mij liefgehad vóór de grondlegging der wereld.

Joh. 10: 10. De dief komt niet, dan opdat hij stele, en slachte, en verderve; ik ben gekomen, opdat zij het leven hebben, en overvloed hebben.

Joh. 18: 37. Pilatus zeide tot hem: Zijt gij dan een koning? Jezus antwoordde: gij zegt, dat ik een koning ben! Hiertoe ben ik geboren, en hiertoe ben ik in de wereld gekomen, opdat ik der waarheid getuigenis geven zou; een iegelijk, die uit de waarheid is, hoort mijne stem.

Joh. 20: 28. En Thomas antwoordde, en zeide tot hem, **mijn Heer, en mijn God!**

3.

Joh. 8: 40. Maar nu zoekt gij mij te dooden, **een mensch, die u de waarheid gesproken heb**, welke ik van God gehoord heb; dat deed Abraham niet.

Joh. 1: 52. En Jezus zeide tot hem: **voorwaar, voorwaar zeg ik ulieden: van nu aan zult gij den hemel zien gepend, en de**

Engelen Gods, opklimmende en nederdalende op den Zoon des Menschen.

Joh. 3: 14. En gelijk Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, alzoo moet de Zoon des Menschen verhoogd worden.

Joh. 5: 27. En Hij heeft hem macht gegeven gericht te houden, omdat hij des menschen Zoon is.

Joh. 18: 37. Zie boven onder N°. 2, blz. 90.

Joh. 19: 26. Jezus nu, ziende (zijne) moeder, en den discipel, dien hij liefhad, daarbij staande, zeide tot zijne moeder: vrouw! zie uw Zoon!

Joh. 6: 54. Die mijn vleesch eet, en mijn bloed drinkt, die heeft het eeuwige leven; en ik zal hem opwekken ten uitersten dage.

Joh. 11: 34. En Jezus zeide: waar hebt gij hem gelegd? Zij zeiden tot hem: Heer! kom, en zie het!

Joh. 12: 27. Nu is mijne ziel ontroerd; en wat zal ik zeggen? Vader! verlos mij uit deze ure! Maar hiertoe ben ik in deze ure gekomen.

Joh. 19: 28. Hierna Jezus, wetende, dat nu alles volbracht was, opdat de Schrift zou vervuld worden, zeide: **mij dorst!**

Joh. 20: 27. Daarna zeide hij tot Thomas: breng uwen vinger hier, en zie mijne handen, en breng uwe hand, en steek ze in mijne zijde; en zijt niet ongeloovig, maar geloovig!

4.

Joh. 6: 15. Jezus dan, wetende, dat zij zouden komen, en hem met geweld nemen, opdat zij hem koning maakten, ontweek wederom op den berg, hij zelf alleen.

Joh. 12: 27. Zie boven onder N°. 3.

Joh. 14: 30. Ik zal niet meer veel met u spreken: want de overste dezer wereld komt, en heeft aan mij niets.

Joh. 8: 46^a. Wie van u overtuigt mij van zonde?

Joh. 7: 18. Die van zichzelf spreekt, zoekt zijne eigen eer; maar die de eer zoekt desgenen, die hem gezonden heeft, die is waarachtig, en geene ongerechtigheid is in hem.

Joh. 4: 34. Jezus zeide tot hen: mijne spijs is, dat ik doe den wil desgenen, die mij gezonden heeft, en zijn werk volbreng.

Joh. 8: 29. En die mij gezonden heeft, is met mij; de Vader

heeft mij niet alleen gelaten: want ik doe altijd, wat Hem behagelijk is.

- Joh. 11: 9. Jezus antwoordde: zijn er niet twaalf uren in den dag? Indien iemand in den dag wandelt, zoo stoot hij zich niet, overmits hij het licht dezer wereld ziet.
- Joh. 15: 9. Gelijkerwijs de Vader mij liefgehad heeft, heb ik ook u liefgehad; blijft in deze mijne liefde!
- Joh. 17: 4. Ik heb U verheerlijkt op de aarde; ik heb voleindigd het werk, dat Gij mij gegeven hebt om te doen.
- Joh. 3: 13. Niemand is opgevaren in den hemel, dan die uit den hemel nedergekomen is, (namelijk) de Zoon des Menschen, die in den hemel is.

5.

- Joh. 1: 52. Zie boven onder N°. 3, blz. 90.
- Joh. 3: 14. Zie boven onder N°. 3, blz. 91.
- Joh. 4: 26. Jezus zeide tot haar: ik ben het, die met u spreek (n. l. de Messias).**
- Joh. 8: 24. Ik heb u dan gezegd, dat gij in uwe zonden zult sterven: want indien gij niet gelooft, dat ik (die) ben, zult gij in uwe zonden sterven.
- Joh. 12: 34, 35. De schare antwoordde hem: wij hebben uit de wet gehoord, dat de Christus blijft in der eeuwigheid; en hoe zegt gij, dat de Zoon des Menschen moet verhoogd worden? Wie is deze Zoon des Menschen? Jezus dan zeide tot haar: nog een kleinen tijd is het licht bij ulieden; wandelt, terwijl gij het licht hebt, opdat de duisternis u niet bevange; en die in de duisternis wandelt, weet niet waar hij heengaat.
- Joh. 13: 18. Ik zeg niet van u allen; ik weet, welke ik uitverkoren heb; maar (dit geschiedt), opdat de Schrift vervuld worde: die met mij het brood eet, heeft tegen mij zijne verzenen opgeheven.
- Joh. 15: 25. Maar (dit geschiedt), opdat het woord vervuld worde, dat in hunne wet geschreven is: zij hebben mij zonder oorzaak gehaat.
- Joh. 17: 3, 4. En dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, den eenigen waarachtigen God, en Jezus Christus, dien Gij gezonden hebt. Ik heb U verheerlijkt op de aarde; ik heb voleindigd het werk, dat Gij mij gegeven hebt om te doen.

Joh. 5: 46. Want indien gij Mozes geloofdet, zoo zoudt gij mij gelooven: want hij heeft van mij geschreven.

6.

Joh. 3: 13. Zie boven onder N°. 4, blz. 92.

Joh. 8: 38. Ik spreek, wat ik bij mijnen Vader gezien heb; gij doet dan ook, wat gij bij uwen vader gezien hebt.

Joh. 12: 49, 50. Want ik heb uit mij zelven niet gesproken; maar de Vader, die mij gezonden heeft, die heeft mij een gebod gegeven, wat ik zeggen zal, en wat ik spreken zal. En ik weet, dat zijn gebod het eeuwige leven is; hetgeen ik dan spreek, dat spreek ik alzoo, gelijk mij de Vader gezegd heeft.

Joh. 16: 28. Ik ben van den Vader uitgegaan, en ben in de wereld gekomen; wederom verlaat ik de wereld, en ga heen tot den Vader.

Joh. 17: 5. En nu verheerlijk mij, Gij Vader! bij U zelven, met de heerlijkheid, die ik bij U had, eer de wereld was!

Vraagpunten.

Joh. 6: 62. Zie boven onder N°. 2, blz. 90.

Joh. 8: 58. Zie boven onder N°. 2, blz. 90.

Joh. 17: 5. Zie boven onder N°. 6.

Joh. 10: 33—38. De Joden antwoordden hem, zeggende: wij steenigen u niet over (eenig) goed werk, maar over (Gods)lastering, en omdat gij, een mensch zijnde, u zelven God maakt. Jezus antwoordde hem: is er niet geschreven in uwe wet: ik heb gezegd: gij zijt Goden? Indien (de wet) die Goden genoemd heeft, tot welken het woord van God geschied is, en de Schrift niet kan gebroken worden, zegt gijlieden (tot mij), dien de Vader geheiligd en in de wereld gezonden heeft: gij lastert (God); omdat ik gezegd heb: ik ben Gods Zoon? Indien ik niet doe de werken mijns Vaders, zoo gelooft mij niet! Maar indien ik ze doe, en zoo gij mij niet gelooft, zoo gelooft de werken, opdat gij moogt bekennen en gelooven, dat de Vader in mij is, en ik in Hem.

Joh. 17: 3. Zie boven onder N°. 5, blz. 92.

§ 19.

De Zoon van God, in betrekking tot den Vader.

1.

- Joh. 1: 50. Nathanael antwoordde, en zeide tot Hem: Rabbi! gij zijt de Zoon Gods; gij zijt de koning Israels!
- Joh. 3: 16. Want alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat hij zijnen eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.
- Joh. 17: 5, 24. En nu, verheerlijk mij, gij Vader, bij U zelve, met de heerlijkheid die ik bij U had, eer de wereld was. — Vader! ik wil dat, waar ik ben, ook die bij mij zijn, die Gij mij gegeven hebt; opdat zij mijne heerlijkheid mogen aanschouwen, die gij mij gegeven hebt; want gij hebt mij liefgehad vóór de grondlegging der wereld.
- Psalm 90: 2. Eer de bergen geboren waren, en Gij de aarde en de wereld voortgebracht hadt, ja van eeuwigheid tot eeuwigheid zijt Gij God.

2.

- Joh. 5: 20. Want de Vader heeft den Zoon lief, en toont hem alles wat Hij doet; en Hij zal hem grooter werken toonen dan deze, opdat gij u verwondert.
- Joh. 14: 31. Maar opdat de wereld wete, dat ik den Vader liefheb, en alzoo doe gelijkerwijs de Vader mij geboden heeft. Staat op, laat ons van hier gaan.
- Joh. 17: 24. Zie boven onder N°. 1.
- Joh. 10: 30. Ik en de Vader zijn één.**
- Joh. 5: 18. Daarom zochten dan de Joden te meer hem te dooden, omdat hij niet alleen den sabbat brak, maar ook zeide, dat God zijn eigen Vader was, zichzelf Gode even gelijk makende.
- Joh. 5: 19—23. Jezus dan antwoordde, en zeide tot hen: Voorwaar, voorwaar zeg ik u: de Zoon kan niets van zich zelve doen, tenzij hij den Vader iets ziet doen; want zoo wat die doet, hetzelfde doet ook de Zoon desgelijks! Want de Vader heeft den Zoon lief, en toont hem alles wat Hij doet, en Hij zal hem grooter werken toonen dan deze, opdat gij u verwon-

dert. Want gelijk de Vader de dooden opwekt, en levend maakt, alzoo maakt ook de Zoon levend, dien hij wil. — Want ook de Vader oordeelt niemand, maar heeft al het oordeel den Zoon gegeven. **Opdat allen den Zoon eeren, gelijk zij den Vader eeren. Die den Zoon niet eert, eert den Vader niet, die hem gezonden heeft.**

3.

Joh. 5: 17. En Jezus antwoordde hun: Mijn Vader werkt tot nu toe, en ik werk (ook).

Joh. 5: 21—29. Want gelijk de Vader de dooden opwekt en levend maakt, alzoo maakt ook de Zoon levend, dien hij wil. — Want ook de Vader oordeelt niemand, maar heeft al het oordeel den Zoon gegeven. **Opdat allen den Zoon eeren, gelijk zij den Vader eeren. Die den Zoon niet eert, eert den Vader niet, die hem gezonden heeft.** — Voorwaar, voorwaar zeg ik u: die mijn woord hoort, en gelooft Hem, die mij gezonden heeft, die heeft het eeuwige leven, en komt niet in de verdoemenis, maar is uit den dood overgegaan in het leven. Voorwaar, voorwaar zeg ik u: de ure komt, en is nu, wanneer de dooden zullen hooren de stem des Zoons Gods, en die ze gehoord hebben, zullen leven. — Want gelijk de Vader het leven heeft in zichzelf, alzoo heeft hij ook den Zoon gegeven, het leven te hebben in zichzelf. — En heeft hem macht gegeven ook gericht te houden, omdat hij des menschen Zoon is. Verwondert u daar niet over, want de ure komt, in welke allen, die in de graven zijn, zijne stem zullen hooren; en zullen uitgaan, die het goede gedaan hebben tot **de opstanding des levens**, en die het kwade gedaan hebben tot **de opstanding der verdoemenis**.

1. Sam. 2: 6. De Heer doodt en maakt levend, hij doet ter helle nederdalen en hij doet weder opkomen.

Deutr. 32: 39. Ziet nu dat ik, ik die ben, en geen God met mij: ik dood en maak levend, ik versla en ik heel; en er is niemand, die uit mijne hand redt.

Psalm 75: 8. Maar God is Rechter: hij vernedert dezen, en verhoogt genen.

Joh. 17: 2. Gelijkerwijs Gij hem macht gegeven hebt over alle

- vleesch, opdat al, wat Gij hem gegeven hebt, hij hun het eeuwige leven geve!
- Joh. 12: 50. En ik weet dat zijn gebod het eeuwige leven is; hetgeen ik dan spreek, dat spreek ik alzoo, gelijk mij de Vader gezegd heeft.
- Joh. 17: 24. **Vader! ik wil**, dat waar ik ben, ook die bij mij zijn, die Gij mij gegeven hebt, opdat zij mijne heerlijkheid mogen aanschouwen, die Gij mij gegeven hebt: want gij hebt mij lief gehad vóór de grondlegging der wereld.

4.

- Joh. 5: 26. Want gelijk de Vader het leven heeft in zichzelf, alzoo heeft hij ook den Zoon gegeven, het leven te hebben in zichzelf.
- Joh. 6: 57. Gelijkerwijs de levende Vader mij gezonden heeft, en ik leef door den Vader; (alzoo) wie mij eet, die zal leven door mij.
- Joh. 5: 19. **Jezus dan antwoordde en zeide tot hen: Voorwaar, voorwaar zeg ik u: de Zoon kan niets van zich zelve doen, ten zij hij den Vader iets zie doen; want zoo wat die doet, hetzelfde doet ook de Zoon desgelijks.**
- Joh. 14: 28. Gij hebt gehoord, dat ik tot u gezegd heb: Ik ga heen, en kom (weder) tot u. Indien gij mij liefhadt, zoo zoudt gij u verblijden, omdat ik gezegd heb: Ik ga heen tot den Vader; **want mijn Vader is meer dan ik.**
- Joh. 7: 18. Die van zich zelve spreekt, zoekt zijne eigen eer; maar die de eer zoekt desgenen, die hem gezonden heeft, die is waarachtig, en geene ongerechtigheid is in hem.
- Joh. 17: 1. Dit heeft Jezus gesproken; en hij hief zijne oogen op naar den hemel, en zeide: Vader! de ure is gekomen, verheerlijk uwen Zoon, opdat ook uw Zoon u verheerlijkje.

5.

- Joh. 10: 36. Zegt gijlieden dan (tot mij), dien de Vader geheiligd en in de wereld gezonden heeft: Gij lastert (God); omdat ik gezegd heb: Ik ben Gods Zoon?
- Joh. 6: 27. Werkt niet (om) de spijze, die vergaat, maar (om) de spijze, die blijft tot in het eeuwige leven, welke de Zoon des

menschen ulieden geven zal; want dezen heeft God, de Vader, verzegeld.

Joh. 4: 24: God is een Geest; en die Hem aanbidden, moeten Hem aanbidden in geest en waarheid.

Exod. 33: 18—23. Toen zeide hij: Toon mij uwe heerlijkheid. Doch hij zeide: Ik zal al mijne goedheid voorbij uw aangezicht laten gaan, en zal den naam des Heeren uitroepen voor uw aangezicht; maar ik zal genadig zijn, wien ik zal genadig zijn, en ik zal mij ontfermen over wien ik mij ontfermen zal. Hij zeide voorts: Gij zoudt mijn aangezicht niet kunnen zien, want mij zal geen mensch zien en leven. De Heer zeide voorts: Zie er is eene plaats bij mij, daar zult gij u op de steenrots stellen, en het zal geschieden wanneer mijne heerlijkheid voorbij zal gaan, zoo zal ik u in eene kloof der steenrots zetten, en ik zal u met mijne hand overdekken, totdat ik zal voorbij gegaan zijn; en wanneer ik mijne hand zal weggenomen hebben, zoo zult gij mij van achteren zien, maar mijn aangezicht zal niet gezien worden.

Joh. 17: 3. En dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, den eenigen waarachtigen God, en Jezus Christus, dien gij gezonden hebt.

Joh. 5: 26. Zie boven onder N°. 4, blz. 96.

Joh. 17: 11, 24, 25. En ik ben niet meer in de wereld, maar deze zijn in de wereld, en ik kom tot u. Heilige Vader! bewaar ze in uwen naam, die gij mij gegeven hebt, opdat zij één zijn gelijk wij. Vader! ik wil dat waar ik ben, ook die bij mij zijn, die gij mij gegeven hebt; opdat zij mijne heerlijkheid mogen aanschouwen, die gij mij gegeven hebt, want gij hebt mij liefgehad vóór de grondlegging der wereld. Rechtvaardige Vader! de wereld heeft u niet gekend; maar ik heb u gekend, en dezen hebben erkend dat gij mij gezonden hebt.

Joh. 17: 6. Ik heb uwen naam geopenbaard den menschen, die gij mij uit de wereld gegeven hebt. Zij waren uw, en Gij hebt ze mij gegeven; en zij hebben uw woord bewaard.

Joh. 14: 9. Jezus zeide tot hem: Ben ik zoo langen tijd met ulieden, en hebt gij mij niet gekend, Philippus? Die mij gezien heeft, die heeft den Vader gezien, en hoe zegt gij: Toon ons den Vader?

6.

- Joh. 5: 23. Opdat allen den Zoon eeren, gelijk zij den Vader eeren. Die den Zoon niet eert, eert den Vader niet, die hem gezonden heeft.
- Joh. 20: 28. En Thomas antwoordde, en zeide tot hem **Mijn Heer en mijn God!**
- Joh. 14: 1. Uw hart worde niet ontroerd; gijlieden gelooft in **God, gelooft ook in mij.**
- Joh. 15: 23. Die mij haat, die haat ook mijn Vader.
- Joh. 16: 3. En deze dingen zullen zij u doen, omdat zij den Vader niet gekend hebben, noch mij.
- Joh. 9: 38. En hij zeide: Ik geloof Heer! en hij aanbad hem.

7.

- Joh. 1: 18. Niemand heeft ooit God gezien; de eeniggeboren Zoon, die in den schoot des Vaders is, die heeft hem ons verklaard.
- Joh. 17: 10. En al het mijne is het uwe, en het uwe is mijne; en ik ben in hen verheerlijkt.
- Joh. 8: 23. En hij zeide tot hen: Gijlieden zijt van beneden, ik ben van boven, gij zijt uit deze wereld, ik ben niet uit deze wereld.
- Joh. 3: 31. Die van boven komt, is boven allen; die uit de aarde is, die is uit de aarde, en spreekt uit de aarde; die uit den Hemel komt, is boven allen.
- Joh. 6: 46. **Niet dat iemand den Vader gezien heeft, dan die van God is; deze heeft den Vader gezien.**
- Joh. 6: 33, 38. Want het brood Gods is hij, die uit den Hemel nederdaalt, en die der wereld het leven geeft. Want ik ben uit den Hemel nedergedaald, niet opdat ik mijnen wil zoude doen, maar desgenen, die mij gezonden heeft.
- Joh. 10: 34—36. Jezus antwoordde hun: Is er niet geschreven in uwe wet: Ik heb gezegd: Gij zijt goden? Indien dan (de wet) die goden genaamd heeft, tot welken het woord Gods geschied is, en de schrift kan niet gebroken worden, zegt gijlieden dan (tot mij), dien de Vader geheiligd, en in de wereld gezonden heeft: Gij lastert (God); omdat ik gezegd heb: Ik ben Gods Zoon?
- Joh. 17: 3. En dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, den eenigen waarachtigen God, en Jezus Christus, dien gij gezonden hebt.

- Joh. 17: 21, 22. Opdat zij allen één zijn, gelijkerwijs gij, Vader! in mij, en ik in U, dat ook zij in ons één zijn, opdat de wereld geloove, dat gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die gij mij gegeven hebt; opdat zij één zijn, gelijk wij één zijn.
- Joh. 17: 3. Zie boven, blz. 98.
- Joh. 17: 5, 10. En nu, verheerlijk mij, gij Vader! bij U zelve, met de heerlijkheid die ik bij U had eer de wereld was! En al het mijne is het uwe, en het uwe is mijne, en ik ben in hen verheerlijkt.
- Joh. 17: 21, 22. Zie boven.
- Joh. 5: 18. Daarom zochten dan de Joden te meer hem te dooden, omdat hij niet alleen den sabbath brak, maar ook zeide, dat God zijn eigen Vader was, zich zelve Gode even gelijkmakende.
- Joh. 10: 33. De Joden antwoordden hem, zeggende: Wij steenigen u niet over een goed werk, maar over Godslastering, en omdat gij, een mensch zijnde, u zelve God maakt.

Vraagpunten.

- Joh. 8: 38. Ik spreek, wat ik bij mijnen Vader gezien heb; gij doet dan ook, wat gij bij uwen Vader gezien hebt.
- Joh. 17: 21—23. Opdat zij allen één zijn gelijkerwijs gij, Vader! in mij, en ik in U, dat ook zij in ons één zijn, opdat de wereld geloove dat gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die gij mij gegeven hebt; opdat zij één zijn, gelijk wij één zijn. Ik in hen, en gij in mij, opdat zij volmaakt zijn in één, en opdat de wereld erkenne, dat gij mij gezonden hebt, en hen liefgehad hebt, gelijk gij mij liefgehad hebt.

§ 20.

De Zoon van God in betrekking tot de wereld.

2.

- Joh. 16: 28. Ik ben van den Vader uitgegaan, en ben in de wereld gekomen; wederom verlaat ik de wereld en ga heen tot den Vader.
- Joh. 17: 14. Ik heb hun uw woord gegeven, en de wereld heeft

- ze gehaat, omdat zij van de wereld niet zijn, gelijk ik van de wereld niet ben.
- Joh. 8: 12. Jezus sprak dan wederom tot hen, zeggende: Ik ben het licht der wereld; die mij volgt, zal in de duisternis niet wandelen, maar zal het licht des levens hebben.
- Joh. 3: 17. Want God heeft zijnen Zoon niet gezonden in de wereld, opdat hij de wereld veroordeelen zoude, maar opdat de wereld door hem zoude behouden worden.
- Joh. 14: 19. Nog een kleinen (tijd), en de wereld zal mij niet meer zien; maar gij zult mij zien; want ik leef en gij zult leven.
- Joh. 15: 19. Indien gij van de wereld waart, zoo zou de wereld het hare liefhebben; doch omdat gij van de wereld niet zijt, maar ik u uit de wereld heb uitverkoren, daarom haat u de wereld.

3.

- Joh. 3: 17. Zie boven.
- Joh. 3: 5—8. Jezus antwoordde: Voorwaar, voorwaar zeg ik u, zoo iemand niet geboren wordt uit water en Geest, hij kan in het koninkrijk Gods niet ingaan. Hetgeen uit het vleesch geboren is, is vleesch; en hetgeen uit den Geest geboren is, is geest. Verwonder u niet dat ik u gezegd heb: Gijlieden moet wederom geboren worden. De wind blaast waarhenen hij wil, en gij hoort zijn geluid, maar gij weet niet vanwaar hij komt, en waar hij henegaat, alzoo is een iegelijk, die uit den Geest geboren is.
- Matth. 26: 41. Waakt en bidt, opdat gij niet in verzoeking komt; de geest is wel gewillig maar het vleesch is zwak.
- Joh. 8: 15. Gij oordeelt naar het vleesch; ik oordeel niemand.
- Joh. 9: 41. Jezus zeide tot hen: Indien gij blind waart zoo zoudt gij geene zonde hebben; maar nu zegt gij: Wij zien; zoo blijft dan uwe zonde.
- Joh. 8: 34. Jezus antwoordde hun: Voorwaar, voorwaar zeg ik u: een iegelijk die de zonde doet, is een dienstknecht der zonde.
- Joh. 12: 35. Jezus dan zeide tot hen: Nog een kleinen tijd is het licht bij ulieden; wandelt terwijl gij het licht hebt, opdat de

duisternis u niet bevange. En die in de duisternis wandelt, weet niet, waar hij henegaat.

Joh. 5: 24. Voorwaar, voorwaar zeg ik u: die mijn woord hoort, en gelooft Hem, die mij gezondend heeft, die heeft het eeuwige leven, en komt niet in de verdoemenis; maar is uit den dood overgegaan in het leven.

Joh. 19: 11. Jezus antwoordde: Gij zoudt geene macht hebben tegen mij, indien het u niet van boven gegeven ware; daarom, die mij aan u heeft overgeleverd, heeft grooter zonde.

Joh. 15: 22—25. Indien ik niet gekomen ware, en tot hen gesproken hadde, zij hadden geene zonde; maar nu hebben zij geen voorwendsel voor hunne zonde. Die mij haat die haat ook mijnen Vader. Indien ik de werken onder hen niet had gedaan, die niemand anders gedaan heeft, zij hadden geene zonde; maar nu hebben zij ze gezien, en beide, mij en mijnen Vader, gehaat. Doch (dit geschiedt), opdat het woord vervuld worde, dat in hunne wet geschreven is: Zij hebben mij zonder oorzaak gehaat.

Joh. 15: 23. Die mij haat, die haat ook mijn Vader.

Joh. 9: 3. Jezus antwoordde: Noch deze heeft gezondigd, noch zijne ouders; maar (dit is geschied), opdat de werken Gods in hem zouden geopenbaard worden.

Joh. 5: 24, 29. Voorwaar, voorwaar zeg ik U; die mijn woord hoort, en gelooft Hem, die mij gezondend heeft, die heeft het eeuwige leven, en komt niet in de verdoemenis, maar is uit den dood overgegaan in het leven. En zullen uitgaan, die het goede gedaan hebben, tot de opstanding des levens, en die het kwade gedaan hebben, tot de opstanding der verdoemenis.

4.

Joh. 12: 31. Nu is het oordeel dezer wereld; nu zal de overste dezer wereld buiten geworpen worden.

Luc. 10: 18. En hij zeide tot hen: Ik zag den Satan als een bliksem uit den hemel vallen.

Joh. 14: 30. Ik zal niet veel meer met u spreken; want de overste der wereld komt, en heeft aan mij niets.

Joh. 17: 15. Ik bid niet, dat gij hen uit de wereld wegneemt; maar dat gij hen bewaart van den booze.

Joh. 8: 44. Gij zijt uit den vader den duivel, en wilt de begeerten uws vaders doen; die was een menschenmoorder van den beginne, en is in de waarheid niet staande gebleven; want geene waarheid is in hem. Wanneer hij de leugen spreekt, zoo spreekt hij uit het zijne: want hij is een leugenaar en de vader derzelve (leugen.)

1 Joh. 3: 12. Niet gelijk Kaïn, (die) uit den booze was, en zijn broeder dood sloeg; en om wat oorzaak sloeg hij hem dood? Omdat zijne werken boos waren, en die zijns broeders rechtvaardig.

5.

Joh. 9: 39—41. En Jezus zeide: Ik ben tot een oordeel in deze wereld gekomen, opdat degenen, die niet zien, zien mogen, en die zien, blind worden. En dit hoorden (eenigen) uit de pharizeërs, die bij hem waren, en zeiden tot hem: Zijn wij dan ook blind? Jezus zeide tot hen: Indien gij blind waart, zoo zoudt gij geene zonde hebben; maar nu zegt gij: Wij zien; zoo blijft dan uwe zonde.

Joh. 3: 20, 21. Want een iegelijk, die kwaad doet, haat het licht, en komt tot het licht niet, opdat zijne werken niet bestraft worden. Maar die de waarheid doet, komt tot het licht, opdat zijne werken openbaar worden, dat zij in God gedaan zijn.

Joh. 8: 47. Die uit God is, hoort de woorden Gods; daarom hoort gijlieden niet, omdat gij uit God niet zijt.

Joh. 7: 17. Zoo iemand wil deszelfs wil doen, die zal van deze leer erkennen, of zij uit God is, dan of ik van mij zelven spreek.

Joh. 6: 45. Daar is geschreven in de profeten: En zij zullen allen van God geleerd zijn. Een iegelijk dan, die (het) van den Vader gehoord en geleerd heeft, die komt tot mij.

Joh. 5: 40—44. En gij wilt tot mij niet komen, opdat gij 't leven mocht hebben. Ik neem geene eer van menschen. Maar ik ken ulieden, dat gij de liefde Gods in u zelven niet hebt. Ik ben gekomen in den naam mijns Vaders, en gij neemt mij niet aan; zoo een ander komt in zijn eigen naam, dien zult gij aan nemen. Hoe kunt gij gelooven, gij die eer van elkander neemt, en de eer, die van God alleen is, niet zoekt?

Joh. 10: 26. Maar gijlieden gelooft niet, want gij zijt niet van mijne schapen, gelijk ik u gezegd heb.

Joh. 8: 42, 44. Jezus zeide dan tot hen: Indien God uw Vader ware; zoo zoudt gij mij liefhebben, want ik ben van God uitgegaan, en kom van hem. Want ik ben ook van mij zelve niet gekomen, maar Hij heeft mij gezonden. Gij zijt uit den vader den Duivel, en wilt de begeerten uws vaders doen; die was een menschenmoorder van den beginne en is in de waarheid niet staande gebleven; want geene waarheid is in hem. Wanneer hij de leugen spreekt, zoo spreekt hij uit het zijne; want hij is een leugenaar en de vader derzelve (leugen).

6.

Joh. 3: 16, 17. Want alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat hij zijn eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in hem gelooft, niet verderve maar het eeuwige leven hebbe. Want God heeft zijnen Zoon niet gezonden in de wereld, opdat hij de wereld veroordeelen zoude, maar opdat de wereld door hem zoude behouden worden.

Joh. 15: 22. Zie onder N°. 3, blz. 101.

Joh. 6: 44. Niemand kan tot mij komen, tenzij de Vader, die mij gezonden heeft, hem trekke; en ik zal hem opwekken ten uitersten dage.

7.

Joh. 3: 16, 17. Zie boven onder N°. 6.

Joh. 12: 32. En ik, zoo wanneer ik van de aarde zal verhoogd zijn, zal hen allen tot mij trekken.

Joh. 17: 21. Opdat zij allen één zijn, gelijkerwijs gij, Vader! in mij, en ik in U, dat ook zij in ons één zijn, opdat de wereld geloove, dat gij mij gezonden hebt.

Joh. 6: 33, 38. Want het brood Gods is hij, die uit den hemel nederdaalt, en die der wereld het leven geeft. Want ik ben uit den hemel nedergedaald, niet opdat ik mijnen wil zoude doen, maar den wil desgenen die mij gezonden heeft.

Joh. 16: 28. Ik ben van den Vader uitgegaan, en ben in de wereld gekomen; wederom verlaat ik de wereld en ga heen tot den Vader.

Joh. 10: 17, 18. Daarom heeft mij de Vader lief, overmits ik mijn leven afleg, opdat ik het wederom neme. Niemand neemt het van mij, maar ik leg het van mij zelve af; ik heb macht het af te leggen, en heb macht het wederom te nemen. Dit gebod heb ik van mijnen Vader ontvangen.

Joh. 14: 31. Maar opdat de wereld wete, dat ik den Vader liefheb, en alzoo doe gelijkerwijs de Vader mij geboden heeft: Staat op, laat ons van hier gaan.

8.

Joh. 18: 37. Pilatus dan zeide tot hem: Zijt gij dan een koning? Jezus antwoordde: Gij zegt dat ik een koning ben. **Hiertoe ben ik geboren, en hiertoe ben ik in de wereld gekomen opdat ik der waarheid getuigenis geven zou. Een iegelijk die uit de waarheid is hoort mijne stem.**

Joh. 13: 14. Indien dan ik, de Heer en de Meester, uwe voeten gewasschen heb, zoo zijt gij ook schuldig elkanders voeten te wasschen.

Joh. 13: 34. Een nieuw gebod geef ik u, dat gij elkander liefhebt, gelijk ik u liefgehad heb, dat gij ook elkander liefhebt.

Joh. 10: 35. Indien dan de wet die gene goden genaamd heeft, tot welke het woord Gods geschied is, en de schrift niet gebroken kan worden.

Joh. 13: 18. Ik zeg niet van u allen; ik weet, wie ik uitverkoren heb, maar (dit geschiedt), opdat de schrift vervuld worde: Die met mij het brood eet, heeft tegen mij de verzenen opgeheven.

Joh. 15: 25. Doch (dit geschiedt), opdat het woord vervuld worde, dat in hunne wet geschreven is: Zij hebben mij zonder oorzaak gehaat.

Joh. 5: 39. Onderzoekt de schriften, want gij meent in dezelve het eeuwige leven te hebben; en die zijn 't die van mij getuigen.

Joh. 6: 45. Daar is geschreven in de profeten: En zij zullen allen van God geleerd zijn. Een iegelijk dan die (het) van den Vader gehoord en geleerd heeft, die komt tot mij.

Joh. 7: 38. Die in mij gelooft, gelijk de schrift zegt, stroomen van levend water zullen uit zijnen buik vloeien.

Joh. 8: 12. Jezus dan sprak wederom tot hen, zeggende: Ik ben het licht der wereld; die mij volgt, zal in de duisternis niet wandelen, maar zal het licht des levens hebben.

Joh. 12: 35. Jezus dan zeide tot hen: Nog een kleinen tijd is het licht bij ulieden, wandelt, terwijl gij het licht hebt, opdat de duisternis u niet bevange. En die in de duisternis wandelt, weet niet waar hij henegaat.

Joh. 14: 6. Jezus zeide tot hem: Ik ben de weg, de waarheid en het leven. Niemand komt tot den Vader dan door mij.

Joh. 11: 25. Jezus zeide tot haar: Ik ben de opstanding en het leven; die in mij gelooft, zal leven al ware hij ook gestorven.

Joh. 5: 25, 26. Voorwaar, voorwaar zeg ik u: de ure komt, en is nu, wanneer de dooden zullen hooren de stem des Zoons Gods; en die ze gehoord hebben, zullen leven. Want gelijk de Vader het leven heeft in zich zelve, alzoo heeft hij ook den Zoon gegeven het leven te hebben in zich zelve.

Joh. 5: 28, 29. Verwondert u daar niet over; want de ure komt in welke allen die in de graven zijn, zijne stem zullen hooren; en zullen uitgaan, die het goede gedaan hebben tot de opstanding des levens, en die het kwade gedaan hebben, tot de opstanding der verdoemenis.

9.

Joh. 9: 39. En Jezus zeide: Ik ben tot een oordeel in de wereld gekomen, opdat degenen die niet zien, zien mogen, en die zien, blind worden.

Joh. 3: 17. Zie boven onder N°. 6, bl. 103.

Joh. 12: 47. En indien iemand mijne woorden gehoord en niet geloofd zal hebben, ik oordeel hem niet; want ik ben niet gekomen opdat ik de wereld oordeele, maar opdat ik de wereld zalig make.

Joh. 5: 45. Meent niet dat ik u verklagen zal bij den Vader; die u verklaagt is Mozes, op wien gij gehoopt hebt.

Joh. 8: 11. En zij zeide: Niemand, Heer! En Jezus zeide tot haar: zoo veroordeel ik u ook niet, ga henen, en zondig niet meer.

Joh. 3: 19. En dit is het oordeel, dat het licht in de wereld gekomen is, en de menschen hebben de duisternis liever gehad dan het licht; want hunne werken waren boos.

Joh. 12: 31, 32. Nu is het oordeel dezer wereld; nu zal de overste

- dezer wereld buitengeworpen worden. En ik, zoo wanneer ik van de aarde zal verhoogd zijn, zal hen allen tot mij trekken.
- Joh. 16: 11:** En van oordeel, omdat de overste dezer wereld geoordeeld is.
- Joh. 5: 27—29.** En heeft hem macht gegeven, ook gericht te houden omdat hij des menschen Zoon is. Verwondert u daar niet over; want de ure komt, in welke allen die in de graven zijn, zijne stem zullen hooren; en zullen uitgaan, die het goede gedaan hebben, tot de opstanding des levens, en die het kwade gedaan hebben, tot de opstanding der verdoemenis.
- Joh. 12: 48^b.** Het woord dat ik gesproken heb, dat zal hem oordeelen ten laatsten dage.
- Joh. 3: 18.** Die in hem gelooft, wordt niet veroordeeld, maar die niet gelooft, is alreeds veroordeeld, dewijl hij niet heeft geloofd in den naam des eeniggeboren Zoons van God.
- Joh. 5: 24.** Voorwaar, voorwaar zeg ik u: die mijn woord hoort, en gelooft Hem, die mij gezonden heeft, die heeft het eeuwige leven, en komt niet in de verdoemenis, maar is uit den dood overgegaan in het leven.

10.

- Joh. 16: 33.** Deze dingen heb ik tot u gesproken, opdat gij in mij vrede hebt. In de wereld zult gij verdrukking hebben; maar hebt goeden moed, ik heb de wereld overwonnen.
- Joh. 2: 19.** Breekt dezen tempel, en in drie dagen zal ik denzelven opbouwen.
- Joh. 3: 14.** En gelijk Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, alzoo moet de Zoon des menschen verhoogd worden.
- Joh. 4: 37.** Want hierin is de spreuk waarachtig: Een ander is 't, die zaait, en een ander, die maait.
- Joh. 8: 40.** Maar nu zoekt gij mij te dooden, een mensch, die u de waarheid gesproken heb, welke ik van God gehoord heb; dat deed Abraham niet.
- Joh. 10: 17, 18.** Daarom heeft mij de Vader lief, overmits ik mijn leven afleg, opdat ik het wederom neme. Niemand neemt het van mij; maar ik leg het van mij zelve af; ik heb macht het af te leggen, en heb macht het wederom te nemen. Dit gebod heb ik van mijn Vader ontvangen.

- Joh. 12: 27. Nu is mijne ziel ontroerd; en wat zal ik zeggen? Vader! verlos mij uit deze ure? Maar hierom ben ik in deze ure gekomen.
- Joh. 14: 31. Maar opdat de wereld wete, dat ik den Vader lief heb, en alzoo doe, gelijkerwijs de Vader mij geboden heeft. Staat op, laat ons van hier gaan.
- Joh. 15: 13. Niemand heeft meer liefde dan deze, dat iemand zijn leven zette voor zijne vrienden.**
- Joh. 10: 18. Zie boven, blz. 106.
- Joh. 19: 11. Jezus antwoordde: Gij zoudt geene macht hebben tegen mij, indien het u niet van boven gegeven ware; daarom die mij aan u heeft overgeleverd heeft grootere zonde.
- Joh. 15: 25. Doch dit geschiedt, opdat het woord vervuld worde, dat in hunne wet geschreven is: Zij hebben mij zonder oorzaak gehaat.
- Joh. 8: 37—40. Ik weet, dat gij Abrahams zaad zijt; maar gij zoekt mij te dooden, want mijn woord heeft in u geene plaats. Ik spreek, wat ik bij mijnen Vader gezien heb; gij doet dan ook, wat gij bij uwen Vader gezien hebt. Zij antwoordden en zeiden tot hem: Abraham is onze Vader. Jezus zeide tot hen: Indien gij Abrahams kinderen waart, zoo zoudt gij de werken Abrahams doen. Maar nu zoekt gij mij te dooden, een mensch die u de waarheid gesproken heeft, welke ik van God gehoord heb. Dat deed Abraham niet.
- Joh. 15: 20. Gedenkt des woords, dat ik u gezegd heb: Een dienstknecht is niet meer dan zijn heer. Indien zij mij vervolgd hebben zij zullen ook u vervolgen; indien zij mijn woord bewaard hebben, zij zullen ook het uwe bewaren.
- Joh. 6: 51. Ik ben het levende brood, dat uit den hemel nedergedaald is; zoo iemand van dit brood eet, die zal leven in eeuwigheid. En het brood, dat ik geven zal, is mijn vleesch, hetwelk ik geven zal voor het leven der wereld.
- Joh. 10: 11—13: Ik ben de goede herder; de goede herder stelt zijn leven voor de schapen.** Maar de huurling en die geen herder is, wien de schapen niet eigen zijn, ziet den wolf komen, en verlaat de schapen, en vliedt; en de wolf grijpt ze, en verstroot de schapen. En de huurling vliedt, overmits hij een huurling is, en geene zorg heeft voor de schapen.

- Joh. 3: 14, 15. En gelijk Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, alzoo moet de Zoon des menschen verhoogd worden. Opdat een iegelijk, die in hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.
- Joh. 17: 19. En ik heilig mij zelven voor hen, opdat ook zij geheiligd mogen zijn in de waarheid.
- Joh. 12: 24. Voorwaar, voorwaar zeg ik u: indien het tarwegraan in de aarde niet valt, en sterft, zoo blijft het alleen; maar indien het sterft, zoo brengt het veel vrucht voort.
- Joh. 8: 28. Jezus dan zeide tot hen: Wanneer gij den Zoon des menschen zult verhoogd hebben, dan zult gij verstaan, dat ik (die) ben, en (dat) ik van mij zelven niets doe; maar deze dingen spreek ik, gelijk mijn Vader mij geleerd heeft.
- Joh. 12: 31. Zie boven onder N°. 9 blz. 105.
- Joh. 17: 1. Dit heeft Jezus gesproken, en hij hief zijne oogen op naar den hemel en zeide: Vader! de ure is gekomen, verheerlijk uwen Zoon, opdat ook uw Zoon u verheerlijke.
- Joh. 10: 17. Daarom heeft mij de Vader lief, overmits ik mijn leven afleg, opdat ik het wederom neme.
- Joh. 2: 19. Jezus antwoordde en zeide tot hen: **Breekt dezen tempel, en in drie dagen zal ik denzelven oprichten.**
- Matth. 27: 63. Zeggende: Heer wij zijn indachtig dat deze verleider, nog levende gezegd heeft: Na drie dagen zal ik opstaan.

11.

- Joh. 6: 35, 40. En Jezus zeide tot hen: Ik ben het brood des levens; die tot mij komt, zal geenszins hongeren, en die in mij gelooft, zal nimmermeer dorsten. En dit is de wil desgene die mij gezonden heeft, dat een iegelijk die den Zoon aanschouwt, en in hem gelooft, het eeuwige leven hebbe; en ik zal hem opwekken ten uitersten dage.
- Joh. 13: 20. Voorwaar, voorwaar zeg ik u: zoo ik iemand zend, wie (dien) ontvangt, die ontvangt mij; en wie mij ontvangt, die ontvangt Hem, die mij gezonden heeft.
- Joh. 3: 16. Want alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat hij zijnen eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.

Joh. 6: 29. Jezus antwoordde en zeide tot hen: Dit is het werk Gods, dat gij gelooft in Hem, dien Hij gezonden heeft.

12.

Joh. 5: 33—39. Gijlieden hebt tot Johannes gezonden, en hij heeft der waarheid getuigenis gegeven. Doch ik neem geene getuigenis van een mensch, maar dit zeg ik, opdat gijlieden zoudt behouden worden. Hij was een brandende en lichtende kaars, en gij hebt ulieden voor korten tijd in zijn licht willen verheugen. Maar ik heb eene getuigenis, meer dan (die) van Johannes: want de werken, die mij de Vader gegeven heeft, om die te volbrengen, die zelfde werken die ik doe, getuigen van mij, dat de Vader mij gezonden heeft. En de Vader die mij gezonden heeft, die heeft zelf van mij getuigd. Gij hebt noch zijne stem ooit gehoord, noch zijne gedaante gezien. En zijn woord hebt gij niet in u blijvende: want gij gelooft dien niet, dien hij gezonden heeft. **Onderzoek de Schriften, want gij meent in dezelve het eeuwig leven te hebben en die zijn 't die van mij getuigen.**

Joh. 5: 36. Maar ik heb eene getuigenis, meer dan (die) van Johannes: want de werken die mij de Vader gegeven heeft om die te volbrengen, diezelfde werken, die ik doe, getuigen van mij, dat de Vader mij gezonden heeft.

Joh. 10: 38. Maar indien ik ze doe, en zoo gij mij niet gelooft, zoo gelooft de werken, opdat gij moogt erkennen en gelooven, dat de Vader in mij is, en ik in hem.

Joh. 14: 11. Geloof mij dat ik in den Vader (ben), en de Vader in mij is; en indien niet, zoo gelooft mij om de werken zelve.

Joh. 7: 17. Zoo iemand wil deszelfs wil doen, die zal van deze leer erkennen, of zij uit God is, dan (of) ik van mij zelve spreek.

Joh. 14: 29. En nu heb ik het u gezegd, eer het geschied is; opdat, wanneer het geschied zal zijn, gij gelooven moogt.

Joh. 8: 28. Jezus dan zeide tot hen: Wanneer gij den Zoon des menschen zult verhoogd hebben, dan zult gij verstaan, dat ik (die) ben, en (dat) ik van mij zelve niets doe; maar deze dingen spreek ik, gelijk mijn Vader mij geleerd heeft.

Joh. 16: 8—11. En die gekomen zijnde, zal de wereld over-

tuigen van zonde, en van gerechtigheid, en van oordeel: Van zonde, omdat ze in mij niet gelooven. En van gerechtigheid, omdat ik tot mijnen Vader heenga, en gij zult mij niet meer zien. En van oordeel, omdat de Overste dezer wereld geoordeeld is.

13.

- Joh. 6: 44. Niemand kan tot mij komen tenzij de Vader, die mij gezonden heeft, hem trekke; en ik zal hem opwekken ten uitersten dage.
- Joh. 3: 21. Maar die de waarheid doet; komt tot het licht, opdat zijne werken openbaar worden, dat zij in God gedaan zijn.
- Joh. 5: 45—47. Meent niet dat ik u verklagen zal bij den Vader; die u verklaagt is Mozes, op wien gij gehoopt hebt. Want indien gij Mozes geloofdet, zoo zoudt gij mij gelooven, want van mij heeft die geschreven. Maar zoo gij zijne schriften niet gelooft, hoe zult gij mijne woorden gelooven?
- Joh. 17: 2. Gelijkwerijs gij hem macht gegeven hebt over alle vleesch, opdat al, wat gij hem gegeven hebt, hij hun het eeuwige leven geve.

Vraagpunten:

- Joh. 8: 44. Gij zijt uit den Vader den duivel, en wilt de begeerten uws Vaders doen; die was een menschenmoorder van den beginne, en is in de waarheid niet staande gebleven, want geene waarheid is in hem. Wanneer hij de leugen spreekt, zoo spreekt hij uit het zijne; want hij is een leugenaar, en een Vader derzelve (leugen).
- Joh. 3: 17. Want God heeft zijnen Zoon niet gezonden in de wereld, opdat hij de wereld veroordeelen zoude, maar opdat de wereld door hem zoude behouden worden.
- Joh. 12: 48. Die mij verwerpt, en mijne woorden niet ontvangt, heeft, die hem oordeelt; het woord, dat ik gesproken heb, dat zal hem oordeelen ten laatsten dage.
- Joh. 5: 28, 29. Verwondert u daar niet over; want de ure komt, in welke allen, die in de graven zijn, zijne stem zullen hooren. En zullen uitgaan, die het goede gedaan hebben, tot de opstan-

ding des levens, en die het kwade gedaan hebben, tot de opstanding der verdoemenis.

Joh. 6: 40^b, 54^b. En ik zal hem opwekken ten uitersten dage.

Joh. 12: 48^b. Het woord, dat ik gesproken heb, dat zal hem oordeelen ten laatsten dage.

Joh. 3: 14, 15. En gelijk Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, alzoo moet de Zoon des menschen verhoogd worden. Opdat een iegelijk, die in hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.

Joh. 12: 32, 33. En ik, zoo wanneer ik van de aarde zal verhoogd zijn, zal hen allen tot mij trekken. (En dit zeide hij, beteekenende hoedanigen dood hij sterven zoude.)

Joh. 2: 21. Maar hij zeide dit van den tempel zijns lichaams.

Joh. 7: 39. En dit zeide hij van den Geest, welken ontvangen zouden, die in Hem gelooven; want de Heilige Geest was nog niet, overmits Jezus nog niet verheerlijkt was.

§ 21.

De Zoon van God in betrekking tot zijne discipelen.

1.

Joh. 6: 44, 45. Niemand kan tot mij komen tenzij de Vader die mij gezonden heeft, hem trekke; en ik zal hem opwekken ten uitersten dage. Daar is geschreven in de profeten: En zij zullen allen van God geleerd zijn. Een iegelijk dan, die het van den Vader gehoord en geleerd heeft, die komt tot mij.

Joh. 14: 6. Jezus zeide tot hen: Ik ben de weg, de waarheid en het leven. Niemand komt tot den Vader dan door mij.

Joh. 6: 45. Zie boven.

2.

Joh. 3: 3, 5. Jezus antwoordde en zeide tot hem: Voorwaar, voorwaar zeg ik u, tenzij iemand wederom geboren worde hij kan het koninkrijk Gods niet zien. Jezus antwoordde: Voorwaar, voorwaar zeg ik u, zoo iemand niet geboren wordt uit water en geest, hij kan in het koninkrijk Gods niet ingaan.

- Joh. 18: 36, 37. Jezus antwoordde: Mijn koninkrijk is niet van deze wereld. Indien mijn koninkrijk van deze wereld ware, zoo zouden mijne dienaars gestreden hebben, opdat ik den Joden niet ware overgeleverd; maar nu is mijn koninkrijk niet van hier. Pilatus zeide tot hem: Zijt gij dan een koning? Jezus antwoordde: Gij zegt dat ik een koning ben. Hiertoe ben ik geboren, en hiertoe ben ik in de wereld gekomen, opdat ik der waarheid getuigenis geven zoude. Een iegelijk die uit de waarheid is hoort mijne stem.
- Joh. 17: 21—23. Opdat zij allen één zijn, gelijkerwijs gij, Vader! in mij, en ik in U, dat ook zij in ons één zijn, opdat de wereld geloove dat gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die gij mij gegeven hebt; opdat zij één zijn, gelijk wij één zijn: Ik in hen, en Gij in mij; opdat zij volmaakt zijn in één, en opdat de wereld erkenne, dat gij mij gezonden hebt, gelijk gij mij liefgehad hebt.
- Joh. 3: 5. Zie boven onder N°. 2, blz. 111.
- Joh. 6: 53. Jezus dan zeide tot hen: Voorwaar, voorwaar zeg ik ulieden, tenzij gij het vleesch des Zoons des menschen eet, en zijn bloed drinkt, zoo hebt gij geen leven in uzelfen.
- Joh. 13: 14. Indien dan ik, de Heer en de Meester, uwe voeten gewaschen heb, zoo zijt gij ook schuldig elkanders voeten te wasschen.

3.

- Joh. 10: 11—16. Ik ben de goede herder; de goede herder stelt zijn leven voor de schapen. Maar de huurling, en die geen herder is, wien de schapen niet eigen zijn, ziet den wolf komen, en verlaat de schapen, en vliedt; en de wolf grijpt ze, en verstroot de schapen. En de huurling vliedt, overmits hij een huurling is, en geene zorg heeft voor de schapen. Ik ben de goede herder, ik ken de mijnen, en wordt van de mijnen gekend. Gelijkerwijs de Vader mij kent, alzo ken ik ook den Vader; en ik stel mijn leven voor de schapen. Ik heb nog andere schapen, die niet van dezen stal zijn, die moet ik ook toebrengen, en zij zullen mijne stem hooren; en het zal worden ééne kudde en één herder.
- Joh. 15: 1—6. Ik ben de ware wijnstok, en mijn Vader is de landman. Alle rank, die in mij geene vrucht draagt, die

neemt Hij weg; en alle, die vrucht draagt, die reinigt Hij, opdat zij meer vrucht drage. Gijlieden zijt al reeds rein, om het woord, dat ik tot u gesproken heb. Blijft in mij, en ik in u. Gelijkerwijs de rank geene vrucht kan dragen van zich zelve, zoo zij niet in den wijnstok blijft; alzoo ook gij niet, zoo gij in mij niet blijft. Ik ben de wijnstok, en gij de ranken; die in mij blijft en ik in hem, die draagt veel vrucht; want, zonder mij kunt gij niets doen. Zoo iemand in mij niet blijft, die is buitengeworpen, gelijkerwijs de rank, en is verdord; en men vergadert ze, en men werpt ze in het vuur, en ze worden verbrand.

Joh. 6: 48. Ik ben het brood des levens.

Joh. 8: 12. Jezus dan sprak wederom tot hen, zeggende: Ik ben het licht der wereld; die mij volgt, zal in de duisternis niet wandelen, maar zal het licht des levens hebben.

Joh. 10: 11. Ik ben de goede herder; de goede herder stelt zijn leven voor de schapen.

Joh. 15: 1. Ik ben de ware wijnstok, en mijn vader is de landman.

Joh. 15: 16. Gij hebt mij niet uitverkoren, maar ik heb u uitverkoren, en ik heb u gesteld, dat gij zoudt henengaan en vrucht dragen, en (dat) uwe vrucht blijve, opdat, zoo wat gij van den Vader begeeren zult in mijnen naam, hij u (dat) geve.

Joh. 15: 6. Zie boven.

Joh. 17: 12. Toen ik met hen in de wereld was, bewaarde ik ze in Uwen naam; die Gij mij gegeven hebt, heb ik bewaard, en niemand uit hen is verloren gegaan dan de zoon der verderfenis, opdat de schrift vervuld worde.

4.

Joh. 3: 5—8. Jezus antwoordde: Voorwaar, voorwaar zeg ik u: zoo iemand niet geboren wordt uit water en geest, hij kan in het koninkrijk Gods niet ingaan. Hetgeen uit het vleesch geboren is, is vleesch, en hetgeen uit den Geest geboren is, is geest. Verwonder u niet, dat ik u gezegd heb: Gijlieden moet wederom geboren worden. De wind blaast waarheen hij wil, en gij hoort zijn geluid, maar gij weet niet vanwaar hij komt en waar hij heen gaat; alzoo is een iegelijk, die uit den Geest geboren is.

Matth. 18: 3. En zeide: Voorwaar, voorwaar zeg ik u: indien gij u niet verandert, en wordt gelijk de kinderzens, zoo zult gij in 't koninkrijk der Hemelen geenszins ingaan.

5.

Joh. 15: 5. Ik ben de wijnstok, en gij de ranken; die in mij blijft, en ik in hem, draagt veel vrucht; want zonder mij kunt gij niets doen.

Joh. 8: 32—36. En gij zult de waarheid verstaan, en de waarheid zal u vrijmaken. Zij zeiden tot hem: Wij zijn Abrahams zaad, en hebben nooit iemand gediend; hoe zegt gij (dan): Gij zult vrij worden? Jezus antwoordde hun: Voorwaar, voorwaar zeg ik u: een iegelijk, die de zonde doet, is een dienstknecht der zonde. En de dienstknecht blijft niet eeuwig in het huis; de zoon blijft er eeuwig. **Indien dan de Zoon u zal vrijgemaakt hebben, zoo zult gij waarlijk vrij zijn.**

Joh. 15: 11. Deze dingen heb ik tot u gesproken, opdat mijne blijdschap in u blijve, en uwe blijdschap vervuld worde.

Joh. 16: 22. En gij dan hebt nu wel droefheid; maar ik zal u wederom zien, en uw hart zal zich verblijden, en niemand zal uwe blijdschap van u wegnemen.

Joh. 15: 8. Hierin is mijn vader verheerlijkt, dat gij veel vrucht draagt; en gij zult mijne discipelen zijn.

Joh. 13: 34, 35. **Een nieuw gebod geef ik u, dat gij elkander liefhebt; gelijk ik u lief gehad heb, dat ook gij elkander liefhebt. Hieraan zullen zij allen erkennen, dat gij mijne discipelen zijt, zoo gij liefde hebt onder elkander.**

Joh. 15: 9—16. Gelijkerwijs de Vader mij liefgehad heeft, heb ik ook u liefgehad; blijft in deze mijne liefde. Indien gij mijne geboden bewaart, zoo zult gij in mijne liefde blijven; gelijkerwijs ik de geboden mijns Vaders bewaard heb, en blijf in zijne liefde. Deze dingen heb ik tot u gesproken, opdat mijne blijdschap in u blijve, en uwe blijdschap vervuld worde. Dit is mijn gebod, dat gij elkander liefhebt, gelijkerwijs ik u liefgehad heb. Niemand heeft meer liefde dan deze, dat iemand zijn leven zette voor zijne vrienden. Gij zijt mijne vrienden, zoo gij doet wat ik u gebied. Ik heet u niet meer dienstknechten, want de dienstknecht weet niet, wat zijn heer doet:

maar ik heb u vrienden genoemd; want al wat ik van mijnen Vader gehoord heb, (dat) heb ik u bekend gemaakt. Gij hebt mij niet uitverkoren, maar ik heb u uitverkoren, en ik heb u gesteld dat gij zoudt henengaan en vrucht dragen, en (dat) uwe vrucht blijve: opdat, zoo wat gij van den Vader begeeren zult in mijnen naam, Hij u (dat) geve.

Joh. 17: 17—19. Heilig ze in uwe waarheid: uw woord is de waarheid! Gelijkerwijs gij mij gezonden hebt in de wereld, (alzo) heb ik hen ook in de wereld gezonden. En ik heilig mij zelve voor hen, opdat ook zij geheiligd mogen zijn in de waarheid.

Joh. 15: 14. Gij zijt mijne vrienden, zoo gij doet, wat ik u gebied.

Joh. 13: 13—17. Gij heet mij Meester en Heer, en gij zegt wel; want ik ben 't. Indien dan ik, de Heer en de Meester, uwe voeten gewasschen heb, zoo zijt gij ook schuldig elkanders voeten te wasschen. Want ik heb u een voorbeeld gegeven, opdat, gelijkerwijs ik u gedaan heb, gijlieden ook doet. Voorwaar, voorwaar zeg ik u: een dienstknecht is niet meer dan zijn heer, noch een gezant meer dan die hem gezonden heeft. Indien gij deze dingen weet, zalig zijt gij zoo gij ze doet.

6.

Joh 14: 16, 17. En ik zal den Vader bidden, en Hij zal u een anderen Trooster geven, opdat hij bij u blijve in eeuwigheid. (Namelijk) den Geest der waarheid, welken de wereld niet kan ontvangen; want zij ziet hem niet en kent hem niet, maar gij kent hem, want hij blijft bij ulieden, en zal in u zijn.

Joh. 20: 22. En als hij dit gezegd had, blies hij (op hen), en zeide tot hen: Ontvangt den Heiligen Geest.

Joh. 14: 16. En ik zal den Vader bidden, en Hij zal u een anderen Trooster geven, opdat hij bij u blijve in eeuwigheid.

Joh. 15: 26. Maar wanneer de Trooster zal gekomen zijn, dien ik u zenden zal van den Vader, (namelijk) de Geest der waarheid, die van den Vader uitgaat, die zal van mij getuigen.

Joh. 14: 16. Zie boven.

Joh. 14: 18. Ik zal u geene weezen laten; ik kom weder tot u.

7.

Joh. 16: 7—15. Doch ik zeg u de waarheid: het is nut dat ik wegga; want indien ik niet wegga, zoo zal de Trooster tot u niet komen; maar indien ik heenga, zoo zal ik hem tot u zenden. En die gekomen zijnde, zal de wereld overtuigen van zonde, en van gerechtigheid, en van oordeel. Van zonde, omdat ze in mij niet gelooven. En van gerechtigheid, omdat ik tot mijn Vader heenga, en gij mij niet meer zien zult. En van oordeel, omdat de overste dezer wereld geoordeeld is. Nog vele dingen heb ik u te zeggen, doch gij kunt die nu niet dragen. Maar wanneer die zal gekomen zijn, namelijk de Geest der waarheid, hij zal u in al de waarheid leiden, want hij zal van zich zelve niet spreken, maar zoo wat hij gehoord zal hebben, zal hij spreken, en de toekomstige dingen zal hij u verkondigen. Die zal mij verheerlijken, want hij zal 't uit het mijne nemen, en zal 't u verkondigen. Al wat de Vader heeft is mijn; daarom heb ik gezegd, dat hij 't uit het mijne zal nemen, en u verkondigen.

Joh. 16: 8—11. Zie boven.

Joh. 16: 14^a. Die zal mij verheerlijken.

Joh. 14: 28. Gij hebt gehoord, dat ik tot u gezegd heb: Ik ga henen, en kom weder tot u. Indien gij mij liefhadt, zoo zoudt gij u verblijden, omdat ik gezegd heb: Ik ga heen tot den Vader: want mijn Vader is meer dan ik.

Joh. 16: 7. Doch ik zeg u de waarheid: het is u nut dat ik wegga: want indien ik niet wegga, zoo zal de Trooster tot u niet komen; maar indien ik heenga, zoo zal ik hem tot u zenden.

8.

Joh. 14: 16. Zie boven onder N°. 6, blz. 115.

Joh. 14: 14. Zoo gij iets begeeren zult in mijnen naam, ik zal het doen.

Joh. 15: 26. Maar wanneer de Trooster zal gekomen zijn, dien ik u zenden zal van den Vader, (namelijk) de Geest der waarheid, die van den Vader uitgaat, die zal van mij getuigen.

Joh. 10: 16. Ik heb nog andere schapen, die van dezen stal niet zijn, die moet ik ook toebrengen; en zij zullen mijne stem hooren; en het zal worden ééne kudde en (één) Herder.

Joh. 14: 2. In het huis mijns Vaders zijn vele woningen; anderszins zou ik het u gezegd hebben: ik ga heen om u plaats te bereiden.

Vraagpunten.

Joh. 6: 44. Niemand kan tot mij komen, tenzij de Vader, die mij gezonden heeft, hem trekke; en ik zal hem opwekken ten uitersten dage.

Joh. 6: 48—58. Ik ben het brood des levens. Uwe vaders hebben het manna gegeten in de woestijn, en zijn gestorven. Dit is het brood, dat uit den Hemel nederdaalt, opdat de mensch daarvan ete, en niet sterve. Ik ben het levende brood, dat uit den Hemel nedergedaald is; zoo iemand van dit brood eet, die zal leven tot in eeuwigheid. En het brood, dat ik geven zal, is mijn vleesch, hetwelk ik geven zal voor het leven der wereld. De Joden dan streden onder elkander, zeggende: Hoe kan deze ons zijn vleesch te eten geven? Jezus dan zeide tot hen: **Voorwaar, voorwaar zeg ik ulieden: tenzij gij het vleesch des Zoons des menschen eet, en zijn bloed drinkt, zoo hebt gij geen leven in u zelve. Die mijn vleesch eet, en mijn bloed drinkt, die heeft het eeuwige leven; en ik zal hem opwekken ten uitersten dage.** Want mijn vleesch is waarlijk spijs, en mijn bloed is waarlijk drank. Die mijn vleesch eet, en mijn bloed drinkt, die blijft in mij, en ik in hem. Gelijkerwijs de levende Vader mij gezonden heeft, en ik leef door den Vader; alzoo wie mij eet, die zal leven door mij. Dit is het brood, dat uit den Hemel nedergedaald is; niet gelijk uwe Vaders het manna gegeten hebben en zijn gestorven. Die dit brood eet zal leven in eeuwigheid.

Joh. 13: 13, 14. Gij heet mij Meester en Heer, en gij zegt wel; want ik ben 't. Indien dan ik, de Heer en de Meester, uwe voeten gewassen heb, zoo zijt gij ook schuldig elkanders voeten te wassen.

Joh. 13: 34. Een nieuw gebod geef ik u, dat gij elkander liefhebt; gelijk ik u liefgehad heb, dat gij ook elkander liefhebt.

Joh. 16: 26. In dien dag zult gij in mijnen naam bidden; en ik zeg u niet, dat ik den Vader voor u bidden zal.

§ 22.

De Zoon van God in Zijne toekomst.

1.

- Joh. 5: 24. Voorwaar, voorwaar zeg u: die mijn woord hoort; en gelooft Hem, die mij gezonden heeft, die heeft het eeuwige leven, en komt niet in de verdoemenis, maar is uit den dood overgegaan in het leven.
- Joh. 17: 3. En dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, den eenigen waarachtigen God, en Jezus Christus, dien Gij gezonden hebt.
- Joh. 6: 35. En Jezus zeide tot hen: Ik ben het brood des levens; die tot mij komt, zal geenszins hongeren, en die in mij gelooft, zal nimmermeer dorsten.
- Joh. 4: 14. Maar zoo wie gedronken zal hebben van het water, dat ik hem geven zal, die zal in eeuwigheid niet dorsten; maar het water, dat ik hem zal geven, zal in hem worden een fontein van water, springende tot in het eeuwige leven.
- Joh. 6: 27. Werkt niet (om) de spijs, die vergaat, maar (om) de spijs, die blijft tot in het eeuwige leven, welke de Zoon des menschen ulieden geven zal; want dezen heeft God de Vader verzegeld.
- Joh. 12: 25. Die zijn leven lief heeft, zal het verliezen, en die zijn leven haat in deze wereld, zal het bewaren tot het eeuwige leven.
- Joh. 10: 28. En ik geef hun het eeuwige leven, en zij zullen niet verloren gaan in eeuwigheid, en niemand zal ze uit mijn hand rukken.

2.

- Joh. 11: 25, 26. Jezus zeide tot haar: Ik ben de opstanding en het leven; die in mij gelooft zal leven, al ware hij ook gestorven. En een iegelijk, die leeft, en in mij gelooft, zal niet sterven in der eeuwigheid.
- Joh. 12: 25. Zie boven, onder N°. 1.
- Joh. 12: 26. Zoo iemand mij dient, die volge mij, en waar ik ben,

aldaar zal ook mijn dienaar zijn. En zoo iemand mij dient, de Vader zal hem eeren.

Joh. 17: 24. Vader! ik wil dat waar ik ben, ook die bij mij zijn, die Gij mij gegeven hebt; opdat zij mijne heerlijkheid mogen aanschouwen, die Gij mij gegeven hebt, want Gij hebt mij lief gehad vóór de grondlegging der wereld.

Joh. 14: 1—3. Uw hart worde niet ontroerd! Gijlieden gelooft in God; gelooft ook in mij! In het huis mijns Vaders zijn vele woningen; anderszins zou ik het u gezegd hebben; ik ga heen om u plaats te bereiden. En zoo wanneer ik heen zal gegaan zijn, en u plaats zal bereid hebben, zoo kom ik weder, en zal u tot mij nemen, opdat gij ook zijn moogt, waar ik ben.

3.

Joh. 8: 51. Voorwaar, voorwaar zeg ik u: zoo iemand mijn woord zal bewaard hebben, die zal den dood niet zien in eeuwigheid.

Joh. 5: 27—29. En heeft hem macht gegeven, ook gericht te houden, omdat hij de Zoon des Menschen is. Verwondert u daar niet over, want de ure komt, in welke alle die in de graven zijn, zijne stem zullen hooren; en zullen uitgaan, die het goede gedaan hebben, tot de opstanding des levens, en die het kwade gedaan hebben tot de opstanding der verdoemenis.

Joh. 6: 39, 40, 44, 54. En dit is de wil des Vaders, die mij gezonden heeft, dat al wat Hij mij gegeven heeft, ik daaruit niet verlieze, maar het opwekken ten uitersten dage. En dit is de wil desgenen, die mij gezonden heeft, dat een iegelijk, die den Zoon aanschouwt, en in hem gelooft, het eeuwige leven hebbe; en ik zal hem opwekken ten uitersten dage. Niemand kan tot mij komen, tenzij de Vader, die mij gezonden heeft, hem trekke; en ik zal hem opwekken ten uitersten dage. Die mijn vleesch eet, en mijn bloed drinkt, die heeft het eeuwige leven; en ik zal hem opwekken ten uitersten dage.

Joh. 12: 48^b. Het woord dat ik gesproken heb, dat zal hem oordeelen ten laatsten dage.

Joh. 6: 40, 54. Zie boven.

4.

Joh. 21: 22. Jezus zeide tot hem: Indien ik wil dat hij blijft, totdat ik kom, wat gaat het u aan? Volg gij mij.

5.

- Joh. 12: 32. En ik, zoo wanneer ik van de aarde zal verhoogd zijn, zal hen allen tot mij trekken.
- Joh. 12: 31. Nu is het oordeel dezer wereld; nu zal de Overste dezer wereld buitengeworpen worden.
- Joh. 8: 24. Ik heb u dan gezegd, dat gij in uwe zonden zult sterven; want indien gij niet gelooft, dat ik (die) ben, zult gij in uwe zonden sterven.
- Joh. 10: 16. Ik heb nog andere schapen, die van dezen stal niet zijn; die moet ik ook toebrengen; en zij zullen mijne stem hooren, en het zal worden ééne kudde, (en) één Herder.
- Joh. 5: 28, 29. Verwondert u daar niet over: want de ure komt, in welke allen, die in de graven zijn, zijne stem zullen hooren, en zullen uitgaan, die het goede gedaan hebben, tot de opstanding des levens, en die het kwade gedaan hebben tot de opstanding der verdoemenis.

 DERDE AFDEELING.

HOOGERE ÉÉNHEID.

 § 23.

Verscheidenheid en overeenstemming.

2.

- Matth. 16: 6, 7. En Jezus zeide tot hen: Ziet toe, en wacht u van den zuurdeesem der farizeërs en sadduceërs. En zij overleiden bij zich zelve, zeggende: ('t Is), omdat wij geen brooden medegenomen hebben.
- Matth. 19: 10, 11. Zijne discipelen zeiden tot hem: Indien de zaak des menschen met de vrouw alzoo staat, is 't niet oorbaar om

te trouwen. Doch hij zeide tot hen: Allen vatten dat woord niet, maar wien het gegeven is.

Matth. 22: 45. Indien hem dan David noemt (zijn) Heer, hoe is hij zijn Zoon?

Joh. 20: 31. Maar deze zijn geschreven, opdat gij gelooft, dat Jezus is de Christus, de Zoon Gods; en opdat gij geloovende, het leven hebt in Zijn naam.

Joh. 21: 25. En daar zijn nog vele andere dingen, die Jezus gedaan heeft, welke, zoo zij afzonderlijk beschreven waren, ik acht, dat ook de wereld zelve de geschrevene boeken niet zoude bevatten. Amen. *

Joh. 4: 22. Gijlieden aanbidt, wat gij niet weet; wij aanbidden, wat wij weten; want de zaligheid is uit de Joden.

Joh. 5: 45, 46. Meent niet, dat ik u verklagen zal bij den Vader; die u verklaagt, is Mozes, op wien gij gehoopt hebt. Want indien gij Mozes geloofdet, zoo zoudt gij mij gelooven; want van mij heeft die geschreven.

Joh. 7: 37, 38. En op den laatsten dag, den grooten (dag) van het feest, stond Jezus, en riep, zeggende: Zoo iemand dorst, die kome tot mij; en drinke. Die in mij gelooft, gelijk de Schrift zegt, stroomen van levend wáter zullen uit zijn buik vloeien.

3.

Joh. 20: 17. Jezus zeide tot haar: Raak mij niet aan; want ik ben nog niet opgevaren tot mijn Vader, maar ga heen tot mijne broeders, en zeg hun: Ik vaar op tot mijn Vader en uwen Vader, en (tot) mijn God, en uwen God!

Matth. 5: 9. Zalig (zijn) de vreedzamen: want zij zullen Gods kinderen genaamd worden.

Joh. 8: 42. Jezus zeide dan tot hen: Indien God uw Vader ware, zoo zoudt gij mij lief hebben, want ik ben van God uitgegaan en kom (van Hem): Want ik ben ook van mij zelven niet gekomen, maar God heeft mij gezonden.

Joh. 8: 16. Want alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat hij zijn eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.

Matth. 18: 10—14. Ziet toe, dat gij niet een van deze kleinen

veracht; want ik zeg ulieden, dat hunne Engelen in de hemelen altijd zien het aangezicht mijns Vaders, die in de hemelen is. Want de Zoon des Menschen is gekomen, om zalig te maken hetgeen verloren was. Wat dunkt u: indien eenig mensch honderd schapen had, en een uit dezelve afgedwaald ware, zal hij niet de negen en negentig laten, en, op de bergen heengaande, het afgedwaalde zoeken? En indien het geschiedt, dat hij het vindt, voorwaar ik zeg u, dat hij zich meer verblijdt over hetzelfde, dan over de negen en negentig, die niet afgedwaald zijn geweest. Alzoo is de wil niet uws Vaders, die in de Hemelen is, dat een van deze kleinen verloren ga.

Luc. 10: 18. En hij zeide tot hen: ik zag den Satan als een bliksem uit den Hemel vallen.

Joh. 12: 31. Nu is het oordeel dezer wereld; nu zal de Overste dezer wereld buitengeworpen worden.

Matth. 5: 6. Zalig (zijn) wie hongeren en dorsten naar de gerechtigheid; want zij zullen verzadigd worden.

Matth. 7: 21. Niet een iegelijk, die tot mij zegt, Heere, Heere! zal ingaan in 't koninkrijk der hemelen, maar die daar doet den wil mijns Vaders, die in de hemelen is.

Matth. 11: 28. Komt herwaarts tot mij, allen die vermoeid en belast zijt; en ik zal u rust geven.

Matth. 18: 3. Voorwaar ik zeg u: indien gij u niet verandert, en wordt gelijk de kinderkens, zoo zult gij in het koninkrijk der hemelen geenszins ingaan.

Joh. 6: 35. En Jezus zeide tot hen: Ik ben het brood des levens; die tot mij komt, zal geenszins hongeren, en die in mij gelooft, zal nimmermeer dorsten.

Joh. 7: 37. En op den laatsten dag, den grooten (dag) van het feest, stond Jezus op en riep, zeggende: Zoo iemand dorst, die kome tot mij en drinke.

Joh. 13: 14, 17. Indien dan ik, de Heer en de Meester, uwe voeten gewasschen heb, zoo zijt gij ook schuldig elkanders voeten te wasschen. Indien gij deze dingen weet, zalig zijt gij zoo gij ze doet

4.

Marc. 11: 13. En ziende van verre een vijgeboom, die bladeren had, ging hij (om te zien), of hij ook iets op den-

- zelve zoude vinden, en daar bij gekomen zijnde, vond hij niets dan bladeren: want het was de tijd der vijgen niet.
- Joh. 11: 34.** En zeide: Waar hebt gij hem gelegd? Zij zeiden tot hem: Heer! Kom en zie!
- Matth. 16: 23.** Maar zich omkeerende, zeide tot Petrus: Ga weg achter mij: Satanas! gij zijt mij een aanstoot, want gij verzint niet de dingen, die Gods zijn, maar die der menschen zijn.
- Joh. 6: 15.** Jezus dan, wetende, dat zij zouden komen, en hem met geweld nemen, opdat zij hem Koning maakten, ontweek wederom, hij zelf alleen.
- Joh. 12: 27.** Nu is mijne ziel ontroerd, en wat zal ik zeggen? Vader! verlos mij uit deze ure? Maar hierom ben ik in deze ure gekomen.
- Luc. 22: 27.** Want wie is meerder, die aanzit of die dient? Is 't niet die aanzit? Maar ik ben in 't midden van u als een die dient.
- Joh. 13: 14.** Indien dan ik, de Heer en de Meester, uwe voeten gewasschen heb, zoo zijt gij ook schuldig elkanders voeten te wasschen.
- Matth. 23: 8.** Doch gij zult niet Rabbi genaamd worden; want één is uw Meester, (namelijk) Christus; en gij zijt allen broeders.
- Joh. 13: 14.** Zie boven.
- Matth. 11: 20—24.** Toen begon hij de steden, in welke zijne krachten meest geschied waren, te verwijten, omdat ze zich niet bekeerd hadden: Wee u Chorazin, wee u Bethsaida! Want zoo in Tyrus en Sydon de krachten waren geschied, die in u geschied zijn, zij zouden zich eertijds in zak en asch bekeerd hebben. Doch ik zeg u: het zal Tyrus en Sydon verdragelijker zijn in den dag des oordeels, dan ulieden. En gij, Kapernaüm! dat tot den Hemel toe zijt verhoogd, gij zult tot de hel toe nedergestooten worden; want zoo in Sodom die krachten waren geschied, die in u geschied zijn, het zoude tot op den huidigen dag gebleven zijn. Doch ik zeg u, dat het den lande van Sodom verdragelijker zal zijn in den dag des oordeels dan ulieden.
- Joh. 8: 24.** Ik heb u dan gezegd, dat gij in uwe zonden zult sterven; want indien gij niet gelooft, dat ik (die) ben, zult gij in uwe zonden sterven.

- Marc. 5: 19.** Doch Jezus liet hem (dat) niet toe, maar zeide tot hem: Ga heen naar uw huis, tot de uwen, en boodschap hun, wat groote dingen u de Heer heeft gedaan, en (hoe) hij zich uwer ontfermd heeft.
- Joh. 7: 18.** Die van zich zelve spreekt, zoekt zijne eigen eer, maar die de eer zoekt desgenen, die hem gezonden heeft, die is waarachtig, en geene ongerechtigheid is in hem.
- Luc. 19: 10.** Want de Zoon des Menschen is gekomen, om te zoeken en zalig te maken, hetgeen verloren was.
- Joh. 6: 37.** Al wat de Vader mij geeft, zal tot mij komen; en die tot mij komt, zal ik geenszins uitwerpen.
- Matth. 26: 54.** Hoe zouden dan de Schriften vervuld worden, die zeggen, dat het alzoo geschieden moet?
- Joh. 10: 17, 18.** Daarom heeft mij de Vader lief, overmits ik mijn leven afleg, opdat ik het wederom neme. Niemand neemt het van mij, maar ik leg het van mij zelve af; ik heb macht het af te leggen, en heb macht het wederom te nemen. Dit gebod heb ik van mijnen Vader ontvangen.
- Matth. 26: 38.** Toen zeide hij tot hen: Mijne ziel is geheel bedroefd tot den dood toe: blijft hier en waakt met mij.
- Joh. 12: 27, 28.** Nu is mijne ziel ontroerd en wat zal ik zeggen? Vader! verlos mij uit deze ure? Maar hierom ben ik in deze ure gekomen. Vader! verheerlijk Uw naam. Daar kwam dan eene stem uit den hemel zeggende: En ik heb hem verheerlijkt, en ik zal hem wederom verheerlijken.
- Joh. 14: 31.** Maar opdat de wereld wete, dat ik den Vader lief heb, en alzoo doe, gelijkewijs de Vader mij geboden heeft. Staat op, laat ons van hier gaan.
- Matth. 26: 46.** Staat op, laat ons gaan; ziet, hij is nabij, die mij verraadt.

5.

- Luc. 16: 23.** En de rijke stierf ook, en werd begraven. En als hij in de hel zijne oogen ophief, zijnde in de pijn, zag hij Abraham van verre, en Lazarus in zijn schoot.
- Luk. 20: 38.** (God) nu is niet een God der dooden, maar der levenden; want zij leven hem allen.

Joh. 11: 25. Jezus zeide tot haar: Ik ben de opstanding en het leven; die in mij gelooft, zal leven, al ware hij ook gestorven.

Matth. 7: 21—23. Niet een iegelijk, die tot mij zegt, Heere, Heere! zal ingaan in het koninkrijk der Hemelen, maar die daar doet den wil mijns Vaders, die in de Hemelen is. Velen zullen ten dien dage tot mij zeggen: Heere, Heere! hebben wij niet in uw naam geprofeteerd, en in uw naam duivelen uitgeworpen, en in uw naam vele krachten gedaan? En dan zal ik hun openlijk aanzeggen: Ik heb u nooit gekend; gaat weg van mij, gij die de ongerechtigheid werkt.

Matth. 25: 31 en verv. Het laatste gericht, door den Zoon des Menschen te houden.

Joh. 5: 24—29. Voorwaar, voorwaar, zeg ik u: die mijn woord hoort, en gelooft hem, die mij gezonden heeft, die heeft het eeuwige leven, en komt niet in de verdoemenis, maar is uit den dood overgegaan in het leven. Voorwaar, voorwaar, zeg ik u: de ure komt, en is nu, wanneer de dooden zullen hooren de stem des Zoons Gods; en die ze gehoord hebben zullen leven. Want gelijk de Vader het leven heeft in zich zelve, alzoo heeft hij ook den Zoon gegeven het leven te hebben in zich zelve; en heeft hem macht gegeven ook gericht te houden, omdat hij des menschen Zoon is. Verwondert u daar niet over: want de ure komt, in welke allen, die in de graven zijn, zijne stem zullen hooren; en zullen uitgaan, die het goede gedaan hebben, tot de opstanding des levens, en die het kwade gedaan hebben, tot de opstanding der verdoemenis.

Matth. 24: 36. Doch van dien dag en ure weet niemand, ook niet de Engelen der hemelen, dan mijn Vader alleen.

Joh. 14: 28. Gij hebt gehoord, dat ik tot u gezegd heb: Ik ga heen, en kom weder tot u. — Indien gij mij lief hadt, zoo zoudt gij u verblijden, omdat ik gezegd heb: Ik ga heen tot den Vader; want mijn Vader is meer dan ik.

Luc. 12: 37. Zalig zijn die dienstknechten, welke de Heer, als hij komt, zal wakende vinden; voorwaar, ik zeg u, dat hij zich zal omgorden, en zal ze doen aanzitten, en bijkomende zal hij zal hen dienen.

- Joh. 12: 26. Zoo iemand mij dient, die volge mij; en waar ik ben, aldaar zal ook mijn dienaar zijn. En zoo iemand mij dient, de Vader zal hem eeren.
- Matth. 16: 25. Want zoo wie zijn leven zal willen behouden, die zal het verliezen, maar zoo wie zijn leven verliezen zal om mijnentwil, die zal het vinden.
- Joh. 12: 25. Die zijn leven lief heeft, zal het verliezen; en die zijn leven haat in deze wereld, zal het bewaren tot het eeuwige leven.

6.

- Joh. 13: 34. Een nieuw gebod geef ik u, dat gij elkander lief hebt; gelijk ik u lief gehad heb, dat gij ook elkander lief hebt.
- Matth. 22: 37. En Jezus zeide tot hem: Gij zult liefhebben den Heer uwen God met geheel uw hart, en met geheel uw ziel, en met geheel uw verstand.
- Joh. 16: 23. En in dien dag zult gij mij niets vragen. Voorwaar, voorwaar, ik zeg u: al wat gij den Vader zult bidden in mijn naam, dat zal hij u geven.
- Joh. 20: 23. Zoo gij iemands zonden vergeeft, dien worden zij vergeven; zoo gij iemands zonden houdt, dien zijn ze gehouden.
- Joh. 20: 22. En als hij dit gezegd had, blies hij op hen, en zeide tot hen: Ontvangt den heiligen Geest.
- Luc. 24: 49. En zie, ik zend de beloften mijns Vaders op u; maar blijft gij in de Stad Jeruzalem, totdat gij zult aangedaan zijn met kracht uit de hoogte.
- Matth. 10: 19, 20. Doch wanneer zij u overleveren, zoo zult gij niet bezorgd zijn hoe, of wat gij spreken zult; want het zal u in die ure gegeven worden, wat gij spreken zult. Want gij zijt het niet, die spreekt, maar de Geest uws Vaders, die in u spreekt.

7.

- Eph. 3: 8. Mij, den allerminsten van alle Heiligen, is deze genade gegeven onder de Heidenen, door het Evangelie te verkondigen den onnaspeurlijken rijkdom van Christus.

§ 24.

Resultaat.

1.

Matth. 5: 17. Meent niet, dat ik gekomen ben om de wet en de profeten te ontbinden; ik ben niet gekomen, om die te ontbinden, maar om te vervullen.

DERDE HOOFDSTUK.

DE THEOLOGIE DER APOSTELN.

§ 25.

Algemeen Overzicht.

1.

Luc. 6: 13. En als het dag was geworden, riep hij zijne discipelen tot zich, en verkoos er twaalf uit hen, die hij ook apostelen noemde.

Hand 1: 26. En zij wierpen hunne loten; en het lot viel op Matthias; en hij werd met algemeene toestemming tot de elf apostelen gekozen.

Gal. 1: 1. Paulus, een apostel, (geroepen) niet van menschen, noch door een mensch, maar door Jezus Christus en God, den Vader, die hem uit de dooden opgewekt heeft.

Hand. 14: 14. Maar de apostelen Barnabas en Paulus (dat) hoorende, scheurden hunne kleederen, en sprongen onder de schare.

Gal. 1: 19. En ik zag geen ander van de apostelen, dan Jacobus, den broeder des Heeren.

Hebr. 3: 1. Hierom, heilige broeders! die der hemelsche roeping deelachtig zijt, ziet op den Apostel en Hoogepriester onzer belijdenis, Christus Jezus.

3.

Joh. 19: 35. En die het gezien heeft, heeft het getuigd, en zijne getuigenis is waarachtig; en hij weet, dat hij zegt hetgeen waar is, opdat ook gij gelooven moogt.

- Hand. 1: 21. Het is dan noodig, dat van de mannen, die met ons omgegaan hebben al den tijd, in welken de Heer Jezus onder ons in en uitgegaan is.
- 2 Petr. 1: 16. Want wij zijn geene kunstig verdichte fabelen nagevolgd, toen wij u bekend gemaakt hebben de kracht en toekomst onzes Heeren Jezus Christus, maar wij zijn aanschouwers geweest van zijne Majesteit.

Vraagpunten.

- Luc. 10: 16. Wie u hoort, die hoort mij; wie u verwerpt, die verwerpt mij; en wie mij verwerpt, verwerpt dengenen, die mij gezonden heeft.
- Joh. 20: 21. Jezus dan zeide wederom tot hen: Vrede zij ulieden. Gelijkwijs de Vader mij gezonden heeft, zend ik ook ulieden.

EERSTE AFDEELING.

DE PETRINISCHE THEOLOGIE.

§ 26.

Overzicht.

2.

- Hand. 5: 32. En wij zijn getuigen van deze woorden, en ook de Heilige Geest, welken God gegeven heeft dengenen, die hem gehoorzaam zijn.
- 1 Petr. 5: 1. Den ouderlingen, die onder u zijn, vermaan ik, die een medeouderling en getuige des lijdens van Christus ben, en deelachtig der heerlijkheid, die geopenbaard zal worden.
- Hand. 10: 28. En hij zeide tot hen: Gij weet, hoe het een Joodschen man ongeoorloofd is, zich te voegen of te gaan tot een vreemden; doch God heeft mij getoond, dat ik geen mensch zoude gemeen of onrein heeten.
- 2 Petr. 1: 14. Alzoo ik weet, dat de aflegging mijns tabernakels haast zijn zal, gelijk ook onze Heer Jezus Christus mij heeft geopenbaard.

3.

Hand. 2: 14—38. Maar Petrus, staande met de elve, verhief zijne stem, en sprak tot hen: Gij Joodsche mannen! en gij allen die te Jeruzalem woont! dit zij u bekend, en laat mijne woorden tot uwe ooren ingaan: Want deze zijn niet dronken, gelijk gij vermoedt; want het is (eerst) de derde ure van den dag. Maar dit is het, wat gesproken is door den profeet Joël: En het zal zijn in de laatste dagen, zegt God, Ik zal uitstorten van mijnen Geest op alle vleesch; en uwe zonen en uwe dochters zullen profeteeren; uwe jongelingen zullen gezichten zien, en uwe ouden zullen droomen droomen. En ook op mijn dienstknechten en mijne dienstmaagden zal ik in die dagen van mijnen Geest uitstorten, en zij zullen profeteeren. En ik zal wonderen geven in den Hemel boven, en teekenen op de aarde beneden, bloed en vuur en rookdamp. De zon zal veranderd worden in duisternis, en de maan in bloed, eer dat die groote en doorluchtige dag des Heeren komt. En het zal zijn, dat een iegelijk, die den naam des Heeren zal aanroepen, zalig zal worden. Gij Israëlitische mannen, hoort deze woorden: Jezus de Nazarener, een man van God, onder ulieden betoond door krachten en wonderen en teekenen, die God door hem gedaan heeft in 't midden van u, gelijk gij ook zelven weet. Dezen, door den bepalen raad en voorkennis Gods, overgegeven zijnde, hebt gij genomen, en door de handen der onrechtvaardigen aan het (kruis) gehecht en gedood; welken God opgewekt heeft, de smarten des doods ontbonden hebbende, alzoo het niet mogelijk was, dat hij van dezelven zoude gehouden worden. Want David zegt van hem: Ik zag den Heer ten allen tijde vóór mij; want Hij is aan mijne rechter(hand), opdat ik niet bewogen worde. Daarom is mijn hart verblijd, en mijn tong verheugt zich; ja ook mijn vleesch zal rusten in hope: want gij zult mijne ziel in de hel niet verlaten, en zult uwen Heilige niet (over)geven, om verderving te zien. Gij

hebt mij de wegen des levens bekend gemaakt, gij zult mij vervullen met verheuging door uw aangezicht. Gij mannen broeders! het is (mij) geoorloofd vrijuit tot u te spreken van den patriarch David, dat hij beide gestorven en begraven is; en zijn graf is onder ons tot op dezen dag. Alzoo hij dan een profeet was, en wist dat God hem met eede gezworen had, dat hij uit de vrucht zijner lendenen, zooveel het vleesch aangaat, den Christus verwekken zoude om (hem) op zijnen troon te zetten; zoo heeft hij, (dit) voorziende, gesproken van de opstanding van Christus, dat zijne ziel niet is verlaten in de Hel, noch zijn vleesch verderving heeft gezien. Dezen Jezus heeft God opgewekt, waarvan wij allen getuige zijn. Hij dan, door de rechter(hand) Gods verhoogd zijnde, en de beloften des Heiligen Geestes ontvangen hebbende van den Vader, heeft dit uitgestort, wat gij nu ziet en hoort. Want David is niet opgevaren in de Hemelen, maar hij zegt: De Heer heeft gesproken tot mijnen Heer: Zit aan mijne rechterhand, totdat ik uwe vijanden zal gezet hebben tot een voetbank uwer voeten. Zoo wete dan zekerlijk het gansche huis Israëls, dat God hem tot een Heer en Christus gemaakt heeft, (namelijk) dezen Jezus, dien gij gekruisigd hebt. En als zij (dit) hoorden, werden zij verslagen in hun hart, en zeiden tot Petrus, en de andere Apostelen: Wat zullen wij doen, mannen, broeders? En Petrus zeide tot hen: Bekeert u, en een iegelijk van u worde gedoopt in den naam van Jezus Christus, tot vergeving der zonden; en gij zult de gave des Heiligen Geestes ontvangen.

Hand. 3: 12—26. En Petrus, (dat) ziende, antwoordde tot het volk: Gij Israëlitische mannen! wat verwondert gij u over dit, of wat ziet gij (zoo) sterk op ons, alsof wij door onze eigene kracht of godzaligheid, dezen hadden doen wandelen? De God Abrahams, Izaks en Jakobs, de God onzer Vaderen, heeft zijn kind Jezus verheerlijkt, welken gij overgeleverd hebt, en hebt hem verloochend voor het aangezicht van Pilatus, als hij oordeelde dat men (hem) zoude loslaten. Maar gij hebt den Heilige en Rechtvaardige verloochend, en hebt begeerd dat u

een man, die een doodslager was, zoude geschonken worden; en den Vorst des levens hebt gij gedood, welken God opgewekt heeft uit de dooden, waarvan wij getuigen zijn. En door het geloof in zijnen naam heeft zijn naam dezen gesterkt, dien gij ziet en kent; en het geloof, dat door hem is, heeft hem deze volmaakte gezondheid gegeven, in uwer aller tegenwoordigheid. En nu, broeders! ik weet, dat gij het door onwetendheid gedaan hebt, gelijk als ook uwe oversten, maar God heeft alzoo vervuld, hetgeen hij door den mond van al zijne profeten te voren verkondigd heeft, dat de Christus lijden zoude. Betert u dan en bekeert u, opdat uwe zonden mogen uitgewischt worden, wanneer de tijden der verkoeling zullen gekomen zijn, van het aangezicht des Heeren; en Hij gezonden zal hebben Jezus Christus, die u te voren gepredikt is; welken de hemel moet ontvangen, tot de tijden der wederoprichting aller dingen, die God gesproken heeft door den mond van al zijne heilige profeten, van (alle) eeuwen. Want Mozes heeft tot de Vaderen gezegd: De Heer uw God zal u een profeet verwekken uit uwe broederen, gelijk mij; dien zult gij hooren in alles, wat hij tot u spreken zal; en het zal geschieden, dat alle ziele, die dezen profeet niet zal gehoord hebben, uitgeroeid zal worden uit het volk. En ook al de profeten van Samuel aan, en die daarna (gevolgd zijn), zoo velen als er hebben gesproken, die hebben ook deze dagen te voren verkondigd. Gijlieden zijt kinderen der profeten en des verbonds, hetwelk God met onze Vaderen opgericht heeft, zeggende tot Abraham: En in uwen zade zullen alle geslachten der aarde gezegend worden. God, opgewekt hebbende zijn kind Jezus, heeft hem eerst tot u gezonden, dat hij ulieden zegenen zoude daarin, dat hij een iegelijk afkeere van uwe boosheden.

Hand. 4: 9—12. Alzoo wij heden gerechtelijk onderzocht worden over de weldaad aan een krank mensch (geschied), waardoor hij gezond geworden is. Zoo zij u allen kennelijk, en aan het gansche volk Israëls, dat door den naam van Jezus Christus, den Nazarener, dien gij gekruisigd hebt, welken God van de dooden heeft opgewekt, door hem, (zeg ik), staat deze hier gezond. Deze is de steen, die van u, bouwlieden, veracht is, welke tot een hoofd des hoeks is geworden. En de zaligheid

is in geen ander; want er is ook onder den hemel geen andere naam, die onder de menschen gegeven is, door welken wij moeten zalig worden.

Hand. 5: 29—32. Maar Petrus en de apostelen antwoordden, en zeiden: Men moet Gode meer gehoorzaam zijn dan den menschen. De God onzer Vaderen heeft Jezus opgewekt, welken gij omgebracht hebt, hangende (hem) aan 't hout. Dezen heeft God door zijn rechter(hand) verhoogd (tot) een Vorst en Zaligmaker, om Israël te geven bekeering en vergeving van zonden. En wij zijn zijne getuigen van deze woorden, en ook de Heilige Geest, welken God gegeven heeft dengenen, die hem gehoorzaam zijn.

Hand. 10: 34—43. Ik verneem in waarheid dat God geen aanne-mer des persoons is; maar dat in alle volken, wie hem vreest en gerechtigheid werkt, Hem aangenaam is. (Dit is) het woord, dat hij gezonden heeft den kinderen Israëls, verkondigende vrede door Jezus Christus; deze is een Heer van allen. Gijlieden weet de zaak, die geschied is, door geheel Judea, beginnende van Gallilea, na den doop, welken Johannes gepredikt heeft; (aangaande) Jezus van Nazareth, hoe hem God gezalfd heeft met den Heiligen Geest, en met kracht, welke (het land) doorgestaan is goeddoende, en genezende allen, die van den duivel overweldigd waren; want God was met hem. En wij zijn getuigen van al hetgeen hij gedaan heeft, beide in het Joodsche land en te Jeruzalem, welken zij gedood hebben, (hem) hangende aan het hout. Dezen heeft God opgewekt ten derden dage, en gegeven, dat hij openbaar zoude worden, niet al den volke, maar den getuigen, die van God te voren verkoren waren, ons (namelijk), die met hem gegeten en gedronken hebben, nadat hij uit de dooden opgestaan was. En hij heeft ons geboden den volke te prediken, en te betuigen, dat hij is diegeen, die van God verordineerd is tot een Rechter van levenden en dooden. Dezen geven al de profeten getuigenis, dat een iegelijk, die in hem gelooft, vergeving der zonden ontvangen zal door zijn naam.

Hand. 11: 4—17. Maar Petrus, beginnende, verhaalde het hun vervolgens, zeggende: Ik was in de stad Joppe biddende; en zag in eene vertrekking van zinnen een gezicht, (namelijk) een

zeker vat, gelijk een groot linnen laken, nederdalende, bij de vier hoeken, nedergelaten uit den Hemel, en het kwam tot bij mij; op welk (laken) als ik de oogen hield, zoo merkte ik, en zag de viervoetige (dieren) der aarde, en de wilde en de kruipende (dieren), en de vogelen des Hemels. En ik hoorde eene stem, die tot mij zeide: Sta op, Petrus! slacht, en eet! Maar ik zeide: Geenszins, Heer! want nooit is iets, dat gemeen of onrein was, in mijnen mond ingegaan. Doch de stem antwoordde mij ten tweeden male uit den Hemel: Hetgeen God gereinigt heeft, zult gij niet gemeen maken. En dit geschiedde tot drie maal; en alles werd wederom opgetrokken in den hemel. En zie, terzelfder ure stonden er drie mannen voor het huis, waar ik in was, die van Cesarea tot mij afgezonden waren. En de geest zeide tot mij, dat ik met hen gaan zoude, niet twijfelende. En met mij gingen ook deze zes broeders, en wij zijn in des mans huis ingegaan; en hij heeft ons verhaald, hoe hij een engel gezien had, die in zijn huis stond, en tot hem zeide: Zend mannen naar Joppe, en ontbied daar Simon, die toegenaamd is Petrus, die woorden tot u zal spreken, door welke gij zult zalig worden, en geheel uw huis. En als ik begon te spreken, viel de Heilige Geest op hen, gelijk ook op ons in het begin. En ik werd gedachtig aan het woord des Heeren, hoe hij zeide: Johannes doopte wel met water, maar gijlieden zult gedoopt worden met den Heiligen Geest. Indien dan God hun even gelijke gaven gegeven heeft, als ook ons, die in den Heer Jezus Christus geloofd hebben, wie was ik toch, die God konde weren?

Hand. 12: 11. En Petrus, tot zichzelf gekomen zijnde, zeide: Nu weet ik waarlijk dat de Heer zijn Engel uitgezonden heeft, en mij verlost heeft uit de hand van Herodes, en (uit) al de verwachting van het volk der joden.

Hand. 15: 7—11. En als (daarover) groote twisting geschiedde, stond Petrus op, en zeide tot hen: Mannen, broeders! gij weet, dat God sedert langen tijd, onder ons (mij) verkoren heeft, dat de heidenen door mijnen mond het woord des evangelies zouden hooren, en gelooven. En God, de kenner der harten, heeft hun getuigenis gegeven, hun gevende den Heiligen Geest, gelijk ook ons; en heeft geen onderscheid gemaakt tusschen ons

en hen, gereinigd hebbende hunne harten door het geloof. Nu dan, wat verzoekt gij God, om een juk op den hals der discipelen te leggen, hetwelk noch onze vaders, noch wij hebben kunnen dragen? Maar wij gelooven, door de genade des Heeren Jezus Christus zalig te worden, op zulke wijze als ook zij.

1 Kor. 1: 12. En dit zeg ik, dat een iegelijk van u zegt: Ik ben van Paulus, en ik van Apollos, en ik van Cefas, en ik van Christus.

1 Kor. 9: 5. Hebben wij niet macht, om eene vrouw, een zuster zijnde, (met ons) om te leiden, gelijk ook de anderen apostelen, en de broeders des Heeren, en Cefas?

1 Kor. 15: 5. En dat hij is van Cefas gezien, daarna van de twaalf.

Gal. 2: 7—9. Maar daarentegen, als zij zagen, dat mij het evangelie der voorhuid toevertrouwd was, gelijk aan Petrus dat der besnijdenis; want die in Petrus krachtig werkte tot het apostelschap der besnijdenis, die werkte ook krachtig in mij onder de Heidenen; en als Jacobus en Cefas en Johannes, die geacht waren pilaren te zijn, de genade die mij gegeven was bekenden, gaven ze mij en Barnabas de rechter(hand) der gemeenschap, opdat wij tot de Heidenen, en zij tot de besnijdenis (zouden gaan).

4.

Sprenk. 4: 18, 19. Maar het pad des rechtvaardigen is gelijk een schijnend licht, voortgaande en lichtende tot den vollen dag toe. De weg der goddeloozen is als donkerheid, zij weten niet waarover zij struikelen zullen.

Hand. 2: 22. Gij Israëlitische mannen, hoort deze woorden: Jezus de Nazarener, een man van God, onder ulieden betoond door krachten, en wonderen, en teekenen, die God door hem gedaan heeft, in het midden van u, gelijk gij ook zelven weet.

2 Petr. 3: 18^b. Hem zij de heerlijkheid, beide nu, en in den dag der eeuwigheid. Amen.

Joh. 16: 13. Maar wanneer die zal gekomen zijn, de Geest der waarheid, hij zal u in alle waarheid leiden; want hij zal van zich zelven niet spreken, maar zoo wat hij zal gehoord hebben, zal hij spreken, en de toekomstige dingen zal hij u verkondigen.

5.

Hand. 4: 13. Zij nu, ziende de vrijmoedigheid van Petrus en Johannes, en vernemende dat zij ongeleerde en eenvoudige menschen waren, verwonderden zich, en kenden hen, dat zij met Jezus geweest waren.

6.

Joh. 20: 22. En als hij dit gezegd had, blies hij op hen, en zeide tot hen: Ontvangt den Heiligen Geest.

Hand 1: 15—22. En in die dagen stond Petrus op in het midden der discipelen, en sprak (er was nu eene schare bijeen van omtrent honderd en twintig personen): Mannen, broëders! deze Schrift moest vervuld worden, welke de Heilige Geest door den mond Davids voorzegt heeft, van Judas, die de Leidsman geweest is dergenen, die Jezus vingen; want hij was met ons gerekend en had het lot dezer bediening gekregen. Deze dan heeft verworven een akker, door het loon der ongerechtigheid; en voorover gevallen zijnde, is midden opgeborsten; en al zijne ingewanden zijn uitgestort. En het is bekend geworden allen die te Jeruzalem woonden, alzoo dat die akker in hun eigen taal genoemd wordt Akeldama, dat is akker des bloeds. Want er staat geschreven in 't boek der psalmen: Zijne woonstede worde woest, en er zij niemand, die in dezelve wone; en: Een ander neme zijn opzieners ambt! Het is dan noodig dat van de mannen, die met ons omgegaan hebben, al den tijd, in welken de Heer Jezus onder ons in- en uitgegaan is, beginnende van den doop van Johannes tot den dag toe, op welken hij van ons opgenomen is, één derzelve met ons getuige worde zijner opstanding.

Hand. 1: 22. Zie boven.

Hand. 1: 16, 20. Zie boven.

Hand. 1: 22. Zie boven.

Vraagpunten.

Hand. 1: 16—22. Zie boven onder N°. 6.

§ 27.

Petrus, een Apostel van Jezus Christus.

1.

1 Petr. 5: 1. Den ouderlingen, die onder u zijn, vermaan ik, die **een mede-ouderling en getuige des lijdens van Christus** ben, en deelachtig der heerlijkheid, die geopenbaard zal worden.

Hand. 4: 12. **En de zaligheid is in geen ander; want er is ook onder den hemel geen andere naam, die onder de menschen gegeven is, door welken wij moeten zalig worden.**

2.

Hand. 2: 22. Gij Israëlitische mannen! hoort deze woorden: Jezus, den Nazarener, een man Gods, onder ulieden betoond door krachten, en wonderen, en teekenen, die God door hem gedaan heeft in het midden van u, gelijk gij ook zelven weet.

Hand. 2: 36. Zoo wete dan zekerlijk het gansche huis Israëls, dat God hem tot een Heer en Christus gemaakt heeft, namelijk dezen Jezus dien gij gekruisigd hebt.

Hand. 2: 30. Alzoo hij dan een profeet was, en wist, dat God hem met eede gezworen had, dat hij uit de vrucht zijner lendenen, zooveel het vleesch aangaat, den Christus verwekken zoude, om (hem) op zijn troon te zetten.

Hand. 2: 27. Want gij zult mijne ziel in de hel niet verlaten, en zult **uwen Heilige** niet (over)geven, om verderving te zien.

Hand. 3: 22. Want Mozes heeft tot de Vaderen gezegd: De Heer uw God zal u **een Propheet** verwekken, uit uwe broederen, gelijk mij; dien zult gij hooren in alles, wat hij tot u spreken zal.

Hand. 3: 13, 26. De God Abrahams, en Izaks, en Jacobs, de God onzer Vadren, heeft **zijn kind Jezus** verheerlijkt, welken gij overgeleverd hebt, en hebt hem verloochend voor het aanzicht van Pilatus, als hij oordeelde, dat men hem zotde loslaten. God, opgewekt hebbende **zijn kind Jezus**, heeft denzelven het eerst tot u gezonden, dat hij ulieden zegenen zoude daarin, dat hij een iegelijk (van u) afkeere van uwe boosheden.

Hand. 4: 27. Want in waarheid zijn vergaderd tegen uw heilig kind Jezus, welken gij gezalft hebt, beide Herodes en Pontius Pilatus, met de Heidenen en de volken Israëls.

Hand. 3: 13, 14. De God Abrahams, en Izaks, en Jakobs, de God onzer Vaden, heeft zijn kind Jezus verheerlijkt, welken gij overgeleverd hebt, en hebt hem verloochend voor het aanzicht van Pilatus, als hij oordeelde, dat men hem zoude loslaten; maar gij hebt **den Heilige en rechtvaardige** verloochend, en hebt begeerd, dat u een man, die een doodslager was, zoude geschonken worden.

Luc. 5: 8 En Simon Petrus, (dat) ziende, viel neder aan de knieën van Jezus, zeggende: Heer, ga uit van mij; want ik ben een zondig mensch.

1 Petr. 1: 19. Maar door het dierbaar bloed van Christus, als van **een onbestraffelijk en onbevlekt lam.**

1 Petr. 2: 22, 23. Die geene zonde gedaan heeft, en er is geen bedrog in zijn mond gevonden; die, als hij gescholden werd, niet wedschold, en als hij leed, niet dreigde maar gaf het over aan dien, die rechtvaardig oordeelt.

1 Petr. 2: 21. Want hiertoe zijt gij geroepen, dewijl ook Christus voor ons geleden heeft, ons een exempel nalatende, opdat gij zijne voetstappen zoudt navolgen.

Hand. 2: 33. Hij dan, door de rechterhand Gods verhoogd zijnde, en de beloften des Heiligen Geestes ontvangen hebbende van den Vader, heeft dit uitgestort, wat gij nu ziet en hoort.

Hand. 13: 38. Aangaande Jezus van Nazareth, hoe God hem gezalft heeft met den Heiligen Geest en met kracht, welke het land doorgedaan is goeddoende, en genezende allen die van den Duivel overweldigd waren; want God was met hem.

1 Petr. 1: 2. Aan den uitverkorenen, naar de voorkennis van God den Vader, in de heiligmaking des Geestes, tot gehoorzaamheid en besprenging des bloeds van Jezus Christus: genade en vrede zij u vermenigvuldigd.

1 Petr. 1: 3. Geloofd zij de God en Vader onzes Heeren Jezus Christus, die, naar zijne groote barmhartigheid, ons heeft wedergeboren tot een levende hoop, door de opstanding van Jezus Christus uit de dooden.

- 1 Petr. 1: 11. Onderzoekende, op welken of hoedanigen tijd de geest van Christus, die in hen was, beduidde en te voren getuigde (het lijden), dat op Christus (komen zoude), en de heerlijkheid daarna (volgende).
- 1 Petr. 1: 20. Welke wel vóór gekend is geweest vóór de grondlegging der wereld, maar geopenbaard is in deze laatste tijden, om uwentwil.
- 1 Petr. 2: 3. Indien gij namelijk gesmaakt hebt, dat de Heer goedertieren is.
- Ps. 34: 9. Smaakt en ziet, dat de Heer goed is; welgelukzalig is de man, die op hem vertrouwt.
- 1 Petr. 3: 15. Maar heiligt God, den Heer, in uwe harten, en zijt altijd bereid tot verantwoording, aan een iegelijk, die u rekenschap afeischt van de hoop, die in u is, met zachtmoedigheid en vrees.
- Jes. 8: 13. Den Heer der heirscharen, dien zult gijlieden heiligen, en Hij zij uwe vreeze, en Hij zij uwe verschrikking.
- 1 Petr. 4: 11. Indien iemand spreekt, (die spreke) als de woorden Gods; indien iemand dient, (die diene) als uit kracht, die God verleent, opdat God in alles geprezen worde, door Jezus Christus, **wien toekomt de heerlijkheid en de kracht, tot in alle eeuwigheid! Amen.**

3.

- Hand. 1: 22. Beginnende van den doop van Johannes, tot op den dag toe in welken hij van ons opgenomen is, één derzelve met ons getuige worde zijner opstanding.
- Hand. 3: 15. En den Vorst des levens hebt gij gedood, welken God opgewekt heeft uit de dooden, waarvan wij getuigen zijn.
- Hand. 2: 24. Welken God opgewekt heeft, de smarten des doods ontbonden hebbende, alzoo het niet mogelijk was dat hij van dezelve zoude gehouden worden.
- Hand. 4: 10. Zoo zij aan u allen kennelijk, en aan 't gansche volk Israëls, dat door den naam van Jezus Christus, den Nazarener, dien gij gekruisigd hebt, welken God van de dooden heeft opgewekt, door hem, (zeg ik), staat deze hier voor u gezond.
- Hand. 10: 40, 41. Dezen heeft God opgewekt ten derden dage, en gegeven dat hij openbaar zoude worden. Niet al den volke,

maar den getuigen, die van God te voren verkoren waren, ons (namelijk), die met hem gegeten en gedronken hebben, nadat hij uit de dooden was opgestaan.

1 Petr. 1: 1—3. Petrus, een Apostel van Jezus Christus, aan de vreemdelingen, verstrooid in Pontus, Galatië, Capadocië, Azië en Bythynië; aan de uitverkorenen, naar de voorkennis van God, den Vader, in de heiligmaking des Geestes, tot gehoorzaamheid en besprenging des bloeds van Jezus Christus: genade en vrede zij u vermenigvuldigd! **Geloofd zij de God en Vader onzes Heeren Jezus Christus, die naar zijne groote barmhartigheid ons heeft wedergeboren tot eene levende hoop, door de opstanding van Jezus Christus uit de dooden.**

Luc. 24: 34. De Heer is waarlijk opgestaan, en is van Simon gezien.

1 Petr. 1: 21. Die door hem geloofd in God, welke hem opgewekt heeft uit de dooden, en hem heerlijkheid gegeven heeft, opdat uw geloof en hoop op God zijn zoude.

1 Petr. 3: 21. Waarvan het tegenbeeld, de doop, ons nu ook behoudt, niet die eene aflegging is der vuilheid des lichaams, maar die een vraag is eener goede conscientie tot God, door de opstanding van Jezus Christus.

1 Petr. 2: 4. Tot welken komende als tot een levenden steen, van de menschen wel verworpen, maar van God uitverkoren, en dierbaar.

4.

Hand. 3: 26. God, opgewekt hebbende zijn kind Jezus, heeft denzelfden het eerst tot u gezonden, dat hij ulieden zegenen zoude daarin, dat hij een iegelijk van u afkeere van uwe boosheden.

Hand. 10: 38. (Belangende) Jezus van Nazareth, hoe hem God gezalfd heeft met den Heiligen Geest en met kracht; welke (het land) doorgestaan is, goeddoende, en genezende allen, die van den duivel overweldigd waren; want God was met hem.

Jes. 42: 1. Zie, mijn knecht, dien ik ondersteun, mijn uitverkorene, in welken mijne ziel een welbehagen heeft. Ik heb mijnen Geest op hem gegeven; hij zal het recht der Heidenen voortbrengen.

Jes. 61: 1. De Geest des Heeren is op mij, omdat de Heer mij

gezalfd heeft, om eene blijde boodschap te brengen den zachtmoedigen; hij heeft mij gezonden om te verbinden de gebrokenen van hart, om den gevangenen vrijheid uit te roepen, en den gebondenen opening der gevangenis.

Hand. 2: 22. Zie boven onder N°. 2, blz. 136.

Hand. 10: 38. Zie boven N°. 4, blz. 139.

Hand. 4: 20. Want wij kunnen niet laten, te spreken hetgeen wij gezien en gehoord hebben.

Hand. 3: 17. En nu, broeders! ik weet, dat gij het door onwetendheid gedaan hebt, gelijk als ook uwe Oversten.

Luc. 23: 34. En Jezus zeide: Vader, vergeef het hun; want zij weten niet, wat zij doen. En verdeelende zijne kleederen, wierpen zij het lot.

Hand. 5: 30. De God onzer Vaderen heeft Jezus opgewekt, welken gij omgebracht hebt, hangende (hem) aan het hout.

Hand. 10: 39. En wij zijn getuigen van al hetgeen hij gedaan heeft, beide in het Joodsche land en te Jeruzalem; welken zij gedood hebben, (hem) hangende aan een hout.

1 Petr. 2: 24. Die zelf onze zonden in zijn lichaam gedragen heeft op het hout, opdat wij, der zonden afgestorven zijnde, der gerechtigheid leven zouden; door wiens striemen gij genezen zijt.

Deut. 21: 22, 23. Voorts wanneer in iemand eene zonde zal zijn, die het oordeel des doods (waardig is), dat hij gedood zal worden, en gij hem aan het hout zult opgehangen hebben; zoo zal zijn dood lichaam aan het hout niet overnachten, maar gij zult het zekerlijk ten zelve dage begraven; want een opgehangene is Gode een vloek.

Hand. 2: 24. Zie boven onder N°. 3, blz. 138.

Hand. 2: 23. Dezen, door den bepaalden raad en voorkennis Gods overgegeven zijnde, hebt gij genomen, en door de handen der onrechtvaardigen aan het (kruis) gehecht, en gedood.

1 Petr. 5: 1. Zie boven onder N°. 1, blz. 136.

Hand. 3: 13, 14. Maar gij hebt den Heilige en Rechtvaardige verloochend, en hebt begeerd, dat u een man, die een doodslager was, zoude geschonken worden. En den Vorst des levens hebt gij gedood; welken God opgewekt heeft uit de dooden, waarvan wij getuigen zijn.

1 Petr. 2: 22, 23. Zie boven onder N°. 2, bl. 137.

Jes. 53: 11. Om den arbeid zijner ziel zal hij het zien, (en) ver-
zadigd worden; door zijne kennis zal mijn knecht, de rechtvaar-
dige, velen rechtvaardig maken: want hij zal hunne ongerech-
tigheden dragen.

1 Petr. 3: 18. Want Christus heeft ook eens voor de zonden
geleden, hij rechtvaardig voor onrechtvaardigen, opdat
hij ons tot God zoude brengen; die wel is gedood in het
vleesch, maar levend gemaakt naar den Geest.

1 Petr. 2: 21—24. Want hiertoe zijt gij geroepen; dewijl ook
Christus voor ons geleden heeft, ons een exempel nalatende,
opdat gij zijne voetstappen zoudt navolgen; die geene zonde
gedaan heeft, en er is geen bedrog in zijn mond gevonden; die
als hij gescholden werd, niet wedschold, en als hij leed, niet
dreigde, maar gaf het over aan dien, die rechtvaardig oordeelt;
die zelf onze zonden in zijn lichaam gedragen heeft op het
hout, opdat wij, der zonden afgestorven zijnde, der gerechtig-
heid leven zouden; door wiens striemen gij genezen zijt.

1 Petr. 3: 18. Zie boven.

1 Petr. 2: 24. Zie boven.

Klaagl. 5: 7. Onze Vaders hebben gezondigd, en zijn niet meer;
. en wij dragen hunne ongerechtigheden.

1 Petr. 2: 24. Zie boven.

5.

1 Petr. 4: 1. Dewijl dan Christus [voor ons] in het vleesch geleden heeft,
zoo wapent gij u ook met dezelfde gedachte (namelijk), dat wie
in het vleesch geleden heeft, die heeft opgehouden van de zonde.

1 Petr. 3: 19—21. In welken hij ook heengegaan zijnde, den
geesten, die in de gevangenis (zijn), gepredikt heeft; die
eertijds ongehoorzaam waren, wanneer de lankmoedig-
heid Gods eenmaal verwachtte in de dagen van Noach,
als de ark toebereid werd, waarin weinige (dat is acht)
zielen behouden werden door het water. Waarvan het
tegenbeeld, de doop, ons nu ook behoudt, niet, die een
aflegging is der vuilheid des lichaams, maar die eene
vraag is eener goede conscientie tot God, door de op-
standing van Jezus Christus.

1 Petr. 4: 6. Want daartoe is ook den dooden het evangelie verkondigd geworden, opdat zij wel zouden geoordeeld worden naar den mensch in het vleesch, maar leven zouden naar God in den Geest.

Hand. 2: 31. Zoo heeft hij, (dit) voorziende, gesproken van de opstanding van Christus, dat zijne ziel niet is verlaten in de hel, noch zijn vleesch verderving heeft gezien.

2 Petr. 2: 4. Want indien God de engelen, die gezondigd hebben, niet gespaard heeft, maar die in de hel geworpen hebbende, overgegeven heeft aan de ketenen der duisternis om tot het oordeel bewaard te worden.....

1 Petr. 3: 19. In welken hij ook, heengegaan zijnde, den geesten, die in de gevangenis (zijn), gepredikt heeft.

1 Petr. 3: 22. Welke is aan de rechter(hand) Gods, opgevaren ten hemel, de Engelen, en Machten, en krachten hem onderdanig gemaakt zijnde.

6.

1 Petr. 1: 12. Welken geopenbaard is, dat zij niet zichzelf, maar ons bedienden deze dingen, die u nu aangediend zijn, door degenen, die u het evangelie verkondigd hebben, door den Heiligen Geest, die van den hemel gezonden is; in welke dingen de engelen begeerig zijn in te zien.

Luc. 24: 26. Moest de Christus niet deze dingen lijden, en alzoo in zijne heerlijkheid ingaan?

Hand. 10: 40. Dezen heeft God opgewekt ten derden dage; en gegeven dat hij openbaar zoude worden.

1 Petr. 3: 21, 22. Waarvan het tegenbeeld, de doop, ons nu ook behoudt, niet die eene aflegging is der vuilheid des lichaams, maar die eene vraag is eener goede conscientie tot God, door de opstanding van Jezus Christus, welke is aan de rechterhand Gods opgevaren ten Hemel, de engelen, en machten, en krachten hem onderdanig gemaakt zijnde:

Hand 2: 33. Hij dan, door de rechterhand Gods verhoogd zijnde, en de beloften des Heiligen Geestes ontvangen hebbende van den Vader, heeft dit uitgestort, wat gij nu ziet en hoort.

Hand. 5: 31, 32. Dezen heeft God door zijne rechterhand verhoogd, tot een Vorst en Zaligmaker, om Israël te geven bekeering en

vergeving van zonden. En wij zijn zijne getuigen van deze woorden, en ook de Heilige Geest, welken God gegeven heeft dengenen, die hem gehoorzaam zijn.

1 Petr. 3: 22. Welke is aan de rechter(hand) Gods opgevaren ten hemel, de engelen, de machten en krachten hem onderdanig gemaakt zijnde.

1 Petr. 2: 25. Want gij waart als dwalende schapen; maar gij zijt nu bekeerd tot den Herder en Opziener uwer zielen.

1 Petr. 1: 8. Welken gij niet gezien hebt en (nogtans) liefhebt, in welken gij nu hoewel (hem) niet ziende, maar geloovende, u verheugt met eene onuitsprekelijke en heerlijke vreugde.

1 Petr. 2: 5. Zoo wordt ook zelve als levende steenen gebouwd, tot een geestelijk huis, tot een heilig priesterdom, om geestelijke offeranden op te offeren, die Gode aangenaam zijn door Jezus Christus.

7.

Joh. 1: 41, 42. Andreas, de broeder van Simon Petrus, was een van de twee, die het van Johannes gehoord hadden, en hem gevolgd waren; deze vond eerst zijn broeder Simon, en zeide tot hem: Wij hebben gevonden den Messias, hetwelk is, overgezet zijnde, de Christus.

Vraagpunten.

Hand. 4: 12. En de zaligheid is in geen ander; want er is ook onder den Hemel geen andere naam, die onder de menschen gegeven is, door welken wij moeten zalig worden.

1 Petr. 1: 21. Die door hem gelooft in God, welke hem opgewekt heeft uit de dooden en hem heerlijkheid gegeven heeft, opdat uw geloof en hoop op God zijn zoude.

1 Petr. 3: 21. Waarvan het tegenbeeld, de doop, ons nu ook behoudt, niet die eene aflegging is der vuilheid des lichaams, maar die eene vraag is eener goede conscientie tot God, door de opstanding van Jezus Christus.

§ 28.

Petrus, de Apostel der besnijdenis.

Gal. 2: 7. Maar daarentegen, als zij zagen, dat mij het evangelie der voorhuid toevertrouwd was, gelijk aan Petrus dat der besnijdenis.

1.

Hand. 4: 12. En de zaligheid is in geen ander; want er is ook onder den hemel geen andere naam, die onder de menschen gegeven is, door welken wij moeten zalig worden:

Hand. 2: 38. En Petrus zeide tot hen: Bekeert u, en een iegelijk van u worde gedoopt in den naam van Jezus Christus, tot vergeving van zonden, en gij zult de gave des Heiligen Geestes ontvangen.

Hand. 3: 6, 16. En Petrus zeide: Zilver en goud heb ik niet, maar 't geen ik heb, dat geef ik u: in den naam van Jezus Christus, den Nazarener, sta op, en wandel! En door het geloof in zijnen naam, heeft zijn naam dezen gesterkt, dien gij ziet en kent; en het geloof, dat door hem is, heeft hem deze volmaakte gezondheid gegeven in uwer aller tegenwoordigheid.

Hand. 4: 10, 12. Zoo zij aan u allen kennelijk, en aan het gansche volk Israëls, dat door den naam van Jezus Christus, den Nazarener, dien gij gekruisigd hebt, welken God van de dooden heeft opgewekt, door hem, (zeg ik), staat deze hier voor u gezond. En de zaligheid is in geen ander; want er is ook onder den Hemel geen andere naam, die onder de menschen gegeven is, door welken wij moeten zalig worden.

Luc. 24: 47. En in zijnen naam gepredikt worden, bekeering en vergeving van zonden, onder alle volken, beginnende van Jeruzalem.

Hand. 10: 34, 35. En Petrus, den mond opendoende zeide: Ik verneem in waarheid, dat God geen aannemer des persoons is; maar in allen volke is, wie hem vreest, en gerechtigheid werkt hem aangenaam.

2.

Hand. 2: 36. Zoo wete dan zekerlijk het gansche huis Israëls, dat

God hem tot een Heer en Christus gemaakt heeft, (namelijk) dezen Jezus, dien (gij) gekruisigd hebt.

1 Petr. 1: 14. Wordt, als gehoorzame kinderen, niet gelijkvormig aan de begeerlijkheden, die te voren in uwe onwetendheid waren.

1 Petr. 4: 2. Om nu niet meer naar de begeerlijkheden der menschen, maar naar den wil Gods, den tijd, die overig is, in het vleesch te leven.

1 Petr. 4: 3, 4. Want het is ons genoeg, dat wij den voorgaanden tijd des levens der Heidenen wil volbracht hebben, en gewandeld hebben in ontuchtigheden, begeerlijkheden, wijnzuiperijen, brasserijen, drinkerijen en gruwelijke afgoderijen; waarin zij zich vreemd houden, als gij niet medeloopt tot dezelfde uitgieting der overdadigheid, en (u) lasteren.

1 Petr. 5: 8. Zijt nuchteren, (en) waakt; want uwe tegenpartij, de duivel, gaat om als een brieschende leeuw, zoekende, wien hij zou mogen verslinden.

1 Petr. 4: 18. En indien de rechtvaardige nauwelijks zalig wordt, waar zal de goddelooze, en zondaar verschijnen?

Hand. 15: 10, 11. Nu dan, wat verzoekt gij God, om een juk op den hals der discipelen te leggen, hetwelk noch onze Vaders, noch wij hebben kunnen dragen? **Maar wij gelooven door de genade des Heeren Jezus Christus zalig te worden, op zulke wijze als ook zij.**

3.

Hand. 2: 39. **Want u komt de belofte toe, en uw kinderen, en allen die verre zijn, zoo velen als er de Heer onze God toe roepen zal.**

Hand. 15: 8, 9. En God, de kenner der harten, heeft hun getuigenis gegeven, hun gevende den Heiligen Geest, gelijk als ook ons. En heeft geen onderscheid gemaakt tusschen ons en hen, gereinigd hebbende hunne harten door het geloof.

Hand. 3: 26. God, opgewekt hebbende zijn kind Jezus, heeft denzelfden het eerst tot u gezonden, dat hij ulieden zegenen zoude, daarin, dat hij een iegelijk van u afkeere van uwe boosheden.

Joh. 4: 22. Gijlieden aanbidt wat gij niet weet, wij aanbidden wat wij weten, want de zaligheid is uit de Joden.

4.

Hand. 2: 38. En Petrus zeide tot hen: Bekeert u, en een iegelijk van u worde gedoopt in den naam van Jezus Christus tot vergeving der zonden; en gij zult de gave des Heiligen Geestes ontvangen.

Hand. 3: 19. Betert u dan, en bekeert u, opdat uwe zonden mogen nitgewischt worden, wanneer de tijden der verkoeling zullen gekomen zijn van het aangezicht des Heeren.

Hand 10: 43. Dezen geven al de profeten getuigenis, dat een iegelijk, die in hem gelooft, vergeving der zonden ontvangen zal in zijnen naam.

Hand. 2: 38. Zie boven.

1 Petr. 3: 21. Waarvan het tegenbeeld, de doop, ons nu ook behoudt, niet die eene aflegging is der vuilheid des lichaams, maar die eene vraag is eener goede conscientie tot God, door de opstanding van Jezus Christus.

Hand. 10: 36. (Dit is) het woord, dat hij gezonden heeft den kinderen Israëls, verkondigende vrede door Jezus Christus; deze is een Heer van allen.

Hand. 15: 8, 9. En God, de kenner der harten, heeft hun getuigenis gegeven, hun gevende den Heiligen Geest, gelijk als ook ons; en heeft geen onderscheid gemaakt tusschen ons en hen, gereinigd hebbende hunne harten door het geloof.

5.

Hand. 3: 24. En ook al de profeten, van Samuel aan, en die daarna (gevolgd zijn), zoovelen als er hebben gesproken, die hebben ook deze dagen te voren verkondigd.

1 Petr. 1: 12. Welken geopenbaard is, dat zij niet zich zelve, maar ons bedienden deze dingen die u nu aangediend zijn, door degenen, die u het evangelie verkondigd hebben door den Heiligen Geest, die van den Hemel gezonden is, in welke dingen de engelen begeerig zijn in te zien.

1 Petr. 1: 24, 25. Want alle vleesch is als gras, en alle heerlijkheid des menschen is als eene bloem van het gras; het gras verdort, en zijne bloem is afgevallen; maar het woord des Heeren blijft in eeuwigheid. En dit is het woord dat onder u verkondigd is.

- Jes. 40: 6—8. Eene stem zegt: Roept! en hij zegt: Wat zal ik roepen? Alle vleesch is als gras, en al zijne sierlijkheid als eene bloem des velds; het gras verdort, de bloem valt af, als de Geest des Heeren daarin blaast: voorwaar het volk is gras.
- 1 Petr. 2: 3. Indien gij namelijk gesmaakt hebt, dat de Heer goedertieren is.
- Ps. 34: 9. Smaakt en ziet, dat de Heer goed is, welgelukzalig is de man, die op hem vertrouwt.
- 1 Petr. 3: 10—12. Want wie het leven wil liefhebben, en goede dagen zien, die stille zijne tong van het kwaad, en zijne lippen, dat ze geen bedrog spreken. Die wijke af van het kwade, en doe het goede; die zoeken vrede, en jage dien na; want de oogen des Heeren zijn over de rechtvaardigen, en zijne ooren tot hun gebed; maar het aangezicht des Heeren is tegen degenen, die kwaad doen.
- Ps. 34: 13, 17. Wie is de man, die lust heeft ten leven, die dagen liefheeft, om het goede te zien? Het aangezicht des Heeren is tegen degenen, die kwaad doen, om hunne gedachtenis van de aarde uit te roeien.
- 1 Petr. 4: 18. En indien de rechtvaardige nauwelijks zalig wordt, waar zal de goddelooze en zondaar verschijnen?
- Spr. 11: 31. Ziet, den rechtvaardige wordt vergolden op aarde, hoeveel te meer den goddelooze en zondaar!
- 1 Petr. 5: 7. Werpt al uwe bekommernis op hem; want hij zorgt voor u.
- Ps. 55: 23. Werp uwe zorg op den Heer, en Hij zal u onderhouden; hij zal in eeuwigheid niet toelaten, dat de rechtvaardige wankele.
- 1 Petr. 1: 16. Daarom, dat er geschreven staat: Zijt heilig; want ik ben heilig.
- 1 Petr. 2: 6. Zie, ik leg in Zion een uitersten hoeksteen, die uitverkoren (en) dierbaar is, en wie in hem gelooft, zal niet beschaamd worden.
- 1 Petr. 3: 5, 6, 20, 21. Want alzoo versierden zich eertijds ook de heilige vrouwen, die op God hoopten, en waren haar eigen mannen onderdanig. Gelijk Sara Abraham gehoorzaam is geweest, hem noemende Heer, welker dochters gij geworden zijt, als gij weldoet, en niet vreest voor eenige verschrikking. Die

eertijds ongehoorzaam waren, wanneer de lankmoedigheid Gods eenmaal verwachtte in de dagen van Noach, als de ark toebe-reid werd, waarin weinige, (dat is acht) zielen behouden werden door het water. Waarvan het tegenbeeld, de doop, ons nu ook behoudt, niet die eene aflegging is der vuilheid des lichaams, maar die eene vraag is eener goede conscientie tot God, door de opstanding van Jezus Christus.

1 Petr. 1: 2. Den uitverkoornen, naar de voorkennis Gods, des Vaders, in de heiligmaking des Geestes, tot gehoorzaamheid, en besprenging des bloeds van Jezus Christus!

1 Petr. 2: 9. Maar gij zijt een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterdom, een heilig volk, een verkregen volk, opdat gij zoudt verkondigen de deugden desgenen die u uit de duisternis geroepen heeft tot zijn wonderbaar licht.

1 Petr. 4: 17. Want het is de tijd, dat het oordeel beginne, van het huis Gods, en indien het eerst van ons (begint), welk zal het einde zijn dergenen, die het Evangelie Gods ongehoorzaam zijn?

1 Petr. 2: 9, 10. Maar gij zijt een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterdom, een heilig volk, een verkregen volk, opdat gij zoudt verkondigen de deugden dergenen, die u uit de duisternis geroepen heeft tot zijn wonderbaar licht; gij, die eertijds geen volk waart, maar nu Gods volk zijt, die (eertijds) niet ontfermd waart, maar nu ontfermd zijt geworden.

1 Petr. 5: 2, 3. Weidt de kudde Gods, die onder u is, hebbende opzicht (daarover), niet uit bedwang, maar gewillig, noch om vuil gewin, maar met een volvaardig gemoed; noch als heerschappij voerende over het erfdeel (des Heeren), maar als voorbeelden der kudde geworden zijnde.

Joh. 12: 15—17. Vrees niet, gij dochter Sions, ziet, uw koning komt, zittende op het veulen eener ezelin. Doch dit verstonden de discipelen in het eerst niet; doch als Jezus verheerlijkt was, toen werden zij indachtig, dat dit van hem geschreven was, en (dat) zij hem dit gedaan hadden. Doch de schare, die met hem was, getuigde, dat hij Lazarus uit het graf geroepen, en hem uit de dooden opgewekt had.

Deut. 7: 6. Want gij zijt een heilig volk den Heer uwen God; u heeft de Heer, uw God, verkoren, dat gij hem tot een volk

des eigendoms zoudt zijn uit alle volken, die op den aardbodem zijn.

1 Petr. 2: 8. Dengenen (namelijk), die zich aan het woord stooten, ongehoorzaam zijnde, waartoe zij ook gezet zijn.

6.

1 Petr. 1: 17. En indien gij tot een Vader aanroept dengene die zonder aanneming des persoons oordeelt, naar eens iegelijken werk, zoo wandelt in vreeze den tijd uwer inwoning.

1 Petr. 4: 19. Zoo dan ook die lijden naar den wil Gods, dat zij hunne zielen (Hem), als den getrouwen Schepper, bevelen met weldoen.

Jes. 53: 7. Als dezelve vereischt werd, toen werd hij verdrukt, doch hij deed zijn mond niet open, als een lam werd hij ter slachting geleid; als een schaap dat stom is voor het aangezicht zijns scheerders, alzoo deed hij zijnen mond niet open.

Hand. 5: 32. En wij zijn getuigen van deze woorden, en ook de Heilige Geest welken God gegeven heeft dengenen, die Hem gehoorzaam zijn.

1 Petr. 4: 14. Indien gij gesmaad wordt om den naam van Christus, zoo zijt gij zalig; want de Geest der heerlijkheid en (de Geest) Gods rust op u. Wat hen aangaat, hij wordt wel gelasterd, maar wat u aangaat, hij wordt verheerlijkt.

Hand. 5: 3, 4. En Petrus zeide: Ananias! waarom heeft de Satan uw hart vervuld, dat gij den Heiligen Geest liegen zoudt, en onttrekken van den prijs des lands. Zoo het gebleven ware, bleef het niet het uwe; en verkocht zijnde, was het niet in uwe macht? Wat is het, dat gij deze daad in uw hart hebt voorgenomen? Gij hebt den menschen niet gelogen, maar Gode!

7.

1 Petr. 2: 17. Eert een iegelijk; hebt de broederschap lief; vreest God; eert den Koning.

Hand. 10: 35. Maar in allen volke is wie hem vreest; en gerechtigheid werkt, hem aangenaam.

1 Petr. 1: 14. Wordt, als gehoorzame kinderen, niet gelijkvormig aan de begeerlijkheden, die te voren in uwe onwetendheid waren.

1 Petr. 2: 2. En zijt, als nieuw geboren kinderkens, zeer begeerig

naar de redelijke, onvervalschte melk, opdat gij door dezelve moogt opwassen.

- 1 Petr. 2: 16. Als vrijen, en niet de vrijheid hebbende tot een deksel der waarheid, maar als dienstknechten Gods.
- 1 Petr. 1: 17. En indien gij tot een Vader aanroept dengene, die zonder aanneming des persoons oordeelt, naar eens iegelijken werk, **zoo wandelt in vreeze den tijd uwer inwoning.**
- 1 Petr. 1: 2. Aan de uitverkorenen, naar de voorkennis van God den Vader, in de heiligmaking des Geestes, tot gehoorzaamheid en besprenging des bloeds van Jezus Christus: genade en vrede zij u vermenigvuldigd!
- 1 Petr. 2: 7. U dan, die gelooft, is hij dierbaar; maar den ongehoorzamen (wordt gezegd): De steen, dien de bouwlieden verworpen hebben, deze is geworden tot een hoofd des hoeks, en een steen des aanstoots, en een rots der ergenis.
- Hand. 15: 10. Nu dan, wat verzoekt gij God, om een juk op den hals der discipelen te leggen, 't welk noch onze Vaderen, noch wij hebben kunnen dragen?
- 1 Petr. 3: 8—15. En eindelijk, zijt allen eensgezind, medelijdend, de broeders liefhebbend, met innerlijke barmhartigheid bewegen, vriendelijk; vergeldt niet kwaad voor kwaad, of schelden voor schelden, maar zegent daarentegen, wetende, dat gij daartoe geroepen zijt, opdat gij zegening zoudt beërven. Want wie het leven wil liefhebben, en goede dagen zien, die stille zijn tong van het kwaad, en zijne lippen, dat ze geen bedrog spreken; die wijke af van het kwaad, en doe het goede; die zoeke vrede, en jage denzelven na; want de oogen des Heeren zijn over de rechtvaardigen, en zijne ooren tot hun gebed; maar het aangezicht des Heeren is tegen degenen, die kwaad doen. En wie is het, die u kwaaddoen zal, indien gij navolgers zijt van het goede? Maar indien gij ook lijdt, om der gerechtigheid wil, zoo zijt gij zalig; en vreest niet uit vrees van hen, en wordt niet ontroerd; maar heiligt God den Heer, in uwe harten; en zijt altijd bereid tot verantwoording aan een iegelijk, die u rekenschap afeischt van de hoop, die in U is, met zachtmoedigheid en vrees.
- 1 Petr. 2: 4—9. Tot welken komende (als tot) een levenden steen, van de menschen wel verworpen, maar bij God uitverkoren

(en) dierbaar, zoo wordt ook zelven als levende steenen gebouwd, tot een geestelijk huis, tot een heilig priesterdom, om geestelijke offeranden op te offeren, die Gode aangenaam zijn door Jezus Christus. Daarom is ook vervat in de Schrift: Ziet, ik leg in Sion een uitersten hoeksteen, die uitverkoren (en) dierbaar is; en: wie in hem gelooft, zal niet beschaamd worden. U dan, die gelooft, is hij dierbaar; maar den ongehoorzamen wordt gezegd: De steen, dien de bouwlieden verworpen hebben, deze is geworden tot een hoofd des hoeks, en een steen des aanstoots, en een rots der ergenis. Maar gij zijt een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterdom, een heilig volk, een verkregen volk opdat gij zoudt verkondigen de deugden desgenen, die u uit de duisternis geroepen heeft tot zijn wonderbaar licht.

Openb. 1: 6. Die ons gemaakt heeft tot Koningen en Priesters Gode en zijnen Vader; hem (zeg ik), zij de heerlijkheid en de kracht in alle eeuwigheid! Amen!

Openb. 5: 10. En gij hebt ons onzen God gemaakt tot Koningen en Priesteren; en wij zullen als Koningen heerschen op de aarde.

1 Petr. 2: 11. Geliefden! ik vermaan (u) als inwoners en vreemdelingen, dat gij u onthoudt van alle vleeschelijke begeerlijkheden, welke krijgvoeren tegen de ziel.

Ps. 119: 19^a. Ik ben een vreemdeling op aarde.

1 Petr. 1: 14. Wordt, als gehoorzame kinderen, niet gelijkvormig aan de begeerlijkheden, die te voren in uwe onwetendheid waren.

1 Petr. 2: 10. Gij, die eertijds geen volk waart, maar nu Gods volk zijt; die eertijds niet ontfermd waart, maar nu ontfermd zijt geworden.

1 Petr. 4: 3, 4. Want het is ons genoeg, dat wij den voorbijgaanden tijd des levens der heidenen wil volbracht hebben, en gewandeld hebben in ontuchtigheden, begeerlijkheden, wijnzuiperijen, brasserijen, drinkerijen en gruwelijke afgoderijen; waarin zij zich vreemd houden, als gij niet medeloopt tot dezelfde uitgieting der overdadigheid en (u) lasteren.

Vraagpunten.

Hand. 2: 40^b. Wordt behouden van dit verkeerd geslacht.

Hand. 15: 7—11. En als (daarover) groote twisting geschiedde; stond Petrus op, en zeide tot hen: Mannen, broeders! gij weet

dat God sedert langen tijd onder ons (mij) verkoren heeft, dat de heidenen door mijnen mond het woord des evangelies zouden hooren en gelooven. En God, de kenner der harten, heeft hun getuigenis gegeven, hun gevende den Heiligen Geest, gelijk als ook ons. En heeft geen onderscheid gemaakt tusschen ons en hen, gereinigd hebbende hunne harten door het geloof. Nu dan, wat verzoekt gij God, om een juk op den hals der discipelen te leggen, hetwelk noch onze Vaderen, noch wij hebben kunnen dragen? Maar wij gelooven door de genade des Heeren Jezus Christus zalig te worden, op zulke wijze als ook zij.

Gal. 2: 11 – 13. En toen Petrus te Antiochië gekomen was, wederstond ik hem in het aangezicht, omdat hij te bestraffen was. Want eer sommige van Jacobus gekomen waren, at hij mede met de Heidenen; maar toen zij gekomen waren, onttrok hij (zich), en scheidde zichzelf af, vreezende degenen, die uit de besnijdenis waren; en ook de andere Joden veinsden met hem, alzoo dat ook Barnabas mede afgetrokken werd door hun veinzen.

§ 29.

Petrus, de Apostel der hoop.

2.

Hand. 2: 16 – 21. Maar dit is het, wat gesproken is door den profeet Joël. En het zal zijn in de laatste dagen, zegt God, ik zal uitstorten van mijnen Geest op alle vleesch; en uwe zonen, en uwe dochters zullen profeteeren, en uwe jongelingen zullen gezichten zien, en uwe ouden zullen droomen droomen. En ook op mijne dienstknechten en op mijne dienstmaagden, zal ik in die dagen van mijnen Geest uitstorten, en zij zullen profeteeren. En ik zal wonderen geven in den Hemel boven, en teekenen op de aarde beneden, bloed, vuur en rookdamp. De zon zal veranderd worden in duisternis, en de maan in bloed, eer dat die groote en doorluchtige dag des Heeren komt. En het zal zijn, dat een iegelijk, die den naam des Heeren zal aanroepen, zal zalig worden.

Hand. 2: 39. Want u komt de belofte toe, en uwen kinderen, en

allen die verre zijn, zoo velen als er de Heer, onze God, toeroepen zal.

Hand. 3: 19—21. Betert u dan, en bekeert u, opdat uwe zonden mogen uitgewischt worden, wannêr de tijden der verkoeling zullen gekomen zijn, van het aangezicht des Heeren, en hij gezonden zal hebben Jezus Christus, die u te voren gepredikt is; welken de hemel moet ontvangen, tot den tijd der wederoprichting aller dingen, die God gesproken heeft door den mond van al zijne heilige Profeten van (alle) eeuwen.

Hand. 10: 42. En hij heeft ons geboden, den volke te prediken, en te betuigen, dat hij is degen, die van God verordineerd is, tot een Rechter van levenden en dooden.

Hand. 15: 11. Maar wij gelooven door de genade des Heeren Jezus Christus zalig te worden, op zulke wijze als ook zij.

3.

1 Petr. 1: 3. Geloofd zij de God en Vader onzes Heeren Jezus Christus, die naar zijne groote barmhartigheid ons heeft **wedergeboren tot eene levende hoop**, door de opstanding van Jezus Christus uit de dooden.

Efeze 1: 3. Gezegend zij de God en Vader onzes Heeren Jezus Christus, die ons gezegend heeft met alle geestelijke zegening in den Hemel in Christus.

1 Petr. 1: 4. Tot een **onverderflijke, en onverwelkelijke, en onbevlekkelijke erfenis die in den hemel bewaard is voor u.**

1 Petr. 1: 5. Die in de kracht Gods bewaard wordt door het geloof, tot de zaligheid, die bereid is om **geopenbaard te worden in den laatsten tijd.**

1 Petr. 1: 6. In welken gij u verheugt, nu een weinig (tijds), [zoo het noodig is], bedroefd zijnde door menigerlei verzoeken.

Joh: 16: 16. Een kleine tijd en gij zult mij niet zien, en wederom een kleine tijd, en gij zult mij zien; want ik ga henen tot den Vader.

1 Petr. 1: 7. Opdat de beproeving uws geloofs, die veel kostelijker is dan van het goud, 't welk vergaat, en door het vuur beproefd wordt, bevonden worde te zijn tot lof en eer en heerlijkheid in de openbaring van Jezus Christus.

- 1 Petr. 1: 8. Welken gij niet gezien hebt, en nogthans liefhebt, in welken gij nu, hoewel hem niet ziende, maar geloovende, u verheugt, met eene onuitsprekelijke en heerlijke vreugde.
- 1 Petr. 1: 9. Verkrijgende het einde uws geloofs, namelijk de zaligheid uwer zielen.
- 1 Petr. 1: 13. Daarom, opschortende de lendenen uws verstands, en nuchteren zijnde, **hoopt volkomen op de genade, die u toegebracht wordt in de openbaring van Jezus Christus.**
- 1 Petr. 1: 21. Die door hem gelooft in God, welke hem opgewekt heeft uit de dooden, en hem heerlijkheid gegeven heeft, opdat uw geloof en hoop op God zijn zoude.
- 1 Petr. 3: 5. Want alzoo versierden zich zelve eertijds ook de heilige vrouwen, die op God hoopten, en waren haar eigen mannen onderdanig.
- 1 Petr. 3: 15. Maar heiligt God, den Heer, in uwe harten, en zijt altijd bereid tot verantwoording, aan een iegelijk, die u rekenschap afeischt van de hoop, die in u is, met zachtmoedigheid en vrees.
- 1 Petr. 4: 3—7. Want het is ons genoeg, dat wij den voorgaanden tijd des levens der heidenen wil volbracht hebben, en gewandeld hebben in ontuchtigheden, begeerlijkheden, wijnzuiperijen, brasserijen, drinkerijen en gruwelijke afgoderijen; waarin zij zich vreemd houden, als gij niet medeloopt, tot dezelfde uitgieting der overdadigheid, en (u) lasteren; welken zullen rekenschap geven, Dengene die bereid staat om te oordeelen de levenden en de dooden. Want daartoe is ook den dooden het evangelie verkondigd geworden, opdat zij wel zouden geoordeeld worden, naar den mensch in het vleesch, maar leven zouden naar God in den geest. **En het einde aller dingen is nabij; zijt dan nuchteren en waakt in de gebeden.**
- 1 Petr. 4: 17. Want het is de tijd, dat het oordeel beginne van het huis Gods, en indien het eerst van ons (begint), welke zal het einde zijn dergenen, die het Evangelie Gods ongehoorzaam zijn?
- 1 Petr. 5: 1. Den ouderlingen, die onder u zijn, vermaan ik, die een mede ouderling en getuige des lijdens van Christus ben, en deelachtig der heerlijkheid, die geopenbaard zal worden.

- 1 Petr. 5: 4. En als de overste Herder verschenen zal zijn, zoo zult gij de onverwelkelijke kroon der heerlijkheid behalen.
- 1 Petr. 5: 10. De God nu aller genade, die ons geroepen heeft, tot zijne eeuwige heerlijkheid in Christus Jezus, nadat wij een weinig (tijds) zullen geleden hebben, hij volmake, bevestigte, versterke, (en) fundeere ulieden!
- Luc. 24: 26. Moest de Christus niet deze dingen lijden, en alzoo in zijne heerlijkheid ingaan?

4.

- 1 Petr. 1: 3—12. Geloofd zij de God en Vader onzes Heeren Jezus Christus, die naar zijne groote barmhartigheid ons heeft wedergeboren, tot eene levende hoop, door de opstanding van Jezus Christus uit de dooden, tot een onverderflijke, en onbevlekkelijke, en onverwelkelijke erfenis; die in de hemelen bewaard is voor u, die in de kracht Gods bewaard wordt, door het geloof tot de zaligheid, die bereid is, om geopenbaard te worden in den laatsten tijd, in welken gij u verheugt, nu een weinig (tijds), zoo het noodig is, bedroefd zijnde door menigerlei verzoeking; opdat de beproeving uws geloofs, die veel kostelijker is dan van het goud, hetwelk vergaat, en door het vuur beproefd wordt, bevonden worde te zijn tot lof, en eer en heerlijkheid, in de openbaring van Jezus Christus, welken gij niet gezien hebt, en (nogthans) lief hebt, in welken gij nu, hoewel (hem) niet ziende, maar geloovende, u verheugt, met eene onuitsprekelijke en heerlijke vreugde; verkrijgende het einde uws geloofs, (namelijk) de zaligheid der zielen. Van welke zaligheid ondervraagd en onderzocht hebben de Profeten, die geprofeteerd hebben van de genade, aan u (geschied), onderzoekende op welken of hoedanigen tijd de Geest van Christus, die in hen was, beduidde en te voren getuigde het lijden (dat op Christus komen zoude), en de heerlijkheid daarna (volgende), welken geopenbaard is, dat zij niet zich zelve maar ons bedienden deze dingen, die u nu aangediend zijn, door degenen, die u het evangelie verkondigd hebben, door den Heiligen Geest, die van den Hemel gezonden is, in welke dingen de engelen begeerig zijn in te zien.
- 1 Petr. 1: 3—5. Zie boven.

- 1 Petr. 1: 6—9. Zie boven.
- 1 Petr. 1: 10—12. Zie boven.
- 1 Petr. 1: 13. Daarom, opschortende de lendenen uws verstands, en nuchteren zijnde, **hoopt volkomen op de genade, die u toegebracht wordt, in de openbaring van Jezus Christus.**
- 1 Petr. 1: 14. Wordt, als gehoorzame kinderen, niet gelijkvormig aan de begeerlijkheden, die te voren in uwe onwetendheid waren.
- 1 Petr. 2: 10. Gij, die eertijds geen volk waart, maar nu Gods volk zijt, die (eertijds) niet ontfermd waart, maar nu ontfermd geworden zijt.
- 1 Petr. 1: 14—21. Wordt, als gehoorzame kinderen, niet gelijkvormig aan de begeerlijkheden, die te voren in uwe onwetendheid waren. Maar gelijk Hij, die u geroepen heeft, heilig is, (zoo) wordt ook gij zelve heilig in al (uwen) wandel, daarom dat er geschreven is: Zijt heilig, want Ik ben heilig. En indien gij tot een Vader aanroept dengenen, die zonder aanneming des persoons oordeelt; naar eens iegelijken werk, zoo wandelt in vreeze den tijd uwer inwoning, wetende, dat gij niet door vergankelijke dingen, goud of zilver, verlost zijt uit uwen ijdel wandel, die (u) van de vaderen overgeleverd (is); maar door het dierbaar bloed van Christus als van een onbestraffelijk en onbevlekt lam, welke vóór gekend is geweest vóór de grondlegging der wereld, maar geopenbaard is in deze laatste tijden om uwentwil.
- 1 Petr. 1: 22. Hebbende (dan) uwe zielen gereinigd in de gehoorzaamheid der waarheid door den Geest tot ongeveerinsde broederlijke liefde, zoo hebt elkander vurig lief uit een rein hart.
- 1 Petr. 2: 3. In dien gij namelijk gesmaakt hebt, dat de Heer goedertieren is.
- 1 Petr. 2: 4—10. Tot welken komende (als tot) een levenden steen, van de menschen wel verworpen maar bij God uitverkoren en dierbaar, zoo wordt ook zelve als levende steenen gebouwd, (tot) een geestelijk huis, (tot) een heilig priesterdom, om geestelijke offeranden op te offeren, die Gode aangenaam zijn door Jezus Christus. Daarom is ook vervat in de Schrift: Zie, Ik leg in Sion een uitersten hoeksteen, die uitverkoren (en) dierbaar is; en wie in hem gelooft, zal niet beschaamd worden. U dan, die gelooft, is hij dierbaar; maar den ongehoorzamen (wordt gezegd): De steen, dien de bouwlieden verworpen

hebben, deze is geworden tot een hoofd des hoeks, en een steen des aanstoots, en een rots der ergenis; dengenen (namelijk), die zich aan het woord stooten, ongehoorzaam zijnde, waartoe zij ook gezet zijn. Maar gij zijt een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterdom, een heilig volk, een verkregen volk; opdat gij zoudt verkondigen de deugden desgenen, die u uit de duisternis geroepen heeft tot zijn wonderbaar licht, gij, die eertijds geen volk waart, maar nu Gods volk zijt, die (eertijds) niet ontfermd waart, maar nu ontfermd zijt geworden.

1. Petr. 2: 11. Geliefden! ik vermaan (u) als inwoners en vreemdelingen, dat gij u onthoudt van de vleeschelijke begeerlijkheden, welke krijg voeren tegen de ziel.
- 1 Petr. 5: 5. Desgelijks, gij jongen! zijt den ouden onderdanig, en zijt allen elkander onderdanig; zijt met de ootmoedigheid bekleed, want God wederstaat de hoovaardigen, maar de nederigen geeft hij genade.
- 1 Petr. 2: 11. Zie boven.
- 1 Petr. 4: 6. Want daartoe is ook den dooden het evangelie verkondigd, opdat zij wel zouden geoordeeld worden, naar den mensch in het vleesch, maar leven zouden naar God in den Geest.
- 1 Petr. 4: 7. En het einde aller dingen is nabij; zijt dan nuchteren, en waakt in de gebeden.
- 1 Petr. 5: 5. Zie boven.
- 1 Petr. 4: 7—11. En het einde aller dingen is nabij; zijt dan nuchteren en waakt in de gebeden. Maar vooral, hebt vurige liefde tot elkander, want de liefde zal menigte van zonden bedekken. Zijt herbergzaam jegens elkander, zonder te murmureeren. Een iegelijk, gelijk hij gawe ontvangen heeft, (alzo) bediene hij dezelve aan den ander, als goede uitdeclers der menigerlei genade Gods. Indien iemand spreekt, (die spreke) als de woorden Gods; indien iemand dient, (die diene) als uit kracht, die God verleent, opdat God in allen geprezen worde door Jezus Christus, welken toekomt de heerlijkheid en de kracht in alle eeuwigheid! Amen.
- 1 Petr. 4: 12—16. Geliefden! houdt u niet vreemd over de hitte (der verdrukking) onder u, die u geschiedt tot verzoeking, alsof u (iets) vreemds overkwam. Maar gelijk gij gemeenschap hebt aan het lijden van Christus, (alzo) verblijdt u, opdat gij

ook in de openbaring zijner heerlijkheid u moogt verblijden, en verheugen. Indien gij gesmaad wordt om den naam van Christus, zoo zijt gij zalig, want de geest der heerlijkheid en (de Geest) Gods rust op u. Wat hen aangaat, hij wordt wel gelasterd, maar wat u aangaat, hij wordt verheerlijkt. Doch dat niemand van u lijde, als een doodslager, of dief, of kwaaddoener, of als een, die zich met eens anders doen bemoeit. Maar indien (iemand lijdt) als een Christen, die schame zich niet, maar verheerlijke God in dit deel.

- 1 Petr. 5: 1—5. Den ouderlingen, die onder u zijn, vermaan ik, die een mede-ouderling en getuige des lijdens van Christus ben, en deelachtig der heerlijkheid die geopenbaard zal worden. Weidt de kudde Gods, die onder u is, hebbende opzicht (daarover), niet uit bedwang, maar gewillig, niet om vuil gewin, maar met een volvaardig gemoed, noch als heerschappij voerende over het erfdeel (des Heeren), maar (als) voorbeelden der kudde geworden zijnde. En als de overste Herder verschenen zal zijn, zoo zult gij de onverwelkelijke kroon der heerlijkheid behalen. Desgelijks gij, jongen! zijt den ouden onderdanig; en zijt allen elkander onderdanig; zijt met de ootmoedigheid bekleed, want God wederstaat de hoovaardigen, maar den nederigen geeft hij genade.
- 1 Petr. 5: 6, 7. Vernedert u dan onder de krachtige hand Gods, opdat Hij u verhooge ter zijner tijd. Werpt alle uwe bekommernissen op Hem: want hij zorgt voor u.
- 1 Petr. 5: 8. **Zijt nuchteren (en) waakt, want uw tegenpartij, de duivel, gaat om als een brieschende leeuw, zoekende wien hij zoude mogen verslinden.**
- 1 Petr. 5: 9. Welken wederstaat, vast zijnde in het geloof, wetende dat hetzelfde lijden, aan uwe broederschap, die in de wereld is, volbracht wordt.
- 1 Petr. 5; 10, 11. **De God nu aller genade, die ons geroepen heeft, tot zijne eeuwige heerlijkheid in Christus Jezus; nadat wij een weinig (tijds) zullen geleden hebben; hij volmake, bevestig, versterke, (en) fundeere ulieden.**
- 1 Petr. 1: 13. Daarom opschortende de lendenen uw verstands, en nuchteren zijnde, hoopt volkomen op de genade, die u toegebracht wordt in de openbaring van Christus.

5.

- Matth. 19: 28—30. En Jezus zeide tot hen: Voorwaar ik zeg u, dat gij, die mij gevolgd zijt, in de wedergeboorte, wanneer de Zoon des menschen zal gezeten zijn op den troon zijner heerlijkheid, (dat) gij ook zult zitten op twaalf tronen, oordeelende de twaalf geslachten Israëls. En zoo wie zal verlaten hebben, huizen, of broeders, of zusters, of vader, of moeder, of vrouw, of kinderen, of akkers, om mijns naams wil, (die) zal honderdvoud ontvangen, en het eeuwige leven beërven. Maar vele eersten zullen de laatsten zijn, en (vele) laatsten de eersten.
- Gal. 2: 11. En toen Petrus te Antiochie gekomen was, wederstond ik hem in het aangezicht, omdat hij te bestraffen was.

Vraagpunten:

- Hand. 3: 21. Welken de Hemel moet ontvangen, tot de tijden der wederoprichting aller dingen, die God gesproken heeft door de mond van al zijne heilige profeten van (alle) eeuwen.

§ 30.

De tweede brief van Petrus.

3.

- 2 Petr. 3: 2. Opdat gij gedachtig zijt aan de woorden, die van de heilige profeten te voren gesproken zijn, en aan ons gebod, die des Heeren en Zaligmakers Apostelen zijn.
- 2 Petr. 1: 9. **Want bij welken deze dingen niet zijn, die is blind, van verre niet ziende, hebbende vergeten de reiniging zijner vorige zonden.**
- 1 Petr. 1: 2. Aan de uitverkorenen, naar de voorkennis van God den Vader, in de heiligmaking des Geestes, tot gehoorzaamheid en besprenging des bloeds van Jezus Christus: genade en vrede zij u vermenigvuldigd!
- 2 Petr. 2: 1. Er zijn ook valsche profeten onder het volk geweest, gelijk ook onder u valsche leeraars zijn zullen, die verderfelijke ketterijen bedektelijk invoeren zullen; ook den Heer, die

hen gekocht heeft, verloochenende, (en) een haastig verderf over zichzelf brengende.

1 Petr. 1: 18. Wetende, dat gij niet door vergankelijke dingen, zilver of goud, verlost zijt uit uwen ijdel wandel, die u van de vaderen overgeleverd is.

2 Petr. 1: 14: **Alzoo ik weet, dat de aflegging mijns tabernakels haast zijn zal, gelijkerwijs ook onze Heer Jezus Christus mij heeft geopenbaard.**

1 Petr. 2: 25. Want gij waart als dwalende schapen, maar gij zijt nu bekeerd tot den Herder en Opziener uwer zielen.

2 Petr. 1: 16--18. Want wij zijn geen kunstig verdichte fabelen nagevolgd, als wij u bekend gemaakt hebben de kracht en toekomst onzes Heeren Jezus Christus; maar wij zijn aanschouwers van zijne majesteit. Want hij heeft van God, den Vader, eer en heerlijkheid ontvangen, als zoodanig eene stem van de hoogwaardige heerlijkheid tot hem gebracht werd: Deze is mijn geliefde Zoon, in welken ik mijn welbehagen heb! En deze stem hebben wij gehoord, als zij van den Hemel gebracht is geweest, toen wij met hem op den heiligen berg waren

1 Petr. 3: 19--21. In welken hij ook, heengegaan zijnde, den geesten die in de gevangenis (zijn), gepredikt heeft, die eertijds ongehoorzaam waren, wanneer de lankmoedigheid Gods eenmaal verwachtte, in de dagen van Noach, als de ark toebereid werd, waarin weinige (dat is acht) zielen behouden werden, door het water, waarvan het tegenbeeld, de doop, ons nu ook behoudt, niet die eene aflegging is der vuilheid des lichaams, maar die eene vraag is eener goede conscientie tot God, door de opstanding van Jezus Christus.

2 Petr. 1: 1. Simon Petrus, een dienstknecht en Apostel van Jezus Christus, dengenen, die even dierbaar geloof met ons verkregen hebben, door **de rechtvaardigheid onzes Gods, en Zaligmakers Jezus Christus!**

2 Petr. 3: 18. Maar wast op in de genade en kennis onzes Heeren en Zaligmakers Jezus Christus. Hem zij de heerlijkheid beide nu, en in den dag der eeuwigheid! Amen.

4.

2 Petr. 1: 1. Zie boven.

2 Petr. 1: 10. Daarom, broeders! benaarstigt u te meer, om uwe roeping en verkiezing vast te maken; want dus doende zult gij nimmermeer struikelen.

1 Petr. 1: 10—12. Van welke zaligheid onderzocht en ondervraagd hebben de profeten, die geprofeteerd hebben van de genade aan u (geschied), onderzoekende, op welken of hoedanigen tijd, de Geest van Christus, die in hen was, beduidde en te voren getuigde, het lijden, (dat) op Christus (komen zoude), en de heerlijkheid daarna (volgende); welken geopenbaard is, dat zij niet zich zelve maar ons bedienden deze dingen, die u nu aangediend zijn, door degenen die u het evangelie verkondigd hebben door den Heiligen Geest, die van den Hemel gezonden is; in welke dingen de engelen begeerig zijn in te zien.

2 Petr. 1: 19—21. En wij hebben het profetische woord, dat zeer vast is; en gij doet wel, dat gij daarop acht hebt, als op een licht, schijnende op eene duistere plaats, totdat de dag aanlichte, en de morgenster opga in uwe harten; dit eerst wetende, dat geene profetie der Schrift is van eigen uitlegging. Want de profetie is voortijds niet voortgebracht door den wil eens menschen, maar de heilige menschen Gods, van den Heiligen Geest gedreven, hebben ze gesproken.

2 Petr. 2: 22. Maar hun is overkomen hetgeen met een waar spreekwoord (gezegd wordt): De hond is wedergekeerd tot zijn eigen uitbraaksel, en de gewasschen zeug tot de wenteling in het slijk.

2 Petr. 2: 5. En de oude wereld niet heeft gespaard, maar Noach, den prediker der gerechtigheid, zijn achttal bewaard heeft, als hij den zondvloed over de wereld der goddeloozen heeft gebracht.

2 Petr. 2: 6. En de steden Sodom en Gomorra tot asch verbrandende, met omkeering veroordeeld heeft, en tot een exempel gezet dengenen, die goddeloos zouden leven.

2 Petr. 2: 7—9. En den rechtvaardigen Lot, die vermoeid was van den ontuchtigen wandel der gruwelijke menschen (daaruit) verlost heeft; want deze rechtvaardige (man), wonende onder hen, heeft dag op dag (zijne) rechtvaardige ziel gekweld door het zien en hooren van (hunne) ongerechtige werken. Zoo weet de Heer de godzaligen uit de verzoeking te verlossen, en de onrechtvaardigen te bewaren, tot den dag des oordeels om gestraft te worden.

2 Petr. 2: 13, 16. En zullen verkrijgen het loon der ongerechtigheid, als die de dagelijksche weelde (hun) vermaak achten, zijnde vlekken en smetten, en zijn weelderig in hunne bedriegerijen, als zij in de maaltijden met u zijn. Maar hij (Balaam) heeft de bestraffing zijner ongerechtigheid gehad; (want) het juk dragende stomme (dier), sprekende met menschenstem heeft des profeten dwaasheid verhinderd.

Num. 22: 16—34. Deze kwamen tot Bileam, en zeiden tot hem: Alzóó zegt Balak, de zoon Zippors: Laat u toch niet beletten bij mij te komen; want ik zal u zeer hoog vereeren, en al wat gij tot mij zeggen zult, dat zal ik doen; zoo kom toch, vervloek mij dit volk! Toen antwoordde Bileam, en zeide tot de dienaren van Balak: Wanneer Balak mij zijn huis vol zilver en goud gaf, zoo vermocht ik niet het bevel van mijnen Heer God overtreden, om te doen klein of groot. En nu, blijft gijlieden toch ook hier dezen nacht, dat ik wete, wat de Heer tot mij verder spreken zal. God nu kwam tot Bileam des nachts, en zeide tot hem: Dewijl die mannen gekomen zijn om u te roepen, sta op, ga met hen, en nochtans zult gij datgene doen, wat ik met u spreken zal. Toen stond Bileam des morgens op, en zadelde zijne ezelin, en hij trok henen met de Vorsten Moabs. Doch Gods toorn werd ontstoken, omdat hij heen toog, en de Engel des Heeren stelde zich in den weg hem tot een tegenpartij; hij nu reed op zijne ezelin, en twee zijner jongeren waren bij hem. De ezelin nu zag den Engel des Heeren, staande in den weg, met zijn uitgetrokken zwaard in zijne hand; daarom week de ezelin uit den weg en ging in het veld; toen sloeg Bileam de ezelin, om dezelve naar den weg te doen wenden. Maar de Engel des Heeren stond in een pad der wijngaarden, zijnde een muur aan deze, en eene muur aan gene zijde. Toen nu de ezelin de Engel des Heeren zag, zoo klemde zij zich aan den wand, en klemde Bileams voet tegen den wand; daarom ging hij voort haar te slaan. Toen ging de Engel des Heeren nog verder, en hij stond in eene enge plaats, waar geen weg was om te wijken ter rechter, noch ter linkerhand. En als de ezelin den Engel des Heeren zag, zoo leidde zij zich neder, onder Bileam, en de toorn van Bileam ontstak, en hij sloeg de ezelin met een stok. De Heer nu

opende den mond der ezelin, die tot Bileam zeide: Wat heb ik u gedaan dat gij mij driemaal geslagen hebt? Toen zeide Bileam tot de ezelin: Omdat gij mij bespot hebt. Och of ik een zwaard in mijn hand had; want ik zoude u nu dooden. De ezelin nu zeide tot Bileam: Ben ik niet uwe ezelin? op welke gij gereden hebt van toen af dat gij (mijn heer) geweest zijt? Ben ik ooit gewoon geweest u alzoo te doen. Hij dan zeide: Neen! Toen ontdekte de Heer de oogen van Bileam, zoodat hij den Engel des Heeren zag, staande in den weg, en zijn uitgetrokken zwaard in zijne hand; daarom neigde hij zijn hoofd, en boog zich op het aangezicht. Toen zeide de Engel des Heeren tot hem: Waarom hebt gij uwe ezelin nu driemaal geslagen? Zie, ik ben uitgegaan, u tot eene tegenpartij, dewijl deze weg van mij afwijkt; maar de ezelin heeft mij gezien, en zij is nu driemaal voor mijn aangezicht geweken; zekerlijk ik zou u nu ook gedood, en haar bij het leven gehouden hebben. Toen zeide Bileam tot den Engel des Heeren: Ik heb gezondigd; want ik heb niet geweten, dat gij op dezen weg stondt, mij te ontmoet; en nu, is het kwaad in uwe oogen, ik zal wederkeeren.

2 Petr. 2: 22. Zie boven, blz. 161.

Spr. 26: 11. Gelijk een hond tot zijn uitspuwsel wederkeert, alzoo herneemt de zot zijne dwaasheid.

2 Petr. 3: 5. Want willens is dit hun onbekend, dat door het woord Gods de hemelen van ouds af geweest zijn, en de aarde uit het water, en in het water bestaande.

Gen. 1: 2. De aarde nu was woest en ledig, en duisternis was op den afgrond; en de Geest Gods zweefde op de wateren.

2 Petr. 3: 7. Maar de hemelen, die nu zijn, en de aarde, zijn door hetzelfde woord als een schat weggelegd, en worden ten vure bewaard, tegen den dag des oordeels, en der verderving der goddelooze menschen.

Gen. 9: 11. En ik richt mijn verbond op met u, dat niet meer alle vleesch door de wateren des vloods zal worden uitgeroeid, en dat er geen vloed meer zijn zal om de aarde te verderven.

2 Petr. 3: 8. Doch deze ééne zaak zij u niet onbekend, geliefden, dat één dag bij den Heer als duizend jaren is, en duizend jaren als één dag.

- Ps. 90: 4. Want duizend jaren zijn in uwe oogen als de dag van gisteren, als hij voorbijgegaan is, en als eene nachtwolk.
- 2 Petr. 3: 12. Verwachtende en haastende tot de toekomst van den dag Gods, in welken de hemelen, door vuur ontstoken zijnde, zullen vergaan, en de elementen brandende zullen versmelten.
- Jes. 65: 17. Want zie, ik schep nieuwe hemelen en een nieuwe aarde, en aan de vorige dingen zal niet meer gedacht worden; en zij zullen in het hart niet opkomen.
- 2 Petr. 3: 10. Maar de dag des Heeren zal komen als een dief in den nacht, in welken de hemelen met een gedruisch zullen voorbijgaan, en de elementen branden zullen en vergaan, en de aarde, en de werken, die daarin zijn, zullen verbranden.

5.

- 2 Petr. 1: 4. Door welke ons de grootste en dierbaarste beloften geschonken zijn, opdat gij door dezelve der goddelijke natuur deelachtig zoudt worden, nadat gij ontvloeden zijt het verderf; dat in de wereld is door de begeerlijkheid.
- 2 Petr. 1: 11. Want alzoo zal u rijkelijk toegevoegd worden de ingang in het eeuwig koninkrijk onzes Heeren en zaligmakers Jezus Christus.**
- 2 Petr. 1: 14. Alzoo ik weet, dat de aflegging mijns tabernakels haast zijn zal, gelijkerwijs ook onze Heer Jezus Christus mij heeft geopenbaard.
- 1 Petr. 2: 11. Geliefden! ik vermaan (u) als inwoners en vreemdelingen, dat gij u onthoudt van de vleeschelijke begeerlijkheden, welke krijg voeren tegen de ziel.
- 2 Petr. 3: 3—15. Dit allereerst wetende, dat in het laatste der dagen spotters komen zullen, die naar hunne eigen begeerlijkheden zullen wandelen, en zeggen: Waar is de belofte zijner toekomst? Want van dien (dag), dat de Vaderen ontslapen zijn, blijven alle dingen alzo (gelijk) van het begin der Schepping. Want willens is dit hun onbekend, dat door het woord Gods de hemelen van ouds af geweest zijn, en de aarde, uit het water, en in het water bestaande; door welke de wereld, die toen was, met het water van den zondvloed bedekt zijnde, vergaan is; maar de hemelen, die nu zijn, en de aarde, zijn door

hetzelfde woord als een schat weggelegd, en worden ten vure bewaard tegen den dag des oordeels, en der verderving der goddelooze menschen. Doch deze ééne zaak zij u niet onbekend, Geliefden, dat één dag bij den Heer is als duizend jaren, en duizend jaren als één dag. De Heer vertraagt de belofte niet [gelijk eenigen (dat) traagheid achten], maar is lankmoedig over ons, niet willende dat eenigen verloren gaan, maar dat ze allen tot bekeering komen. Maar de dag des Heeren zal komen, als een dief in den nacht, in welken de Hemelen met een gedruisch zullen voorbijgaan, en de elementen branden zullen en vergaan; en de aarde, en de werken, die daarin zijn, zullen verbranden. Dewijl dan deze dingen alle vergaan, hoedanigen behoort gij te zijn, in heiligen wandel en godzaligheid, verwachtende en haastende tot de toekomst van den dag Gods, in welken de hemelen, door vuur ontstoken zijnde, zullen vergaan, en de elementen brandende zullen versmelten. Maar wij wachten, naar zijne belofte, nieuwe hemelen, en eene nieuwe aarde, in welke gerechtigheid woont. Daarom, geliefden, verwachtende deze dingen, benaastigt u, dat gij onbevlekt en onbestraffelijk van hem bevonden moogt worden in vrede; en acht de lankmoedigheid onzes Heeren voor zaligheid, gelijkerwijs ook onze geliefde broeder Paulus, naar de wijsheid die hem gegeven is, ulieden geschreven heeft.

§ 31.

De verwante leerbegrippen.

2.

Hand. 1: 21, 22. Het is dan noodig, dat van de mannen, die met ons omgegaan hebben, al den tijd, in welken de Heer Jezus onder ons in en uitgegaan is, beginnende van den doop van Johannes tot den dag toe op welken hij van ons opgenomen is, één derzelve met ons getuige worde zijner opstanding.

3.

Hand. 10: 38. Aangaande Jezus van Nazareth, hoe hem God gezalfd heeft met den Heiligen Geest en met kracht; welke het land

doorgegaan is goeddoende, en genezende allen, die van den duivel overweldigd waren; want God was met hem.

4.

- Jud. vs. 1.** Judas, een dienstknecht van Jezus Christus, en broeder van Jacobus; aan de geroepenen, die door God den Vader geheiligd zijn, en (door) Jezus Christus bewaard.
- Jud. vs. 4.** Want er zijn sommige menschen ingeslopen, die eertijds tot dit oordeel te voren opgeschreven zijn, goddeloozen, die de genade onzes Gods veranderen in ontuchtigheid, en den eenigen Heerscher, God, en onzen Heer Jezus Christus verloochenen.
- Jud. vs. 21.** Bewaart u zelve in de liefde Gods, verwachtende de barmhartigheid onzes Heeren Jezus Christus, ten eeuwigen leven.
- Jud. vs. 25.** Den alleen wijzen God, onzen Zaligmaker, zij heerlijkheid en majesteit, kracht en macht, beide nu, en in alle eeuwigheid! Amen.
- Jud. vs. 7.** Gelijk Sodom en Gomorra, en de steden rondom dezelve, die op gelijke wijze als deze gehoereerd hebben, en ander vleesch zijn nagegaan, tot een exempel voorgesteld zijn, dragende de straf des eeuwigen vuurs.
- Jud. vs. 9.** Maar Michaël, de archangel, toen hij met den duivel twistte, en handelde van het lichaam van Mozes, durfde geen oordeel van lastering tegen (hem) voortbrengen, maar zeide: De Heer bestraffe u!
- Jud. vs. 11.** Wee hun, want zij zijn den weg Kafns ingegaan, en door de verleiding van het loon Bileams zijn zij heengestort, en zijn door de tegenspreking Korachs vergaan.
- Jud. vs. 14.** En van deze heeft ook Henoeh, de zevende van Adam, geprofeteerd, zeggende: zie, de Heer is gekomen met zijne vele duizenden heiligen.
- 1 Petr. 1: 5.** Die in de kracht Gods bewaard wordt, door het geloof, tot de zaligheid, die bereid is om geopenbaard te worden in den laatsten tijd.
- Jud. vs. 21, 24.** Judas, een dienstknecht van Jezus Christus, en broeder van Jacobus, aan de geroepenen, die door God den Vader geheiligd zijn, en (door) Jezus Christus bewaard. Bewaart u zelve in de liefde Gods, verwachtende de barmhartigheid onzes Heeren Jezus Christus ten eeuwigen leven. Hem

nu, die machtig is u van struikelen te bewaren, en onstraffelijk te stellen voor zijne heerlijkheid in vreugde.

5.

Jac. 1: 1. Jacobus, een dienstknecht Gods en des Heeren Jezus Christus, aan de twaalf stammen, die in de verstrooiing zijn: zaligheid.

Jac. 2: 1. Mijne broeders, hebt niet het geloof van onzen Heer Jezus Christus, den Heer der Heerlijkheid, met aanneming des persoons.

Jac. 2: 7. Lasteren zij niet den goeden naam, die over u aange-roepen is?

Jac. 5: 6, 7, 8, 14. Gij hebt veroordeeld, gij hebt gedood den rechtvaardigen; (en) hij wederstaat u niet. Zoo zijt dan lankmoedig, Broeders! tot de toekomst des Heeren: ziet, de landman verwacht de kostelijke vrucht des lands, lankmoedig zijnde over dezelve totdat het den vroegen en spaden regen zal hebben ontvangen. Weest ook gij lankmoedig; versterkt uwe harten, want de toekomst des Heeren genaakt.

Is iemand krank onder u, dat hij tot zich roepe de Ouderlingen der gemeente, en dat zij over hem bidden, hem zalvende met olie in den naam des Heeren.

Jac. 2: 1. Zie boven.

Jac. 3: 11, 12. Welt ook eene fontein uit een zelfde ader het zoet en het bitter? Kan ook, mijne broeders, een vijgeboom olijven voortbrengen, of een wijnstok vijgen? Alzoo (kan) geen fontein zout en zoet water voortbrengen.

Jac. 4: 4. Overspelers en overspeelsters! weet gij niet, dat de vriendschap der wereld een vijandschap Gods is? Zoo wie dan een vriend der wereld wil zijn, die wordt een vijand Gods gesteld.

Jac. 5: 12. Doch vóór alle dingen, mijne broeders, zweert niet, noch bij den Hemel, noch bij de aarde, noch eenigen anderen eed; maar uw Ja zij ja, en het Neen, neen; opdat gij in geen oordeel valt.

Jac. 1: 13—17. Niemand, als hij verzocht wordt, zegge: Ik word van God verzocht, want God kan niet verzocht worden met het kwade, en hij zelf verzoekt niemand. Maar een iegelijk wordt verzocht, als hij van zijne eigene begeerlijkheid afgetrok-

ken en verlost wordt. Daarna, de begeerlijkheid, ontvangen hebbende, baart zonde, en de zonde, voleindigd zijnde, baart den dood. Dwaalt niet, mijne geliefde broeders! Alle goede gave en alle volmaakte gift is van boven, van den Vader der lichten afkomende, bij wien geene verandering is, of schaduw van omkeering.

Jac. 3: 9. Door haar loven wij God en den Vader, en door haar vervloeken wij de menschen, die naar de gelijkenis Gods gemaakt zijn.

Gen. 9: 6. Want God heeft den mensch naar zijn beeld gemaakt.

Jac. 3: 2. Want wij struikelen allen in vele. Indien iemand in woorden niet struikelt, die is een volmaakt man, machtig om ook het geheele lichaam in toom te houden.

Jac. 1: 13—18. Niemand, als hij verzocht wordt, zegge: ik word van God verzocht; want God kan niet verzocht worden met het kwade, en hij zelf verzoekt niemand. Maar een iegelijk wordt verzocht, als hij van zijne eigen begeerlijkheid afgetrokken en verlost wordt. Daarna de begeerlijkheid, ontvangen hebbende, baart zonde, en de zonde, voleindigd zijnde, baart den dood. Dwaalt niet mijne geliefde broeders! Alle goede gave en alle volmaakte gift is van boven, van den Vader der lichten afkomende, bij wien geene verandering is, of schaduw van omkeering. Naar zijn wil heeft hij ons gebaard door het woord der waarheid, opdat wij zouden zijn (als) eerstelingen zijner schepselen.

Jac. 2: 19. Gij gelooft, dat God een eenig (God) is, gij doet wel; de duivelen gelooven het ook, en zij sidderen.

Jac. 3: 15. Deze is de wijsheid niet, die van boven afkomt, maar is aardisch, natuurlijk, duivelsch.

Jac. 4: 7. Zoo onderwerpt u dan Gode; wederstaat den Duivel, en hij zal van u vlieden.

Jac. 1: 14, 15. Maar een iegelijk wordt verzocht, als hij van zijne eigen begeerlijkheid afgetrokken en verlost wordt; daarna, de begeerlijkheid ontvangen hebbende, baart zonde, en de zonde, voleindigd zijnde, baart den dood.

Jac. 3: 1—12. Zijt niet vele meesters, mijne broeders, wetende dat wij te meerder oordeel zullen ontvangen. Want wij struikelen allen in vele. Indien iemand in woorden niet struikelt,

die is een volmaakt man, machtig om ook het geheele lichaam in toom te houden. Ziet, wij leggen den paarden toomen in de monden, opdat zij ons zouden gehoorzamen, en wij leiden (daarmede) hun geheele lichaam om. Ziet ook de schepen, hoewel ze zoo groot zijn en van harde winden gedreven, zij worden omgewend van een zeer klein roer, waarheen ook de begeerte des stuurders wil; alzoo is ook de tong een klein lid en roemt nochtans groote dingen. Ziet, een klein vuur, hoe grooten hoop houts het aansteekt. De tong is ook een vuur een wereld der ongerechtigheid; alzoo is de tong onder onze leden gesteld, welke het geheele lichaam besmet, en ontsteekt het rad (onzer) geboorte, en wordt onstoken van de hel. Want alle natuur, beide der wilde dieren en der vogelen, beide der kruipende en der zeedieren, wordt getemd, en is getemd geweest van de menschelijke natuur. Maar de tong kan geen mensch temmen. Zij is een onbedwingelijk kwaad vol van doodelijk venijn. Door haar loven wij God en den Vader, door haar vervloeken wij de menschen, die naar de gelijkenis Gods gemaakt zijn. Uit dezelfde mond komt voort zegening en vervloeking. Dit moet, mijne broeders, alzoo niet geschieden. — Welt ook eene fontein uit eene zelfde ader het zoet en het bitter? Kan ook, mijne broeders, een vijgeboom olijven voortbrengen, of een wijnstok vijgen? Alzoo (kan) geen fontein zout en zoet water voortbrengen.

- Jac. 5: 1—6. Welaan nu, gij rijken! weent en huilt over uwe ellenden, die over u komen. Uw rijkdom is verrot, en uwe kleederen zijn van de motten gegeten geworden. Uw goud en zilver is verroest, en hun roest zal u zijn tot eene getuigenis, en zal uw vleesch als een vuur verteeren; gij hebt schatten vergaderd in de laatste dagen. Ziet, het loon der werklieden, die uwe landen gemaaid hebben, hetwelk van u verkort is, roept, en het geschrei dergenen, die geoogst hebben, is gekomen tot in de ooren des **Heeren Zebaoth**. Gij hebt weelderig geleefd op aarde, en wellusten gevolgd; gij hebt uwe harten gevoed, als in een dag der slachting. Gij hebt veroordeeld, gij hebt gedood den Rechtvaardige, (en) hij wederstaat u niet
- Jac. 1: 15. Daarna de begeerlijkheid ontvangen hebbende, baart zonde, en de zonde voleindigd zijnde baart den dood.

Jac. 5: 20. Die wete dat degene, die een zondaar van de dwaling zijns wegs bekeert, eene ziel van den dood zal behouden, en menigte der zonden zal bedekken.

Jac. 5: 15. En het gebed des geloofs zal den zieke behouden, en de Heer zal hem oprichten; en zoo hij zonden gedaan zal hebben, het zal hem vergeven worden.

Jac. 1: 18. Naar zijnen wil heeft hij ons gebaard door het woord der waarheid opdat wij zouden zijn (als) eerstelingen zijner schepselen.

Jac. 2: 14—26. Wat nuttigheid is het, mijne broeders, indien iemand zegt, dat hij het geloof heeft, en heeft de werken niet? Kan dat geloof hem zalig maken? Indien er nu een broeder of zuster naakt zouden zijn, en gebrek zouden hebben aan dagelijksch voedsel, en iemand van u tot hen zoude zeggen: Gaat henen in vrede, wordt warm, en wordt verzadigd, en gijlieden zoudt hun niet geven den nooddrift des lichaams, wat nuttigheid is dat? Alzoo ook het geloof, indien het de werken niet heeft, is bij zich zelve dood. Maar zal iemand zeggen: Gij hebt het geloof, en ik de werken. Toon mij uw geloof uit uwe werken, en ik zal u uit mijne werken mijn geloof toonen. Gij gelooft, dat God een eenig (God) is; gij doet wel; de duivelen gelooven het ook, en zij sidderen. Maar wilt gij weten, o ijdel mensch! dat het geloof zonder de werken dood is? Abraham, onze vader, is hij niet uit de werken gerechtvaardigd, als hij Izaäk, zijn zoon, geofferd heeft op het altaar? Ziet gij wel, dat het geloof medegewerkt heeft met zijne werken, en het geloof volmaakt is geweest uit de werken? En de schrift is vervuld geworden, die zegt: En Abraham geloofde God, en het is hem tot rechtvaardigheid gerekend; en hij is een vriend Gods genaamd geweest. Ziet gij dan nu, dat een mensch uit de werken gerechtvaardigd wordt, en niet alleen uit het geloof? En desgelijks ook Rachab, de hoer, is zij niet uit de werken gerechtvaardigd geweest, als zij de gezondenen heeft ontvangen, en door een anderen weg uitgelaten? Want gelijk het lichaam zonder geest dood is, alzoo is ook het geloof zonder de werken dood.

Jac. 1: 6—8. Maar dat hij ze begeere in geloof, niet twijfelende; want wie twijfelt, is een baar der zee gelijk, die van den wind

gedreven, op en neer geworpen wordt; want die mensch meene niet, dat hij iets ontvangen zal van den Heer. Een dubbelhartig man (is) ongestadig in al zijn wegen.

Joh. 13: 17. Indien gij deze dingen weet, zalig zijt gij zoo gij dezelve doet.

Jac. 1: 5. Indien iemand van u wijsheid ontbreekt, dat hij ze van God begeere, die een iegelijk mildelijk geeft, en niet verwijt, en zij zal hem gegeven worden.

Jac. 4: 2, 3. Gij begeert en hebt niets; gij benijdt en ijvert (naar dingen), en kunt ze niet verkrijgen; gij vecht, en voert krijg; **doch gij hebt niet, omdat gij niet bidt. Gij bidt, en gij ontvangt niet, omdat gij kwalijk bidt, opdat gij het in uwe wellusten doorbrengen zoudt.**

Jac. 5: 13—18. Is iemand onder u in lijden, dat hij bidde; is iemand goedsmoeds, dat hij psalm zinge. Is iemand krank onder u, dat hij tot zich roepe de ouderlingen der Gemeente; en dat zij voor hem bidden, hem zalvende met olie in den naam des Heeren. En het gebed des geloofs zal den zieke behouden, en de Heer zal hem oprichten, en zoo hij zonden gedaan zal hebben, het zal hem vergeven worden. Belijdt elkander de misdaden, en bidt voor elkander opdat gij gezond wordt; **een krachtig gebed des rechtvaardigen vermag veel.** Elia was een mensch van gelijke beweging als wij, hij bad een gebed, dat het niet zoude regenen, en het regende niet op de aarde in drie jaren en zes maanden; en hij bad wederom, en de Hemel gaf regen, en de aarde bracht hare vruchten voort.

Jac. 1: 5—8. En indien iemand van u wijsheid ontbreekt, dat hij ze van God begeere, die een iegelijk mildelijk geeft, en niet verwijt; en zij zal hem gegeven worden. Maar dat hij ze begeere in geloof, niet twijfelende, want wie twijfelt, is een baarder zee gelijk, die van den wind gedreven en op en neergeworpen wordt. Want die mensch meene niet, dat hij iets ontvangen zal van den Heer. Een dubbelhartig man (is) ongestadig in al zijne wegen.

Jac. 5: 14, 15. Zie boven.

Jac. 1: 19. Zoo dan, mijne geliefde broederen! een iegelijk mensch zij ras om te hooren, traag om te spreken, traag tot toorn.

- 1 Petr. 1: 13. Daarom, opschortende de lendenen uws verstands en nuchteren zijnde, hoopt volkomen op de genade, die u toegebracht wordt in de openbaring van Jezus Christus.
- Jac. 1: 4, 25. Doch de lijdzaamheid hebbe een volmaakt werk, opdat gij moogt volmaakt zijn en geheel oprecht, in geen ding gebrekkelijk. Die inziet in de volmaakte wet, die der vrijheid is, en daarbij blijft, deze, geen vergetelijk hoorder geworden zijnde, maar een dader des werks, deze, (zeg ik), zal gelukkig zijn in dit zijn doen.
- Jac. 3: 2. Want wij struikelen allen in vele; indien iemand in woorden niet struikelt, die is een volmaakt man, machtig om ook het geheele lichaam in den toom te houden.
- Jac. 1: 18. Naar zijn wil heeft Hij ons gebaard door 't woord der waarheid, opdat wij zouden zijn (als) eerstelingen zijner schepselen.
- Jac. 1: 27. De zuivere en onbevleete godsdienst voor God en den Vader is deze:** weduwen en weezen te bezoeken in hunne verdrukking, (en) zich zelve onbesmet bewaren van de wereld.
- Jac. 2: 8—13. Indien gij dan de Koninklijke Wet volbrengt, naar de schrift: Gij zult uwen naasten lief hebben als u zelve, zoo doet gij wel; maar indien gij den persoon aanneemt, zoo doet gij zonde, en wordt van de Wet bestraft als overtreders: Want wie de geheele wet zal houden en in één zal struikelen, die is schuldig geworden aan alle. Want die gezegd heeft, Gij zult geen overspel doen, die heeft ook gezegd: Gij zult niet doden. Indien gij nu geen overspel doet, maar zult doden, zoo zijt gij een overtreder der Wet geworden. Spreekt alzóó, en doet alzóó, als die door de Wet der vrijheid zult geoordeeld worden. Want een onbarmhartig oordeel (zal gaan) over dengenen, die geene barmhartigheid gedaan heeft; en de barmhartigheid roemt tegen het oordeel.

6.

- Jac. 1: 18. Zie boven onder N°. 5.
- 1 Petr. 1: 3, 23. Geloofd zij de God en Vader onzes Heeren Jezus Christus, die naar zijne groote barmhartigheid ons heeft wedergeboren tot eene levende hoop, door de opstanding van Jezus Christus uit de dooden.

Gij die weder geboren zijt, niet uit vergankelijk, maar (uit) onvergankelijk zaad, door het levende en eeuwig blijvende woord Gods.

Jac. 3: 2. Zie boven, onder N°. 5, blz. 172.

1 Petr. 1: 15. Maar gelijk hij, die u geroepen heeft heilig is, (zoo) wordt ook gij zelven heilig in al (uwen) wandel.

Jac. 1: 2—4. Acht het voor groote vreugde, mijne broeders, wanneer gij in menigerlei verzoeking valt; wetende dat de beproeving uws geloofs lijdzaamheid werkt.

1 Petr. 1: 6—9. In welken gij u verheugt, nu een weinig (tijds) [zoo het noodig is], bedroefd zijnde door menigerlei verzoeken; opdat de beproeving uws geloofs, die veel kostelijker is dan van het goud, hetwelk vergaat, en door het vuur beproefd wordt, bevonden worde te zijn tot lof, en eer, en heerlijkheid, in de openbaring van Jezus Christus, welken gij niet gezien hebt, en (nochtans) liefhebt, in welken gij nu, hoewel (hem) niet ziende, maar geloovende, u verheugt, met eene onuitsprekelijke en heerlijke vreugde; verkrijgende het einde uws geloofs, namelijk de zaligheid uwer zielen.

1 Petr. 4: 14. Indien gij gesmaad wordt om den naam van Christus, zoo zijt gij zalig; want de Geest der heerlijkheid en (de Geest) Gods rust op u. Wat hen aangaat, hij wordt wel gelasterd, maar wat u aangaat, hij wordt verheerlijkt.

Jac. 2: 13. Want een onbarmhartig oordeel (zal gaan) over dengenen, die geene barmhartigheid gedaan heeft: en de barmhartigheid roemt tegen het oordeel.

Jac. 5: 20. Die wete, dat degene, die een zondaar van de dwaling zijns wegs bekeert, eene ziel van den dood zal behouden, en menigte der zonden zal bedekken.

1 Petr. 4: 8. Maar vooral, hebt vurige liefde tot elkander; want de liefde zal menigte van zonden bedekken.

Jac. 4: 6. Ja, hij geeft meerdere genade. Daarom zegt (de Schrift): God wederstaat de hoovaardigen, maar den nederigen geeft hij genade.

Jac. 5: 4. Ziet, het loon der werklieden, die uwe landen gemaaid hebben, hetwelk van u verkort is, roept, en het geschrei dergenen, die geoogst hebben, is gekomen tot in de ooren des Heeren Zebaoth.

Jac. 5: 7, 8. Zoo zijt dan lankmoedig, broeders, tot de toekomst des Heeren. Ziet, de landman verwacht de kostelijke vrucht des lands, lankmoedig zijnde over dezelve, tot dat het den vroegen en spaden regen zal hebben ontvangen. Weest gij ook lankmoedig, versterkt uwe harten; **want de toekomst des Heeren genaakt.**

Jac. 1: 12. Zalig is de man, die de verzoeking verdraagt, want als hij beproefd zal geweest zijn, zoo zal hij de kroon des levens ontvangen, welke de Heer beloofd heeft dengenen, die Hem liefhebben.

1 Petr. 5: 4. En als de overste Herder verschenen zal zijn, zoo zult gij de onverwelkelijke kroon der heerlijkheid behalen.

Jac. 5: 1—6. Zie boven, onder N°. 5, blz. 169.

Vraagpunten.

Jac. 1: 27. De zuivere en onbevleete godsdienst voor God en den Vader is deze: weduwen en weezen bezoeken in hunne verdrukking, (en) zich zelve onbesmet bewaren van de wereld.

§ 32.

Slotsom en overgang.

2.

1 Petr. 1: 3. Geloofd zij de God en Vader onzes Heeren Jezus Christus, die naar zijne groote barmhartigheid ons heeft wedergeboren tot eene levende hoop, door de opstanding van Jezus Christus uit de dooden.

Eph. 1: 3. Gezegend zij de God en Vader onzes Heeren Jezus Christus, die ons gezegend heeft met alle geestelijke zegening in den Hemel in Christus!

1 Petr. 1: 6—9. In welken gij u verheugt, nu een weinig (tijds), [zoo het noodig is] bedroefd zijnde door menigerlei verzoeking, opdat de beproeving uws geloofs, die veel kostelijker is dan van het goud, hetwelk vergaat, en door het vuur beproefd wordt, bevonden worde te zijn, tot lof, en eer, en heerlijkheid, in de openbaring van Jezus Christus; welken gij niet gezien

hebt, en nochtans liefhebt, in welken gij nu, hoewel hem niet ziende, maar geloovende, u verheugt, met eene onuitsprekelijke en heerlijke vreugde, verkrijgende het einde uws geloofs, namelijk de zaligheid uwer zielen.

Rom. 5: 3—5. En niet alleen (dit), maar wij roemen ook in de verdrukking; wetende dat de verdrukking lijdzaamheid werkt, en de lijdzaamheid bevinding, en de bevinding hoop; en de hoop beschaamt niet, omdat de liefde Gods in onze harten is uitgestort door den Heiligen Geest, die ons is gegeven.

1 Petr. 2: 6, 7. Daarom is ook vervat in de Schrift: Ziet, Ik leg in Sion een uitersten hoeksteen, die uitverkoren (en) dierbaar is; en wie in hem gelooft, zal niet beschaamd worden. U dan, die gelooft, is hij dierbaar; maar den ongehoorzamen wordt gezegd: De Steen, dien de bouwlieden verworpen hebben, deze is geworden tot een hoofd des hoeks, en een steen des aanstoots, en een rots der ergenis.

Rom: 9: 33. Ziet, Ik leg in Sion een steen des aanstoots en een rots der ergenis; en: een iegelijk, die in hem gelooft, zal niet beschaamd worden.

TWEEDE AFDEELING.

DE PAULINISCHE THEOLOGIE.

§ 33.

Overzicht.

1.

Rom. 2: 16. In den dag, wanneer God de verborgen dingen der menschen zal oordeelen, door Jezus Christus, naar mijn evangelie.

2 Petr. 3: 15, 16. En acht de lankmoedigheid onzes Heeren voor zaligheid, gelijkerwijs ook onze geliefde broeder Paulus naar de wijsheid, die hem gegeven is, ulieden geschreven heeft. Gelijk ook in alle zendbrieven, daarin van deze dingen sprekende, in welke sommige dingen zwaar zijn om te verstaan,

die de ongeleerde en onvaste menschen verdraaien, gelijk ook de andere Schriften, tot hun eigen verderf.

2.

Hand. 13: 16—41. En Paulus stond op, en wenkte met de hand, en zeide: Gij, Israëlitische mannen, en gij die God vreest! hoort toe: De God van dit volk Israël heeft onze vaders uitverkoren, en het volk verhoogd, als zij vreemdelingen waren in 't land van Egypte, en heeft ze met een hoogen arm daaruitgeleid. En heeft omtrent den tijd van veertig jaren hunne zeden verdragen in de woestijn. En zeven volkeren uitgeroeid hebbende in het land Kanaän, heeft hij door het lot het land derzelve uitgedeeld. En daarna, omtrent vierhonderd en vijftig jaren, gaf hij (hun) richters, tot op Samuel den profeet. En van toen af begeerden zij een Koning, en God gaf hun Saul, den zoon van Kis, een man uit den stam Benjamin, veertig jaren. En dezen afgezet hebbende, verwekte hij hun David tot een Koning, welchen Hij ook getuigenis gaf, en zeide: Ik heb gevonden David, den (zoon) van Isai, een man naar mijn hart, die al mijnen wil zal doen. Van het zaad van dezen heeft God Israël, naar de belofte, verwekt den Zaligmaker Jezus; als Johannes eerst al den volke Israëls, vóór zijne aankomst, gepredikt had, den doop der bekeering. Doch als Johannes den loop vervulde, zeide hij: Wie meent gijlieden, dat ik ben? Ik ben (de Christus) niet; maar ziet, hij komt na mij, wien ik niet waardig ben, de schoenen zijner voeten te ontbinden. Mannen broeders, kinderen van het geslacht Abrahams, en wie onder u God vreezen! tot u is het woord der zaligheid gezonden. Want die te Jeruzalem wonen, en hunne oversten, dezen niet kennende, hebben ook de stemmen der profeten, die op elken Sabbath(dag) gelezen worden, (hem) veroordeelende, vervuld. En geene oorzaak des doods vindende, hebben zij van Pilatus begeerd, dat hij zoude gedood worden. En als zij alles volbracht hadden, wat van hen geschreven was, namen zij (hem) af van het hout, en leiden (hem) in een graf. Maar God heeft hem uit de dooden opgewekt, welke gezien is geweest, vele dagen lang, van degenen die met hem opgekomen waren, van Galilea naar Jeruzalem, die zijne getuigen zijn bij het

volk. En wij verkondigen u de belofte, die tot de Vaderen geschied is, dat (namelijk) God dezelve vervuld heeft, aan ons, hunne kinderen, als hij Jezus verwekt heeft. Gelijk ook in den tweeden psalm geschreven staat: Gij zijt mijn zoon; heden heb ik u gegenerend; en dat hij hem uit de dooden heeft opgewekt, alzoo dat hij niet meer zal tot verderving keeren, heeft Hij aldus gezegd: Ik zal ulieden de weldadigheden Davids geven, die getrouw zijn; waarom hij ook in een andren (psalm) zegt: Gij zult uw Heilige niet (over)geven om verderving te zien. Want David, als hij in den tijd den raad Gods gediend had, is ontslapen, en is bij zijne vaderen gelegd, en heeft wel verderving gezien; maar hij, dien God opgewekt heeft, heeft geene verderving gezien. Zoo zij u dan bekend, mannen broeders! dat door dezen u vergeving der zonden verkondigd wordt; en (dat) van alles, waarvan gij niet kondt gerechtvaardigd worden door de wet van Mozes, door dezen een iegelijk, die gelooft, gerechtvaardigd wordt. Ziet dan toe, dat over ulieden niet kome, hetgeen gezegd is in de profeten: Ziet, gij verachters! en verwondert u, en verdwijnt; want ik werk een werk in uwe dagen, hetwelk gij niet zult gelooven, zoo het u iemand verhaalt.

Hand. 14: 15—17. En zeggende: Mannen! waarom doet gij deze dingen? Wij zijn ook menschen, van gelijke beweging als gij, en verkondigen ulieden, dat gij u zoudt van deze ijdele (dingen) bekeeren tot den levenden God, die gemaakt heeft den hemel en de aarde, en de zee en al hetgeen in dezelve is; welke in de verledene tijden alle heidenen heeft laten wandelen in hunne wegen; hoewel Hij nogtans zich zelve niet onbetuigd gelaten heeft, goeddoende van den hemel, ons regen, en vruchtbare tijden gevende, vervullende onze harten met spijs en vroolijkheid.

Hand. 16: 31. En zij zeiden: Geloof in den Heer Jezus Christus, en gij zult zalig worden; gij en uw huis.

Hand. 17: 3, 16—31. (Dezelve) openende, en voor (oogen) stellende, dat de Christus moest lijden, en opstaan uit de dooden, en dat deze Jezus is de Christus, dien ik, (zeide hij), ulieden verkondig. En terwijl Paulus hen te Athene verwachtte, werd zijn geest ontstoken, ziende, dat de stad zoozeer afgodisch was. Hij handelde dan in de Synagoge met de Joden, en met degenen, die godsdienstig waren, en op de markt alle

dagen met degenen, die hem voorkwamen. En sommigen van de Epicureïsche en Stoïsche filosofen streden met hem, en sommigen zeiden: Wat wil toch deze klapper zeggen? maar anderen (zeiden): Hij schijnt een verkondiger te zijn van vreemde goden, omdat hij hun Jezus en de opstanding verkondigde. En zij namen hem, en brachten (hem) op de (plaats, genaamd) Areopagus, zeggende: Kunnen wij (niet) weten, welke deze nieuwe leer is, waarvan gij spreekt? Want gij brengt eenige vreemde dingen voor onze ooren; wij willen dan weten, wat toch dit zijn wil. [Die van Athene nu allen, en de vreemdelingen, die zich daar onthielden, besteedden (hunn) tijd tot niets anders, dan om wat nieuws te zeggen, en te hooren]. En Paulus, staande in 't midden van de (plaats, genaamd) Areopagus, zeide: Gij mannen van Athene! ik bemerk, dat gij alleszins als ('t ware) overgodsdienstig zijt; want de stad doorgaande, en aanschouwende uwe heiligdommen, heb ik ook een altaar gevonden, op hetwelk een opschrift stond: **Den onbekenden God.** Dezen dan, dien gij niet kennende dient, verkondig ik ulieden. De God, die de wereld gemaakt heeft, en alles wat daarin is, deze, zijnde een Heer des hemels en der aarde, woont niet in tempelen met handen gemaakt, en wordt ook van menschenhanden niet gediend, (als) iets behoevende; alzoo hij zelf allen het leven, den adem, en alle dingen geeft; en heeft uit één bloed het gansche geslacht der menschen gemaakt, om op den geheelen aardbodem te wonen, bescheiden hebbende de tijden te voren geordineerd, en de bepalingen van hunne woning; opdat zij den Heer zouden zoeken, of zij Hem immers vinden en tasten mochten; hoewel Hij niet ver is van een iegelijk van ons. Want in Hem leven wij, bewegen wij ons, en zijn wij; gelijk ook eenigen van uwe poëten gezegd hebben: Wij zijn van Gods geslacht. Wij dan, zijnde Gods geslacht, moeten niet meenen, dat de Godheid goud of zilver of steen gelijk zij, welke door menschenkunst en bedenking gesneden zijn. God dan, de tijden der onwetendheid voorbij gezien hebbende, verkondigt nu allen menschen, dat zij zich bekeeren; daarom, dat Hij een dag gesteld heeft, op welchen hij den aardbodem rechtvaardig zal oordeelen, door een man, dien hij (daartoe) verordend heeft, verzekering daar-

van doende aan allen, dewijl hij hem uit de dooden opgewekt heeft.

Hand. 20: 18—35. En als zij tot hem gekomen waren, zeide hij tot hen: Gijlieden weet van den eersten dag af, dat ik in Azië ben aangekomen, hoe ik bij u den ganschen tijd geweest ben, dienende den Heer met alle ootmoedigheid en vele tranen, en verzoekingén, die mij overkomen zijn door de lagen der Joden, hoe ik niets achtergehouden heb van hetgeen nuttig was, dat ik u niet zoude verkondigd hebben, en geleerd hebben in 't openbaar en bij de huizen; betuigende beiden, Joden en Grieken, bekeering tot God, en het geloof in onzen Heer Jezus Christus. En nu ziet, ik, gebonden zijnde door den Geest, reis ik naar Jeruzalem, niet wetende wat mij daar ontmoeten zal; dan dat de Heilige Geest van stad tot stad betuigt, zeggende, dat mij banden en verdrukking aanstaande zijn. Maar ik acht op geen ding, en houd mijn leven niet dierbaar voor mij zelve, opdat ik mijn loop met blijdschap mag volbrengen, en den dienst, welken ik van den Heer Jezus ontvangen heb, om te betuigen, het Evangelie der genade Gods. En nu ziet, ik weet, dat gij allen, waar ik doorgestaan ben, predikende het koninkrijk Gods, mijn aangezicht niet meer zien zult. Daarom betuig ik ulieden op dezen huidigen dag, dat ik rein ben van het bloed van (u) allen; want ik heb niets achtergehouden, dat ik u niet zoude verkondigd hebben al den raad Gods. Zoo hebt dan acht op u zelve, en op de geheele kudde, over welke u de Heilige Geest tot opzieners gesteld heeft, om de gemeente Gods te weiden, welke hij verkregen heeft door zijn eigen bloed. Want dit weet ik, dat na mijn vertrek zware wolven tot u inkomen zullen, die de kudde niet sparen. En uit u zelve zullen mannen opstaan, sprekende verkeerde dingen, om de discipelen af te trekken achter zich. Daarom waakt; en gedenkt dat ik drie jaren (lang) nacht en dag niet opgehouden heb, een iegelijk met tranen te vermanen. En nu, broeders! ik beveel u Gode, en den woorden zijner genade, die machtig is, (u) op te bouwen, en u een erfdeel te geven onder al de geheiligden. Ik heb niemands zilver, of goud, of kleeding begeerd. En gij zelve weet, dat deze handen tot mijne nooddrift, en dergenen, die met mij waren, gediend hebben.

Ik heb u in alles getoond, dat men alzoo arbeidende, de zwakken moet opnemen, en gedenken aan de woorden des Heeren Jezus, dat hij gezegd heeft: Het is zaliger te geven, dan te ontvangen.

Hand. 22: 3—21. Ik ben een Joodsch man, te Tarsus in Cilicië geboren, opgevoed in deze stad, aan de voeten Gamaliëls onderwezen, naar de nauwgezetste wijze der vaderlijke wet, zijnde een ijveraar Gods, gelijk gij allen heden zijt; die dezen weg vervolgd hebt tot den dood, bindende en in de gevangenissen overleverende, beide mannen en vrouwen; gelijk mij ook de hooge priester getuige is, en de geheele Raad der ouderlingen, van welken ik ook brieven genomen hebbende tot de broeders, ben naar Damascus geroisd, om ook degenen, die daar waren, gebonden te brengen naar Jeruzalem, opdat zij gestraft zouden worden. Maar het geschiedde mij, als ik reisde, en Damascus genaakte, omtrent den middag, dat snellijk uit den Hemel een groot licht mij rondom omscheen. En ik viel ter aarde, en ik hoorde eene stem, tot mij zeggende: Saul, Saul! wat vervolgt gij mij? En ik antwoordde: Wie zijt gij, Heer? En hij zeide tot mij: Ik ben Jezus, de Nazarener, welken gij vervolgt! En die met mij waren zagen wel het licht, en werden zeer bevreesd, maar de stem desgenen, die tot mij sprak, hoorden zij niet. En ik zeide: Heer! wat zal ik doen? En de Heer zeide: Sta op, en ga henen naar Damascus, en aldaar zal met u gesproken worden van al hetgeen u geordineerd is te doen. En als ik van wege de heerlijkheid van dat licht niet zag, zoo werd ik bij de hand geleid van degenen, die met mij waren, en kwam te Damascus. En een zekere Ananias, een godvruchtig man, naar de wet, (goede) getuigenis hebbende van al de Joden die (daar) woonden, kwam tot mij, en bij (mij) staande, zeide tot mij: Saul, broeder! word weder ziende! En terzelfder ure werd ik ziende op hem. En hij zeide: de God onzer vaderen heeft u te voren verordineerd, om zijnen wil te kennen, en den Rechtvaardige te zien, en de stem uit zijn mond te hooren; want gij zult zijn getuige zijn bij alle menschen, van hetgeen gij gezien en gehoord hebt. En nu, wat vertoeft gij? Sta op, laat u doopen, en uwe zonden afwasschen, aanroepende den naam des Heeren.

En het gebeurde mij, als ik te Jeruzalem wedergekeerd was, en in den tempel bad, dat ik in een vertrekking van zinnen was, en dat ik hem zag, en hij tot mij zeide: Spoed u, en ga in haast uit Jeruzalem; want zij zullen uwe getuigenis van mij niet aannemen. En ik zeide: Heer! zij weten, dat ik in de gevangenis wierp, en in de Synagogen geeselde, die in u geloofden; en toen het bloed van Stefanus, uwen getuige, vergoten werd, dat ik daar ook bijstond, en mede een welbehagen had in zijn dood, en de kleederen bewaarde dergenen, die hem doodden. En hij zeide tot mij: Ga heen, want ik zal u ver tot de Heidenen afzenden.

Hand. 23: 6. En Paulus wetende, dat het eene deel was van de Sadduceën, en het andere van de Farizeën, riep: Mannen, broeders! ik ben een Farizeër, eens Farizeërs zoon, ik word over de hoop en opstanding der dooden geoordeeld.

Hand. 24: 14–25. Maar dit beken ik u, dat ik naar dien weg, welken zij sekte noemen, den God der Vaderen alzoo dien, geloovende alles, wat in de wet en in de profeten geschreven is, hebbende hoop op God, welke deze ook zelve verwachten, dat er eene opstanding der dooden wezen zal, beide der rechtvaardigen en der onrechtvaardigen. En hierin oefen ik mij zelve, om altijd eene onergelijke consciëntie te hebben bij God en de menschen. Doch na vele jaren ben ik gekomen, om aalmoezen te doen aan mijn volk, en offeranden; te midden waarvan mij gevonden hebben, geheiligd zijnde in den Tempel, niet met volk noch met beroerte, eenige Joden uit Azië; welke behoorden (hier) vóór u tegenwoordig te zijn, en (mij) te beschuldigen, indien zij iets tegen mij hadden. Of dat deze zelve zeggen, of zij eenig onrecht in mij gevonden hebben, als ik voor den Raad stond, dan van dit éénig woord, hetwelk ik riep, staande onder hen: Over de opstanding der dooden word ik heden van ulieden geoordeeld. Toen nu Felix dat gehoord had, stelde hij ze uit, zeggende: Als ik nader wetenschap van dezen weg zal hebben, wanneer Lysias, de Overste, zal afgekomen zijn, zal ik volle kennis nemen van uwe zaken. En hij beval den hoofdman over honderd, dat Paulus zoude bewaard worden, en verlichting hebben, en dat hij niemand van de zijnen zoude beletten, (hem) te dienen, of tot hem te

komen. En na sommige dagen Felix, daar gekomen zijnde met Drusilla, zijne vrouw, die eene Jodin was, ontbood Paulus, en hoorde hem van het geloof in Christus. En als hij handelde van rechtvaardigheid, en matigheid, en (van) het toekomend oordeel, Felix, zeer bevreesd geworden zijnde, antwoordde: Voor dit maal ga heen; als ik gelegen tijd zal hebben, zoo zal ik u tot mij roepen.

Hand. 26: 6—23. En nu sta ik, en word geoordeeld over de hoop der gelofte, die van God tot de Vaderen geschied is, tot welke onze twaalf geslachten, gedurig nacht en dag (God) dienende, hopen te komen; over welke hoop ik, o Koning Agrippa, van de Joden word beschuldigd. Wat? Wordt het bij ulieden ongelooflijk geoordeeld, dat God de dooden opwekt? Ik meende waarlijk bij mij zelve, dat ik tegen den naam van Jezus, van Nazareth, vele wederpartijdige dingen moest doen, hetwelk ik ook gedaan heb te Jeruzalem, en ik heb velen van de heiligen in de gevangenissen gesloten, de macht van de Overpriesters ontvangen hebbende; en als zij omgebracht werden, stemde ik het toe. En door al de Synagogen, heb ik ze dikwijls gestraft, en gedwongen te lasteren; en boven mate tegen hen woedende, heb ik (ze) vervolgd, ook tot in de buiten(landsche) steden. En als ik daarvoor ook naar Damascus reisde, met macht en last, welke (ik) van de Overpriesters (had), zag ik, o Koning, in het midden van den dag, op den weg, een licht, boven den glans der zon, van den hemel mij, en die met mij reisden, omschijnende; en als wij allen ter aarde nedergevallen waren, hoorde ik eene stem, tot mij sprekende, in de Hebreuwsche taal, zeggende: Saul, Saul! wat vervolgt gij mij? Het valt u hard tegen de prikkels de verzenen te slaan. En ik zeide: Wie zijt gij, Heer? En hij zeide: Ik ben Jezus, dien gij vervolgt. Maar richt u op, en sta op uwe voeten, want hiertoe ben ik u verschenen, om u te stellen tot een dienaar en getuige der dingen, beide die gij gezien hebt, en in welke ik u (nog) zal verschijnen, verlossende u van dit volk en (van) de Heidenen, tot welke ik u nu zend; om hunne oogen te openen, en hen te bekeeren van de duisternis tot het licht, en van de macht des Satans tot God; opdat zij vergeving der zonden ontvangen, en een

erfdeel onder de geheiligden, door het geloof in mij. Daarom, o Koning Agrippa, ben ik dat Hemelsch gezicht niet ongehoorzaam geweest, maar heb eerst dengenen, die te Damascus waren, en te Jeruzalem, en in het geheele land van Judea, en den Heidenen verkondigd, dat zij zich zouden beteren, en tot God bekeeren, werken doende, der bekeering waardig. Om dezer zaken wil hebben mij de Joden in den tempel gegrepen, en pogen om te brengen. Dan, hulp van God verkregen hebbende, sta ik tot op dezen dag, betuigende beide groot en klein, niets zeggende buiten hetgeen de Profeten en Mozes gesproken hebben, dat geschieden zoude, (namelijk), dat de Christus lijden moest, en dat hij, de eerste uit de opstanding der dooden zijnde, een licht zoude verkondigen aan dit volk en aan de Heidenen.

Hand. 28: 17—28. En het geschiedde na drie dagen, dat Paulus te zamen riep degenen, die de voornaamsten der Joden waren; en als zij te zamen gekomen waren, zeide hij tot hen: Mannen, broeders! ik, die niets gedaan heb tegen het volk, of de vaderlijke gewoonten, ben gebonden uit Jeruzalem overgeleverd in de handen der Romeinen; welke, mij onderzocht hebbende, (mij) wilden loslaten, omdat geen schuld des doods in mij was. Maar als de Joden (zulks) tegenspraken, werd ik genoodzaakt mij op den Keizer te beroepen; (doch) niet, als of ik mijn volk van iets te beschuldigen had. Om deze oorzaak dan heb ik u bij mij geroepen, om (u) te zien, en aan te spreken; want van wege de hoop Israëls ben ik met dezen keten ontvangen. Maar zij zeiden: Wij hebben noch brieven, u aangaande, uit Judea ontvangen, noch iemand van de broeders, hier gekomen zijnde, heeft van u iets kwaads gebodschapt of gesproken. Maar wij begeeren wel van u te hooren, wat gij gevoelt, want wat deze sekte aangaat, ons is bekend, dat ze overal tegengesproken wordt. En als zij hem een dag gesteld hadden, kwamen er velen in (zijne) woonplaats, welken hij het koninkrijk Gods uitleide, en betuigde, en poogde hen te bewegen tot het geloof van Jezus, beide uit de wet van Mozes en de Profeten, van 's morgens vroeg tot den avond toe. En sommigen geloofden wel hetgeen gezegd werd, maar sommigen geloofden niet. En tegen elkander oneens zijnde, scheidden zij, als Paulus (dit) éene woord gezegd had, (namelijk):

Wel heeft de Heilige Geest gesproken door Jesaia, den profeet, tot onze vaders, zeggende: Ga heen tot dit volk, en zeg: Met het gehoor zult gij hooren, en geenszins verstaan, en ziende zult gij zien, en geenszins bemerken; want het hart dezès volks is dik geworden, en met de ooren hebben zij zwaarlijk gehoord, en hunne oogen hebben zij toegedaan, opdat ze niet te eeniger tijd met de oogen zouden zien, en met de ooren hooren, en met het hart verstaan, en zij zich bekeeren en ik hen geneze. Hetzij u dan bekend, dat de zaligheid Gods den Heidenen gezonden is; en deze zullen hooren.

3.

Rom. 1: 16, 17. Want ik schaam mij des evangelies van Christus niet; want het is een kracht Gods tot zaligheid, een iegelijk, die gelooft, eerst den Jood, en (ook) den Griek. Want de rechtvaardigheid Gods wordt in hetzelfde geopenbaard, uit geloof tot geloof, gelijk geschreven is: Maar de rechtvaardige zal uit het geloof leven.

Philip. 3: 4—11. Hoewel ik heb, dat ik ook in het vleesch betrouwen mocht; indien iemand anders meent te betrouwen in het vleesch, ik nog meer; besneden ten achtsten dage, uit het geslacht Israëls, van den stam Benjamin, een Hebreër uit de de Hebreën, naar de wet een Farizeër, naar den ijver een vervolger der gemeente, naar de rechtvaardigheid, die in de wet is, zijnde onberispelijk. Maar hetgeen mij gewin was, dat heb ik om Christus wil schade geacht. Ja gewis, ik acht ook alle dingen schade te zijn, om de uitnemendheid der kennis van Christus Jezus, onzen Heer, om wiens wil ik al die dingen schade gerekend heb, en acht die drek te zijn, opdat ik Christus moge gewinnen; en in hem bevonden worde, niet hebbende mijne rechtvaardigheid die uit de wet is, maar die door het geloof van Christus is, (namelijk) de rechtvaardigheid, die uit God is, door het geloof; opdat ik hem kenne, en de kracht zijner opstanding, en de gemeenschap zijns lijdens, zijnen dood gelijkvormig wordende; of ik soms moge komen tot de wederopstanding der dooden.

Gen. 15: 6. En hij geloofde in den Heer; en Hij rekende het hem tot gerechtigheid.

Luc. 18: 14. Ik zeg ulieden: deze ging af, gerechtvaardigd in zijn huis, (meer) dan die; want een ieder, die zich zelve verhoogt, zal vernederd worden; en wie zich zelve vernedert, zal verhoogd worden.

4.

Hand. 13: 38, 39. Zoo zij u dan bekend, mannen broeders! dat door dezen u vergeving van zonden verkondigd wordt, en (dat) van alles, waarvan gij niet kondt gerechtvaardigd worden door de wet van Mozes, door dezen een iegelijk, die gelooft, gerechtvaardigd wordt.

Rom. 3: 21—24. Maar nu is de rechtvaardigheid Gods geopenbaard geworden zonder de wet, hebbende getuigenis van de wet en de profeten; namelijk de rechtvaardigheid Gods, door het geloof in Jezus Christus, tot allen en over allen, die gelooven; want er is geen onderscheid; want zij hebben allen gezondigd, en derven de heerlijkheid Gods, en worden om niet gerechtvaardigd, uit zijne genade, door de verlossing, die in Christus Jezus is.

5.

2 Kor. 5: 16. Zoo dan, wij kennen van nu aan niemand naar het vleesch; en indien wij ook Christus naar het vleesch gekend hebben, nogtans kennen wij (hem) nu niet meer (naar het vleesch).

Gal. 1: 1—17. Paulus, een apostel, (geroepen) niet van menschen, noch door een mensch, maar door Jezus Christus, en God den Vader, die hem uit de dooden opgewekt heeft; en al de broeders, die met mij zijn, aan de gemeenten van Galatië! Genade zij u en vrede, van God den Vader, en onzen Heer Jezus Christus; die zichzelf gegeven heeft voor onze zonden, opdat hij ons trekken zoude uit deze tegenwoordige booze wereld, naar den wil van onzen God en Vader, welken zij de heerlijkheid in alle eeuwigheid! Amen. Ik verwonder mij, dat gij, zoo haast (wijkende) van dengene, die u in de genade van Christus geroepen heeft, overgebracht wordt tot een ander Evangelie, daar er geen ander is; maar er zijn sommigen, die u ontroeren, en het evangelie van Christus willen verkeeren. Doch al ware 't ook, dat wij, of een engel uit den Hemel, u een

evangelie verkondigde, buiten hetgeen wij u verkondigd hebben, die zij vervloekt! **Gelijk wij te voren gezegd hebben, (zoo) zeg ik ook nu wederom: indien u iemand een evangelie verkondigt, buiten hetgeen gij ontvangen hebt, die zij vervloekt!** Want, predik ik nu de menschen, of God? Of zoek ik menschen te behagen? Want indien ik nog menschen behaagde, zoo ware ik geen dienstknecht van Christus. **Maar ik maak u bekend, broeders! dat het evangelie, hetwelk van mij verkondigd is, niet is naar den mensch; want ik heb ook hetzelfde niet van een mensch ontvangen noch geleerd, maar door de openbaring van Jezus Christus.** Want gij hebt mijnen omgang gehoord, die eertijds in het Jodendom was, dat ik de gemeente Gods uitermate vervolgde, en dezelve verwoestte. En (dat) ik in het Jodendom toenam, boven velen van mijn ouderdom, in mijn geslacht, zijnde overvloedig ijverig voor mijne vaderlijke inzettingen. Maar wanneer het Gode behaagd heeft, die mij van mijner moeders schoot af heeft afgezonderd, en geroepen door zijne genade, Zijnen zoon in mij te openbaren, opdat ik denzelven door het evangelie onder de heidenen zoude verkondigen, zoo ben ik terstond niet te rade gegaan met vleesch en bloed, en ben niet weder gegaan naar Jeruzalem, tot degenen, die vóór mij apostelen waren, maar ik ging henen naar Arabië, en keerde wederom naar Damuscus.

1 Kor. 7: 25. Aangaande nu de maagden heb ik geen bevel des Heeren; maar ik zeg (mijn) gevoelen, als die barmhartigheid van den Heer gekregen heb, om getrouw te zijn.

Eph. 3. 3. Dat Hij mij door openbaring heeft bekend gemaakt deze verborgenheid, gelijk ik met weinige (woorden) te voren geschreven heb.

1 Thess. 4: 15. Want dit zeggen wij u door het woord des Heeren, dat wij, die levend overblijven zullen tot de toekomst des Heeren, niet zullen voorkomen dengenen, die ontslapen zijn.

1 Kor. 11: 23. Want ik heb van den Heer ontvangen, hetgeen ik u ook overgegeven heb, dat de Heer Jezus in den nacht, in welken hij verraden werd, het brood nam.

Hand. 22: 3. Ik ben een Joodsch man, te Tarsus, in Cilicië, geboren, opgevoed in deze stad, aan de voeten Gamaliëls onder-

wezen, naar de nauwgezetste wijze der vaderlijke Wet, zijnde een ijveraar Gods, gelijkerwijs gij allen heden zijt.

Gal. 4: 24. Hetwelk dingen zijn, die eene andere beduiding hebben.

Want deze zijn de twee verbonden, het eene van den berg Sinaï, tot dienstbaarheid barende, hetwelk is Hagar.

Hand. 17: 28. Want in Hem leven wij, bewegen wij ons, en zijn wij; gelijk ook eenigen van uwe poëten gezegd hebben: Want wij zijn ook Zijn geslacht!

Tit. 1: 12. Een uit hen, zijnde hun eigen profeet, heeft gezegd: De Kretenzen zijn altijd leugenachtig, kwade beesten, luie buiken.

1 Kor. 15: 33. Dwaalt niet; kwade samensprekingen bederven goede zeden.

1 Kor. 2: 13. Dewelke wij ook spreken, niet met woorden die de menschelijke wijsheid leert, maar met (woorden), die de Heilige Geest leert, geestelijke dingen met geestelijke te zamen voegende.

1 Kor. 7: 40. Maar zij is gelukkiger, indien zij alzo blijft, naar mijn gevoelen; en ik meen ook den Geest Gods te hebben.

1 Kor. 12: 7. Maar aan een iegelijk wordt de openbaring des Geestes gegeven, tot hetgeen oorbaar is.

6.

1 Kor. 1: 13. Is Christus gedeeld? Is Paulus voor u gekruisigd? Of zijt gij in Paulus naam gedoopt?

1 Kor. 4: 15. Want al hadt gij ook tienduizend leermeesters in Christus, zoo (hebt gij) toch niet vele vaders; want in Christus Jezus heb ik u door het Evangelie verwekt.

8.

Rom. 3: 21, 22. Maar nu is de rechtvaardigheid Gods geopenbaard geworden zonder de Wet, hebbende getuigenis van de Wet en de Profeten; namelijk de rechtvaardigheid Gods, door het geloof van Jezus Christus, tot allen en over allen, die gelooven; want er is geen onderscheid.

Vraagpunten.

Rom. 2: 16. In den dag, wanneer God de verborgen dingen der

menschen zal oordeelen, door Jezus Christus, naar **mijn Evangelie**.

Rom. 16: 25. Hem nu, die machtig is u te bevestigen; naar **mijn Evangelie**, en de prediking van Jezus Christus, naar de openbaring der verborgenheid, die (van) de tijden der eeuwen verzwegen is geweest.

2 Tim. 2: 8. Houd in gedachtenis, dat Jezus Christus uit de dooden is opgewekt, welke is uit den zade Davids, naar **mijn Evangelie**.

2 Kor. 5: 16. Zie boven onder N°. 5, blz. 185.

Gal. 1: 16. Zijn Zoon in mij te openbaren, opdat ik denzelven door het Evangelie onder de Heidenen zoude verkondigen, zoben ik terstond niet te rade gegaan met vleesch en bloed.

1 Kor. 11: 23. Zie boven onder N°. 5, blz. 186.

EERSTE ONDERDEEL.

DE MENSCHHEID EN DE MENSCH VÓOR EN BUITEN CHRISTUS.

§ 34.

De Heidensche, en Joodsche wereld.

1.

Rom. 1: 18—3: 20. Klassieke plaats.

Rom. 1: 18—32. Want de toorn Gods wordt geopenbaard van den Hemel, over alle godloosheid en ongerechtigheid der menschen, (als) die de waarheid in ongerechtigheid ten onder houden. Overmits hetgeen van God kennelijk is, in hen openbaar is; want God heeft het hun geopenbaard. Want zijne onzienlijke dingen worden van de schepping der wereld aan, uit de schepselen verstaan en doorzien, beide zijne eeuwige kracht en goddelijkheid, opdat zij niet te verontschuldigen zouden zijn. Omdat zij, God kennende, (Hem) als God niet hebben verheerlijkt, of gedankt, maar zijn verijdeld geworden in hunne overleggingen; en hun onverstandig hart is verduisterd geworden. Zich uitgevende voor wijzen zijn zij dwaas geworden; en hebben

de heerlijkheid des onverderfelijken Gods veranderd in de gelijkenis eens beelds van een verderfelijk mensch, en van gevogelte en van viervoetig en van kruipende (gedierten). Daarom heeft ze God ook overgegeven in de begeerlijkheden hunner harten, tot onreinigheid, om hunne lichamen onder elkander te onteeren; (als) die de waarheid Gods veranderd hebben in de leugen, en het schepsel geëerd en gediend hebben boven den Schepper, die te prijzen is in eeuwigheid! Amen.

Daarom heeft ze God overgegeven tot oneerbare bewegingen, want ook hunne vrouwen hebben het natuurlijk gebruik veranderd in het (gebruik) tegen natuur. En insgelijks ook de mannen, nalatende het natuurlijk gebruik der vrouw, zijn verhit geworden in hun lust tegen elkander, mannen met mannen schandelijkheid bedrijvende, en de vergelding van hunne dwaling, die (daartoe) behoorde, in zichzelf ontfangende. En dewijl het hun niet goedgeacht heeft, God in erkentenis te houden, zoo heeft God ze overgegeven in een verkeerden zin, om te doen dingen, die niet betamen, vervuld zijnde met alle ongerechtigheid, hoererij, boosheid, gierigheid, kwaadheid, vol van nijdigheid, moord, twist, bedrog, kwaadaardigheid, oorblazers, achterklappers, haters van God, smaders, hoovaardigen, laatdunkenden, uitvinders van kwade dingen, den ouders ongehoorzaam, onverstandigen, verbondbrekers, zonder natuurlijke liefde, onverzoenlijken, onbarmhartigen; welke, daar zij het recht Gods weten [namelijk dat degenen, die zulke dingen doen, des doods waardig zijn], niet alleen dezelve doen, maar ook mede een welgevallen hebben in degenen, die ze doen.

Rom. 3: 20. Daarom zal uit de werken der wet geen vleesch gerechtvaardigd worden voor Hem; want door de wet is de kennis der zonde.

Hand. 14: 15—17. En zeggende: Mannen! waarom doet gij deze dingen? Wij zijn ook menschen van gelijke bewegingen als gij, en verkondigen ulieden, dat gij u zoudt van deze ijdele (dingen) bekeeren tot den levenden God, die gemaakt heeft den Hemel en de aarde, en de zee; en al hetgeen in dezelve is, welke in de verleden tijden al de Heidenen heeft laten wandelen in hunne wegen, hoewel Hij nochtans zich zelve niet onbetuigd gelaten heeft, goedgeende van den Hemel, ons regen en vruchtbare

tijden gevende, vervullende onze harten met spijs en vroolijkheid.

Hand. 17: 24—29. De God, die de wereld gemaakt heeft, en alles wat daarin is, deze, zijnde een Heer des Hemels en der aarde, woont niet in tempelen met handen gemaakt, en wordt ook van menschenhanden niet gediend, (als) iets behoevende, alzoo Hij zelf allen het leven, en den adem, en alle dingen gegeven heeft; en heeft uit één bloed het gansche geslacht der menschen gemaakt, om op den geheelen aardbodem te wonen, bescheiden hebbende de tijden te voren geordineerd, en de bepalingen van hunne woning; opdat zij den Heer zouden zoeken, of zij Hem immers tasten en vinden mochten, hoewel hij niet ver is van een iegelijk van ons. Want in Hem leven wij, bewegen wij ons en zijn wij, gelijk ook eenigen van uwe poëten gezegd hebben: Want wij zijn ook Zijn geslacht! Wij dan zijnde, Gods geslacht, moeten niet meenen, dat de godheid goud of zilver of steen gelijk zij, welke door de menschenkunst en bedenking gesneden zijn.

2.

Rom. 1: 18—21. Zie boven, onder N°. 1, blz. 188.

Rom. 2: 14, 15. Want wanneer de Heidenen, die de Wet niet hebben, van nature de dingen doen, die der Wet zijn, deze, de wet niet hebbende, zijn zich zelven eene wet; (als) die be-
toonnen het werk der Wet, geschreven in hunne harten, hunne conscientie medegetuigende, en de gedachten onder elkander (hen) beschuldigende, of ook ontschuldigende.

Hand. 14: 17. Hoewel Hij nogtans zich zelven niet onbetuigd gelaten heeft, goeddoende van den Hemel, ons regen en vruchtbare tijden gevende, vervullende onze harten met spijs en vroolijkheid.

Rom. 1: 32. Welke, daar zij het recht Gods weten, [namelijk, dat degenen, die zulke dingen doen, des doods waardig zijn], niet alleen dezelve doen, maar ook mede een welgevallen hebben in degenen, die ze doen.

Hand. 17: 27, 28. Opdat zij den Heer zouden zoeken, of zij Hem immers tasten en vinden mochten, hoewel Hij niet ver is van een iegelijk van ons. Want in Hem leven wij, bewegen wij ons, en zijn wij; gelijk ook eenigen van uwe poëten gezegd hebben: Want wij zijn ook zijn geslacht.

Hand. 17: 22, 23. En Paulus, staande in het midden van de plaats, Areopagus genaamd, zeide: Gij mannen van Athene! ik bemerk, dat gij alleszins als ('t ware) overgodsdienstig zijt; want (de stad) doorgaande, en aanschouwende uwe heiligdommen, heb ik ook een altaar gevonden, op hetwelk een opschrift stond: **Den onbekenden God**. Dezen dan, dien gij niet kennende dient, verkondig ik ulieden.

3.

Rom. 1: 21. Omdat zij, God kennende, (Hem) als God niet hebben verheerlijkt, of gedankt, maar zijn verijdeld geworden in hunne overleggingen; en hun onverstandig hart is verduisterd geworden.

Eph. 4: 18. Verduisterd in het verstand, vervreemd zijnde van het leven Gods, door de onwetendheid die in hen is, door de verharding huns harten.

Rom. 1: 18. Zie boven onder N°. 1, blz. 188.

Rom. 1: 21—25. Omdat zij, God kennende, Hem als God niet hebben verheerlijkt of gedankt, maar zijn verijdeld geworden in hunne overleggingen; en hun onverstandig hart is verduisterd geworden. **Zich uitgevende voor wijzen, zijn zij dwaas geworden, en hebben de heerlijkheid des onverderfelijken Gods veranderd in de gelijkenis eens beelds van een verderfelijk mensch, en van gevogelte, en van viervoetig en kruipende (gedierten).** Daarom heeft ze ook God overgegeven in de begeerlijkheden hunner harten, tot onreinigheid, om hunne lichamen onder elkander te onteeren; (als) die de waarheid Gods veranderd hebben in de leugen, en het schepsel geëerd en gediend hebben boven den Schepper, die te prijzen is in eeuwigheid! Amen.

4.

Rom. 1: 18. Zie boven onder N°. 1, blz. 188.

Rom. 1: 25—31. Zie boven onder N°. 1, 189.

Rom. 1: 32. Zie boven onder N°. 1, blz. 189.

5.

Hand. 14: 17. Zie boven onder N°. 189.

Rom. 3: 2. Veel in alle manier. Want (dit is) wel het eerste, dat hun de woorden Gods zijn toevertrouwd.

Rom. 2: 1. Daarom zijt gij niet te verontschuldigen, o mensch! wie gij zijt, die (anderen) oordeelt; want waarin gij een ander oordeelt, veroordeelt gij u zelven; want gij, die (anderen) oordeelt, doet dezelfde dingen.

Rom. 2: 17, 19. Zie, gij wordt een Jood genaamd en rust op de wet, en roemt op God. En gij weet (zijn) wil, en beproeft de dingen, die (daarvan) verschillen, zijnde onderwezen uit de wet; en gij betrouwt uzelf te zijn een leidsman der blinden, een licht dergenen, die in duisternis zijn.

Rom. 2: 4, 5. Of veracht gij den rijkdom zijner goedertierenheid, en verdraagzaamheid, en lankmoedigheid, niet wetende, dat de goedertierenheid Gods u tot bekeering leidt? Maar naar uwe hardigheid en onbekeerlijk hart vergadert gij u zelven toorn als een schat, in den dag des toorns, en der openbaring van het rechtvaardig oordeel Gods.

Rom. 2: 9—12. Verdrukking en benauwdheid over alle ziele des menschen, die het kwade werkt, eerst van den Jood, en (ook) van den Griek; maar heerlijkheid, en eer, en vrede een iegelijk, die het goede werkt, eerst den Jood en (ook) den Griek. Want er is geene aanneming des persoons bij God. Want zoovelen als er zonder wet gezondigd hebben zullen ook zonder wet verloren gaan; en zoo velen als er onder de wet gezondigd hebben, zullen door de wet geoordeeld worden.

Rom. 2: 25—29. Want de besnijdenis is wel nut, indien gij de Wet doet, maar indien gij een overtreder der Wet zijt, zoo is uwe besnijdenis voorhuid geworden. Indien dan de voorhuid de rechten der Wet bewaart, zal niet zijne voorhuid tot eene besnijdenis gerekend worden? En zal de voorhuid, die uit de natuur is, als zij de Wet volbrengt, u (niet) oordeelen, die door de letter en besnijdenis een overtreder der Wet zijt? Want die is niet een Jood, die het in het openbaar is, noch die is de besnijdenis, die in het openbaar in het vleesch is. Maar die is een Jood, die het in het verborgen is, en de besnijdenis

des Harten, in den Geest; niet (in de letter) is de besnijdenis; wiens lof niet is uit de menschen, maar uit God.

Rom. 3: 1—8. Welk is dan het voordeel van den Jood, of welke is de nuttigheid der besnijdenis? Veel in alle manier. Want (dit is) wel het eerste, dat hun de woorden Gods zijn toevertrouwd. Want wat is 't? al zijn sommigen ongeloovig geweest; zal hunne ongeloovigheid het geloof Gods te niet doen? Dat zij verre. Doch God zij waarachtig, maar alle mensch leugenachtig, gelijk als geschreven is: Opdat Gij gerechvaardigd wordt in uwe woorden, en overwint, wanneer Gij oordeelt. Indien nu onze ongerechtigheid Gods gerechtigheid bevestigt, wat zullen wij zeggen? Is God onrechtvaardig, als hij toorn over ons brengt? [Ik spreek naar den mensch]. Dat zij verre: Anders hoe zal God de wereld oordeelen? Want indien de waarheid Gods door mijne leugen overvloediger is geworden tot zijne heerlijkheid, wat word ik ook nog als een zondaar geoordeeld? En (zeggen wij) niet (liever) [gelijk wij gelasterd worden, en gelijk sommigen zeggen dat wij zeggen]: Laat ons het kwade doen, opdat het goede (daaruit) kome? Welker verdoemenis rechtvaardig is.

Rom. 3: 9—19. Wat dan? Zijn wij uitnemender? Ganschelijk niet; want wij hebben te voren beschuldigd, beide Joden en Grieken, **dat ze allen onder de zonde zijn**; gelijk geschreven is: Er is niemand rechtvaardig, ook niet één; er is niemand, die verstandig is, er is niemand, die God zoekt. Allen zijn afgeweken; te zamen zijn zij onnut geworden, er is niemand, die goed doet, er is er (ook) niet tot één toe; hun keel is een geopend graf; met hunne tongen plegen zij bedrog; slangenvennijn is onder hunne lippen; welker mond vol is van vervloeking en bitterheid; hunne voeten zijn snel om bloed te vergieten; vernieling en ellende is in hunne wegen; en den weg des vredes hebben zij niet gekend; er is geene vreeze Gods voor hunne oogen. **Wij weten nu, dat al wat de Wet zegt, zij dat spreekt tot degenen, die onder de Wet zijn; opdat alle mond gestopt worde, en de geheele wereld (voor) God verdoemelijk zij.**

Rom. 3: 19. Zie boven.

6.

Rom. 3: 9. Zie boven onder N°. 5, blz. 193.

Rom. 3: 23. Want wij hebben allen gezondigd en derven de heerlijkheid Gods.

Rom. 5: 12. Daarom, gelijk door éénen mensch de zonde in de wereld gekomen is, en door de zonde de dood, en alzoo de dood tot alle menschen doorgedaan is; in welken allen gezondigd hebben.

Rom. 11: 23. Maar ook zij, indien zij in het ongeloof niet blijven, zullen ingeënt worden; want God is machtig dezelve weder in te enten.

Rom. 3: 19. Zie boven onder N°. 5.

Gal. 3: 13. Christus heeft ons verlost van den vloek der Wet, een vloek geworden zijnde voor ons; want er is geschreven: Vervloekt is een iegelijk, die aan het hout hangt!

7.

Rom. 3: 20. Daarom zal uit de werken der wet geen vleesch gerechtvaardigd worden voor Hem: want door de wet is de kennis der zonde.

Vraagpunten.

Hand. 17: 16. En terwijl Paulus hen te Athene verwachtte, werd zijn geest in hem ontstoken, ziende, dat de stad zoo zeer afgodisch was.

Rom. 1: 18. Want de toorn Gods wordt geopenbaard van den Hemel, over alle godloosheid en ongerechtigheid der menschen, (als) die de waarheid in ongerechtigheid ten onder houden.

Rom. 2: 14, 15. Want wanneer de heidenen, die de wet niet hebben, van nature de dingen doen, die der wet zijn, deze, de wet niet hebbende, zijn zich zelve eene wet; (als) die betoonen het werk der wet, geschreven in hunne harten, hunne conscientie medegetuigende, en de gedachten onder elkander (hen) beschuldigende, of ook ontschuldigende.

Rom. 3: 9—20. Wat dan? Zijn wij uitnemender? Ganschelijk niet; want wij hebben te voren beschuldigd, beide Joden en Grieken, dat ze allen onder de zonde zijn, gelijk geschreven

is: Er is niemand rechtvaardig, ook niet één. Er is niemand, die verstandig is; er is niemand, die God zoekt. Allen zijn zij afgeweken, te zamen zijn zij onnut geworden; er is niemand, die goed doet, er is er (ook) niet tot één toe. Hun keel is een geopend graf; met hunne tongen plegen zij bedrog; slangenvenijn is onder hunne lippen; welker mond vol is van vervloeking en bitterheid; hunne voeten zijn snel om bloed te vergieten; vernieling en ellende is in hunne wegen; en den weg des vredes hebben zij niet gekend. Er is geene vreeze Gods voor hunne oogen. Wij weten nu, dat al wat de Wet zegt, zij dat spreekt tot degenen, die onder de Wet zijn; opdat alle mond gestopt worde, en de geheele wereld (voor) God verdoemelijk zij. Daarom zal uit de werken der Wet geen vleesch gerechtvaardigd worden voor Hem; want door de Wet is de kennis der zonde.

§ 35.

De oorzaak van dezen toestand.

2.

Rom. 5: 12. Daarom, gelijk door éénen mensch de zonde in de wereld gekomen is, en door de zonde de dood, en alzoo de dood tot alle menschen doorgedaan is, in welken allen gezondigd hebben.

Eph. 6: 12. Want wij hebben den strijd niet tegen vleesch en bloed, maar tegen de Overheden, tegen de Machten, tegen de Geweldhebbers der wereld, der duisternis dezer eeuw, tegen de geestelijke boosheden in de lucht.

1 Tim. 3: 6. Geen nieuweling, opdat hij niet opgeblazen worde, en in het oordeel des duivels valle.

1 Kor. 10: 20. Ja, (ik zeg), dat hetgeen de Heidenen offeren, zij het den duivelen offeren, en niet Gode, en ik wil niet, dat gij met de duivelen gemeenschap hebt.

2 Kor. 2: 10, 11. Wien gij nu iets vergeeft, (dien vergeef) ik ook; want zoo ik ook iets vergeven heb, wien ik vergeven heb, (heb ik het vergeven) om uwentwille, voor het aangezicht van

- Christus, opdat de Satan over ons geen voordeel krijgje. Want zijne gedachten zijn ons niet onbekend.
- 2 Kor. 11: 3, 14. Doch ik vrees, dat soms, gelijk de slang Eva door hare arglistigheid bedrogen heeft, alzoo uwe zinnen bedorven worden, (om af te wijken) van de eenvoudigheid, die in Christus is. En het is geen wonder; **want de Satan zelf verandert zich in een Engel des lichts.**
- Boek der Wijsheid 2: 23, 24. Want God heeft den mensch geschapen tot onverderfelijkheid, en heeft hem gemaakt een beeld naar zijne eigen natuur; maar door des duivels nijdigheid is de dood in de wereld gekomen, en die zijn deel zijn, die proeven dezelve.
- Joh. 8: 44. Gij zijt uit den vader den duivel, en wilt de begeerten uws vaders doen. Die was een menschenmoorder van den beginne, en is in de waarheid niet staande gebleven; want geene waarheid is in hem. Wanneer hij de leugen spreekt, zoo spreekt hij uit het zijne, want hij is een leugenaar en de Vader der (leugen).
- 1 Tim. 2: 14. En Adam is niet verleid geworden; maar de vrouw, verleid zijnde, is in overtreding geweest.
- Rom. 5: 13, 14. Want tot de wet was de zonde in de wereld; maar de zonde wordt niet toegerekend, als er geene wet is. Maar de dood heeft geheerscht van Adam tot Mozes toe, ook over degenen die niet gezondigd hadden, in de gelijkheid der overtreding van Adam, welke een voorbeeld is desgenen, die komen zoude.
- Rom. 5: 19. Want gelijk door de ongehoorzaamheid van dien éénen mensch velen (tot) zondaars gesteld zijn geworden, alzoo zullen ook door de gehoorzaamheid van éénen velen (tot) rechtvaardigheid gesteld worden.**
- Eph. 2: 3. Onder welke ook wij allen eertijds verkeerd hebben, in de begeerlijkheden onzes vleesches, doende den wil des vleesches en der gedachten; en wij waren **van nature kinderen des toorns**, gelijk ook de anderen.
- 1 Kor. 15: 21. Want dewijl de dood door een mensch is, zoo is ook de opstanding der dooden door een mensch.
- Rom. 6: 23. Want de bezoldiging der zonden is de dood, maar de genadegift Gods is het eeuwige leven, door Jezus Christus, onzen Heer.**

1 Kor. 15: 45, 47. Alzoo is er ook geschreven: de eerste mensch Adam is geworden tot een levende ziel, de laatste Adam tot een levendmakenden Geest. De eerste mensch is uit de aarde, aardisch; de tweede mensch is de Heer uit den Hemel.

Rom. 3: 8. Zie boven, § 34 N°. 5, blz. 193.

Eph. 4: 23, 24. En dat gij zoudt vernieuwd worden in den geest uws gemoeds, en den nieuwen mensch aandoen, die naar God geschapen is, in ware rechtvaardigheid en heiligheid.

Kol. 3: 9, 10. Liegt niet tegen elkander, dewijl gij uitgedaan hebt den ouden mensch met zijne werken, en aangedaan hebt den nieuwen (mensch), die vernieuwd wordt tot kennis, naar het evenbeeld desgenen, die hem geschapen heeft.

3.

1 Thess. 5: 23. En de God des vredes zelf heilige u geheel en al; en geheel uw oprechte geest, en ziel, en lichaam, worde onberispelijk bewaard in de toekomst onzes Heeren Jezus Christus.

Eph. 4: 23. En dat gij zoudt vernieuwd worden in den geest uws gemoeds.

Rom. 7: 17, 18. Ik dan doe datzelfde nu niet meer, maar de zonde die in mij woont. Want ik weet, dat in mij, dat is in mijn vleesch, geen goed woont, want het willen is (wel) bij mij; maar het goede te doen, dat vind ik niet.

1 Tim. 4: 8. Want de lichamelijke oefening is tot weinig nut; maar de godzaligheid is tot alle dingen nut, hebbende de beloften des tegenwoordigen en des toekomstigen levens.

Gal. 5: 20, 21. Afgoderij, vergiftiging, vijandschappen, twisten, afgunstigheden, toorn, gekijf, tweedracht, ketterijen, nijd, moord, dronkenschappen, brasserijen en dergelijke, van welke ik u te voren zeg, gelijk ik ook te voren gezegd heb, dat, wie zulke dingen doen, het Koninkrijk Gods niet zullen beërven.

Kol. 2: 18—23. Dat (dan) niemand van u overheersche naar zijnen wil in nederigheid, en dienst der Engelen, intredende in hetgeen hij niet gezien heeft, te vergeefs opgeblazen zijnde, door het verstand zijns vleesches; en het hoofd niet behoudende, uit

hetwelk het geheele lichaam, door de samenvoegselen, en samenbindingen voorzien, en te zamen gevoegd zijnde, opwast met Goddelijken wasdom. Indien gij dan met Christus de eerste beginselen der wereld zijt afgestorven, wat wordt gij, alsof gij in de wereld leeftet, met inzettingen belast? (name-lijk), Raakt niet, en smaakt niet, en roert niet aan, welke dingen alle verderven door het gebruik, (ingevoerd) naar de geboden en leerlingen der menschen; welke wel hebben eene (schijn)rede van wijsheid, en eigenwilligen (Gods)dienst, en nederigheid, en (in) het lichaam niet te sparen, (doch) niet in eenige waarde zijn, maar tot verzadiging des vleesches.

2 Kor. 5: 15. Als die dit oordeelen, dat, indien één voor allen gestorven is, zij dan allen gestorven zijn; en hij is voor allen gestorven, opdat degenen, die leven, niet meer zich zelve zouden leven, maar dien, die voor hen gestorven en opgewekt is.

Rom. 6: 13. En stelt uwe leden niet der zonde tot wapenen der ongerechtigheid, maar stelt u zelve Gode, als uit de dooden levend (geworden) zijnde, en (stelt) uwe leden Gode als wapenen der gerechtigheid

Rom. 1: 28. En gelijk het hun niet goedgeacht heeft, God in erkenis te houden, zoo heeft God ze overgegeven in een verkeerden zin, om te doen dingen, die niet betamen.

Rom. 2: 1. Daarom zijt gij niet te verontschuldigen, o mensch! wie gij zijt, die (anderen) oordeelt; want waarin gij een ander oordeelt, veroordeelt gij u zelve; want gij, die (anderen) oordeelt, doet dezelfde dingen.

Rom. 2: 15. (Als) die betoonen het werk der wet, geschreven in hunne harten, hunne consciëntie mede getuigende, en de gedachten onder elkander (hen) beschuldigende, of ook ontschuldigende.

2 Kor. 4: 2. Maar wij hebben verworpen de bedekselen der schande, niet wandelende in arglistigheid, noch het woord Gods vervalschende, maar door openbaring der Waarheid, onszelven aangenaam makende bij alle consciëntien der menschen, in de tegenwoordigheid Gods.

2 Kor. 5: 11^b. Doch ik hoop ook in uwe consciëntien geopenbaard te zijn.

- Tit. 1: 15. Alle dingen zijn wel rein den reinen, maar den be-
 vlekten en ongeloovigen is geen ding rein; **maar beide, hun
 verstand en consciëntie, zijn bevlekt.**
- Eph. 4: 19. Welke ongevoelig geworden zijnde, zich zelve hebben
 overgegeven tot ontuchtigheid, om alle onreinigheid begeerig
 te bedrijven.
- Rom. 1: 32. Welke, daar zij het recht Gods weten, [(namelijk),
 dat degenen, die zulke dingen doen, des doods waardig zijn],
 niet alleen dezelve doen, maar ook mede een welgevallen heb-
 ben in degenen, die ze doen.
- Eph. 4: 19. Zie boven.

4.

- Rom. 8: 7. Daarom, dat het bedenken des vleesches vijandschap
 is tegen God: want het onderwerpt zich der wet Gods niet,
 want het kan ook niet.
- Rom. 7: 12. Alzoo is dan de wet heilig, en het gebod is recht-
 vaardig, heilig, en goed.
- Rom. 7: 10. En het gebod, dat ten leven was, hetzelve is mij
 ten dood bevonden.
- Gal. 3: 12. Doch de wet is niet uit het geloof; maar de mensch,
 die deze dingen doet, zal door dezelve leven.
- Gal. 3: 19. Waartoe is dan de Wet? Zij is om der overtredingen
 wil daarbij gesteld, totdat het zaad zoude gekomen zijn, wien
 het beloofd was; en zij is door de Engelen besteld in de hand
 des Middelaars.
- Gal. 3: 24, 25. Zoo dan, de wet is onze tuchtmeester ge-
 weest tot Christus, opdat wij uit het geloof zouden ge-
 rechtvaardigd worden; maar nu het geloof gekomen is,
 zoo zijn wij niet meer onder den tuchtmeester.**
- Rom. 3: 20. Daarom zal uit de werken der wet geen vleesch
 gerechtvaardigd worden voor Hem; want door de wet is de
 kennis der zonde.
- Rom. 7: 7. Wat zullen wij dan zeggen? Is de wet zonde? Dat
 zij verre; ja ik kende de zonde niet, dan door de wet; want
 ook had ik de begeerlijkheid niet geweten (zonde te zijn), indien
 de wet niet zeide: Gij zult niet begeeren.
- Rom. 7: 8. Maar de zonde, oorzaak genomen hebbende door het

gebod, heeft in mij alle begeerlijkheid gewerkt; want zonder de wet is de zonde dood.

1 Kor. 15: 56. De prikkel nu des doods is de zonde; en de kracht der zonde is de wet.

Rom. 4: 15. Want de wet werkt toorn; want waar geen wet is, (daar) is ook geene overtreding.

Rom. 8: 15. Want gij hebt niet ontvangen den Geest der dienstbaarheid, wederom tot vrees, maar gij hebt ontvangen den Geest der aanneming tot kinderen, door welken wij roepen: Abba, Vader!

Gal. 3: 21. Is dan de wet tegen de beloftenissen Gods? Dat zij verre. Want indien er eene wet gegeven ware, die machtig was levend te maken, zoo zoude waarlijk de rechtvaardigheid uit de wet zijn.

Rom. 3: 20. Zie boven, blz. 199.

Gal. 3: 10, 11. Want zoo velen, als er uit de werken der wet zijn, die zijn onder den vloek; want er is geschreven: Vervloekt is een iegelijk, die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het boek der wet, om dat te doen. En dat niemand door de wet gerechtvaardigd wordt voor God, is openbaar; want de rechtvaardige zal uit het geloof leven.

Rom. 5: 13. Want tot de wet was de zonde in de wereld; maar de zonde wordt niet toegerekend, als er geen wet is.

Rom. 7: 9. En zonder de wet zoo leefde ik eertijds; maar als het gebod gekomen is, zoo is de zonde weder levend geworden; doch ik ben gestorven.

Rom. 6: 15. Wat dan? Zullen wij zondigen omdat wij niet zijn onder de wet, maar onder de genade? Dat zij verre.

5.

Rom. 5: 13. Zie boven onder N°. 4.

Rom. 6: 21. Wat vrucht dan hadt gij toen van die dingen, waarover gij u nu schaamt? Want het einde derzelve is de dood.

Gen. 2: 17. Maar van den boom der kennis des goeds en des kwaads, daarvan zult gij niet eten; want ten dage als gij daarvan eet, zult gij den dood sterven.

Eph. 2: 1, 5. En u (heeft Hij mede levend gemaakt), daar gij dood waart door de misdaden en de zonden.

Kol. 2: 13. En Hij heeft u, als gij dood waart in de misdaden, en (in) de voorhuid uws vleesch, mede levend gemaakt met hem, al (uwe) misdaden u vergevende.

Eph. 5: 14. Daarom zegt hij: Ontwaakt, gij die slaapt, en staat op uit de dooden; en Christus zal over u lichten.

Rom. 6: 23. Want de bezoldiging der zonde is de dood; maar de genadegift Gods is het eeuwige leven, door Jezus Christus, onzen Heer.

2 Kor. 7: 10. Want de droefheid naar God werkt eene onberouwelijke bekeering tot zaligheid; maar de droefheid der wereld werkt den dood.

Vraagpunten.

Gal. 2: 19. Want ik ben door de Wet der Wet gestorven, opdat ik Gode leven zoude.

1 Tim. 1: 8—10. Doch wij weten, dat de wet goed is, zoo iemand die wettelijk gebruikt; en hij dit weet, dat den rechtvaardigen de wet niet is gezet, maar den ongerechten, en den halsstarrigen, den goddeloozen, en den zondaren, den onheiligen en den ongoddelijken, den vader- en moedermoorders, den doodslagers, den hoereers, dien, die bij mannen liggen, den menschendieners, den leugenaars, den meenedigen, en zoo er iets anders tegen de gezonde leer is.

§ 36.

Haar gevolg.

2.

Gal. 5: 17. Want het vleesch begeert tegen den Geest, en de Geest tegen het vleesch; en deze staan tegen elkander over, alzoo dat gij niet doet, hetgeen gij wildet.

Rom. 7: 14. Want wij weten dat de wet geestelijk is; maar ik ben vleeschelijk, verkocht onder de zonde.

Rom. 7: 7—25. Wat zullen wij dan zeggen: Is de wet zonde? Dat zij verre; Ja, ik kende de zonde niet dan door de wet, want ook ik had de begeerlijkheid niet geweten

(zonde te zijn), indien de wet niet zeide: Gij zult niet begeeren. Maar de zonde, oorzaak genomen hebbende door het gebod, heeft in mij alle begeerlijkheid gewerkt; want zonder de wet is de zonde dood. En zonder de wet zoo leefde ik eertijds; maar als het gebod gekomen is, zoo is de zonde weder levend geworden, doch ik ben gestorven. En het gebod, dat ten leven was, hetzelfde is mij ten dood bevonden. Want de zonde, oorzaak genomen hebbende door het gebod, heeft mij verleid, en door hetzelfde gedood. Alzoo is dan de wet heilig, en het gebod is heilig en rechtvaardig en goed. Is dan het goede mij de dood geworden? Dat zij verre; maar de zonde (is mij de dood geworden), opdat zij zoude openbaar worden zonde (te zijn), werkende mij door het goede den dood, opdat de zonde bovenmate werd zondigende door het gebod. Want wij weten, dat de wet geestelijk is, maar ik ben vleeschelijk, verkocht onder de zonde. Want hetgeen ik doe, dat ken ik niet; want hetgeen ik wil, dat doe ik niet, maar hetgeen ik haat, dat doe ik. En indien ik datgene doe, dat ik niet wil, zoo stem ik de wet toe, dat zij goed is. Ik dan doe datzelfde nu niet meer, maar de zonde, die in mij woont. Want ik weet, dat in mij, dat is, in mijn vleesch, geen goed woont. Want het willen is (wel) bij mij; maar het goede te doen dat vind ik niet; want het goede dat ik wil, dat doe ik niet, maar het kwade, dat ik niet wil, dat doe ik. Indien ik het goede doe, dat ik niet wil, zoo doe ik nu hetzelfde niet meer, maar de zonde, die in mij woont. Zoo vind ik dan deze wet (in mij), als ik het goede wil doen, dat het kwade mij bijligt; want ik heb een vermaak in de wet Gods naar den inwendigen mensch. Maar ik zie eene andere wet in mijne leden, welke strijdt tegen de wet mijns gemoeds, en mij gevangen neemt onder de wet der zonde, die in mijne leden is. Ik ellendig mensch! wie zal mij verlossen, uit het lichaam dezès doods? Ik dank God, door Jezus Christus onzen Heer.

Rom. 8: 2. Want de wet des geestes des levens in Christus

Jezus heeft mij vrijgemaakt van de wet der zonde en des doods.

Rom. 6: 17, 18. Maar Gode zij dank, dat gij (wel) dienstknechten der zonde waart, maar (dat) gij (nu) van harte gehoorzaam geworden zijt aan het voorbeeld der leer, tot hetwelk gij overgegeven zijt; en vrijgemaakt zijnde van de zonde, zijt gemaakt dienstknechten der gerechtigheid.

Gal. 5: 24. Maar wie van Christus zijn, hebben het vleesch gekruisigd, met de bewegingen en begeerlijkheden.

Rom. 7: 14. Zie boven.

Rom. 7: 9a. Zie boven.

Rom. 7: 10—17. Zie boven.

Rom. 7: 18—24. Zie boven.

Rom. 7: 25. Zie boven.

3.

Rom. 8: 19—23. Want het schepsel, (als) met opgestoken hoofd, verwacht de openbaring der kinderen Gods. Want het schepsel is der ijdelheid onderworpen, niet gewillig, maar om diens wil, die het (der ijdelheid) onderworpen heeft. Op hoop, dat ook het schepsel zelf zal vrijgemaakt worden van de dienstbaarheid der verderfenis, tot de vrijheid van de heerlijkheid der kinderen Gods. Want wij weten, dat het gansche schepsel te zamen zucht, en te zamen (als) in barensnood is tot nu toe. En niet alleen (dit), maar ook wij zelve, die de eerstelingen des Geestes hebben, wij ook zelve, (zeg ik), zuchten in ons zelve, verwachtende de aanneming tot kinderen, (namelijk) de verlossing onzes lichaams.

4.

2 Thess. 1: 8. Met vlammend vuur wraakdoende over degenen, die God niet kennen, en over degenen, die het Evangelie onzes Heeren Jezus Christus niet gehoorzaam zijn.

Rom. 2: 9—12. Verdrukking en benauwdheid over alle ziele des menschen, die het kwade werkt, eerst van den Jood, en (ook) van den Griek. Maar heerlijkheid en eer en vrede een iegelijk,

die het goede werkt, eerst den Jood, en (ook) den Griek. Want er is geene aanueming des persoons bij God. Want zoovelen als er zonder wet gezondigd hebben, zullen ook zonder wet verloren gaan; en zoo velen als onder de wet gezondigd hebben, zullen door de wet veroordeeld worden.

Gal. 6: 8. Want wie in zijn eigen vleesch zaait, zal uit het vleesch verderfenis maaien; maar wie in den Geest zaait, zal uit den Geest het eeuwige leven maaien.

5.

Rom. 7: 23—25. Maar ik zie eene andere wet in mijne leden, welke strijdt tegen de wet mijns gemoeds, en mij gevangen neemt onder de wet der zonde, die in mijne leden is. Ik ellendig mensch! wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods? Ik dank God, door Jezus Christus, onzen Heer.

Vraagpunten:

Rom. 7: 7—24. Zie boven onder N°. 2, blz. 202.

Rom. 8: 19—23. Zie boven onder N°. 3, blz. 203.

TWEEDE ONDERDEEL.

DE MENSCHHEID EN DE MENSCH DOOR EN IN CHRISTUS.

§ 37.

Het Heilsplan.

1.

Rom. 8: 3, 4. Want hetgeen der wet onmogelijk was, dewijl zij door het vleesch krachteloos was, heeft God, zijnen Zoon zendende, in gelijkheid des zondigen vleesch, en (dat) voor de zonde, de zonde veroordeeld in het vleesch. Opdat het recht der Wet vervuld zoude worden in ons, die niet naar het vleesch wandelen, maar naar den Geest.

Rom. 3: 8. En (zeggen wij) niet (liever) [gelijk wij gelasterd worden, en gelijk sommigen zeggen, dat wij zeggen]: Laat ons het kwade doen, opdat het goede (daaruit) kome? Welker verdoe-men is rechtvaardig is.

1 Kor. 1: 30. Maar uit hem zijt gij in Christus Jezus, die ons geworden is wijsheid van God, en rechtvaardigheid, en heiligmaking, en verlossing.

1 Tim. 1: 1. Paulus, een apostel van Jezus Christus, naar het bevel van God, onzen Zaligmaker, en den Heer Jezus Christus, (die) onze hope (is).

1 Tim. 2: 3. Want dat is goed en aangenaam voor God, onzen Zaligmaker.

1 Kor. 2: 9. Maar gelijk geschreven is: Hetgeen het oog niet gezien heeft, en het oor niet heeft gehoord, en in 's menschen hart niet is opgeklimmen, hetgeen God bereid heeft dien, die hem liefhebben.

2.

Rom. 11: 33. O, diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennis Gods! Hoe ondoorzoekelijk zijn zijne oordeelen, en onnaspeurlijk zijne wegen.

Eph. 3: 3, 4. Dat hij mij door openbaring heeft bekend gemaakt deze verborgenheid, gelijk ik met weinige (woorden) te voren geschreven heb, waaraan gij, (dit) lezende, kunt bemerken mijne wetenschap in deze verborgenheid van Christus.

1 Kor. 15: 51. Ziet, ik zeg u eene verborgenheid: wij zullen wel niet allen ontslapen, maar wij zullen allen veranderd worden.

1 Kor. 13: 2. En al ware het, dat ik de (gave) der profetie had, en wist al de verborgenheden, en al de wetenschap, en al ware het, dat ik al het geloof had, zoodat ik bergen verzette, en de liefde niet had, zoo ware ik niets.

1 Kor. 14: 2. Want wie eene (vreemde) taal spreekt, spreekt niet den menschen, maar Gode; want niemand verstaat het, doch met den Geest spreekt hij verborgenheden.

Eph. 6: 19. En voor mij, opdat mij het woord gegeven worde in het openen mijns monds, met vrijmoedigheid, **om de verborgenheid des Evangelies bekend te maken.**

Kol. 4: 3^b. Om te spreken de verborgenheid van Christus.

1 Tim. 3: 16. En buiten allen twijfel, de verborgenheid der godzaligheid is groot: God is geopenbaard in het vleesch, is gerechtvaardigd in den Geest, is gezien van de Engelen, is gepredikt onder de Heidenen, is geloofd in de wereld, is opgenomen in heerlijkheid.

3.

Rom. 3: 21, 22. Maar nu is de rechtvaardigheid Gods geopenbaard geworden, zonder de wet, hebbende getuigenis van de wet en de profeten; namelijk de rechtvaardigheid Gods, door het geloof in Jezus Christus, tot allen en over allen die gelooven; want er is geen onderscheid.

Gal. 4: 4. Maar wanneer de volheid des tijds gekomen is, heeft God zijnen Zoon uitgezonden, geworden uit eene vrouw, geworden onder de Wet.

Rom. 10: 4. Want het einde der wet is Christus, tot rechtvaardigheid, een iegelijk, die gelooft.

Hand. 14: 16. Welke in de verleden tijden al de Heidenen heeft * laten wandelen in hunne wegen.

Gal. 4: 1. Doch ik zeg: zoo langen tijd als de erfgenaam een kind is, zoo verschilt hij niets van een dienstknecht; hoewel hij een heer is van alles.

Gal. 4: 9. En nu, daar gij God kent, ja, veel meer van God gekend zijt; hoe keert gij u wederom tot de zwakke, en arme eerste beginselen, welke gij wederom van voren aan wilt dienen?

2 Kor. 3: 14. Maar hunne zinnen zijn verhard geworden: want tot op (den dag) van heden blijft hetzelfde deksel in het lezen des ouden testaments, zonder ontdekt te worden, hetwelk door Christus te niet gedaan wordt.

2 Kor. 4: 4. In welke de God dezer eeuw de zinnen verblind heeft, (namelijk) der ongeloovigen, opdat hen niet bestrale de verlichting van het Evangelie der heerlijkheid van Christus, die het beeld Gods is.

1 Kor. 2: 14. Maar de natuurlijke mensch begrijpt niet de dingen, die des Geestes Gods zijn, want ze zijn hem dwaasheid, en hij kan ze niet verstaan, omdat ze geestelijk onderscheiden worden.

4.

1 Thess. 1: 4. Wetende, geliefde broeders! uwe verkiezing van God.

2 Thess. 2: 13. Maar wij zijn schuldig, altijd God te danken over u, Broeders! die van den Heer bemind zijt, dat God u van den beginne verkoren heeft tot zaligheid, in heiligmaking des Geestes, en geloof der waarheid.

Gal. 6: 16. En zoo velen, als er naar dezen regel zullen wandelen, over dezelve (zal zijn) vrede en barmhartigheid, en over het Israël Gods.

Eph. 1: 4. Gelijk Hij ons uitverkoren heeft in hem vóór de grondlegging der wereld, opdat wij zouden heilig en onberispelijk zijn voor Hem in de liefde.

Rom. 11: 36. Want uit Hem, en door Hem, en tot Hem zijn alle dingen. Hem (zij) de heerlijkheid in eeuwigheid! Amen.

Eph. 1: 4. Zie boven.

5.

Eph. 1: 5—11. Die ons te voren verordineerd heeft tot aanneming tot kinderen door Jezus Christus, in zich zelven, naar het welbehagen van Zijnen wil; tot prijs der heerlijkheid Zijner genade, door welke Hij ons begenadigd heeft in den Geliefden, in welchen wij hebben de verlossing door zijn bloed, (namelijk) de vergeving der misdaden, naar den rijkdom zijner genade; met welke Hij overvloedig is geweest over ons in alle wijsheid, en voorzichtigheid; ons bekend gemaakt hebbende de verborgenheid van Zijnen wil, naar Zijn welbehagen, hetwelk Hij voorgenomen had in zichzelf, om in de bedeeeling van de volheid der tijden wederom alles tot één te vergaderen in Christus, beide wat in den Hemel en wat op de aarde is: in hem, in welchen wij ook een erfdeel geworden zijn, wij, die te voren verordineerd waren, naar het voornemen desgenen; die alle dingen werkt naar den raad van zijnen wil.

6.

Rom. 9: 6—13. Doch (ik zeg dit) niet, alsof het woord Gods ware

uitgevallen. Want die zijn niet allen Israël, die uit Israël zijn. Noch omdat zij Abrahams kroost zijn, zijn ze allen kinderen, maar in Isaäk zal u het kroost genoemd worden. Dat is, niet de kinderen des vleesches, die zijn kinderen Gods, maar de kinderen der belofenis worden voor het kroost gerekend: Want dit is het woord der belofenis: Omtrent dezen tijd zal ik komen, en Sara zal een zoon hebben. En niet alleen (deze), maar ook Rebekka (is daarvan een bewijs), als zij uit eenen bevrucht was, (namelijk) Isaäk, onzen Vader. Want als (de kinderen) nog niet geboren waren, noch iets goeds of kwaads gedaan hadden, opdat het voornemen Gods, dat naar de verkiezing is, (vast)bleve, niet uit de werken maar uit den roependen; zoo werd tot haar gezegd: de meerdere zal den mindere dienen; gelijk geschreven is: Jacob heb Ik liefgehad; en Ezaü heb Ik gehaat.

Rom. 9: 14—29. Wat zullen wij dan zeggen? Is er onrechtvaardigheid bij God? Dat zij verre. Want hij zegt tot Mozes: Ik zal mij ontfermen, wiens Ik mij ontferm, en zal barmhartig zijn, wien Ik barmhartig ben. Zoo (is 't) dan niet desgenen, die wil, noch desgenen die loopt, maar des ontfermenden Gods. Want de Schrift zegt tot Farao: Hiertoe heb Ik u verwekt, opdat Ik in u mijne kracht bewijzen zoude, en opdat mijn naam verkondigd worde op de gansche aarde. Zoo ontfermt Hij zich dan, wiens Hij wil, en verhardt wien Hij wil. Gij zult dan tot mij zeggen: Wat klaagt Hij (dan) nog? want wie heeft zijnen wil wederstaan? Maar toch, o mensch! wie zijt gij, die tegen God antwoordt? Zal ook het maaksel tot den genen, die het gemaakt heeft, zeggen: Waarom hebt gij mij alzo gemaakt? Of heeft de pottebakker geen macht over het leem, om uit denzelfden klomp te maken, het eene vat ter eere, en het andere ter oneere? En of God, willende (zijnen) toorn bewijzen, en zijne macht bekend maken, met veel lankmoedigheid verdragen heeft de vaten des toorns, tot het verderf toebereid; en opdat hij zoude bekend maken den rijkdom zijner heerlijkheid, over de vaten der barmhartigheid, die hij te voren bereid heeft tot heerlijkheid? welke hij ook geroepen heeft, (namelijk) ons, niet alleen uit de Joden, maar ook uit de Heidenen; gelijk hij ook in Hoséa zegt: Ik zal hetgeen mijn volk

niet was, mijn volk noemen, en die niet bemind was, (mijne) beminde. En het zal zijn in de plaats, waar tot hen gezegd was: Gijlieden zijt mijn volk niet, aldaar zullen zij kinderen des levenden Gods genaamd worden. En Jesaia roept over Israë!l: Al ware het getal kinderen Israëls als het zand der zee, zoo zal het overblijfsel behouden worden. Want hij voleindt een zaak, en snijdt ze af in rechtvaardigheid; want de Heer zal eene afgesneden zaak doen op aarde. En gelijk Jesaia te voren gezegd heeft: Indien de Heer Zebaöth ons geen kroost had overgelaten, zoo waren wij als Sodom geworden, en Gomorra gelijk gemaakt geweest.

Rom. 9: 30. Wat zullen wij dan zeggen? Dat de Heidenen, die de rechtvaardigheid niet zochten, de rechtvaardigheid verkregen hebben, doch de rechtvaardigheid: die uit het geloof is.

Rom. 10: 21. Maar tegen Israë!l zegt Hij: Den geheelen dag heb ik mijne handen uitgestrekt, tot een ongehoorzaam en tegensprekend volk.

8.

Eph. 1: 10. Om in de bedee!ing van de volheid der tijden, wederom alles tot één te vergaderen in Christus, beide wat in den Hemel en wat op de aarde is.

Kol. 1: 20. En dat Hij, door hem vrede gemaakt hebbende door het bloed des kruises, door hem, (zeg ik), alle dingen verzoenen zoude tot zich zelve!, hetzij de dingen, die op de aarde, hetzij de dingen, die in de Hemelen zijn.

Eph. 3: 9—12. En allen te verlichten, (dat ze mogen verstaan), welke de gemeenschap der verborgenheid zij, die van (alle) eeuwen verborgen is geweest in God, welke alle dingen geschapen heeft door Jezus Christus; opdat nu door de gemeente bekend gemaakt worde aan de overheden en de machten in den Héme! de veelvuldige wijsheid Gods, naar het eeuwig voornemen, dat hij gemaakt heeft in Christus Jezus, onzen Heer; in welken wij hebben de vrijmoedigheid, en den toegang met vertrouwen, door het geloof aan hem.

Rom. 11: 33—36. O diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennis Gods! hoe ondoorgrondelijk zijn zijne oordeelen, en onnaspeurlijk zijne wegen. Want wie heeft den zin des Heeren

gekend, of wie is zijn raadsman geweest? Of wie heeft hem eerst vergeven, en het zal hem weder vergolden worden? Want uit Hem, en door Hem, en tot Hem zijn alle dingen. Hem zij de heerlijkheid in eeuwigheid! Amen.

Rom. 8: 31—39. Wat zullen wij dan tot deze dingen zeggen? Zoo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn? Die ook zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft hem voor ons allen overgegeven, hoe zal Hij ons ook met hem niet alle dingen schenken? Wie zal beschuldigingen inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? God is 't, die rechtvaardig maakt. Wie is 't, die verdoemt? Christus is 't, die gestorven is, ja wat meer is, die opgewekt is, die ook ter rechter(hand) Gods is, die ook voor ons bidt. Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus? Verdrukking, of benauwdheid, of gevaar of zwaard? Gelijk geschreven is: Want om uwentwille worden wij den ganschen dag gedood; wij zijn geacht als schapen der slachting. Maar in dit alles zijn wij meer dan overwinnaars, door hem, die ons liefgehad heeft. Want ik ben verzekerd, dat noch dood, noch leven, noch engelen, noch overheden, noch machten, noch tegenwoordige, noch toekomstige dingen, noch hoogte, noch diepte, noch eenig ander schepsel, ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, onzen Heer.

Vraagpunten.

Kol. 2: 16, 17. Dat u dan niemand oordeele in spijs of in drank, of in het stuk des feest(dags), of der nieuwe maan, of der sabbatten, welke zijn een schaduw der toekomstige dingen; maar het lichaam is van Christus.

Rom. 8: 28—30. En wij weten, dat dengenen, die God liefhebben, alle dingen medewerken ten goede, (namelijk) dengenen, die naar (zijn) voornemen geroepen zijn. Want die Hij te voren gekend heeft, die heeft Hij ook te voren verordineerd, den beelde zijne Zoon gelijkvormig te zijn, opdat hij de eerstgeborene zij onder vele broederen. En die Hij te voren verordineerd heeft, deze

heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft, deze heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, deze heeft Hij ook verheerlijkt.

Rom. 8: 31—39. Zie boven onder N°. 8.

Rom. 11: 33—36. Zie boven onder N°. 8, blz. 209.

§ 38.

De Christus.

3.

Hand. 20: 35. Ik heb u in alles getoond, dat men, alzoo arbeidende, de zwakken moet opnemen, en gedenken aan de woorden des Heeren Jezus, dat hij gezegd heeft: Het is zaliger te geven dan te ontvangen.

2 Kor. 5: 16. Zoo dan, wij kennen van nu aan niemand naar het vleesch, en indien wij ook Christus naar het vleesch gekend hebben, nogtans kennen wij (hem) nu niet meer (naar het vleesch).

Hand. 9: 20. En hij predikte terstond Christus in de Synagogen, dat hij de Zoon Gods is.

Hand. 17: 3. (Dezelve) openende, en voor (oogen) stellende, dat de Christus moest lijden, en opstaan uit de dooden, en dat deze Jezus is de Christus, dien ik, (zeide hij), ulieden verkondig.

Hand. 18: 5. En als Silas en Timotheus van Macedonië afgekomen waren, werd Paulus door den Geest gedrongen, betuigende den Joden, dat Jezus is de Christus.

Rom. 1: 3. Van zijnen Zoon, die geworden is uit den zade Davids, naar het vleesch.

2 Tim. 2: 8. Houd in gedachtenis, dat Jezus Christus uit de dooden is opgewekt, welke is uit den zade Davids, naar mijn Evangelie.

4.

Gal. 4: 4. Maar wanneer de volheid des tijds gekomen is, heeft God zijnen Zoon uitgezonden, geworden uit eene vrouw, geworden onder de wet.

- 2 Kor. 13: 4. Want hoewel hij gekruisigd is door zwakheid, zoo leeft hij nogtans door de kracht Gods; want ook wij zijn zwak in hem, maar zullen met hem leven door de kracht Gods in u.
- Phil. 2: 5. Want dat gevoelen zij in u, hetwelk ook in Christus Jezus was.
- Hand. 26: 13. Zag ik, o Koning! in 't midden van den dag op den weg een licht, boven den glans der zon, van den hemel, mij, en degenen, die met mij reisden, omschijnende.
- 1 Kor. 2: 8. Welke niemand van de Oversten dezer wereld gekend heeft; want indien zij ze gekend hadden, zoo zouden zij den Heer der Heerlijkheid niet gekruisigd hebben.
- 1 Kor. 15: 47. De eerste mensch is uit de aarde, aardsch de tweede mensch is de Heer uit den Hemel.
- Rom. 8: 3. Want hetgeen der wet onmogelijk was, dewijl zij door het vleesch krachteloos was, heeft God, zijnen Zoon zendende in gelijkheid des zondigen vleesches, en (dat) voor de zonde, de zonde veroordeeld in het vleesch.
- 2 Kor. 4: 4, 6. In welke de God dezer eeuw de zinnen verblind heeft, (namelijk) der ongeloovigen, opdat hen niet bestrale de verlichting van het Evangelie der heerlijkheid van Christus, die het beeld Gods is. Want God, die gezegd heeft, dat het licht uit de duisternis zoude schijnen, is degeen, die in onze harten geschenen heeft, om (te geven) verlichting van de kennis der heerlijkheid Gods, in het aangezicht van Jezus Christus.
- Rom. 8: 32. Die ook zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft hem voor ons allen overgegeven, hoe zal Hij ons ook met hem niet alle dingen schenken?
- Eph. 1: 7. In welken wij hebben de verlossing door zijn bloed, (namelijk) de vergeving der misdaden, naar den rijkdom zijner genade.
- Rom. 1: 4. Die krachtig bewezen is te zijn de Zoon Gods, naar den Geest der heiligmaking, uit de opstanding der dooden, (namelijk) Jezus Christus, onzen Heer.
- 1 Kor. 10: 4, 9. En allen denzelfden geestelijken drank gedronken hebben; want zij dronken uit de geestelijke steenrots, die volgde; en de steenrots was Christus. En laat ons Christus niet verzoeken, gelijk sommigen van hen verzocht hebben, en werden van de slangen vernield.

2 Kor. 8: 9. Want gij weet de genade onzes Heeren Jezus Christus, dat hij om uwentwil is arm geworden, daar hij rijk was, opdat gij door zijne armoede zoudt rijk worden.

1 Kor. 3: 23. Doch gij zijt van Christus, en Christus is Gods.

1 Kor. 11: 3. Doch ik wil, dat gij weet, dat Christus het hoofd is eens iegelijken mans, en de man het hoofd der vrouw, en God het hoofd van Christus.

Eph. 1: 17. Opdat de God onzes Heeren Jezus Christus, de Vader der heerlijkheid, u geve den Geest der wijsheid en der openbaring in zijne kennis.

1 Kor. 8: 6. Nogtans hebben wij (maar) éénen God, den Vader, uit welke alle dingen zijn, en wij tot Hem, en maar éénen Heer, Jezus Christus, door welke alle dingen zijn, en wij door hem.

Rom. 10: 13. Want een iegelijk, die den naam des Heeren zal aanroepen, zal zalig worden.

Rom. 9: 5. Welker zijn de Vaderen, en uit welke Christus is, zooveel het vleesch aangaat, welke is God boven allen te prijzen in eeuwigheid! Amen.

5.

1 Kor. 12: 4—6. Er is verscheidenheid der gaven, doch het is dezelfde Geest; en er is verscheidenheid der bedieningen, en het is dezelfde Heer; en er is verscheidenheid der werkingen, doch het is dezelfde God, die alles in allen werkt.

2 Kor. 13: 13. De genade onzes Heeren Jezus Christus, en de liefde Gods, en de gemeenschap des Heiligen Geestes, zij met u allen! Amen.

2 Kor. 8: 17. De Heer nu is de Geest; en waar de Geest des Heeren is, aldaar is vrijheid.

Philipp. 2: 5—11. Want dat gevoelen zij in u, hetwelk ook in Christus Jezus was, die in de gestaltenis Gods zijnde, geen roof geacht heeft Gode evengelijk te zijn; maar heeft zich zelve vernietigd, de gestalte eens dienstknechts aangenomen hebbende, en is den menschen gelijk geworden. En in gedaante gevonden als een mensch, heeft

hij zich zelve vernederd, gehoorzaam geworden zijnde tot den dood, ja den dood des kruises. Daarom heeft God hem ook uitermate verhoogd, en heeft hem een naam gegeven, welke boven allen naam is; opdat in den naam van Jezus zich zoude buigen alle knie dergenen, die in den Hemel, en die op de aarde, en die onder de aarde zijn; en alle tong zoude belijden, dat Jezus Christus de Heer is, tot heerlijkheid Gods des Vaders.

Kol. 1: 15—20. Welke het beeld is des onzienbaren Gods, de eerstgeborene aller creaturen. Want door hem zijn alle dingen geschapen, die in de Hemelen, en die op de aarde zijn, die zienlijk en die onzienlijk zijn, hetzij tronen, hetzij heerschappijen, hetzij overheden, hetzij machten; alle dingen zijn door hem en tot hem geschapen. En hij is vóór alle dingen, en alle dingen bestaan te zamen door hem. En hij is het hoofd des lichaams, (namelijk) der Gemeente, hij, die het begin is, de eerstgeborene uit de dooden, opdat hij in allen de eerste zoude zijn. Want het is (des Vaders) welbehagen geweest, dat in hem al de volheid wonen zoude; en dat Hij, door hem vrede gemaakt hebbende door het bloed zijns kruises, dóór hem, (zeg ik), alle dingen verzoenen zoude tot zich zelve, hetzij de dingen, die op de aarde, hetzij de dingen, die in de Hemelen zijn.

Kol. 2: 9. Want in hem woont al de volheid der Godheid lichamelijk.

Tit. 2: 13. Verwachtende de zalige hoop, en de verschijning van de heerlijkheid van den grooten God en onzen Zaligmaker, Jezus Christus.

2 Tim. 4: 18^b. Welken zij de heerlijkheid in alle eeuwigheid! Amen.

6.

Kol. 2: 3. In welken al de schatten der wijsheid en der kennis verborgen zijn.

1 Tim. 2: 5. Want er is één God; en er is ook één Middelaar Gods en der menschen, de mensch Christus Jezus.

Rom. 5: 12—21. Daarom, gelijk door éénen mensch de zonde in de wereld ingekomen is, en door de zonde de dood, en alzoo de dood tot alle menschen doorgedaan is, in welken allen ge-

zondigd hebben; want tot de wet was de zonde in de wereld, maar de zonde wordt niet toegerekend als er geene Wet is: Maar de dood heeft geheerscht van Adam tot Mozes toe, ook over degenen, die niet gezondigd hadden in de gelijkheid der overtreding van Adam; welke een voorbeeld is desgenen, die komen zoude. Doch niet gelijk de misdaad, alzoo is ook de genadegift: Want, indien door de misdaad van één velen gestorven zijn, zoo is veel meer de genade Gods, en de gave door de Genade, die daar is van éénen mensch, Jezus Christus, overvloedig geweest over velen. En niet gelijk (de schuld was) door den éénen, die gezondigd heeft, alzoo is de gift: Want de schuld is wel uit ééne (misdad) tot verdoemenis, maar de genadegift is uit vele misdaden tot rechtvaardigmaking. Want, indien door de misdaad van éénen de dood geheerscht heeft door dien éénen, veelmeer zullen degenen, die den overvloed der genade en der gave der rechtvaardigheid ontvangen, in het leven heerschen door dien éénen, (namelijk) Jezus Christus. **Zoo dan, gelijk door ééne misdaad (de schuld gekomen is) over alle menschen tot verdoemenis, alzoo ook door ééne rechtvaardigheid (komt de genade) over alle menschen tot rechtvaardigmaking des levens.** Want gelijk door de ongehoorzaamheid van dien éénen mensch velen (tot) zondaars gesteld zijn geworden, alzoo zullen ook door de gehoorzaamheid van éénen velen (tot) rechtvaardigen gesteld worden. Maar de Wet is bovendien ingekomen, opdat de misdaad te meerder worde, en waar de zonde meerder geworden is, daar is de genade veel meer overvloedig geweest; opdat, gelijk de zonde geheerscht heeft tot den dood, alzoo ook de genade zoude heerschen door rechtvaardigheid tot het eeuwige leven, door Jezus Christus, onzen Heer.

1 Kor. 15: 21, 23. Want gelijk de dood door een mensch is, zoo is ook de opstanding der dooden door een mensch. Want gelijk ze allen in Adam sterven, alzoo zullen ze ook in Christus allen levend gemaakt worden.

1 Kor. 15: 45—47. Alzoo is er ook geschreven: **De eerste mensch Adam is geworden tot eene levende ziel, de laatste Adam tot een levendmakenden Geest.** Doch het

geestelijke is niet eerst, maar het natuurlijke; daarna het geestelijke. De eerste mensch is uit de aarde, aardsch, de tweede mensch is de Heer uit den Hemel.

2 Kor. 5: 21. Want dien, die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in hem.

Phil. 2: 8. En in gedaante gevonden als een mensch, heeft hij zich zelve vernederd, gehoorzaam geworden zijnde tot den dood, ja den dood des kruises.

Rom. 8: 3. Zie boven onder N°. 4, blz. 212.

Rom. 15: 3. Want ook Christus heeft zich zelve niet behaagd, maar gelijk geschreven is: De smaadheden dergenen, die u smaden, zijn op mij gevallen.

§ 39.

Het werk der Verlossing.

1.

Hand. 13: 38, 39. Zoo zij u dan bekend, mannen, broeders! dat door dezen u vergeving van zonden verkondigd wordt; en (dat) van alles, waarvan gij niet kondt geregtvaardigd worden door de Wet van Mozes, door dezen, een iegelijk, die gelooft, gerechtvaardigd wordt.

Rom. 1: 16, 17. Want ik schaam mij des Evangelies van Christus niet; want het is eene kracht Gods tot zaligheid, een iegelijk, die gelooft, eerst den Jood en (ook) den Griek. Want de rechtvaardigheid Gods wordt in hetzelfde geopenbaard, uit geloof tot geloof, gelijk geschreven is: Maar de rechtvaardige zal uit het geloof leven.

Rom. 10: 3. Want alzoo zij de rechtvaardigheid Gods niet kennen, en hunne eigen gerechtigheid zoeken op te richten, zoo zijn zij der rechtvaardigheid Gods niet onderworpen.

Phil. 3: 9. En in hem bevonden worde, niet hebbende mijne rechtvaardigheid die uit de wet is, maar die door 't geloof in Christus is, (namelijk) de rechtvaardigheid, die uit God is, door het geloof.

Gen. 15: 6. En hij geloofde in den Heer, en Hij rekende het hem tot gerechtigheid.

Phil. 3: 4—8. Hoewel ik heb, dat ik ook in het vleesch betrouwen mocht. Indien iemand anders meent te betrouwen in het vleesch, ik nog meer, besneden ten achtsten dage, uit het geslacht Israëls, van den stam Benjamin, een Hebreër uit de Hebreënen, naar de wet een Farizeër, naar den ijver een vervolger der Gemeente, naar de rechtvaardigheid, die in de wet is, zijnde onberispelijk. Maar hetgeen mij gewin was, dat heb ik om Christus wil schade geacht. Ja gewis, ik acht ook alle dingen schade te zijn, om de uitnemendheid der kennis van Christus Jezus, onzen Heer, om wiens wil ik al die dingen schade gerekend heb, en acht die drek te zijn, opdat ik Christus moge gewinnen.

1 Kor. 1: 30. Maar uit hem zijt gij in Christus Jezus, die ons geworden is wijsheid van God, en rechtvaardigheid, en heiligmaking, en verlossing.

Rom. 10: 4. Want het einde der Wet is Christus, tot rechtvaardigheid, een iegelijk die gelooft.

2.

Rom. 8: 3, 4. Zie boven onder N°. 4, § 38, blz. 212.

1 Tim. 1: 15. Dit is een getrouw woord en aller aanneming waardig, dat Christus Jezus in de wereld gekomen is, om zondaren zalig te maken; van welke ik de voor naamste ben.

Gal. 6: 2. Draagt elkanders lasten, en vervult alzoo de Wet van Christus.

Phil. 2: 5. Zie boven § 38, onder N°. 5, blz. 213.

Rom. 4: 25. Welke overgeleverd is om onze zonden, en opgewekt om onze rechtvaardigmaking.

1 Kor. 15: 3, 4. Want ik heb ulieden ten eerste overgegeven, hetgeen ik ook ontvangen heb, dat Christus gestorven is voor onze zonden, naar de Schriften, en dat hij begraven is, en dat hij opgewekt is ten derden dage naar de Schriften.

1 Kor. 1: 23. Doch wij prediken Christus, den gekruisigde, den Joden wel een ergenis, en den Grieken een dwaasheid.

1 Kor. 2: 2. Want ik heb niet voorgenomen, iets te weten onder u, dan Jezus Christus, en dien gekruisigd.

Gal. 6: 14. Maar het zij verre van mij, dat ik zoude roemen, anders dan in het kruis onzes Heeren Jezus Christus, door welken de wereld mij gekruisigd is, en ik de wereld.

3.

Hand. 26: 23. Namelijk dat de Christus lijden moest, en dat hij, de eerste uit de opstanding der dooden zijnde, een licht zoude verkondigen aan dit volk, en aan de Heidenen.

Phil. 2: 8. Zie boven § 38, onder N°. 6, blz. 216.

Rom. 4: 25. Zie boven onder N°. 2, blz. 217.

Gal. 1: 4. Die zich zelve overgegeven heeft voor onze zonden, opdat hij ons trekken zoude uit deze tegenwoordige booze wereld, naar den wil van onzen God en Vader.

Gal. 2: 20. Ik ben met Christus gekruisigd, en ik leef; (doch) niet meer ik, maar Christus leeft in mij; en hetgeen ik nu in het vleesch leef, dat leef ik door het geloof des Zoons Gods, die mij liefgehad heeft en zich zelve voor mij overgegeven heeft.

Eph. 3: 19. En bekennen de liefde van Christus, die de kennis te boven gaat, opdat gij vervuld wordt tot al de volheid Gods.

2 Kor. 8: 9. Zie boven § 38, onder N°. 4, blz. 213.

Eph. 5: 2. En wandelt in liefde, gelijkewijs ook Christus ons liefgehad heeft, en zichzelf voor ons heeft overgegeven tot een offerande en een slachtoffer, Gode tot een welriekenden reuk.

Rom. 8: 32. Die ook zijn eigen zoon niet gespaard heeft, maar heeft hem voor ons allen overgegeven; hoe zal hij ons ook met hem niet alle dingen schenken?

4.

Rom. 3: 25. Welken God voorgesteld heeft (tot) eene verzoening, door het geloof in zijn bloed, tot eene betoening van zijne rechtvaardigheid, door de vergeving der zonden, die te voren geschied zijn onder de verdraagzaamheid Gods.

1 Kor. 5: 7. Zuivert dan den ouden zuurdeesem uit, opdat gij een nieuw deeg zijn moogt, gelijk gij ongezuurd zijt. Want ook ons Pascha is voor ons geslacht, (namelijk) Christus.

Kol. 2: 17. Welke zijn een schaduw der toekomstige dingen; maar het lichaam is van Christus.

Rom. 3: 25. Zie boven.

Rom. 4: 25. Zie boven onder N°. 2, blz. 215.

1 Kor. 15: 3. Want ik heb ulieden ten eerste overgegeven, hetgeen ik ook ontvangen heb, dat Christus gestorven is voor onze zonden, naar de Schriften.

1 Thess. 5: 9. Want God heeft ons niet gesteld tot toorn, maar tot verkrijging der zaligheid, door onzen Heer Jezus Christus.

Eph. 1: 7. In welken wij hebben de verlossing door zijn bloed, (namelijk) de vergeving der misdaden, naar den rijkdom zijner genade.

5.

1 Kor. 6: 20. Want gij zijt duur gekocht; zoo verheerlijkt dan God in uw lichaam en in uwen geest, welke Gods zijn.

2 Kor. 5: 21. Zie boven § 38, onder N°. 6, blz. 216.

Gal. 3: 13. Christus heeft ons verlost van den vloek der Wet, een vloek geworden zijnde voor ons; want er is geschreven: Vervloekt is een iegelijk, die aan het hout hangt.

Rom. 5: 6. Want Christus, als wij nog krachteloos waren, is te zijner tijd voor de goddeloozen gestorven.

1 Tim. 2: 5. Want er is één God; er is ook één Middelaar Gods en der menschen, de mensch Christus Jezus.

Rom. 8: 32. Zie boven onder N°. 3, blz. 218.

2 Kor. 5: 15. Als die dit oordeelen, dat, indien één voor allen gestorven is, zij dan allen gestorven zijn; en hij is voor allen gestorven, opdat degenen, die leven, niet meer zichzelf zouden leven, maar dien, die voor hen gestorven en opgewekt is.

Rom. 3: 25, 26. Welken God voorgesteld heeft (tot) eene verzoening, door het geloof in zijn bloed, tot eene betooning van zijne rechtvaardigheid, door de vergeving der zonden, die te voren geschied zijn onder de verdraagzaamheid Gods, tot eene betooning van Zijne rechtvaardigheid, in dezen tegenwoordigen tijd, opdat Hij rechtvaardig zij, en rechtvaardigende dengeen, die uit het geloof in Jezus is.

6.

- Rom. 8: 33. Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? God is het, die rechtvaardig maakt.
- 2 Kor. 5: 19.** Want God was in Christus de wereld met zichzelf verzoenende, hunne zonden hun niet toerekenende; en heeft het woord der verzoening in ons gelegd.
- Eph. 2: 14—16. Want hij is onze vrede, die deze beide één gemaakt heeft; en den middelmuur des afscheidsels verbroken hebbende, heeft hij de vijandschap in zijn vleesch te niet gemaakt, (namelijk) de wet der geboden, in inzettingen (bestaande), opdat hij die twee in zich zelve tot één nieuwen mensch zou scheppen, vrede makende, en (opdat) hij die beide met God in één lichaam zoude verzoenen door het kruis, de vijandschap aan hetzelfde gedood hebbende.
- Kol. 1: 20. En dat Hij, door hem vrede gemaakt hebbende door het bloed zijns kruises, door hem, (zeg ik), alle dingen verzoenen zoude tot zichzelf, hetzij de dingen, die op de aarde, hetzij de dingen, die in de hemelen zijn.
- Rom. 5: 10. Want indien wij, vijanden zijnde, met God verzoend zijn door den dood Zijns Zoons, veel meer zullen wij, verzoend zijnde, behouden worden door zijn leven.
- Rom. 8: 7. Daarom, dat het bedenken des vleesches vijandschap is tegen God; want het onderwerpt zich der wet Gods niet; want het kan ook niet.
- Eph. 2: 14—16. Zie boven.
- Kol. 2: 14, 15. Uitgewischt hebbende het handschrift, dat tegen ons was, in inzettingen (bestaande), het welk, (zeg ik), eeniger wijze tegen ons was, en heeft dat uit het midden weggenomen, hetzelfde aan het kruis genageld hebbende; (en) de Overheden en de Machten uitgetogen hebbende, heeft Hij die in het openbaar ten toon gesteld, en heeft door hetzelfde over hen getriomfeerd.
- Eph. 5: 25—27. Gij mannen! hebt uwe eigene vrouwen lief, gelijk Christus de Gemeente liefgehad heeft, en zich zelve voor haar heeft overgegeven; opdat hij ze heiligen zoude, haar gereinigt hebbende met het bad des waters door het woord; opdat hij haar zichzelf heerlijk zoude voorstellen, eene ge-

meente, die geen vlek of rimpel heeft, of iets dergelijks, maar dat zij zoude heilig zijn en onberispelijk.

7.

Rom. 6: 3—11. Of weet gij niet, dat zooveel, als wij in Christus Jezus gedoopt zijn, wij in zijnen dood gedoopt zijn? Want wij zijn dan begraven met hem door den doop in den dood, opdat, gelijkerwijs Christus uit de dooden opgewekt is, tot de heerlijkheid des Vaders, alzóó wij ook in nieuwhed des levens wandelen zouden. Want, indien wij met hem ééne plant geworden zijn, in de gelijkmaking zijns doods, zoo zullen wij het ook zijn (in de gelijkmaking zijner) opstanding, dit wetende, dat onze oude mensch met (hem) gekruisigd is, opdat het lichaam der zonde te niet gedaan worde, opdat wij niet meer de zonde dienen. Want wie gestorven is, die is gerechtvaardigd van de zonde. Indien wij nu met Christus gestorven zijn, zoo gelooven wij, dat wij ook met hem zullen leven, wetende dat Christus, opgewekt zijnde uit de dooden, niet meer sterft; de dood heerscht niet meer over hem. Want wat hij gestorven is, dat is hij der zonde eenmaal gestorven; en wat hij leeft, dat leeft hij Gode. Alzoo ook gijlieden, houdt het daarvoor, dat gij wel der zonde dood zijt, maar Gode levende zijt in Christus Jezus, onzen Heer.

1 Thess. 5: 10. Die voor ons gestorven is, opdat wij, hetzij dat wij waken, hetzij dat wij slapen, te zamen met hem leven zouden.

Gal. 1: 4. Zie boven onder N°. 3, blz. 218.

Gal. 2: 20. Zie boven onder N°. 3, blz. 218.

2 Kor. 5: 15. Zie boven onder N°. 5, blz. 219.

1 Kor. 6, 20. Zie boven onder N°. 5, blz. 219.

Rom. 8: 4. Opdat het recht der Wet vervuld zoude worden in ons, die niet naar het vleesch wandelen, maar naar den geest.

Eph. 5: 2. Zie boven onder N°. 3, blz. 218.

Kol. 1: 22. In het lichaam zijns vleesches, door den dood, opdat hij u heilig en onberispelijk en onbestraffelijk vóór zich zoude stellen.

Tit. 2: 14. Die zich zelve voor ons gegeven heeft, opdat hij ons zoude verlossen van alle ongerechtigheid, en zich zelve een eigen volk zoude reinigen, ijverig in goede werken.

Eph. 5: 25—27. Zie boven onder N°. 6, blz. 220.

8.

Rom. 4: 25. Welke overgeleverd is om onze zonden, en opgewekt om onze rechtvaardigmaking.

Rom. 5: 10. Zie boven onder N°. 6, blz. 220.

Rom. 8: 34. Wie is het, die verdoemt? Christus is 't, die gestorven is, ja wat meer is, die ook opgewekt is, die ook ter rechter(hand) Gods is, die ook voor ons bidt.

9.

Hand. 13: 30. Maar God heeft hem uit de dooden opgewekt.

Hand. 17: 3, 31. (Dezelve) openende, en voor (oogen) stellende dat de Christus moest lijden, en opstaan uit de dooden, en dat deze Jezus is de Christus, dien ik, (zeide hij), ulieden verkondig. — Daarom, dat Hij een dag gesteld heeft, op welken Hij den aardbodem rechtvaardig zal oordeelen door een man, dien Hij (daartoe) geordineerd heeft, verzekering (daarvan) doende aan allen, dewijl Hij hem uit de dooden opgewekt heeft

Hand. 23: 6. En Paulus, wetende, dat het eene deel was van de Sadduceën, en het andere van de Farizeën, riep in den Raad: Mannen broeders! ik ben een Farizeër, eens Farizeërs zoon; ik word over de hoop en de opstanding der dooden geoordeeld.

2 Tim. 2: 8. Houd in gedachtenis, dat Jezus Christus uit de dooden is opgewekt, welke is uit den zade Davids, naar mijn Evangelie.

1 Kor. 15: 4—8. En dat hij is begraven, en dat hij is opgewekt ten derden dage, naar de Schriften; en dat hij is van Cefas gezien, daarna van de twaalf. Daarna is hij gezien van meer dan vijfhonderd broederen op éénmaal, van welke het meeren-deel nog overig is, en sommigen ook zijn ontslapen. Daarna is hij gezien van Jacobus, daarna van al de apostelen. En ten laatste van allen is hij ook van mij, als van een ontijdig geborenen, gezien.

1 Kor. 15: 14—20. Indien Christus niet opgewekt is, zoo is onze prediking ijdel, en ijdel is ook uw geloof; en zoo worden wij ook bevonden valsche getuigen Gods: want wij hebben van God getuigd, dat hij Christus opgewekt heeft; dien Hij niet heeft opgewekt, zoo namelijk de dooden

niet opgewekt worden; want indien de dooden niet opgewekt worden, zoo is ook Christus niet opgewekt; **en indien Christus niet opgewekt is, zoo is uw geloof te vergeefs; zoo zijt gij nog in uwe zonden;** zoo zijn dan ook verloren, die in Christus ontslapen zijn. Indien wij alleenlijk in dit leven op Christus zijn hopende, zoo zijn wij de ellendigste van alle menschen; maar nu, Christus is opgewekt uit de dooden, (en) is de eersteling geworden dergenen, die ontslapen zijn.

Rom. 4: 25. Zie boven onder N°. 8, blz. 222.

Rom. 8: 11. En indien de Geest desgenen, die Jezus uit de dooden opgewekt heeft, in u woont, zoo zal Hij, die Christus uit de dooden opgewekt heeft, ook uwe sterfelijke lichamen levend maken door zijnen Geest, die in u woont.

1 Kor. 15: 21—23. Want gelijk de dood door een mensch is, zoo is ook de opstanding der dooden door een mensch. Want gelijk ze allen in Adam sterven, alzoo zullen ze ook in Christus allen levend gemaakt worden; maar een iegelijk in zijne orde: de eersteling Christus; daarna wie van Christus zijn, in zijne toekomst.

Phil. 3: 21, enz. Die ons vernederd lichaam veranderen zal, opdat hetzelfde gelijkvormig worde aan zijn heerlijk lichaam, naar de werking, waardoor hij ook alle dingen zich zelve kan onderwerpen, enz.

10.

Rom. 6: 10. Want wat hij gestorven is, dat is hij der zonde eenmaal gestorven; en wat hij leeft, dat leeft hij Gode.

1 Tim. 3: 16. En buiten allen twijfel, de verborgenheid der Godzaligheid is groot: God is geopenbaard in het vleesch, is gerechtvaardigd in den Geest, is gezien van de Engelen, is gepredikt onder de Heidenen, is geloofd in de wereld, is opgenomen in heerlijkheid.

Eph. 4: 7—10. Maar aan elk van ons is de genade gegeven, naar de maat der gave van Christus. Daarom zegt Hij: Als hij opgevaren is in de hoogte, heeft hij de gevangenis gevangen genomen, en heeft den menschen gaven gegeven. Nu dit: hij is opgevaren, wat is 't dan, dat hij ook eerst is nedergedaald in de benedenste deelen der aarde? Die nedergedaald is, is

dezelfde ook die opgevaaren is, ver boven al de hemelen, opdat hij alle dingen vervullen zoude.

Rom. 8: 34. Zie boven onder N°. 8, blz. 222.

1 Kor. 1: 2. Aan de gemeente Gods, die te Korinthe is, den heiligden in Christus Jezus, den geroepen heiligen, met allen, die den naam van onzen Heer Jezus Christus aanroepen in alle plaats, beide hunnen en onzen (Heer).

1 Thess. 3: 11. Doch onze God en Vader zelf, en onze Heer Jezus Christus, richte onzen weg tot u.

2 Kor. 12: 8, 9. Hierover heb ik den Heer driemaal gebeden, opdat hij van mij zoude wijken; en hij heeft tot mij gezegd: Mijne genade is u genoeg; want mijne kracht wordt in zwakheid volbracht. Zoo zal ik dan veel liever roemen in mijne zwakheden, opdat de kracht van Christus in mij wone.

Hand. 23: 11. En den volgenden nacht stond de Heer bij hem, en zeide: Heb goeden moed, Paulus; want gelijk gij te Jeruzalem van mij getuigd hebt, alzoo moet gij ook te Rome getuigen.

Eph. 1: 20—23. Die Hij gewrocht heeft in Christus, als Hij hem uit de dooden heeft opgewekt, en (hem) heeft gezet tot zijne rechter(hand) in den Hemel, ver boven alle Overheid, en Macht, en kracht, en heerschappij, en allen naam, die genaamd wordt, niet alleen in deze wereld, maar ook in de toekomstende, en heeft alle dingen zijnen voeten onderworpen, en heeft hem der gemeente gegeven tot een hoofd boven alle dingen, welke zijn lichaam is, en de vervulling desgenen, die alles in allen vervult.

Eph. 4: 10. Zie boven.

1 Kor. 15: 24—28. Daarna zal het einde zijn, wanneer hij het Koninkrijk aan God en den Vader zal overgegeven hebben, wanneer hij zal te niet gedaan hebben alle heerschappij en alle macht en kracht. Want hij moet als koning heerschen, totdat hij al de vijanden onder zijne voeten zal gelegd hebben. De laatste vijand, die te niet gedaan wordt, is de dood. Want hij heeft alle dingen zijnen voeten onderworpen. Doch wanneer hij zegt, dat hem alle dingen onderworpen zijn, zoo is 't openbaar, dat hij uit genomen wordt, die hem alle dingen onderworpen heeft. En wanneer hem alle dingen zullen onder-

worpen zijn, dan zal ook de Zoon zelf onderworpen worden dien, die hem alle dingen onderworpen heeft, opdat God zij alles in allen.

Phil. 2: 9—11. Daarom heeft God hem ook uitermate verhoogd, en heeft hem een naam gegeven, welke boven allen naam is, opdat in den naam van Jezus zich zoude buigen alle knie dergenen, die in den hemel, en die op de aarde, en die onder de aarde zijn, en alle tong zoude belijden dat Jezus Christus de Heer is, tot heerlijkheid Gods des Vaders.

11.

Rom. 5: 10. Want indien wij, vijanden zijnde, met God verzoend zijn door den dood zijns Zoons, veel meer zullen wij, verzoend zijnde, behouden worden door zijn leven.

Eph. 1: 22, 23. Zie boven onder N°. 10, blz. 224.

1 Tim. 3: 16. Zie boven onder N°. 10, blz. 223.

Rom. 5: 18—21. Zoo dan, gelijk door ééne misdaad (de schuld gekomen is) over alle menschen, tot verdoemenis, alzoo ook door ééne rechtvaardigheid (komt de genade) over alle menschen, tot rechtvaardigmaking des levens; want gelijk door de ongehoorzaamheid van dien éénen mensch, velen (tot) zondaars gesteld zijn geworden, alzoo zullen ook door de gehoorzaamheid van éénen velen (tot) rechtvaardigen gesteld worden. Maar de wet is bovendien ingekomen, opdat de misdaad te meerder worde, en waar de zonde meerder geworden is, (daar) is de genade veel meer overvloedig geweest; opdat, gelijk de zonde geheerscht heeft tot den dood, alzoo ook de genade zoude heerschen tot rechtvaardigheid tot het eeuwige leven, door Jezus Christus, onzen Heer.

Rom. 3: 28. Wij besluiten dan, dat de mensch door het geloof gerechtvaardigd wordt, zonder de werken der Wet.

V r a a g p u n t e n .

1 Kor. 1: 30. Maar uit hem zijt gij in Christus Jezus, die ons geworden is wijsheid van God, en rechtvaardigheid, en heiligmaking, en verlossing.

1 Kor. 1: 13^b. Of zijt gij in Paulus naam gedoopt?

Kol. 1: 24. Die mij nu verblijd in mijn lijden voor u, en vervul

in mijn vleesch de overblijfselen der verdrukkingen van Christus, voor zijn lichaam, hetwelk is de Gemeente.

1 Kor. 15: 20. Maar nu, Christus is opgewekt uit de dooden, en is de eersteling geworden dergenen, die ontslapen zijn.

Eph. 4: 8—10. Zie boven onder N°. 10, blz. 223.

Phil. 2: 9—11. Zie boven onder N°. 10, blz. 225.

1 Kor. 15: 24—28. Zie boven onder N°. 10, blz. 224.

Rom. 10: 4—10. Want het einde der Wet is Christus, tot rechtvaardigheid een iegelijk, die gelooft. Want Mozes beschrijft de rechtvaardigheid, die uit de Wet is, zeggende: De mensch, die deze dingen doet, zal door dezelve leven. Maar de rechtvaardigheid, die uit het geloof is, spreekt aldus: Zeg niet in uw hart: Wie zal in den Hemel opklimmen? Dat is Christus (van boven) afbrengen. Of: wie zal in den afgrond nederdalen? Dat is Christus uit de dooden opbrengen. Maar wat zegt zij: Nabij u is het woord, in uwen mond, en in uw hart. Dit is het woord des geloofs, hetwelk wij prediken, (namelijk), indien gij met uwen mond zult belijden den Heer Jezus, en met uw hart gelooven, dat God hem uit de dooden opgewekt heeft, zoo zult gij zalig worden. Want met het hart gelooft men ter rechtvaardigheid, en met den mond belijdt men ter zaligheid.

§ 40.

De Heilsweg.

1.

Hand. 16: 31. En zij zeiden: Geloof in den Heer Jezus Christus, en gij zult zalig worden, gij en uw huis.

Rom. 10: 10. Want met het hart gelooft men ter rechtvaardigheid, en met den mond belijdt men ter zaligheid.

Hebr. 11: 1. Het geloof nu is een vaste grond der dingen, die men hoopt, (en) een bewijs der zaken, die men niet ziet.

2 Kor. 5: 7. Want wij wandelen door het geloof, (en) niet door aanschouwen.

Rom. 4: 20. En hij heeft aan de belofte Gods niet getwijfeld door ongeloof, maar is gesterkt geweest in het geloof, gevende God de eer.

2.

Rom. 4: 3, 4, 5, 24. Want wat zegt de Schrift: En Abraham geloofde God, en het is hem gerekend tot rechtvaardigheid. Nu, dengenen, die werkt, wordt het loon niet toegerekend naar genade, maar naar schuld; doch dengenen, die niet werkt, maar gelooft in Hem, die den goddeloozen rechtvaardigt, wordt zijn geloof gerekend tot rechtvaardigheid. Maar ook om onzentwil, welken het zal toegerekend worden, (namelijk) dengenen, die gelooven in Hem, die Jezus, onzen Heer, uit de dooden opgewekt heeft.

Phil. 1: 27. Alleen, wandelt waardiglijk het Evangelie van Christus, opdat, hetzij ik kom en u zie, hetzij ik afwezig ben, ik van uwe zaken mag hooren, dat gij staat in éénen geest, met één gemoed, gezamenlijk strijdende, door het geloof des Evangelies.

2 Thess. 2: 13. Maar wij zijn schuldig altijd God te danken over u, broeders, die van den Heer bemind zijt, dat God u van den beginne verkoren heeft, tot zaligheid en heiligmaking des Geestes, en geloof der waarheid.

Hand. 16: 31. Zie boven onder N°. 1.

Gal. 2: 16, 20. (Doch) wetende, dat de mensch niet gerechtvaardigd wordt uit de werken der Wet, maar door het geloof van Jezus Christus, zoo hebben wij ook in Christus Jezus geloofd, opdat wij zouden gerechtvaardigd worden uit het geloof van Christus, en niet uit de werken der Wet, daarom, dat uit de werken der wet geen vleesch zal gerechtvaardigd worden. Ik ben met Christus gekruisigd, en ik leef, (doch) niet meer ik, maar Christus leeft in mij, en hetgeen ik nu in het vleesch leef, dat leef ik door het geloof des Zoons Gods, die mij liefgehad heeft, en zich zelve voor mij overgegeven heeft.

Eph. 3: 12. In welken wij hebben de vrijmoedigheid, en den toegang met vertrouwen, door het geloof aan hem.

Phil. 3: 9. En in hem bevonden worde, niet hebbende mijne rechtvaardigheid, die uit de wet is, maar die door het geloof van Christus is, (namelijk) de rechtvaardigheid, die uit God is, door het geloof.

Rom. 3: 26. Tot eene betooning van zijne rechtvaardigheid, in

*dezen tegenwoordigen tijd, opdat Hij rechtvaardig zij, en rechtvaardigende dengenen, die uit het geloof van Jezus is.

Rom. 6: 8. Indien wij nu met Christus gestorven zijn, zoo gelooven wij, dat wij ook met hem zullen leven.

Gal. 2: 20. Zie boven, blz. 227.

2 Kor. 12: 9. Zie boven onder, § 39, onder N°. 10, blz. 224.

1 Thess. 4: 14. Want indien wij gelooven, dat Jezus gestorven is, en opgestaan, alzoo zal ook God degenen, die ontslapen zijn in Jezus, (weder) brengen met hem.

Rom. 10: 10. Want met het hart gelooft men ter rechtvaardigheid, en met den mond belijdt men ter zaligheid.

1 Kor. 2: 12. Doch wij hebben niet ontvangen den Geest der wereld, maar den Geest, die uit God is, opdat wij zouden weten de dingen, die ons van God geschonken zijn.

Kol. 1: 9. Waarom ook wij, van dien dag af, dat wij het gehoord hebben, niet ophouden voor u te bidden en te begeeren, dat gij moogt vervuld worden met de kennis van zijn wil, in alle wijsheid en geestelijk verstand.

Phil. 1: 9. En dat bid ik (God), dat uwe liefde nog meer en meer overvloedig worde in erkentenis en alle gevoelens.

2 Tim. 1: 12. Om welke oorzaak ik ook deze dingen lijd, maar ik word niet beschaamd, want ik weet, wien ik geloofd heb, en ik ben verzekerd, dat Hij machtig is, mijn pand, bij (Hem) weggelegd, te bewaren tot dien dag.

3.

Kol. 1: 12, 13. Dankende den Vader, die ons bekwaam gemaakt heeft, om deel (te hebben) in de erve der heiligen in het licht; die ons getrokken heeft uit de macht der duisternis, en overgezet heeft in het Koninkrijk van den Zoon zijner liefde.

Kol. 2: 12. Zijnde met hem begraven in den doop, in welchen gij ook met (hem) opgewekt zijt, door het geloof der werking Gods, die hem uit de dooden opgewekt heeft.

Phil. 1: 29. Want u is uit genade gegeven, in de zaak van Christus, niet alleen in hem te gelooven, maar ook voor hem te lijden.

Rom. 10: 14—17. Hoe zullen zij dan (Hem) aanroepen, in welchen zij niet geloofd hebben? En hoe zullen ze (in Hem) gelooven,

van welken zij niet gehoord hebben? En hoe zullen zij hooren, zonder wie (hun) predikt? En hoe zullen zij prediken, indien zij niet gezonden worden. Gelijk geschreven is: Hoe liefelijk zijn de voeten dergenen, die vrede verkondigen, dergenen, die het goede verkondigen! Doch zij zijn niet allen het Evangelie gehoorzaam geweest, want Jesaia zegt: Heer! wie heeft onze prediking geloofd? Zoo dan is het geloof uit het gehoor, en het gehoor door het woord Gods.

- 1 Kor. 3: 5—7. Wie is dan Paulus, en wie is Apollos, anders dan dienaars, door welke gij geloofd hebt, en (dat), gelijk de Heer aan een iegelijk gegeven heeft. Ik heb geplant, Apollos heeft nat gemaakt, maar God heeft den wasdom gegeven. Zoo is dan noch hij, die plant, iets, noch hij die natmaakt, maar God, die den wasdom geeft.
- Eph. 3: 14—17. Om deze oorzaak buig ik mijne kniën tot den Vader onzes Heeren Jezus Christus, uit welken al het geslacht in de hemelen, en op de aarde genaamd wordt; opdat hij u geve naar den rijkdom zijner heerlijkheid, met kracht versterkt te worden door zijnen Geest in den inwendigen mensch, opdat Christus door het geloof in uwe harten wone, en gij in de liefde geworteld en gegrond zijt.
- 2 Thess. 1: 11. Waarom wij ook altijd bidden voor u, dat onze God u waardig achte der roeping, en vervulle al het welbehagen (zijner) goedheid, en het werk des geloofs met kracht.
- 2 Thess. 1: 3. Wij moeten God altijd danken over u, broeders! gelijk billijk is, omdat uw geloof zeer vast, en (dat) de liefde van een iegelijk van u allen jegens elkander overvloedig wordt.
- Efez. 1: 13. In welken gij ook (zijt), nadat gij het woord der waarheid, (namelijk) het Evangelie uwer zaligheid, gehoord hebt; in welken gij ook, nadat gij geloofd hebt, zijt vergezeld geworden met den Heiligen Geest der belofte.
- Gal. 3: 5. Die u dan den Geest verleent, en krachten onder u werkt, (doet Hij dat) uit de werken der wet, of uit de prediking des geloofs?
- 1 Kor. 3: 16. Weet gij niet dat gij Gods tempel zijt, en de Geest Gods in ulieden woont?
- 1 Kor. 6: 19. Of weet gij niet, dat ulieder lichaam een tem-

pel is des Heiligen Geestes, die in u is, dien gij van God hebt, en (dat) gij van u zelve niet zijt?

2 Kor. 4: 13. Dewijl wij nu denzelfden Geest des geloofs hebben, gelijk er geschreven is: Ik heb geloofd, daarom heb ik gesproken; zoo gelooven wij ook, daarom spreken wij ook.

1 Kor. 12: 9. En aan een ander het geloof, door denzelfden Geest; en aan een ander de gave der gezondmaking, door denzelfden Geest.

Gal. 5: 22. Maar de vrucht des Geestes is liefde, vrede, lankmoedigheid, goedertierendheid, goedheid, geloof, zachtmoedigheid, matigheid.

2 Kor. 13: 13. De genade des Heeren Jezus Christus, en de liefde Gods, en de gemeenschap des heiligen Geestes zij met u allen. Amen.

4.

Gal. 5: 22. Zie boven onder No. 3.

Hand. 26: 20. Maar heb eerst dengenen, die te Damascus waren, en te Jeruzalem, en in het geheele land van Judea, en den heidenen verkondigd, dat zij zich zouden beteren, en tot God bekeeren, werken doende der bekeering waardig.

2 Kor. 7: 10. Want de droefheid naar God werkt eene onberouwelijke bekeering tot zaligheid, maar de droefheid der wereld werkt den dood.

2 Tim. 2: 25. Met zachtmoedigheid onderwijzende degenen, die tegenstaan, of hun God te eeniger tijd bekeering gawe tot erkentenis der waarheid.

1 Thess. 1: 9. Want wij zelve verkondigen van ons, hoedanigen ingang wij tot u hebben, en hoe gij tot God bekeerd zijt van de afgoden, om den levenden en waarachtigen God te dienen.

Hand. 20: 21. Betuigende beiden, Joden en Grieken, de bekeering tot God en het geloof in onzen Heer Jezus Christus.

2 Kor. 5: 17. Zoo dan, **indien iemand in Christus is, die is een nieuw schepsel**; het oude is voorbijgegaan, ziet, het is alles nieuw geworden.

2 Kor. 3: 18. En wij allen, met ongedekten aangezichte de heerlijkheid des Heeren als in een spiegel beschouwende, worden naar hetzelfde beeld in gedaante veranderd, van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest.

Eph. 4: 14, 15. Opdat wij niet meer kinderen zouden zijn, die als de vloed bewogen en omgevoerd worden, met allen wind der leer, door de bedriegerij der menschen, door arglistigheid om listig tot dwaling te brengen; maar de waarheid betrachtende in liefde, alleszins zouden opwassen in hem, die het Hoofd is, (namelijk) Christus.

5.

1 Kor. 13: 13. En nu blijft geloof, hoop, en liefde deze drie; doch de meeste van deze is de liefde.

1 Thess. 1: 3. Zonder ophouden gedenkende het werk uws geloofs en den arbeid der liefde, en de verdraagzaamheid der hoop op onzen Heer Jezus Christus, voor onzen God en Vader.

1 Thess. 5: 8. Maar wij, die des daags zijn, laat ons nuchteren zijn, aangedaan hebbende het borstwapen des geloofs, en der liefde, en tot een helm de hoop der zaligheid.

2 Kor. 4: 18. Dewijl wij niet aanmerken de dingen, die men ziet, maar de dingen, die men niet ziet; want de dingen, die men ziet, zijn tijdelijk, maar de dingen, die men niet ziet, zijn eeuwig.

2 Kor. 5: 7. Want wij wandelen door geloof, en niet door aanschouwen.

Rom. 14: 23. Maar wie twijfelt, indien hij eet, is veroordeeld, omdat hij niet uit het geloof eet, en al wat uit het geloof niet is, dat is zonde.

Gal. 5: 5. Want wij verwachten door den Geest uit het geloof de hoop der rechtvaardigheid.

Eph. 2: 12. Dat gij in dien tijd waart zonder Christus, vervreemd van het burgerschap Israëls, en vreemdelingen van de verbonden der belofte, geene hoop hebbende, en zonder God in de wereld.

Rom. 8: 24, 25. Want wij zijn in hope zalig. De hoop nu, die gezien wordt, is geene hoop; want hetgeen iemand ziet, waarom zal hij 't ook hopen? Maar indien wij hopen, hetgeen wij niet zien, zoo verwachten wij 't met lijdzaamheid.

Rom. 8: 19—23. Want het schepsel, (als) met opgestoken hoofd, verwacht de openbaring der kinderen Gods. Want het schepsel is der ijdelheid onderworpen, niet gewillig, maar om diens wil, die het (der ijdelheid) onderworpen heeft; op hoop, dat ook het schepsel zelf zal vrijgemaakt

worden van de dienstbaarheid der verderfenis, tot de vrijheid van de heerlijkheid der kinderen Gods. Want wij weten dat het gansche schepsel te zamen zucht en te zamen (als) in barensnood is tot nu toe. En niet alleen (dit), maar ook wij zelve, die de eerstelingen des geestes hebben, wij ook zelve, (zeg ik), zuchten in ons zelve, verwachtende de aanneming tot kinderen, namelijk de verlossing onzes lichaams.

Rom. 12: 12. Verblijdt u in de hoop. Zijt geduldig in de verdrukking. Volhardt in het gebed.

Rom. 5: 5. En de hoop beschaamt niet, omdat de liefde Gods in onze harten uitgestort is, door den Heiligen Geest, die ons is gegeven.

2 Kor. 5: 5. Die ons nu hiertoe bereid heeft, is God, die ons ook het onderpand des Geestes gegeven heeft.

Kol. 1: 27. Aan wie God heeft willen bekend maken, welke zij de rijkdom der heerlijkheid dezer verborgenheid onder de heidenen, welke is Christus onder u, de hoop der heerlijkheid.

Titus 1: 2. In de hoop des eeuwigen levens, welke God, die niet liegen kan, beloofd heeft vóór de tijden der eeuwen, maar geopenbaard heeft te zijner tijd.

1 Tim. 4: 10. Want hiertoe arbeiden wij ook, en worden gesmaad, omdat wij gehoopt hebben op den levenden God, die een behouder is aller menschen, (maar) allermeeft der geloovigen.

Gal. 5: 22. Zie boven onder N°. 3, blz. 230.

Gal. 5: 6. Want in Christus Jezus heeft noch besnijdenis eenige kracht, noch voorhuid, maar het geloof, door de liefde werkende.

1 Kor. 13: 2. En al ware 't, dat ik de gave der profetie had, en wist al de verborgenheden, en al de wetenschap, en al ware 't dat ik al het geloof had, zoodat ik bergen verzette, en de liefde niet had, zoo ware ik niets.

Rom. 12: 17—21. Vergeldt niemand kwaad voor kwaad. Bezorg hetgeen eerlijk is voor alle menschen. Indien 't mogelijk is, zooveel in u is, houdt vrede met alle menschen. Wreekt u zelve niet, beminden, maar geeft den toorn plaats; want er is geschreven: Mij (komt) de wraak (toe), Ik zal 't vergelden, zegt de Heer. Indien dan uwen vijand hongert, spijzig hem; indien hem dorst, zoo geeft hem te drinken; want dat

doende zult gij kolen vuurs op zijn hoofd hoopen. Wordt van het kwade niet overwonnen; maar overwint het kwade door het goede. Rom. 13: 8—10. Zijt niemand iets schuldig, dan elkander lief te hebben; want wie den ander liefheeft, die heeft de wet vervuld. Want dit: Gij zult geen overspel doen, gij zult niet dooden, gij zult niet stelen, gij zult geene valsche getuigenis geven, gij zult niet begeeren, en zoo er eenig ander gebod is, wordt in dit woord als in een hoofdsom begrepen, (namelijk) in dit: Gij zult uwen naasten liefhebben gelijk u zelve. De liefde doet den naasten geen kwaad; **zoo is dan de liefde de vervulling der wet.**

1 Kor. 13: 13. Zie boven, blz. 231.

Kol. 3: 14. En boven dit alles, (doet aan) de liefde, welke is de band der volmaaktheid.

6.

Rom. 12: 1. Ik bid u dan, broeders, door de ontfermingen Gods, dat gij uwe lichamen stelt tot eene levende, heilige (en) Gode welbehagelijke offerande, (welke is) uw redelijke godsdienst.

1 Kor. 10: 31. Hetzij dat gijlieden eet, hetzij dat gij drinkt, hetzij dat gij iets (anders) doet, doet het alles ter eere Gods.

Kol. 3: 17. En al wat gij doet met woorden of met werken, (doet) het alles in den naam des Heeren Jezus, dankende God en den Vader door hem.

Phil. 3: 12—14. Niet, dat ik het alreeds gekregen heb, of alreeds volmaakt ben, maar ik jaag er naar, of ik het ook grijpen mocht, waartoe ik van Christus Jezus ook gegrepen ben. Broeders, ik acht niet, dat ik zelf het gegrepen heb; maar één ding (doe ik), vergetende hetgeen achter is, en strekkende mij tot hetgeen voor is, jaag ik naar het wit, tot den prijs der roeping Gods, die van boven is in Christus Jezus.

Rom. 8: 2. Want de wet des Geestes des levens in Christus Jezus heeft mij vrijgemaakt van de wet der zonde en des doods.

Gal. 5: 13. Want gij zijt tot vrijheid geroepen, broeders; alleen gebruikt de vrijheid niet, tot een oorzaak voor het vleesch, maar dient elkander door de liefde.

- Rom. 3: 31. Doen wij dan de wet te niet door het geloof? Dat zij verre; maar wij bevestigen de wet.
- Rom. 8: 2—4. Want de wet des Geestes des levens in Christus Jezus heeft mij vrijgemaakt van de wet der zonde en des doods. Want hetgeen der wet onmogelijk was, dewijl zij door het vleesch krachteloos was, heeft God, zijnen Zoon zendende in gelijkheid des zondigen vleesches, en (dat) voor de zonde, de zonde veroordeeld in het vleesch. Opdat het recht der wet vervuld zoude worden in ons, die niet naar het vleesch wandelen, maar naar den Geest.
- Gal. 5: 17. Want het vleesch begeert tegen den Geest, en de Geest tegen het vleesch; en deze staan tegen elkander over, alzoo dat gij niet doet hetgeen gij wildet.
- Eph. 6: 10—18. Voorts, mijne broeders, wordt krachtig in den Heer, en in de sterkte zijner macht. Doet aan de geheele wapenrusting Gods, opdat gij kunt staan tegen de listige omleidingen des duivels. Want wij hebben den strijd niet tegen het vleesch en bloed, maar tegen de Overheden, tegen de Machten, tegen de geweldhebbers der wereld, der duisternis dezer eeuw, tegen de geestelijke boosheden in de lucht. Daarom neemt aan de geheele wapenrusting Gods, opdat gij kunt wederstaan in den boozen dag, en alles verricht hebbende staande blijven. Staat dan, uwe lenden omgord hebbende met de waarheid, en aangedaan hebbende het borstwapen der gerechtigheid, en de voeten geschoeid hebbende met bereidheid van het Evangelie des vredes, bovenal aangenomen hebbende het schild des geloofs, met hetwelk gij al de vurige pijlen des boozen zult kunnen uitblusschen. En neemt den helm der zaligheid, en het zwaard des Geestes, hetwelk is Gods woord, met alle bidding en smeking biddende ten allen tijde in den geest, en daartoe wakende met alle gedurigheid en smeking voor al de Heiligen.
- 1 Kor. 9: 24—27. Weet gijlieden niet, dat wie in de loopbaan loopen, allen wel loopen, maar (dat) één den prijs ontvangt? Loopt alzoo, dat gij (dien) moogt verkrijgen! En een iegelijk, die (om prijs) strijdt, onthoudt zich in alles. Deze dan (doen)

wel (dit), opdat zij eene verderfelijke kroon zouden ontvangen, maar wij eene onverderflijke. Ik loop dan alzoo niet als op 't onzekere, ik kamp alzoo niet als de lucht slaande. Maar ik bedwing mijn lichaam, en breng het tot dienstbaarheid, opdat ik niet soms, daar ik anderen gepredikt heb, zelf verwerpelijk worde.

2 Tim. 4: 6—8. Want ik word nu tot een drankoffer geofferd, en de tijd mijner ontbinding is aanstaande. Ik heb den goeden strijd gestreden; ik heb den loop geëindigd, ik heb het geloof behouden. Voorts is mij weggelegd de kroon der rechtvaardigheid, welke de Heer, de rechtvaardige Rechter, mij in dien dag geven zal, en niet alleen mij, maar ook allen, die zijne verschijning liefgehad hebben.

Kol. 2: 10. En gij zijt in hem volmaakt, die het Hoofd is van alle Overheid en Macht.

1 Kor. 8: 3. Maar zoo iemand God liefheeft, die is van Hem gekend.

7.

Rom. 5: 1—5. Wij dan, gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God door onzen Heer Jezus Christus; door welken wij ook de toeleiding hebben door 't geloof tot deze genade, in welke wij staan, en roemen in de hoop der heerlijkheid Gods. En niet alleen (dit), maar wij roemen ook in de verdrukkingen, wetende dat de verdrukking lijdzaamheid werkt, en de lijdzaamheid bevinding, en de bevinding hoop; en de hoop beschaamt niet, omdat de liefde Gods in onze harten uitgestort is, door den Heiligen Geest, die ons is gegeven.

Rom. 4: 3—5. Want wat zegt de Schrift? En Abraham geloofde God, en het is hem geworden tot rechtvaardigheid. Nu, dengeen, die werkt, wordt het loon niet toegerekend naar genade, maar naar schuld; doch dengeen, die niet werkt, maar gelooft in hem, die den goddeloozen rechtvaardigt, wordt zijn geloof gerekend tot rechtvaardigheid.

Eph. 5: 1, 2. Zijt dan navolgers Gods, als geliefde kinderen. En wandelt in de liefde, gelijkerwijs ook Christus ons liefgehad heeft, en zich zelven voor ons heeft overgegeven, tot een offerande en een slachtoffer, Gode tot een welriekenden reuk.

Rom. 8: 17. En indien wij kinderen zijn, zoo zijn wij ook erfgenamen, erfgenamen Gods en mede-erfgenamen van Christus; zoo wij namelijk met (hem) lijden, opdat wij ook met (hem) verheerlijkt worden.

Vraagpunten.

2 Kor. 5: 7. Zie boven onder N°. 5, blz. 231.

Gal. 2: 19—21. Want ik ben door de wet der wet gestorven, opdat ik Gode leven zoude. Ik ben met Christus gekruisigd; en ik leef, (doch) niet meer ik, maar Christus leeft in mij, en hetgeen ik nu in het vleesch leef, dat leef ik door het geloof des Zoons Gods, die mij liefgehad heeft, en zich zelven voor mij overgegeven heeft. Ik doe de genade Gods niet te niet, want indien de rechtvaardigheid door de wet is, zoo is dan Christus te vergeefs gestorven.

Eph. 6: 10—18. Zie boven onder N°. 6, blz. 234.

§ 41.

De Gemeente.

2.

1 Kor. 6: 10. Dwaalt niet: noch hoereerders, noch afgodendienaars. noch overspelers, noch ontuchtigen, noch die bij mannen liggen, noch dieven, noch gierigaards, noch dronkaards, geen lasteraars, geen roovers, zullen het koninkrijk Gods beërven.

1 Kor. 15: 50. Doch dit zeg ik, broeders, dat vleesch en bloed het koninkrijks Gods niet beërven kunnen, en de verderfelijheid beërft de onverderfelijheid niet.

Eph. 5: 5. Want dit weet gij, dat geen hoereerder, of onreine, of gierigaard, die een afgodendienaar is, erfenis heeft in het koninkrijk van Christus en van God.

1 Kor. 14: 19, 35. Maar ik wil (liever) in de Gemeente vijf woorden spreken met mijn verstand, opdat ik ook anderen moge onderwijzen, dan tienduizend woorden in eene (vreemde) taal. En zoo zij iets willen leeren, laat ze te huis haren eigen mannen vragen; want het staat leelijk voor de vrouwen, dat ze in de Gemeente spreken.

1 Thess. 1: 1. Paulus, en Sylvanus, en Timotheüs, aan **de Gemeente der Thessalonicenzen**, (welke is) in God, den Vader, en den Heer Jezus Christus! genade zij u en vrede van God, onzen Vader, en den Heer Jezus Christus.

Eph. 1: 22. En heeft alle dingen zijnen voeten onderworpen, en heeft hem **der Gemeente** gegeven tot een Hoofd boven alle dingen.

3.

1 Kor. 1: 2. Aan de Gemeente Gods, die te Korinthe is, den geheiligden in Christus Jezus, den geroepen Heiligen, met allen, die den naam van onzen Heer Jezus Christus aanroepen in alle plaats, beide hunnen en onzen (Heer).

Eph. 5: 25—27. Gij mannen! hebt uwe eigen vrouwen lief, gelijk ook Christus de Gemeente liefgehad heeft, en zich zelve voor haar heeft overgegeven, opdat hij ze heiligen zoude, haar gereinigd hebbende met het bad des waters door het woord; opdat hij ze zich zelve heerlijk zoude voorstellen, eene gemeente, die geen vlek of rimpel heeft, of iets dergelijks, maar dat ze zoude heilig zijn en onberispelijk.

1 Kor. 3: 16. Weet gij niet, dat gij Gods tempel zijt, en de Geest Gods in ulieden woont?

1 Kor. 3: 9. Want wij zijn Gods medearbeiders; Gods akkerwerk, Gods gebouw zijt gij.

Eph. 1: 23. Welke zijn lichaam is, (en) de vervulling desgenen, die alles in allen vervult.

Eph. 2: 20. Zie hieronder.

Eph. 4: 16. Uit welken het geheele lichaam, bekwamelijk te zamen gevoegd en te zamen vastgemaakt zijnde door alle voegselen der toebrenging, naar de werking van ieder deel in (zijne) maat, den wasdom des lichaams bekomt, tot opbouw van zich zelve in de liefde.

1 Kor. 3: 9—17. Want wij zijn Gods medearbeiders; Gods akkerwerk, Gods gebouw zijt gij. Naar de genade Gods, die mij gegeven is, heb ik als een wijs bouwmeester het fundament gelegd, en een ander bouwt daarop. Maar een iegelijk zie toe, hoe hij daarop bouwt. Want niemand kan een ander fundament leggen, dan hetgeen gelegd is, hetwelk is Jezus Christus.

En indien iemand op dit fundament bouwt, goud, zilver, kostelijke steenen, hout, hooi, stoppelen, eens iegelijken werk zal openbaar worden; want de dag zal het verklaren, dewijl het door vuur ontdekt wordt, en hoedanig eens iegelijken werk is, zal het vuur beproeven. Zoo iemands werk blijft, dat hij daarop gebouwd heeft, die zal loon ontvangen. Zoo iemands werk zal verbrand worden, die zal schade lijden, maar zelf zal hij behouden worden, doch alzoo als door vuur. Weet gij niet, dat gij Gods tempel zijt, en de Geest Gods in ulieden woont? Zoo iemand den tempel Gods schendt, dien zal God schenden: **want de tempel Gods is heilig, welke gij zijt.**

Eph. 2: 19—22. Zoo zijt gij dan niet meer vreemdelingen en bijwoners, maar mede-burgers der Heiligen, en huisgenooten Gods, **gebouwd op het fundament der Apostelen en Profeten, waarvan Jezus Christus is de uiterste hoeksteen, op welken het geheele gebouw, bekwamelijk te zamen gevoegd zijnde, opwast tot een heiligen Tempel in den Heer. Op welken ook gij medegebouwd wordt, tot eene woonstede Gods in den Geest.**

Eph. 2: 20. Zie boven.

2 Tim. 2: 19, 20. Evenwel het vaste fundament Gods staat, hebbende dit zegel: De Heer kent degenen, die de zijnen zijn; en: Een iegelijk, die den naam van Christus noemt, sta af van ongerechtigheid. Doch in een groot huis zijn niet alleen gouden en zilveren vaten, maar ook houten en aarden (vaten), en sommigen ter eere, maar sommigen ter oneere.

1 Kor. 12: 12—26. Want gelijk het lichaam één is, en vele leden heeft, en al de leden van dit ééne lichaam, vele zijnde, (maar) één lichaam zijn, alzoo ook Christus. Want ook wij allen zijn door éenen Geest tot één lichaam gedoopt, hetzij Joden, hetzij Grieken, hetzij dienstknechten, hetzij vrijen; en wij allen zijn tot éenen Geest gedrenkt. Want ook het lichaam is niet één lid, maar vele (leden). Indien de voet zeide: Dewijl ik de hand niet ben, zoo ben ik van het lichaam niet; is die daarom niet van het lichaam? En indien het oor zeide: Dewijl ik het oog niet ben, zoo ben ik van het lichaam niet; is het daarom niet van het lichaam? Ware het geheele lichaam het oog, waar (zoude) het gehoor (zijn)? Ware het geheele (lichaam)

gehoor, waar zoude de reuk zijn? Maar nu heeft God de leden gezet, elk van dezelve in het lichaam, gelijk Hij gewild heeft. Waren ze allen (maar) één lid, waar (zoude) het lichaam (zijn)? Maar nu zijn er wel vele leden, doch (maar) één lichaam. En het oog kan niet zeggen tot de hand: Ik heb u niet van noode, en wederom het hoofd tot de voeten: Ik heb u niet van noode. Ja veeleer, de leden, die (ons) dunken de zwakste des lichaams te zijn, die zijn noodig, en die ons dunken de minst aanzienlijke (leden) des lichaams te zijn, denzelfen doen wij overvloediger eer aan, en onze onsierlijke (leden) hebben overvloediger versiering. Doch onze sierlijke hebben 't niet van noode, maar God heeft het lichaam (alzo) te zamen gevoegd, gevende overvloediger eer aan 't geen (derzelve) gebrek heeft; opdat geene tweedracht in het lichaam zij, maar de loden voor elkander gelijke zorg zouden dragen. En hetzij dat één lid lijdt, zoo lijden al de leden mede; hetzij dat één lid verheerlijkt wordt, zoo verblijden zich al de leden mede.

4

Kol. 2: 11, 12. In welken gij ook besneden zijt met eene besnijdenis, die zonder handen geschiedt, in het uittrekken van het lichaam der zonden des vleesches, door de besnijdenis van Christus; zijnde met hem begraven in den doop, in welken gij ook met hem opgewekt zijt, door het geloof der werking Gods, die hem uit de dooden opgewekt heeft.

1 Kor. 10: 2. En allen in Mozes gedoopt zijn in de wolk en in de zee.

Rom. 6: 3—6. Of weet gij niet, dat zoo velen, als wij in Christus Jezus gedoopt zijn, wij in zijnen dood gedoopt zijn? Wij zijn dan met hem begraven, door den doop in den dood, opdat, gelijkerwijs Christus uit de dooden opgewekt is tot de heerlijkheid des Vaders, alzo ook wij in nieuwhed des levens wandelen zouden. Want indien wij met hem ééne plant geworden zijn, in de gelijkmaking zijns doods, zoo zullen wij het ook zijn (in de gelijkmaking zijner) opstanding; dit wetende, dat onze oude mensch met (hem) gekruisigd is, opdat het lichaam der zonde te niet gedaan worde, opdat wij niet meer de zonde dienen.

- Gal. 3: 27. Want zoo velen, als gij in Christus gedoopt zijt, hebt gij Christus aangedaan.
- 1 Kor. 1: 13. Is Christus gedeeld? Is Paulus voor u gekruisigd? Of zijt gij in Paulus naam gedoopt?
- 1 Kor. 12: 13. Zie boven onder N°. 3, blz. 238.
- Eph. 5: 26. Zie boven onder N°. 3, blz. 237.
- Tit. 3: 5. Hij heeft ons zalig gemaakt, niet uit de werken der rechtvaardigheid, die wij gedaan hadden, maar naar zijne barmhartigheid, door het bad der wedergeboorte, en vernieuwing des Heiligen Geestes.
- Eph. 4: 5. Één Heer, één geloof, één doop.

5.

- 1 Kor. 11: 23, enz. Want ik heb van den Heer ontvangen, hetgeen ik ook u overgegeven heb, dat de Heer Jezus in den nacht, in welken hij verraden werd, het brood nam, enz, enz.
- 1 Kor. 11: 26—29. Want zoo dikwils als gij dit brood zult eten, en dezen drinkbeker zult drinken, zoo verkondigt den dood des Heeren, tot dat hij komt! Zoo wie dan onwaardig dit brood eet, of den drinkbeker des Heeren drinkt, die zal schuldig zijn aan het lichaam en bloed des Heeren. Maar de mensch beproeve zich zelve, en ete alzoo van het brood, en drinke van den drinkbeker; want wie onwaardig eet en drinkt, die eet en drinkt zich zelve een oordeel, niet onderscheidende het lichaam des Heeren.
- 1 Kor. 10: 16, 17. De drinkbeker der dankzegging, dien wij (dankzeggende) zegenen, is die niet eene gemeenschap des bloeds van Christus? Het brood, dat wij breken, is dat niet eene gemeenschap des lichaams van Christus? Want één brood (is het, zoo) zijn wij velen één lichaam, dewijl wij allen ééns broods deelachtig zijn.
- 1 Kor. 12: 13. Zie boven onder N°. 3, blz. 238.
- 1 Kor. 10: 2—4. En allen in Mozes gedoopt zijn in de wolk en in de zee; en allen dezelfde geestelijke spijs gegeten hebben, en allen denzelfden geestelijken drank gedronken hebben: want zij dronken uit de geestelijke steenrots, die volgde; en de steenrots was Christus.

6.

Eph. 4: 1—6. Zoo bid ik u dan, ik, de gevangene in den Heer, dat gij wandelt, waardig der roeping, met welke gij geroepen zijt, met alle ootmoedigheid, en zachtmoedigheid, met lankmoedigheid, verdragende elkander in liefde, u benaarstigende te behouden de eenigheid des Geestes door den band des vredes. **Één lichaam is het, en één Geest**, gelijkerwijs gij ook geroepen zijt tot één hoop uwer roeping; één Heer, één geloof, één doop, één God en Vader van allen, die daar is boven allen, en door allen, en in u allen.

1 Kor. 12: 4—6. En er is verscheidenheid der gaven, doch het is dezelfde Geest; en er is verscheidenheid der bedieningen, en het is dezelfde Heer; en er is verscheidenheid der werkingen, doch het is dezelfde God, die alles in allen werkt.

1 Petr. 2: 9. Maar gij zijt een uitverkoren geslacht, een Koninklijk Priesterdom, een heilig volk, een verkregen volk, opdat gij zoudt verkondigen de deugden desgenen, die u uit de duisternis geroepen heeft tot zijn wonderbaar licht.

Rom. 12: 1. Ik bid u dan, broeders, door de ontfermingen Gods, dat gij uwe lichamen stelt tot eene levende, heilige (en) Gode welbehagelijke offerande, (welke is) uw redelijke godsdienst.

Rom. 12: 4—6. Want gelijk wij in één lichaam vele leden hebben, en de leden niet alle dezelfde werking hebben, alzoo zijn wij velen één lichaam in Christus, maar elkeen zijn wij elkanders leden. Hebbende nu verscheiden gaven, naar de genade, die ons gegeven is.

Eph. 4: 11. En deze heeft gegeven sommigen tot Apostelen, en sommigen tot Profeten, en sommigen tot Evangelisten, en sommigen tot Herders en Leeraars.

1 Kor. 12: 28. En God heeft er sommigen in de Gemeente gesteld, ten eerste Apostelen, ten tweede Profeten, ten derde Leeraars, daarna krachten, daarna gaven der gezondmakingen, hulpbewijzingen, regeeringen, menigerlei talen.

Eph. 4: 11. Zie boven.

Hand. 20: 28. Zoo hebt dan acht op u zelve, en op de geheele kudde, over welke u de Heilige Geest tot Opzieners gesteld

heeft, om de gemeente Gods te weiden, welke hij verkregen heeft door zijn eigen bloed.

- 1 Kor. 14: 26. Wat is 't dan, broeders? Wanneer gij te zamen komt, een iegelijk van u, heeft hij een psalm, heeft hij eene leer, heeft hij eene (vreemde) taal, heeft hij eene openbaring, heeft hij eene uitlegging, laat alle dingen geschieden tot stichting.
- 1 Kor. 14: 39. Zoo dan, broeders, ijvert om te profeteeren, en verhindert niet in (vreemde) talen te spreken.
- 1 Tit. 3: 10, 11. Verwerp een ketterschen mensch, na de eerste en tweede vermaning, wetende, dat de zoodanige verkeerd is, en zondigt, zijnde bij zichzelf veroordeeld.

7.

- Rom. 9: 6. Doch (ik zeg dit) niet, alsof het woord Gods ware uitgevallen; want die zijn niet allen Israël, die uit Israël zijn.
- 1 Kor. 4: 20. Want het Koninkrijk Gods is niet (gelegen) in woorden, maar in kracht.
- 2 Tim. 2: 19, 20. Zie boven onder N°. 3.
- Kol. 1: 13. Die ons getrokken heeft uit de macht der duisternis, en overgezet heeft in het Koninkrijk van den Zoon zijner liefde.
- 1 Kor. 5: 1, enz.
- 1 Kor. 6: 1—3. Durft iemand van ulieden, die eene zaak heeft tegen een ander, te recht gaan voor de onrechtvaardigen, en niet voor de Heiligen? Weet gij niet, dat de Heiligen de wereld oordeelen zullen? En indien door u de wereld geoordeeld wordt, zijt gij onwaardig de minste rechtzaken? Weet gij niet, dat wij de Engelen oordeelen zullen; hoeveel te meer de zaken, die dit leven aangaan?
- 1 Kor. 6: 10, 11. Dwaalt niet; noch hoereerders, noch afgodendienaars, noch overspelers, noch ontuchtigen, noch die bij mannen liggen, noch dieven, noch gierigaards, noch dronkaards, geen lasteraars, geen roovers, zullen het Koninkrijk Gods beërven. En dit waart gij sommigen; maar gij zijt afgewassen, maar gij zijt geheiligd, maar gij zijt gerechtvaardigd in den naam des Heeren Jezus, en door den Geest onzes Gods.
- Kol. 2: 10. En gij zijt in hem volmaakt, die het Hoofd is van alle Overheid en Macht.**
- Eph. 5: 25—27. Zie boven onder N°. 3.

8.

- Eph. 2: 14—16. Want hij is onze vrede, die deze beide één gemaakt heeft; en **en den muur des afscheidels verbroken hebbende**, heeft hij de vijandschap in zijn vleesch te niet gemaakt, (namelijk) de wet der geboden, in inzettingen (bestaande), opdat hij die twee in zich zelve tot éénen nieuwen mensch zoude scheppen, vrede makende; en (opdat) hij die beide met God in één lichaam zoude verzoenen, door het kruis, de vijandschap aan hetzelfde gedood hebbende.
- Kol. 3: 11. Waarin niet is Griek en Jood, besnijdenis en voorhuid, Barbaar en Scyth, dienstknecht en vrije, maar Christus is alles en in allen.
- Tit. 2: 14. Die zich zelve voor ons gegeven heeft, opdat hij ons zoude verlossen van alle ongerechtigheid, en zich zelve een eigen volk zoude reinigen, ijverig in goede werken.
- 1 Kor. 7: 20. Een iegelijk blijve in die roeping, waarin hij geroepen is.
- 1 Kor. 11: 10. Daarom moet de vrouw eene macht op het hoofd hebben, om der Engelen wil.
- 1 Tim. 2: 14. En Adam is niet verleid geworden; maar de vrouw verleid zijnde, is in overtreding geweest.
- Gal. 3: 28. Daarin is noch Jood, noch Griek, daarin is noch dienstbare, noch vrije; daarin is geen man en vrouw; want gij allen zijt één in Christus Jezus.
- Gal. 4: 9. En nu, daar gij God kent, ja veel meer van God gekend zijt, hoe keert gij u wederom tot de zwakke en arme eerste beginselen, welke gij wederom van voren aan wilt dienen?
- Rom. 10: 14, 17. Hoe zullen zij (Hem) dan aanroepen, in welken zij niet geloofd hebben? En hoe zullen zij (in Hem) gelooven, van welken zij niet gehoord hebben? En hoe zullen zij hooren, zonder wie (hun) predikt? Zoo dan is het geloof uit het gehoor, en het gehoor door het woord Gods.
- Kol. 1: 23. Indien gij maar blijft in het geloof, gefondeerd en vast, en niet bewogen wordt van de hoop des Evangeliums, dat gij gehoord hebt, hetwelk gepredikt is onder alle creature, die onder den hemel is; van hetwelk ik, Paulus, een dienaar geworden ben.

9.

1 Tim. 3: 15. Maar zoo ik vertoef, opdat gij moogt weten, hoe men in het huis Gods moet verkeeren, hetwelk is de Gemeente des levenden Gods, een pilaar en vastigheid der waarheid.

Eph. 2: 22. Op welken ook gij mede gebouwd wordt, tot eene woonstede Gods in den Geest.

Eph. 4: 15, 16. Maar de waarheid betrachtende in liefde, alleszins zouden opwassen in hem, die het Hoofd is, (namelijk) Christus, uit welken het geheele lichaam, bekwamelijk te zamen gevoegd en te zamen vastgemaakt zijnde door alle voegselen der toebren- ging, naar de werking van ieder deel in (zijne) maat, den wasdoms des lichaams bekomt, tot opbouwning van zich zelven in de liefde.

1 Kor. 13: 9—12. Want wij kennen ten deele, en wij profeteeren ten deele; doch wanneer het volmaakte zal gekomen zijn, dan zal hetgeen ten deele is te niet gedaan worden. Toen ik een kind was, sprak ik als een kind, was ik gezind als een kind, maar nu ik een man geworden ben, heb ik te niet gedaan hetgeen eens kinds was. Want wij zien nu door een spiegel in eene duistere rede, maar alsdan (zullen wij zien) van aangezicht tot aangezicht; nu ken ik ten deele, maar alsdan zal ik kennen, gelijk ook ik gekend ben.

Rom. 11: 25, 26. Want ik wil niet, broeders, dat u deze verbor- genheid onbekend zij [opdat gij niet wijs zijt bij u zelven], dat de verharding voor een deel over Israël gekomen is, totdat de volheid der Heidenen zal ingegaan zijn. **En alzoo zal ge- heel Israël zalig worden**, gelijk geschreven is: De Verlosser zal uit Sion komen, en zal de goddeloosheden afwenden van Jakob.

Rom. 11: 15. Want indien hunne verwerping de verzoening is der wereld, wat zal de aanneming wezen anders, dan het leven uit de doden?

10.

2 Tim. 4: 8. Voorts is mij weggelegd de kroon der recht- vaardigheid, welke de Heer, de rechtvaardige Rechter, mij in dien dag geven zal; en niet alleen mij, maar ook allen, die zijne verschijning hebben lief gehad.

Rom. 8: 19—23. Want het schepsel, (als) met opgestoken hoofd, verwacht de openbaring der kinderen Gods. Want het schepsel is der ijdelheid onderworpen, niet gewillig, maar om diens wil, die het (der ijdelheid) onderworpen heeft; op hoop, dat ook het schepsel zelf zal vrijgemaakt worden van de dienstbaarheid der verderfenis, tot de vrijheid van de heerlijkheid der kinderen Gods. Want wij weten, dat het gansche schepsel te zamen zucht, en te zamen (als) in barensood is tot nu toe; en niet alleen (dit), maar ook wij zelve, die de eerstelingen des Geestes hebben, wij ook zelve (zeg ik), zuchten in ons zelve, verwachtende de aanneming tot kinderen, (namelijk) de verlossing onzes lichaams.

2 Kor. 5: 2—4. Want ook in dezen zuchten wij, verlangende met onze woonstede, die uit den Hemel is, overkleed te worden. Zoo wij ook bekleed, (en) niet naakt zullen bevonden worden. Want ook wij, die in dezen tabernakel zijn, zuchten, bezwaard zijnde, nademaal wij niet willen ontkleed, maar overkleed worden, opdat het sterfelijke van het leven verslonden worde.

Rom. 13: 11. En dit (zeg ik te meer), dewijl wij de gelegenheid des tijds weten, dat het de ure is, dat wij nu uit den slaap opwaken; want de zaligheid is ons nu nader, dan toen wij (eerst) geloofd hebben.

Vraagpunten.

- 1 Kor. 3: 9—17. Zie boven, onder N°. 3.
 Eph. 2: 19—22. Zie boven, onder N°. 3.
 2 Tim. 2: 19. Zie boven, onder N°. 3.
 1 Kor. 12: 12—26. Zie boven, onder N°. 3.

§ 42.

De Toekomst.

1.

1 Thess. 4: 15. Want dat zeggen wij u door het woord des Heeren, dat wij, die levend overblijven zullen, tot de toekomst des Heeren, niet zullen vóórkomen degenen, die ontslapen zijn.

1 Kor. 15: 51, 52. Ziet, ik zeg u eene verborgenheid: wij zul-

len wel niet allen ontslapen, maar wij zullen allen veranderd worden, in één punt des (tijds), in één oogenblik, met de laatste bazuin, want de bazuin zal slaan, en de dooden zullen onverderfelijk worden opgewekt, en wij zullen veranderd worden.

2 Kor. 5: 4. Want ook wij, die in dezen tabernakel zijn, zuchten, bezwaard zijnde, nademaal wij niet willen ontkleed, maar overkleed worden, opdat het sterfelijke van het leven verslonden worde.

Phil. 3: 11. Of ik eenigszins moge komen tot de wederopstanding der dooden.

Phil. 1: 21—23. Want het leven is mij Christus, en het sterven is (mij) gewin. Maar of te leven in het vleesch mij oorbaar zij, en wat ik verkiezen zal, weet ik niet. Want ik word van deze twee gedrongen, hebbende begeerte om ontbonden te worden en met Christus te zijn, want (dat) is zeer verre het beste.

2 Tim. 4: 6—8. Want ik word nu tot een drankoffer geofferd, en **de tijd mijner ontbinding is aanstaande**. Ik heb den goeden strijd gestreden, ik heb den loop geëindigd, ik heb het geloof behouden. Voorts is mij weggelegd de kroon der rechtvaardigheid, welke de Heer, de rechtvaardige Rechter, mij in dien dag geven zal, en niet alleen mij, maar ook allen die zijne verschijning liefgehad hebben.

2.

1 Thess. 5: 2. Want gij weet zelve zeer wel, dat de dag des Heeren alzo zal komen, gelijk een dief in den nacht.

2 Thess. 2: 1—12. En wij bidden u, broeders! door de toekomst onzes Heeren Jezus Christus, en onze toevergadering tot hem, dat gij niet haastelijk bewogen wordt van verstand, of verschrikt, noch door geest, noch door woord, noch door zendbrief, als van ons (geschreven), alsof de dag van Christus aanstaande ware. Dat u niemand verleide op eenigerlei wijze: want (die komt niet), tenzij dat eerst de afval gekomen zij, en (dat) geopenbaard zij de mensch der zonde, de zoon des verderfs, die zich tegenstelt en verheft boven al wat God genaamd, of (als God) geëerd wordt, alzo dat hij in den tempel Gods als een God zal zitten, zichzelf toonende, dat hij God is. Gedenkt

gij niet, dat ik, nog bij u zijnde, u deze dingen gezegd heb? En nu, wat (hem) wederhoudt, weet gij, opdat hij geopenbaard worde op zijn eigen tijd. Want de verborgenheid der ongerechtigheid wordt alreeds gewerkt; alleen, die hem nu wederhoudt, (die zal hem wederhouden), totdat hij uit het midden zal (weggedaan) worden. En alsdan zal de ongerechte geopenbaard worden, welken de Heer verderven zal, door den Geest zijns monds, en teniet maken door de verschijning zijner toekomst; (hem, zeg ik), wiens toekomst is naar de werking des Satans, in alle kracht, en teekenen, en wonderen der leugen; en in alle verleiding der onrechtvaardigheid in degenen, die verloren gaan; daarom, dat zij de liefde der waarheid niet aangenomen hebben, om zalig te worden. En daarom zal God hun zenden eene kracht der dwaling, dat zij de leugen zouden gelooven, opdat zij allen veroordeeld worden, die de waarheid niet geloofd hebben, maar een welbehagen hebben gehad in de ongerechtigheid.

Matth. 24: 23, 24. Alsdan, zoo iemand tot ulieden zal zeggen: Ziet, hier is de Christus, of daar, gelooft het niet: want er zullen valsche Christussen en valsche profeten opstaan, en zullen groote teekenen en wonderheden doen; alzoo dat zij, [indien het mogelijk ware], ook de uitverkorenen zouden verleiden.

3.

1 Thess. 1: 10. En zijnen Zoon uit de hemelen te verwachten, welken Hij uit de dooden opgewekt heeft, (namelijk) Jezus, die ons verlost van den toekomstigen toorn.

1 Thess. 4: 16. Want de Heer zelf zal met een geroep, met de stem des archangels en met de bazuin Gods, nederdalen van den Hemel; en wie in Christus gestorven zijn, zullen eerst opstaan.

2 Thess. 1: 7. En u, die verdrukt wordt, verkwikking met ons, in de openbaring des Heeren Jezus van den hemel, met de Engelen zijner kracht.

Phil. 3: 20, 21. Maar onze wandel is in de hemelen, waaruit wij ook den Zaligmaker verwachten, (namelijk) den Heer Jezus Christus, die ons vernederd lichaam veranderen zal, opdat het gelijkvormig worde aan zijn heerlijk lichaam, naar de wer-

king; waardoor hij ook alle dingen zich zelve kan onderwerpen.

- 1 Kor. 6: 2, 3. Weet gij niet, dat de Heiligen de wereld oordeelen zullen? En indien door u de wereld geoordeeld wordt, zijt gij onwaardig de minste rechtzaken? Weet gij niet, dat wij de Engelen oordeelen zullen, hoeveel te meer de zaken, die dit leven aangaan?

4.

- 1 Thess. 4: 16. Zie boven, onder N°. 3, blz. 247.
- 1 Kor. 15: 52. In één punt des (tijds), in één oogenblik, met de laatste bazuin; want de bazuin zal staan, en de dooden zullen onverderfelijk opgewekt worden, en wij zullen veranderd worden.
- 2 Kor. 5: 4. Want ook wij, die in dezen tabernakel zijn, zuchten, bezwaard zijnde, nademaal wij niet willen ontkleed, maar overkleed worden, opdat het sterfelijke van het leven verslonden worde.
- 1 Kor. 15: 23. Maar een iegelijk in zijne orde: de eersteling Christus, daarna wie van Christus zijn' in zijne toekomst.
- 1 Thess. 4: 16. Zie boven, onder N°. 3, blz. 247.
- Luc. 14: 14. En gij zult zalig zijn, omdat zij niet hebben om u te vergelden; want het zal u vergolden worden in de opstanding der rechtvaardigen.
- Openb. 20: 5. Maar de overigen der dooden werden niet weder levend, totdat de duizend jaren geëindigd waren. Deze is de eerste opstanding.
- Phil. 1: 21—23. Want het leven is mij Christus, en het sterven is (mij) gewin. Maar te leven in het vleesch, of dit mij oorbaar zij, en wat ik verkiezen zal, weet ik niet. Want ik word van deze twee gedrongen, hebbende begeerte om ontbonden te worden, en met Christus te zijn; want (dat) is zeer verre het beste.
- 1 Thess. 5: 10. Die voor ons gestorven is, opdat wij, 't zij dat wij waken, 't zij dat wij slapen, te zamen met hem leven zouden.
- Rom. 8: 38, 39. Want ik ben verzekerd, dat noch dood, noch leven, noch Engelen, noch Overheden, noch Machten, noch tegenwoordige, noch toekomstige dingen, noch hoogte, noch diepte, noch eenig ander schepsel ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, onzen Heer.

Rom. 14: 7—9. Want niemand van ons leeft zich zelyen, en niemand sterft zich zelyen; want hetzij dat wij leven, wij leven den Heere, hetzij dat wij sterven, wij sterven den Heere; hetzij dan dat wij leven, hetzij dat wij sterven, wij zijn des Heeren. Want daartoe is Christus ook gestorven en opgestaan, en weder levend geworden, opdat hij beide over dooden en levenden heerschen zoude.

1 Kor. 6: 13. De spijzen zijn voor den buik, en de buik is voor de spijzen; maar God zal beide deze en dien te niet doen. Doch het lichaam is niet voor de hoererij, maar voor den Heer, en de Heer voor het lichaam.

1 Kor. 15: 50. Doch dit zeg ik, broeders! dat vleesch en bloed het Koninkrijk Gods niet beërven kunnen, en de verderfelijckheid beërft de onverderfelijckheid niet.

2 Kor. 5: 1. Want wij weten, dat, zoo ons aardsche huis dezès tabernakels verbroken wordt, wij een gebouw van God hebben, een huis niet met handen gemaakt, (maar) eeuwig in de Hemelen.

1 Kor. 15: 42—44. Alzoo zal ook de opstanding der dooden zijn. Het (lichaam) wordt gezaaid in verderfelijckheid, wordt opgewekt in onverderfelijckheid; het wordt gezaaid in oneer, het wordt opgewekt in heerlijkheid; het wordt gezaaid in zwakheid, het wordt opgewekt in kracht; een natuurlijk lichaam wordt er gezaaid, een geestelijk lichaam wordt er opgewekt; er is een natuurlijk lichaam, en er is een geestelijk lichaam.

1 Kor. 15: 36—41. Gij dwaas! hetgeen gij zaait, wordt niet levend, tenzij het gestorven zij, en hetgeen gij zaait, (daarvan) zaait gij het lichaam niet, dat worden zal, maar een bloot graan, naar het voorvalt, van tarwe, of van eenig der andere (granen). Maar God geeft hetzelfde een lichaam, gelijk Hij wil, en aan ieder zaad zijn eigen lichaam. Alle vleesch is niet hetzelfde vleesch, maar een ander is het vleesch der menschen, en een ander der visschen en een ander der vogelen. Er er zijn hemelsche lichamen, en er zijn aardsche lichamen, maar eene andere is de heerlijkheid der hemelsche, en eene andere der aardsche. Eene andere is de heerlijkheid der zon, en eene andere is de heerlijkheid der maan, en eene andere is de heerlijkheid der sterren, want de (eene) ster verschilt in heerlijkheid van de (andere) ster.

- 1 Thess. 4: 14. Want indien wij gelooven, dat Jezus gestorven is en opgestaan, alzoo zal ook God degenen, die ontslapen zijn, in Jezus (weder)brengen met hem.
- 1 Kor. 6: 14. En God heeft ook den Heer opgewekt, en zal ons opwekken door Zijne kracht.
- Rom. 8: 10. Indien Christus in ulieden is, zoo is wel het lichaam dood om der zonden wil, maar de geest is levend om der gerechtigheid wil.
- 2 Kor. 5: 5. Die ons nu hiertoe bereid heeft is God, die ons ook het onderpand des Geestes gegeven heeft.
- 1 Kor. 15: 45—49. Alzoo is er ook geschreven: De eerste mensch Adam is geworden tot eene levende ziel, de laatste Adam tot een levendmakenden Geest. Doch het geestelijke is niet eerst, maar het natuurlijke; daarna het geestelijke. De eerste mensch is uit de aarde, aardsch; de tweede mensch is de Heer uit den Hemel. Hoedanig de aardsche (is), zoodanig zijn ook de aardschen, en hoedanig de hemelsche (is), zoodanig zijn ook de hemelschen, en **gelijkerwijs wij het beeld des aardschen gedragen hebben, (alzoo) zullen wij ook het beeld des hemelschen dragen.**
- Phil. 3: 21. Zie boven, onder N°. 3, blz. 247.

5.

- 1 Kor. 15: 24, 25. **Daarna zal het einde zijn, wanneer hij het Koninkrijk aan God en den Vader zal overgegeven hebben, wanneer hij zal te niet gedaan hebben alle heerschappij en alle macht en kracht; want hij moet als Koning heerschen, totdat hij al de vijanden onder zijne voeten zal gelegd hebben.**
- 2 Thess. 2: 8. Zie boven onder N°. 2, blz. 246.
- 1 Kor. 15: 26. De laatste vijand, die te niet gedaan wordt, is de dood.
- Hand. 24: 15. Hebbende hoop op God, welke deze ook zelve verwachten, dat er eene opstanding der dooden wezen zal, beide der rechtvaardigen en der onrechtvaardigen.

6.

- 2 Thess. 1: 7—10. En u, die verdrukt wordt, verkwikking met

ons, in de openbaring des Heeren Jezus van den hemel, met de Engelen zijner kracht, met vlammend vuur wraak doende, over degenen, die God niet kennen, en over degenen, die het Evangelie onzes Heeren Jezus Christus niet gehoorzaam zijn; welke zullen (tot) straf lijden het eeuwig verderf, van het aangezicht des Heeren en van de heerlijkheid zijner sterkte; wanneer hij zal gekomen zijn, om verheerlijkt te worden in zijne Heiligen, en wonderbaar te worden in allen, die gelooven [overmits onze getuigenis onder u is geloofd geworden], in dien dag.

Rom. 2: 5. Maar naar uwe hardigheid en uw onbekeerlijk hart vergadert gij u zelve toorn als een schat, in den dag des toorns, en der openbaring van het rechtvaardig oordeel Gods.

2 Kor. 5: 10. Want wij moeten allen geopenbaard worden voor den rechterstoel van Christus, opdat een iegelijk wegdrage, hetgeen door het lichaam (geschiedt), naar dat hij gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad.

Rom. 2: 6—10. Welke een iegelijk vergelden zal naar zijne werken, dengenen wel, die met volharding in goed doen, heerlijkheid, en eer, en onverderfelijkheid zoeken, het eeuwige leven; maar dengenen, die twistgierig zijn, en die der waarheid ongehoorzaam, doch der ongerechtigheid gehoorzaam zijn, (zal) verbolgenheid en toorn (vergolden worden). Verdrukking en benauwdheid over alle ziel des menschen, die het kwade werkt, eerst van den Jood en (ook) van den Griek; maar heerlijkheid, en eer, en vrede een iegelijk, die het goede werkt, eerst den Jood en (ook) den Griek.

Hand. 17: 31. Daarom, dat Hij een dag gesteld heeft, op welchen Hij den aardbodem rechtvaardig zal oordeelen, door een man, dien Hij (daartoe) geordineerd heeft, verzekering (daarvan) doende aan allen, dewijl Hij hem uit de dooden opgewekt heeft.

2 Tim. 4: 1. Ik betuig dan voor God en den Heer Jezus Christus, die de levenden en dooden oordeelen zal in zijne verschijning en (in) zijn koninkrijk.

1 Kor. 4: 5. Zoo dan, oordeelt niets vóór den tijd, totdat de Heer zal gekomen zijn, welke in het licht zal brengen, hetgeen in de duisternis verborgen is, en openbaren de raadslagen der harten; en aldan zal een iegelijk lof hebben van God.

- Rom. 2: 16. In den dag, wanneer God de verborgen dingen der menschen zal oordeelen, door Jezus Christus, naar mijn Evangelie.
- Rom. 8: 23. En niet alleen (dit), maar ook wij zelve, die de eerstelingen des Geestes hebben, wij ook zelve (zeg ik), zuchten in ons zelve, verwachtende de aanneming tot kinderen, (namelijk) de verlossing onzes lichaams.
- Kol. 3: 3, 4. Want gij zijt gestorven, en uw leven is met Christus verborgen in God; wanneer (nu) Christus zal geopenbaard zijn, die ons leven is, dan zult ook gij met hem geopenbaard worden in heerlijkheid.

7.

- Rom. 8: 2, 23. Want de wet des Geestes des levens in Christus Jezus heeft mij vrij gemaakt van de wet der zonde, en des doods. Zie boven onder N°. 6.
- 1 Kor. 13: 12. Want wij zien nu door een spiegel in eene duistere rede, maar alsdan (zullen wij zien) aangezicht tot aangezicht; nu ken ik ten deele, maar alsdan zal ik kennen, gelijk ook ik gekend ben.
- 2 Kor. 5: 7. Want wij wandelen door geloof, (en) niet door aanschouwen.
- 1 Thess. 4: 17. Daarna wij, die levend overgebleven zijn, zullen te zamen met hen opgenomen worden in de wolken, den Heer te ontmoet in de lucht; en alzoo zullen wij altijd met den Heer wezen.
- 2 Tim. 2: 12. Indien wij verdragen, wij zullen ook met (hem) heerschen; indien wij (hem) verloochenen, hij zal ook ons verloochenen.
- Rom. 8: 18. Want ik houd 't daarvoor, dat het lijden dezes tegenwoordigen tijds niet is te waardeeren tegen de heerlijkheid, die aan ons zal geopenbaard worden.
- 2 Kor. 4: 17. Want onze lichte verdrukking, die zeer haast voorbij (gaat), werkt ons een gansch zeer uitnemend eeuwig gewicht der heerlijkheid.
- 1 Kor. 4: 8. Alreeds zijt gij verzadigd; alreeds zijt gij rijk geworden; zonder ons hebt gij geheerscht; en och, of gij heerschtet, opdat ook wij met u heerschen mochten.
- Rom. 5: 17. Want indien door de misdaad van één de dood ge-

heerscht heeft door dien éénen, veel meer zullen degenen, die den overvloed der genade, en der gave der rechtvaardigheid ontvangen, in het leven heerschen door dien éénen, (namelijk) Jezus Christus.

Matth. 19: 28. En Jezus zeide tot hen: Voorwaar ik zeg ik u, dat gij, die mij gevolgd zijt, in de wedergeboorte, wanneer de Zoon des menschen zal gezeten zijn op den troon zijner heerlijkheid, (dat) gij ook zult zitten op twaalf tronen, oordeelende de twaalf geslachten Israëls.

1 Kor. 15: 40—44. Zie boven onder N°. 4, blz. 249.

2 Kor. 9: 6. En dit (zeg ik): Wie spaarzaam zaait, zal ook spaarzaam maaien; en wie in zegeningen zaait, zal ook in zegeningen maaien.

Rom. 8: 16, 17. Dezelfde Geest getuigt met onzen geest, dat wij kinderen Gods zijn. Indien wij kinderen zijn, zoo zijn wij ook erfgenamen, erfgenamen Gods, en mede erfgenamen van Christus; zoo wij namelijk met (hem) lijden opdat wij ook met (hem) verheerlijkt worden.

8.

2 Thess. 1: 8, 9. Zie boven onder N°. 6, blz. 250.

Rom. 2: 9—12. Verdrukking en benauwdheid over alle ziele des menschen, die het kwade werkt, eerst van den Jood en (ook) van den Griek; maar heerlijkheid, en eer, en vrede een iegelijk, die het goede werkt, eerst den Jood en (ook) den Griek. Want er is geene aanneming des persoons bij God. **Want zoo velen als er zonder wet gezondigd hebben, zullen ook zonder wet verloren gaan; en zoo velen als er onder de wet gezondigd hebben, zullen door de wet geoordeeld worden.**

1 Kor. 15: 22. Want gelijk ze allen in Adam sterven, alzoo zullen ze ook in Christus allen levend gemaakt worden.

Phil. 2: 10. Opdat in den naam van Jezus zich zoude buigen alle knie dergenen, die in den hemel, en die op de aarde, en die onder de aarde zijn.

1 Kor. 15: 28. En wanneer hem alle dingen zullen onderworpen zijn, dan zal ook de Zoon zelf onderworpen worden dien, die hem alle dingen onderworpen heeft, **opdat God zij alles in allen.**

- Rom. 11: 32. Want God heeft ze allen onder de ongehoorzaamheid besloten, opdat hij hun allen zoude barmhartig zijn.
- Eph. 1: 10. Om in de bedeeeling van de volheid der tijden wederom alles tot een te vergaderen in Christus, beide wat in den Hemel, en wat op de aarde is.
- Kol. 1: 20. En dat Hij, door hem vrede gemaakt hebbende door het bloed zijns kruises, door hem, (zeg ik), alle dingen verzoenen zoude tot zich zelve, hetzij de dingen, die op de aarde, hetzij de dingen, die in de hemelen zijn.

9.

- 1 Kor. 15: 25. Want hij moet als Koning heerschen, totdat hij al de vijanden onder zijne voeten zal gelegd hebben.
- 1 Kor. 15: 28. Zie boven onder N°. 8, blz. 253.
- Rom. 11: 36. Want uit Hem, en door Hem, en tot Hem zijn alle dingen. Hem (zij) de heerlijkheid in eeuwigheid! Amen.
- 1 Petr. 1: 2. Aan de uitverkorenen, naar de voorkennis van God den Vader, in de heiligmaking des Geestes, tot gehoorzaamheid en besprenging des bloeds van Jezus Christus, genade en vrede zij u vermenigvuldigd!
- 1 Kor. 12: 4—6. En er is verscheidenheid der gaven, doch het is dezelfde Geest; en er is verscheidenheid der bedieningen, en het is dezelfde Heer; en er is verscheidenheid der werkingen, doch het is dezelfde God die alles in allen werkt.
- 2 Kor. 13: 13. De genade des Heeren Jezus Christus, en de liefde Gods, en de gemeenschap des Heiligen Geestes zij met u allen! Amen.**
- 1 Kor. 2: 10. Doch God heeft (het) ons geopenbaard door zijn Geest. Want de Geest onderzoekt alle dingen, ook de diepten Gods.
- 1 Kor. 12: 11. Doch deze dingen alle werkt een en dezelfde Geest, toedeelende aan een iegelijk in het bijzonder, gelijkerwijs hij wil.
- 1 Kor. 8: 6. Nogtans hebben wij (maar) éénen God, den Vader, uit welken alle dingen zijn, en wij tot Hem, en (maar) éénen Heer, Jezus Christus, door welken alle dingen zijn, en wij door hem.
- Rom. 11: 33—36. O diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennis Gods! Hoe ondoorzoekelijk zijn zijne oordeelen, en onnaspeurlijk zijne wegen! Want wie heeft den zin des Heeren

gekend, of wie is zijn raadsman geweest? Of wie heeft Hem eerst gegeven, en het zal hem weder vergolden worden? Want uit Hem, en door Hem, en tot Hem zijn alle dingen! Hem zij de heerlijkheid in eeuwigheid! Amen.

V r a a g p u n t e n .

- 2 Thess. 2: 3. Dat niemand u verleide in eenigerlei wijze: want (die komt niet), tenzij eerst de afval gekomen zij, en (dat) geopenbaard zij **de mensch der zonde**, de zoon des verderfs.
- 2 Thess. 2: 6. En nu, **wat (hem) wederhoudt**, weet gij, opdat hij geopenbaard worde op zijn eigen tijd.
- 2 Kor. 5: 1—4. Want wij weten, dat, zoo ons aardse huis dezes tabernakels verbroken wordt, wij een gebouw van God hebben, een huis, niet met handen gemaakt, (maar) eeuwig in de hemelen. Want ook in dezen zuchten wij, verlangende met onze woonstede, die uit den Hemel is, overkleed te worden, zoo wij ook bekleed, (en) niet naakt zullen bevonden worden. Want ook wij, die in dezen tabernakel zijn, zuchten, bezwaard zijnde, nademaal wij niet willen ontkleed, maar overkleed worden, opdat het sterfelijke van het leven verslonden worde.
- 1 Kor. 15: 51—54. Ziet, ik zeg u eene verborgenheid: wij zullen wel niet allen ontslapen, maar wij zullen allen veranderd worden, in één punt des (tijds), in één oogenblik, met de laatste bazuin; want de bazuin zal slaan, en de dooden zullen onverderfelijk opgewekt worden, en wij zullen veranderd worden. Want dit verderfelijke moet overderfelijkheid aandoen, en dit sterfelijke moet onsterfelijkheid aandoen. En wanneer dit verderfelijke onverderfelijkheid zal aangedaan hebben, en dit sterfelijke onsterfelijkheid zal aangedaan hebben, alsdan zal het woord geschieden, dat geschreven is: De dood is verslonden tot overwinning.

§ 43.

De verwante leerbegrippen.

2.

Hand. 6: 14. Want wij hebben hem hooren zeggen, dat deze Jezus, de Nazarener, deze plaats zal verbreken en dat hij de zeden veranderen zal, die ons Mozes overgeleverd heeft.

Hand. 22: 20. En toen het bloed van **Stefanus, uwen getuige**, vergoten werd, (dat) ik daar ook bij stond, en mede een welbehagen had in zijnen dood, en de kleederen bewaarde dergenen, die hem doodden.

3.

Luc. 3: 38. Den (zoon) van Enos, den (zoon) van Seth, den (zoon) van Adam, den (zoon) van God.

Hand. 8: 35—37. En Filippus deed zijn mond open, en beginnende van die Schrift, verkondigde hem Jezus. En als zij over weg reisden, kwamen zij aan een zeker water; en de kamerling zeide: Ziedaar water; wat verhindert mij gedoopt te worden? En Filippus zeide: Indien gij van ganscher harte gelooft, zoo is 't geoorloofd. En hij antwoordende, zeide: Ik geloof, dat Jezus Christus de Zoon Gods is.

Hand. 1: 8. Maar gij zult ontvangen de kracht des Heiligen Geestes, die over u komen zal; en gij zult mijne getuigen zijn, zoo te Jeruzalem, als in geheel Judéa, en Samaria, en tot aan het uiterste der aarde.

Luc. 7: 50. Maar hij zeide tot de vrouw: Uw geloof heeft u behouden, ga heen in vrede!

Luc. 17: 7—10. En wie van u heeft een dienstknecht, ploegende of (de beesten) hoedende, die tot hem, als hij van den akker inkomt, terstond zal zeggen: Kom bij, en zit aan? Maar zal hij niet tot hem zeggen: Bereid, dat ik te avond zal eten, en omgord u, en dien mij, totdat ik zal gegeten en gedronken hebben; en eet en drink gij daarna? Dankt hij ook den dienstknecht, omdat hij gedaan heeft hetgeen hem bevolen was? Ik meen: neen. Alzoo ook gij, wanneer gij zult gedaan hebben al

wat u bevolen is, zoo zegt: Wij zijn onnutte dienstknechten; want wij hebben (maar) gedaan, hetgeen wij schuldig waren te doen.

Luc. 18: 14. Ik zeg ulieden: deze ging af gerechtvaardigd in zijn huis, (meer) dan die; want een ieder, die zich zelven verhoogt, zal vernederd worden; en wie zich zelven vernedert, zal verhoogd worden.

Hand. 13: 38, 39. Zoo zij u dan bekend, mannen broeders, dat door dezen u vergeving der zonden verkondigd wordt; en (dat) van alles, waarvan gij niet kondt gerechtvaardigd worden door de wet van Mozes, door dezen een iegelijk, die gelooft, gerechtvaardigd wordt.

4.

Hebr. 8: 8—13. Want (hen) berispemde, zegt Hij tot hen: Ziet, de dagen komen, spreekt de Heer, en Ik zal over het huis Israëls en over het huis van Juda een nieuw verbond oprichten; niet naar het verbond, dat Ik met hunne vaders gemaakt heb, ten dage, als Ik hen bij de hand nam om hen uit Egypte te leiden; want zij zijn in dit mijn verbond niet gebleven, en Ik heb op hen niet geacht, zegt de Heer. Want dit is het verbond, dat Ik met het huis Israëls maken zal na die dagen, zegt de Heer: Ik zal mijne wetten in hun verstand geven, en in hunne harten zal Ik die inschrijven, en Ik zal hun tot een God zijn, en zij zullen mij tot een volk zijn. En zij zullen niet leeren, een iegelijk zijnen naaste, en een iegelijk zijnen broeder, zeggende: Ken den Heer; want zij zullen Mij allen kennen, van den kleinen onder hen, tot den grooten onder hen. Want Ik zal hunne ongerechtigheden genadig zijn, en hunne zonden, en hunne overtredingen, zal Ik geenszins meer gedenken. Als hij zegt: Een nieuw (verbond), zoo heeft Hij het eerste oud gemaakt; dat nu oud gemaakt is en verouderd, is nabij de verdwijning.

Jerem. 31: 31—34. Ziet, de dagen komen, spreekt de Heer, dat Ik met het huis Israëls en met het huis Juda een nieuw verbond zal maken; niet naar het verbond, dat ik met hunne

vaderen gemaakt heb, ten dage als Ik hunne hand aangreep, om hen uit Egypteland te voeren, welk verbond met mij zij vernietigd hebben, hoewel Ik ze getrouwd had, spreekt de Heer; maar dit is het verbond, dat Ik na die dagen met het huis Israëls maken zal, spreekt de Heer: Ik zal mijne wet in hun binnenste geven, en zal die in hun hart schrijven: en Ik zal hen tot een God zijn, en zij zullen mij tot een volk zijn. En zij zullen niet meer, een iegelijk zijnen naasten, en een iegelijk zijnen broeder leeren, zeggende: Kent den Heer; want zij zullen Mij allen kennen, van hunnen kleinsten af tot hunnen grootsten toe, spreekt de Heer; want ik zal hunne ongerechtigheid vergeven, en hunner zonden niet meer gedenken.

5.

Hebr. 1: 1. God, voortijds veelmaal en op velerlei wijze tot de vaderen gesproken hebbende door de Profeten, heeft in deze laatste dagen tot ons gesproken door den Zoon.

Hebr. 13: 20. De God nu des vredes, die den grooten Herder der schapen door het bloed des eeuwigen testaments uit de dooden heeft wedergebracht, (namelijk) onzen Heer Jezus Christus.

Hebr. 2: 9. Maar wij zien Jezus met eer en heerlijkheid gekroond, die een weinig minder dan de Engelen geworden was, van wege het lijden des doods, opdat hij door de genade Gods voor allen den dood smaken zoude.

Hebr. 12: 7. Indien gij de kastijding verdraagt, zoo gedraagt zich God jegens u als zonen [want wat zoon is er, dien de vader niet kastijdt?]

Hebr. 12: 9. Voorts, wij hebben de Vaders onzes vleesches wel tot kastijders gehad, en wij ontzagen ze; zullen wij dan niet veel meer den Vader der Geesten onderworpen zijn, en leven?

Num. 16: 22. Maar zij vielen op hun aangezicht, en zeiden: o God, God der geesten van alle vleesch, een ééning man zal gezondigd hebben, en zult gij u over deze gausche vergadering grootelijks vertoornen?

Hebr. 12: 23—29. Tot de algemeene vergadering en de gemeente der eerstgeborenen, die in de hemelen opgeschreven zijn, en tot **God, den Rechter over allen**, en de geesten der volmaakte rechtvaardigen; en tot den Middelaar des Nieuwen

Testaments, Jezus, en het bloed der besprenging, dat betere dingen spreekt dan Abel. Ziet toe, dat gij dien, die spreekt, niet verwerpt, want indien deze niet zijn ontvloden, die den- gene verwierpen, welke op aarde goddelijke antwoorden gaf, veel meer (zullen) wij niet (ontvloden), zoo wij ons van dien afkeeren, die in de Hemelen (is); wiens stem toen de aarde bewoog; maar nu heeft hij verkondigd, zeggende: Nog éénmaal zal ik bewegen, niet alleen de aarde, maar ook den Hemel. En dit (woord): nog éénmaal; wijst aan de verandering der bewegelijke dingen, als welke gemaakt waren, opdat blijven zouden de dingen, die niet bewegelijk zijn. Daarom, alzoo wij een onbewegelijk Koninkrijk ontvangen, laat ons de genade (vast)houden, door welke wij God welbehagelijk mogen dienen, met eerbied en godvruchtigheid. **Want onze God is een ver- teerend vuur.**

Hebr. 10: 26—31. Want zoo wij willens zondigen, nadat wij de kennis der waarheid ontvangen hebben, zoo blijft er geen slachtoffer meer over voor de zonden, maar eene verschrikke- lijke verwachting des oordeels, en hitte des vuurs, dat de tegenhangers zal verslinden. Als iemand de wet van Mozes heeft te niet gedaan, die sterft zonder barmhartigheid onder twee of drie getuigen; hoeveel te zwaarder straf, meent gij, zal hij waardig geacht worden, die den Zoon Gods vertreden heeft, en het bloed des Testaments onrein geacht heeft, waar- door hij geheiligd was, en den Geest der genade smaadheid heeft aangedaan? Want wij kennen Hem, die gezegd heeft: Mijn is de wraak, Ik zal 't vergelden, spreekt de Heer; en wederom: De Heer zal zijn volk oordeelen. Vreeselijk is het te vallen in de handen des levenden Gods.

Hebr. 6: 9, 10. Maar, Geliefden! wij verzekeren ons van u betere dingen, en met de zaligheid gevoegd, hoewel wij alzoo spreken; want God is niet onrechtvaardig, dat Hij uw werk zoude vergeten, en den arbeid der liefde, die gij aan zijnen naam bewezen hebt, als die de Heiligen gediend hebt en (nog) dient.

Hebr. 11: 6, 26. Maar zonder geloof is het onmogelijk, (Gode) te behagen, want wie tot God komt, moet gelooven, dat Hij is, en een belooner is dergenen, die Hem zoeken. — Achtende de versmaadheid van Christus meerderen rijkdom te zijn, dan

de schatten in Egypte; want hij zag op de vergelding des loons.

Hebr. 4: 16. Laat ons dan met vrijmoedigheid toegaan tot den troon der genade, opdat wij barmhartigheid mogen verkrijgen, en genade vinden, om geholpen te worden ter bekwaamer tijd.

Hebr. 12: 15. Toeziende, dat niet iemand verachtere van de genade Gods; dat niet eenige wortel van bitterheid, opwaarts spruitende, beroerte make, en door dezelve velen ontreinigd worden.

Hebr. 11: 3. Door het geloof verstaan wij, dat de wereld door het woord Gods is toebereid, alzoo dat de dingen, die men ziet, niet geworden zijn uit de dingen, die gezien zijn.

Hebr. 2: 4. God bovendien mede-getuigende door teekenen, en wonderen, en menigerlei krachten, en bedelingen des Heiligen Geestes, naar zijnen wil.

Hebr. 6: 13. *Want als God Abraham de belofte deed, dewijl Hij bij niemand, die meerder was, had te zweren, zoo zwoer Hij bij zich zelve.

Hebr. 9: 14. Hoeveel te meer zal het bloed van Christus, die door den eeuwiggen Geest zich zelve Gode onstraffelijk opgeofferd heeft, uwe conscientie reinigen van doode werken, om den levenden God te dienen.

Hebr. 12: 22. Maar gij zijt gekomen tot den berg Sion, en de stad des levenden Gods, tot het hemelsche Jeruzalem, en de vele duizenden der Engelen.

Hebr. 8: 2. Een bedienaar des Heiligdoms en des waren Tabernakels, welken de Heer heeft opgericht, en geen mensch.

Hebr. 7: 14. Want het is openbaar, dat onze Heer uit Juda gesproken is, op welken stam Mozes niets gesproken heeft van het Priesterschap.

Hebr. 6: 3. En dit zullen wij (ook) doen, indien God het toelaat.

Hebr. 1: 3. Welke, alzoo hij is het afschijnsel (zijner) heerlijkheid, en het uitgedrukte beeld zijner zelfstandigheid, en alle dingen draagt door het woord zijner kracht, nadat hij de reinigmaking onzer zonden door zich zelve te weeg gebracht heeft, is gezeten aan de rechter(hand) der Majesteit in de hoogste (Hemelen).

Hebr. 2: 4. Zie boven.

Hebr. 6: 4. Want het is onmogelijk degenen, die eens verlicht zijn geweest, en de hemelsche gave gesmaakt hebben, en des Heiligen Geestes deelachtig geworden zijn.....

Hebr. 10: 29. Zie boven, blz. 259.

Hebr. 3: 7. Daarom, gelijk de Heilige Geest zegt: Heden, indien gij zijne stem hoort.

Hebr. 9: 8. (Waarmede) de Heilige Geest dit beduidde, dat de weg des heiligdoms nog niet openbaar gemaakt was, zoolang de eerste Tabernakel nog bestond.

Hebr. 10: 15. En de Heilige Geest getuigt het ons ook.

Gal. 3: 8. En de Schrift, te voren ziende, dat God de Heiligen uit het geloof zou rechtvaardigen, heeft te voren aan Abraham het Evangelie verkondigd, (zeggende): In u zullen al de volkeren gezegend worden.

6.

Hebr. 12: 12. Daarom richt weder op de trage handen en de slappe knieën.

Hebr. 13: 6. Zoodat wij vrijmoedig durven zeggen: De Heer is mij een helper, en ik zal niet vreezen, wat mij een mensch zal doen.

Hebr. 3: 7. Zie boven onder N°. 5.

Hebr. 10: 15. Zie boven onder N°. 5.

Hebr. 10: 5. Daarom, komende in de wereld, zegt hij: Slachtoffer en offerande hebt Gij niet gewild, maar Gij hebt mij het lichaam toebereid.

Hebr. 10: 30. Zie boven onder N°. 5, blz. 259.

Hebr. 9: 16, 17. Want waar een testament is, daar is het noodzaak, dat de dood des testamentmakers (tusschen) kome; want een testament is vast in de dooden, dewijl het nog geene kracht heeft, wanneer de testamentmaker leeft.

Hebr. 2: 13^b. Zie daar, ik en de kinderen, die mij God gegeven heeft.

Jes. 8: 18. Ziet, ik en de kinderen, die de Heere mij gegeven heeft, zijn tot teekenen en tot wonderen in Israël, van den Heere der Heirscharen, die op den berg Sion woont.

7.

Hebr. 4: 1, 2. Laat ons dan vreezen, dat niet te eeniger tijd de

belofte, van in zijne rust in te gaan, nagelaten zijnde, iemand van u schijne achtergebleven te zijn. Want ook ons is het Evangelie verkondigd, gelijk hun, maar het woord der prediking deed hun geen nut, dewijl het met het geloof niet gemengd was in degenen, die het gehoord hebben.

Hebr. 12: 16, 17. Dat niet iemand zij een hoereerder, of een onheilige, gelijk Ezau, die om eene spijs het recht van zijn eerstgeboorte weggaf. Want gij weet, dat hij ook daarna, de zegening willende beërven, verworpen werd; want hij vond geen plaats des berouws, hoewel hij die met tranen zocht.

Hebr. 11: 39, 40. En deze allen, hebbende door het geloof getuigenis gehad, hebben de belofte niet verkregen; alzoo God iets beters over ons voorzien had, opdat zij zonder ons niet zouden volmaakt worden.

Hebr. 11: 11. Door het geloof heeft ook Sara zelve kracht ontvangen, om zaad te geven, en boven den tijd (haars) ouderdoms heeft zij gebaard, overmits zij Hem getrouw heeft geacht, die het beloofd had.

8.

Hebr. 11: 4. Door het geloof heeft Abel eene meerdere offerande Gode geofferd dan Kaïn, door hetwelk hij getuigenis bekomen heeft, dat hij rechtvaardig was, alzoo God over zijne gaven getuigenis gaf; en door dat (geloof) spreekt hij nog, nadat hij gestorven is.

Hebr. 5: 4. En niemand neemt zich zelve die eer aan, maar die van God geroepen wordt, gelijkerwijs als Aäron.

Hebr. 5: 7. Die in de dagen zijns vleesches gebeden en smeekingen tot dengeen, die hem uit den dood konde verlossen, met sterk geroep en tranen geofferd hebbende, en verhoord zijnde uit de vrees.

Hebr. 13: 16. En vergeet de weldadigheid en de mededeelzaamheid niet: want aan zoodanige offeranden heeft God een welbehagen.

Hebr. 10: 19—21. Dewijl wij dan, broeders, vrijmoedigheid hebben om in te gaan in het Heiligdom door het bloed van Jezus, op een verschen en levenden weg, welken hij ons ingewijd heeft door het voorhangsel, dat is, (door) zijn vleesch, en (dewijl wij hebben) een grooten Priester over het huis Gods.

Hebr. 10: 1. Want de wet, hebbende eene schaduw der toekomstige goederen, niet het beeld zelf der zaken, kan met dezelfde offeranden, die ze alle jaren gedurig opofferen, nimmermeer heiligen degenen, die daar toegaan.

Hebr. 13: 11. Want van de dieren, welker bloed door de zonde gedragen werd in het Heiligdom door den Hoogepriester, werden de lichamen verbrand buiten de legerplaats.

Hebr. 9: 22—24. En alle dingen worden bijna door bloed gereinigd naar de wet, en zonder bloedstorting geschiedt geene vergeving. Zoo was het dan noodzaak dat wel de voorbeeldingen, die in de hemelen zijn, door deze dingen gereinigd werden, maar de hemelsche dingen zelve door betere offeranden dan deze. Want Christus is niet ingegaan in het Heiligdom, dat met handen gemaakt is, hetwelk is een tegenbeeld van het ware, maar in den hemel zelve, om nu te verschijnen voor het aangezicht Gods voor ons.

Hebr. 8: 5. Welke het voorbeeld en de schaduw der hemelsche dingen dienen, gelijk Mozes door goddelijke aanspraak vermaand was, als hij den Tabernakel volmaken zoude. Want zie, zegt Hij, dat gij het alles maakt naar de afbeelding, die u op den berg getoond is.

9.

Hebr. 2: 2. Want, indien het woord, door de Engelen gesproken, vast is geweest, en alle overtreding en ongehoorzaamheid rechtvaardige vergelding ontvangen heeft, . . .

Gal. 3: 19. Waartoe is dan de wet? Zij is om der overtredingen wil daarbij gesteld, totdat het zaad zoude gekomen zijn, dien het beloofd was; en zij is door de Engelen besteld in de handen des Middelaars.

Hand. 7: 53. Gij, die de wet ontvangen hebt door bestellingen der Engelen, en hebt (ze) niet gehouden.

Hebr. 10: 1. Zie boven onder N°. 8.

Hebr. 7: 23, 28. En gene zijn wel vele Priesters geworden, omdat zij door den dood verhinderd werden altijd te blijven. Want de wet stelt tot Hoogepriesters menschen, die zwakheid hebben; maar het woord der eedzwering, die na de wet is (gevolgd, stelt) den Zoon, die in eeuwigheid geheiligd is.

Hebr. 9: 25. Noeh ook, opdat hij zichzelf dikwijls zoude opofferen, gelijk de Hoogepriester alle jaren in het Heiligdom ingaat met vreemd bloed.

Hebr. 10: 1—4. Want de wet, hebbende een schaduw der toekomstige goederen, niet het beeld zelf der zaken, kan met dezelfde offeranden, die zij alle jaren gedurig opofferen, nimmermeer heiligen degenen, die daar toegaan; anders zouden zij opgehouden hebben geofferd te worden, omdat degenen, die den dienst pleegden, geene conscientie meer zouden hebben der zonden, eenmaal gereinigd geweest zijnde. Maar (nu geschiedt) in dezelve alle jaren weder gedachtenis der zonden; **want het is onmogelijk, dat het bloed van stieren en bokken de zonden wegneme.**

Hebr. 9: 13, 14. Want indien het bloed der stieren en bokken, en de asch der jonge koe, besprengende de onreinen, (hen) heiligt tot de reinigheid des vleesches, hoeveel te meer zal het bloed van Christus, die door den eeuwigen Geest zich zelve Gode onstraffelijk opgeofferd heeft, uwe conscientie reinigen van doode werken, om den levenden God te dienen?

Hebr. 10: 4. Zie boven.

Hebr. 9: 9. Welke was eene afbeelding voor dien tegenwoordigen tijd, in welken gaven en slachtofferen geofferd werden, die dengene, die den dienst pleegde, niet konden heiligen naar de conscientie.

Hebr. 8: 13. Zie boven onder N°. 4, blz. 257.

Hebr. 10: 9. Toen sprak hij: Zie, ik kom, om uwen wil te doen, o God. Hij neemt het eerste weg om het tweede te stellen.

Hebr. 2: 2. Zie boven, blz. 263.

Hebr. 12: 27. Zie boven onder N°. 5, blz. 258.

Hebr. 8: 8—13. Zie boven onder N°. 4, blz. 257.

Hebr. 12: 26, en verv. Wiens stem toen de aarde bewoog, maar nu heeft hij verkondigd, zeggende: Nog éénmaal zal ik bewegen niet alleen de aarde, maar ook den Hemel, enz., enz.

10.

Rom. 5: 12—21. Daarom, gelijk door éénen mensch de zonde in de wereld ingekomen is, en door de zonde de dood, en alzoo de dood tot alle menschen doorgedaan is, in welken allen ge-

zondigd hebben; want tot de wet was de zonde in de wereld, maar de zonde wordt niet toegerekend, als er geene wet is. Maar de dood heeft geheerscht van Adam tot Mozes, ook over degenen, die niet gezondigd hadden in de gelijkheid der overtreding van Adam, welke een voorbeeld is desgenen, die komen zoude. Doch niet gelijk de misdaad, alzoo is ook de genadegift: want indien door de misdaad van éénen velen gestorven zijn, zoo is veel meer de genade Gods, en de gave door de genade, die daar is van éénen mensch, Jezus Christus, overvloedig geweest over velen. En niet gelijk (de schuld was) door den éénen, die gezondigd heeft, (alzoo is) de gift. Want de schuld is wel uit ééne (misdad) tot verdoemenis, maar de genadegift is uit vele misdaden tot rechtvaardigmaking. Want indien door de misdaad van éénen de dood geheerscht heeft door dien éénen, veel meer zullen degenen, die den overvloed der genade, en der gave der rechtvaardigheid ontvangen, in het leven heerschen door dien éénen, (namelijk) Jezus Christus; zoo dan, gelijk door ééne misdaad (de schuld gekomen is) over alle menschen tot verdoemenis, alzoo ook door ééne rechtvaardigheid (komt de genade) over alle menschen tot rechtvaardigmaking des levens. Want gelijk door de ongehoorzaamheid van dien éénen mensch velen (tot) zondaars gesteld zijn geworden, alzoo zullen ook door de gehoorzaamheid van éénen velen (tot) rechtvaardigen gesteld worden. Maar de wet is bovendien ingekomen, opdat de misdaad te meerder worde; en waar de zonde te meerder geworden is, (daar) is de genade veel meer overvloedig geweest; opdat gelijk de zonde geheerscht heeft tot den dood, alzoo ook de genade zoude heerschen door rechtvaardigheid tot het eeuwige leven, door Jezus Christus, onzen Heer.

Hebr. 12: 2. Ziende op den oversten Leidsman, en voleinder des geloofs, Jezus, welke voor de vreugde, die hem voorgesteld was, het kruis heeft verdragen en de schande veracht, en is gezeten aan de rechter(hand) van den troon Gods.

Hebr. 3: 1—3. Want alle Hoogepriester, uit de menschen genomen, wordt gesteld, voor de menschen in de zaken, die bij God (te doen zijn), opdat hij offere gaven en slachtofferen voor de zonden; die behoorlijk medelijden kan hebben met de onwetenden

en dwalenden, overmits hij ook zelf met zwakheid omvangen is; en om die (zwakheid) wil moet hij, gelijk voor het volk, alzoo ook voor zich zelven offeren voor de zonden.

Hebr. 7: 23, 24. En gene zijn wel vele Priesters geworden; omdat zij door den dood verhinderd werden altijd te blijven, maar deze, omdat hij in eeuwigheid blijft, heeft een onvergankelijk priesterschap.

Hebr. 3: 3—6. Want deze is zooveel meerder heerlijkheid waardig geacht dan Mozes, als degene, die het huis gebouwd heeft meerder eer heeft dan het huis: want ieder huis wordt van iemand gebouwd, maar die dit alles gebouwd heeft, is God. En Mozes is wel getrouw geweest in geheel zijn huis, als een dienaar, tot getuigenis der dingen, die (daarna) gesproken zouden worden. Maar Christus, als de Zoon, over zijn eigen huis, wiens huis wij zijn, indien wij maar de vrijmoedigheid en den roem der hoop tot het einde toe vasthouden.

Hebr. 1: 4, en verv. Zooveel treffelijker geworden dan de Engelen, als hij uitnemender naam boven hen geërfd heeft, enz.

Hebr. 1: 8. Maar tot den Zoon (zegt Hij): Uw troon, o God, is in alle eeuwigheid; de scepter uws Koninkrijks is een rechte scepter.

Hebr. 1: 3. Zie boven onder N°. 5, blz. 260.

Hebr. 9: 26. [Anders had hij dikwijls moeten lijden van de grondlegging der wereld af]; maar nu is hij éénmaal in de voleinding der eeuwen geopenbaard, om de zonde te niet te doen door de offerande van zich zelven.

11.

Hebr. 2: 16. Want waarlijk, hij neemt de Engelen niet aan; maar hij neemt het zaad Abrahams aan.

Hebr. 2: 14. Overmits dan de kinderen des vleesches en des bloeds deelachtig zijn, zoo is hij ook desgelijks derzelve deelachtig geworden, opdat hij door den dood te niet doen zoude dengenen, die het geweld des doods had, dat is den duivel.

Hebr. 5: 7. Die in de dagen zijns vleesches gebeden en smeekingen tot dengeen, die hem uit den dood konde verlossen, met sterk geroep en tranen geofferd hebbende, en verhoord zijnde uit de vrees,

Hebr. 7: 14. Want het is openbaar, dat onze Heer uit Juda

gesproken is, aangaande welken stam Mozes niets gesproken heeft van het Priesterschap.

Hebr. 2: 16—18. Want waarlijk, hij neemt de Engelen niet aan, maar hij neemt het zaad Abrahams aan; waarom hij in alles den broederen moest gelijk worden; opdat hij een barmhartig en een getrouw Hoogepriester zoude zijn in de dingen, die bij God (te doen waren) om de zonden des volks te verzoenen. Want in hetgeen hij zelf, verzocht zijnde, geleden heeft, kan hij degenen, die verzocht worden, te hulp komen.

Hebr. 2: 11. Want én hij, die heiligt, én zij, die geheiligt worden, zijn allen uit één; om welke oorzaak hij zich niet schaamt hen broeders te noemen.

Hebr. 12: 2. Zie boven onder N°. 10, blz. 265.

12.

Hebr. 4: 15. Want wij hebben geen Hoogepriester, die niet kan medelijden hebben met onze zwakheden, maar die in alle dingen, gelijk wij, is verzocht geweest, (doch) zonder zonde.

Hebr. 2: 5—9. Want Hij heeft aan de Engelen niet onderworpen de toekomstige wereld, van welke wij spreken; maar iemand heeft ergens betuigd, zeggende: Wat is de mensch, dat Gij zijner gedenkt, of des menschen zoon, dat Gij hem bezoekt? Gij hebt hem een weinig minder gemaakt dan de Engelen; met heerlijkheid en eer hebt Gij hem gekroond, en Gij hebt hem gesteld over de werken uwer handen. Alle dingen hebt Gij onder zijne voeten onderworpen. Want daarin, dat Hij hem alle dingen heeft onderworpen, heeft hij niets uitgezonderd, dat hem niet onderworpen zij; doch nu zien wij nog niet, dat hem alle dingen onderworpen zijn. Maar wij zien Jezus met eer en heerlijkheid gekroond, die een weinig minder dan de Engelen geworden was, van wege het lijden des doods, opdat hij door de genade Gods voor allen den dood smaken zoude.

Psalm 8: 5, 6. Wat is de mensch dat Gij zijner gedenkt, en de zoon des menschen, dat Gij hem bezoekt? En hem een weinig minder hebt gemaakt dan de Engelen, en hem met eer en heerlijkheid hebt gekroond.

Hebr. 5: 7—9. Zie boven onder N°. 8, blz. 262.

Hebr. 12: 2. Zie boven onder N°. 10, blz. 265.

13.

Hebr. 1: 1. Zie boven onder N°. 5, blz. 258.

Hebr. 7: 22. Van een zooveel beter verbond is Jezus borg geworden.

14.

Hebr. 10: 5. Daarom, komende in de wereld, zegt hij: Slachtoffer en offerande hebt Gij niet gewild, maar Gij hebt mij het lichaam toebereid.

Hebr. 5: 8, 9. Hoewel hij de Zoon was, (nogtans) gehoorzaamheid heeft geleerd uit hetgeen hij heeft geleden; en geheiligd zijnde, is hij allen, die hem gehoorzaam zijn, eene oorzaak der eeuwige zaligheid geworden.

Hebr. 12: 2. Zie boven onder N°. 10, blz. 265.

Hebr. 13: 12. Daarom heeft ook Jezus, opdat hij door zijn eigen bloed het volk zoude heiligen, buiten de poort geleden.

Hebr. 9; 14. Zie boven onder N°. 9, blz. 264.

Hebr. 2: 9. Zie boven onder N°. 12, blz. 267.

Hebr. 2: 10, 17. Want het betaamde Hem, om welken alle dingen zijn, en door welken alle dingen zijn, dat Hij, vele kinderen tot de heerlijkheid leidende, den oversten Leidsman hunner zaligheid door lijden zoude heiligen. — Waarom hij in alles den broederen moest gelijk worden, opdat hij een barmhartig en getrouw Hoogepriester zoude zijn in de dingen, die bij God (te doen waren), om de zonden des volks te verzoenen.

Hebr. 10: 10. In welken wil wij geheiligd zijn door de offerande des lichaams van Jezus Christus, éénmaal (geschied).

Hebr. 2: 9. Zie boven onder N°. 12, blz. 267.

Hebr. 5: 9. Zie boven.

15.

Hebr. 7: 27. Wien het niet alle dagen noodig was, gelijk den Hoogepriesters, eerst voor zijne eigene zonden slachtoffers op te offeren, daarna (voor de zonden) des volks: want dat heeft hij éénmaal gedaan, als hij zich zelve opgeofferd heeft.

Hebr. 9: 28. Alzo zal ook Christus, éénmaal geofferd zijnde, om veler zonden weg te nemen, ten anderen maal zonder zonde gezien worden van degenen, die hem verwachten tot zaligheid.

Jes. 53: 11. Om den arbeid zijner ziel zal hij het zien, (en) ver-zadigd worden; door zijne kennis zal mijn knecht, de rechtvaardige, velen rechtvaardig maken; want hij zal hunne ongerechtigheden dragen.

Hebr. 9: 15. En dáárom is hij de Middelaar des Nieuwen Testaments, opdat, de dood (daar tusschen) gekomen zijnde tot verzoening der overtredingen, die onder het eerste Testament waren, degenen, die geroepen zijn, de belofenis der eeuwige erve ontvangen zouden.

Hebr. 9: 26. [Anders had hij dikwijls moeten lijden van de grondlegging der wereld af]; maar nu is hij éénmaal in de voleinding der eeuwen geopenbaard, om de zonde te niet te doen door de offerande van zich zelven.

Hebr. 9: 14. Zie boven onder N°. 9, blz. 264.

Hebr. 2: 11. Zie boven onder N°. 11, blz. 267.

Hebr. 2: 9. Zie boven onder N°. 12, blz. 267.

Hebr. 10: 26. Want zoo wij willens zondigen, nadat wij de kennis der waarheid ontvangen hebben, zoo blijft er geen slachtoffer meer over voor onze zonden.

16.

Hebr. 2: 16—18. Zie boven onder N°. 11, blz. 267.

Hebr. 10: 14. Want met ééne offerande heeft hij in eeuwigheid volmaakt degenen, die geheiligd worden.

Hebr. 2: 11. Zie boven onder N°. 11, blz. 267.

Hebr. 1: 3. Zie boven onder N°. 5, blz. 260.

Hebr. 2: 14. Zie boven onder N°. 11, blz. 266.

Hebr. 12: 5—11. En gij hebt vergeten de vermaning, die tot u als zonen spreekt: Mijn zoon! acht niet klein de kastijding des Heeren, en bezwijk niet, als gij van hem bestraft wordt: want wien de Heer liefheeft, kastijdt Hij, en Hij geeselt een iegelijken zoon, dien Hij aanneemt. Indien gij de kastijding verdraagt, zoo gedraagt zich God jegens u als zonen: [want wat zoon is er, dien de vader niet kastijdt]? Maar indien gij

zonder kastijding zijt, welker allen deelachtig zijn geworden, zoo zijt gij dan bastaarden, en niet zonen. Voorts, wij hebben de vaders onzes vleesches wel tot kastijders gehad, en wij ontzagen ze; zullen wij (dan) niet veel meer den Vader der geesten onderworpen zijn, en leven? Want gene hebben (ons) wel voor een korten tijd, naar het hun goeddacht, gekastijd, maar deze kastijdt (ons) tot (ons) nut, opdat wij zijner heilichheid zouden deelachtig worden. En alle kastijding, als die tegenwoordig is, schijnt geene (zaak) van vreugde, maar van droefheid te zijn; doch daarna geeft zij van zich eene vreedzame vrucht der gerechtigheid dengenen, die door dezelve geoefend zijn.

Hebr. 4: 16. Laat ons dan met vrijmoedigheid toegaan tot den troon der genade, opdat wij barmhartigheid mogen verkrijgen, en genade vinden, om geholpen te worden ter bekwamer tijd.

Hebr. 2: 10. Zie boven onder N°. 14, blz. 268.

17.

Hebr. 7: 24—27. Maar deze, omdat hij in eeuwigheid blijft, heeft een onvergankelijk Priesterschap; waarom hij ook volkomen kan zaligmaken degenen, die door hem tot God gaan, alzoo hij altijd leeft, om voor hen te bidden. Want zoodanig een Hoogepriester betaamde ons: heilig, onnoozel, onbesmet, afgescheiden van de zondaren, en hooger dan de hemelen geworden; dien het niet alle dagen noodig was, gelijk den Hoogepriesters, eerst voor zijne eigene zonden slachtofferen op te offeren, daarna (voor de zonden) des volks, want dat heeft hij éénmaal gedaan, als hij zich zelven opgeofferd heeft.

Hebr. 9: 12. Noch door 't bloed der bokken en kalveren, maar door zijn eigen bloed éénmaal ingegaan in het Heiligdom, eene eeuwige verlossing te weeg gebracht hebbende.

Hebr. 12: 28. Daarom, alzoo wij een onbewegelijk Koninkrijk ontvangen, laat ons de genade (vast)houden, door welke wij God welbehagelijk mogen dienen, met eerbied en godvruchtigheid.

Hebr. 6: 4—6. Want het is onmogelijk degenen, die eens verlicht geweest zijn, en de hemelsche gave gesmaakt hebben, en des Heiligen Geestes deelachtig geworden zijn, en gesmaakt hebben het goede woord Gods, en de krachten der toekomstige eeuw, en

afvallig worden, (die, zeg ik), wederom te vernieuwen tot bekeering, als welke zich zelven den Zoon Gods wederom kruisigen, en openlijk te schande maken.

Hebr. 9: 15. Zie boven onder N°. 15, blz. 269.

Hebr. 10: 26. Zie boven onder N°. 15, blz. 269.

Hebr. 13: 8. Jezus Christus is gisteren en heden dezelfde, en in eeuwigheid.

Hebr. 9: 12. Zie boven onder N°. 17, blz. 270.

18.

Hebr. 9: 12. Zie boven onder N°. 17, blz. 270.

Hebr. 1: 3. Zie boven onder N°. 5, blz. 260.

Hebr. 8: 1. De hoofdsom nu der dingen, waarvan wij spreken, is, (dat) wij hebben zoodanigen Hoogepriester, die gezeten is ter rechter(hand) van den troon der Majesteit in de hemelen.

Hebr. 9: 24—26. Want Christus is niet ingegaan in het Heiligdom, dat met handen gemaakt is, hetwelk is een tegenbeeld van het ware, maar in den Hemel zelven, om nu te verschijnen voor het aangezicht Gods voor ons; noch ook, opdat hij zich zelven dikwijls zoude opofferen, gelijk de Hoogepriester alle jaren in het Heiligdom ingaat met vreemd bloed; [anders had hij dikwijls moeten lijden van de grondlegging der wereld af]; maar nu is hij éénmaal in de voleinding der eeuwen geopenbaard, om de zonde te niet te doen door de offerande van zich zelven.

Hebr. 10: 19. Dewijl wij dan, broeders, vrijmoedigheid hebben om in te gaan in het Heiligdom door het bloed van Jezus.

Hebr. 7: 25. Zie boven onder N°. 17, blz. 270.

Hebr. 9: 24. Zie boven.

Hebr. 10: 12. Maar deze, één slachtoffer voor de zonden geofferd hebbende, is in eeuwigheid gezeten aan de rechter(hand) Gods.

Hebr. 10: 13. Voorts wachtende, totdat zijne vijanden gesteld worden tot eene voetbank zijner voeten.

Hebr. 9: 28. Zie boven onder N°. 15, blz. 269.

19.

Hebr. 9: 28. Zie boven onder N°. 15, blz. 269.

- Hebr. 3: 6, 14. Maar Christus, als de Zoon, over zijn eigen huis, wiens huis wij zijn, indien wij maar de vrijmoedigheid, en den roem der hoop, tot het einde toe vasthouden. Want wij zijn Christus deelachtig geworden, zoo wij namelijk het beginsel van dezen vasten grond tot het einde toe vasthouden.
- Hebr. 10: 36, 37. Want gij hebt lijdzaamheid van noode, opdat gij, den wil Gods gedaan hebbende, de belofenis moogt wegdragen; want, nog een zeer weinig (tijds, en) hij, die te komen staat, zal komen, en niet vertoeven.
- Hebr. 9: 27. En gelijk het den menschen gezet is eenmaal te sterven, en daarna het oordeel.
- Hebr. 12: 23. Tot de algemeene vergadering en de gemeente der eerstgeborenen, die in de hemelen opgeschreven zijn, en tot God, den Rechter over allen, en de geesten der volmaakte rechtvaardigen.
- Hebr. 13: 4. Het huwelijk (is) eerbaar onder allen, en het bed onbevlekt; maar hoereerders en overspelers zal God oordeelen.
- Hebr. 11: 18, 19. [Tot welken gezegd was: In Izaak zal u het kroost genaamd worden]; overleggende, dat God machtig was, (hem) ook uit de dooden op te wekken, waaruit hij hem ook bij gelijkenis wedergekregen heeft.
- Hebr. 6: 2. Van de leer der doopen, en van de oplegging der handen, en van de opstanding der dooden, en van het eeuwig oordeel.
- Hebr. 6: 8. Maar die doornen en distelen draagt, die is verwerpelijk, en nabij de vervloeking, welker einde is tot verbranding.
- Hebr. 10: 26. Zie boven onder N°. 15, blz. 269.
- Hebr. 4: 9—11. Er blijft dan eene rust over voor het volk Gods. Want die ingegaan is in zijne rust, die heeft zelf ook van zijne werken gerust, gelijk God van de zijne. Laat ons dan ons benaarstigen om in die rust in te gaan, opdat niet iemand in hetzelfde exempel der ongeloovigheid valle.
- Hebr. 12: 18—24. Want gij zijt niet gekomen tot den tastelijken berg, en het brandende vuur, en donkerheid, en duisternis, en onweder, en tot het geklank der bazuin, en de stem der woorden; welke, die ze hoorden baden, dat het woord tot hen niet meer zou gedaan worden; [want zij konden niet dragen hetgeen er geboden werd: Indien ook een gedierte den

berg aanraakt, het zal gesteengd of met een pijl doorschoten worden! En Mozes, zoo vreeselijk was het gezicht, zeide: Ik ben zeer bevreesd en bevende]; maar gij zijt gekomen tot den berg Sion, en de stad des levenden Gods, tot het hemelsche Jeruzalem en de vele duizenden der Engelen, tot de algemeene vergadering, en de gemeente der eerstgeborenen, die in de hemelen opgeschreven zijn, en tot God, den Rechter over allen, en de geesten der volmaakte rechtvaardigen, en tot den Middelaar des Nieuwen Testaments, Jezus, en het bloed der besprenging, dat betere dingen spreekt dan Abel.

Hebr. 11: 39, 40. En deze allen, hebbende door het geloof getuigenis gehad, hebben de belofte niet verkregen; alzoo God iets beters over ons voorzien had, opdat zij zonder ons niet zouden volmaakt worden.

Hebr. 12: 26—28. Wiens stem toen de aarde bewoog, maar nu heeft hij verkondigd, zeggende: Nog éénmaal zal ik bewegen, niet alleen de aarde, maar ook den Hemel. En dit (woord): nog éénmaal, wijst aan de verandering der bewegelijke dingen, als welke gemaakt waren, opdat blijven zouden de dingen, die niet bewegelijk zijn. Daarom, alzoo wij een onbewegelijk Koninkrijk ontvangen hebben, laat ons de genade (vast)houden, door welke wij God welbehagelijk mogen dienen, met eerbied en godvruchtigheid.

20.

Hebr. 10: 19. Zie boven onder N°. 18, blz. 271.

Hebr. 13: 21. Die volmake u in alle goed werk, opdat gij zijnen wil moogt doen, werkende in u hetgeen voor Hem welbehagelijk is, door Jezus Christus, welken zij de heerlijkheid in alle eeuwigheid! Amen.

Hebr. 6: 10—12. Want God is niet onrechtvaardig, dat Hij uw werk zou vergeten, en den arbeid der liefde, die gij aan zijn naam bewezen hebt, als die de Heiligen gediend hebt en (nog) dient. Maar wij begeeren, dat een iegelijk van u dezelfde naarstigheid bewijze, tot de volle verzekerdheid der hoop, tot het einde toe; opdat gij niet traag wordt, maar navolgers zijt dergenen, die door geloof en lankmoedigheid de beloftenissen beërven.

Hebr. 10: 22—24. Zoo laat ons toegaan met een waarachtig hart, in volle verzekerdheid des geloofs, (onze) harten gereinigd zijnde van de kwade consciëntie, en het lichaam gewasschen zijnde met rein water. **Laat ons de onwankelbare belijdenis der hoop (vast)houden;** [want die het belooft is getrouw]; en laat ons op elkander acht nemen, tot opscherping der liefde en der goede werken.

Hebr. 11: 1—40. Krachtige opwekking tot werkzaam geloof.

Hebr. 12: 1—13. Daarom dan ook, alzoo wij zoo groot eene wolk der getuigen rondom ons hebben liggende, laat ons afleggen allen last, en de zonde, die (ons) lichtelijk omringt, en laat ons met lijdzaamheid loopen de loopbaan, die ons voorgesteld is, ziende op den oversten Leidsman, en Voleinder des geloofs, Jezus, welke voor de vreugde, die hem voorgesteld was, het kruis heeft verdragen en de schande veracht, en is gezeten aan de rechter(hand) van den troon Gods. Want aanmerkt dezen, die zoodanig een tegenspreken van de zondaren tegen zich heeft verdragen, opdat gij niet verflauwt en bezwijkt in uwe zielen. Gij hebt nog ten bloede toe niet tegengestaan, strijdende tegen de zonde. En gij hebt vergeten de vermaning, die tot u als tot zonen spreekt: **Mijn zoon! acht niet klein de kastijding des Heeren, en bezwijk niet, als gij van Hem bestraft wordt.** Want wien de Heer liefheeft, kastijdt Hij, en Hij geeselt een iegelijke zoon, dien Hij aanneemt. Indien gij de kastijding verdraagt, zoo gedraagt zich God jegens u als zonen; [want wat zoon is er, dien de Vader niet kastijdt? Maar indien gij zonder kastijding zijt, welker allen deelachtig zijn geworden, zoo zijt gij dan bastaarden, en niet zonen. Voorts, wij hebben de vaders onzes vleesches wel tot kastijders gehad, en wij ontzagen ze; zullen wij (dan) niet veel meer den Vader der geesten onderworpen zijn, en leven? Want gene hebben (ons) wel voor een korten tijd, naardien het hun goeddacht, gekastijdt; maar deze kastijdt (ons) tot (ons) nut, opdat wij zijner heiligheid zouden deelachtig worden. En alle kastijding, als die tegenwoordig is, schijnt geene (zaak) van vreugde, maar

van droefheid te zijn, doch daarna geeft ze van zich eene vreedzame vrucht der gerechtigheid dengenen, die door dezelve geoefend zijn. Daarom richt weder op de trage handen en slappe knieën; en maakt rechte paden voor uwe voeten, opdat hetgeen kreupel is, niet verdraaid worde, maar (dat) het veel meer genezen worde.

Hebr. 12: 14. Jaagt den vrede na met allen, en de heiligmaking, zonder welke niemand den Heer zien zal.

Hebr. 13: 21. Zie boven, blz. 273.

Hebr. 12: 14—13: 21. Krachtige opwekking tot heilige liefde.

21.

Hebr. 6: 1. Daarom, nalatende de beginselen der leer van Christus, laat ons tot de volmaaktheid voortvaren, niet wederom leggende het fundament der bekeering van doode werken, en van het geloof in God.

Hebr. 10: 23. Zie boven onder N°. 20, blz. 274.

Hebr. 11: 27. Door het geloof heeft hij Egypte verlaten, niet vreezende den toorn des konings: want hij hield zich vast, als ziende den Onzienlijken.

Hebr. 11: 1. Het geloof nu is een vaste grond van de dingen, die men hoopt, (en) een bewijs der zaken, die men niet ziet.

Hebr. 4: 15. Zie boven onder N°. 12, blz. 267.

Hebr. 10: 19—22. Dewijl wij dan, broeders! vrijmoedigheid hebben om in te gaan in het Heiligdom door het bloed van Jezus, op een verschen en levendigen weg, welken hij ons ingewijd heeft, door het voorhangsel, dat is, (door) zijn vleesch, en (dewijl wij hebben) een grooten Priester over het huis Gods, zoo laat ons toegaan met een waarachtig hart, in volle verzekerdheid des geloofs, (onze) harten gereinigd zijnde van de kwade conscientie, en het lichaam gewasschen zijnde met rein water.

Hebr. 3: 6. Zie boven onder N°. 19, blz. 272.

Hebr. 10: 22. Zie boven.

Hebr. 10: 23. Zie boven onder N°. 20, blz. 274.

Hebr. 3: 6. Zie boven onder N°. 19, blz. 272.

Hebr. 10: 34. Want gij hebt ook over mijne banden medelijden gehad, en den roof uwer goederen met blijdschap aangeno-

men, wetende, dat gij hebt in uzelf een beter en blijvend goed in de hemelen.

Hebr. 12: 1. Zie boven onder N°. 20, blz. 274.

Hebr. 12: 4—11. Zie boven onder N°. 20, blz. 274.

Hebr. 12: 14. Zie boven onder N°. 20, blz. 275.

Rom. 12: 18. Indien het mogelijk is, zooveel in u is, houdt vrede met alle menschen.

Hebr. 13: 1. Dat de broederlijke liefde blijve!

Hebr. 13: 2, 3. Vergeet de herbergzaamheid niet: want hierdoor hebben sommigen onwetend Engelen geherbergd. Gedenkt der gevangenen, alsof gij medegevangen waart, (en) dergenen, die kwalijk behandeld worden, alsof gij ook zelf in 't lichaam (kwalijk behandeld) waart.

Hebr. 13: 2. Zie boven.

Gen. 18: 1 en verv. Abraham ontvangt de Engelen in zijn huis.

Hebr. 13: 15, 16. Laat ons dan door hem altijd Gode opofferen eene offerande des lofs, dat is, de vrucht der lippen, die zijnen naam belijden. En vergeet de weldadigheid en de mededeelzaamheid niet: want aan zoodanige offeranden heeft God een welbehagen.

Rom. 12: 1. Ik bid u dan, broeders, door de ontfermingen Gods, dat gij uwe lichamen stelt tot eene levende, heilige (en) Gode welbehagelijke offerande, (welke is) uw redelijke godsdienst.

Hebr. 10: 22, 24. Zie boven onder N°. 20, blz. 274.

Hebr. 13: 18. Bidt voor ons; want wij vertrouwen, dat wij eene goede conscientie hebben, als die in alles eerlijk willen wandelen.

Hebr. 13: 4—6. Het huwelijk (is) eerbaar onder allen, en het bed onbevlekt; maar hoereerders en overspelers zal God oordeelen. (Uw) wandel zij zonder geldgierigheid; en zijt vergenoegd met het tegenwoordige; want Hij heeft gezegd: Ik zal u niet be-
geven, en Ik zal u niet verlaten; zoodat wij vrijmoedig durven zeggen: De Heer is mij een helper, en ik zal niet vreezen, wat mij een mensch zal doen.

Hebr. 12: 16. Dat niet iemand zij een hoereerder, of een onheilige, gelijk Ezau, die om eene spijs het recht van zijn eerstgeboorte weggaf.

Hebr. 13: 7, 17. Gedenkt uwer voorgangeren, die u het woord Gods gesproken hebben, (en) volgt hun geloof na, aanschouwende de uitkomst van (hunnen) wandel. Zijt uwen voorgan-

geren gehoorzaam, en zijt hun onderdanig; want zij waken voor uwe zielen, als die rekenschap geven zullen, opdat zij dat doen mogen met vreugde, en niet al zuchtende; want dat is u niet nuttig.

22.

Hebr. 12: 28. Zie boven onder N°. 19, blz. 273.

Hebr. 6: 4—10. Want het is onmogelijk degenen, die eens verlicht geweest zijn, en de hemelsche gave gesmaakt hebben, en des Heiligen Geestes deelachtig geworden zijn, en gesmaakt hebben het goede woord Gods, en de krachten der toekomstige eeuw, en afvallig worden, (die, zeg ik), wederom te vernieuwen tot bekeering, als welke zich zelve den Zoon Gods wederom kruisigen, en openlijk te schande maken. Want de aarde, die den regen menigmaal op haar komende indrinkt, en geschikt kruid voortbrengt voor degenen, door welke zij ook gebouwd wordt, die ontvangt zegen van God; maar die doornen en distelen draagt, die is verwerpelijk, en nabij de vervloeking, welker einde is tot verbranding. Maar, geliefden! wij verzekeren ons aangaande u betere dingen, en met de zaligheid gevoegd, hoewel wij alzoo spreken: Want God is niet onrechtvaardig, dat Hij uw werk zou vergeten, en den arbeid der liefde, die gij aan zijnen naam bewezen hebt, als die de Heiligen gediend hebt, en (nog) dient.

Hebr. 6: 4—6. Zie boven.

Hebr. 10: 32. Doch gedenkt der vorige dagen, in welke, nadat gij verlicht zijt geweest, gij veel strijd des levens hebt verdragen.

Hebr. 6: 10, 11. Want God is niet onrechtvaardig, dat Hij uw werk zou vergeten, en den arbeid der liefde, die gij aan zijnen naam bewezen hebt, als die de Heiligen gediend hebt, en (nog) dient. Maar wij begeeren, dat een iegelijk van u dezelfde naarstigheid bewijze tot de volle verzekerdheid der hoop, tot het einde toe.

Hebr. 10: 36—39. Want gij hebt lijdzaamheid van noode, opdat gij, den wil Gods gedaan hebbende, de belofte moogt wegdragen; want, nog een zeer weinig (tijds, en) hij, die te komen staat, zal komen, en niet vertoeven; **maar de rechtvaardige**

zal uit het geloof leven; en zoo (iemand) zich ontrekt, mijne ziel heeft in hem geen behagen. Maar wij zijn niet van degenen, die zich onttrekken ten verderve, maar van degenen, die gelooven, tot behoud der ziel.

23.

Hebr. 13: 9. Wordt niet omgevoerd met verscheiden en vreemde leeringen; want het is goed dat het hart gesterkt wordt door genade, niet door spijzen, door welke geene nuttigheid bekomen hebben, die (daarin) gewandeld hebben.

Hebr. 10: 23^a. Laat ons de onwankelbare belijdenis der hoop (vast)houden.

Hebr. 13: 10. Wij hebben een altaar, van hetwelk geene macht hebben te eten, die den Tabernakel dienen.

Hebr. 10: 32. Zie boven onder N°. 22, blz. 277.

Hebr. 12: 1, 2. Zie boven onder N°. 20, blz. 274.

Hebr. 12: 15. Toeziende, dat niet iemand verachttere van de genade Gods; dat niet eenige wortel van bitterheid, opwaarts spruitende, beroerte make, en door dezelve velen ontreinigd worden.

24.

Hebr. 13: 20. De God nu des vredes, die den grooten Herder der schapen door het bloed des eeuwigen Testaments uit de dooden heeft wedergebracht, (namelijk) onzen Heer Jezus Christus.

§ 44.

Slotsom en Overgang.

Gal. 2: 9. En als Jacobus, en Cephas, en Johannes, die geacht waren pilaren te zijn, de genade, die mij gegeven was, bekenden, gaven ze mij en Barnabas de rechter(hand) der gemeenschap, opdat wij tot de Heidenen, en zij tot de besnijdenis (zouden gaan).

DERDE AFDEELING.

DE JOHANNEÏSCHE THEOLOGIE.

§ 45.

Overzicht.

3.

Joh. 1: 1—18. In den beginne was het Woord, en het Woord was bij God, en het Woord was God. Dit was in den beginne bij God. Alle dingen zijn door hetzelfde gemaakt, en zonder hetzelfde is geen ding gemaakt, dat gemaakt is. In hetzelfde was het leven, en het leven was het licht der menschen. En het licht schijnt in de duisternis, en de duisternis heeft hetzelfde niet begrepen. Er was een mensch, van God gezonden, wiens naam was Johannes. Deze kwam tot eene getuigenis, om van het licht te getuigen, opdat zij allen door hem gelooven zouden. Hij was het licht niet, maar (was gezonden), opdat hij van het licht getuigen zoude. (Dit) was het waarachtige licht, hetwelk verlicht een iegelijk mensch, komende in de wereld. Hij was in de wereld, en de wereld is door hem gemaakt; en de wereld heeft hem niet gekend. Hij is gekomen tot het zijne, en de zijnen hebben hem niet aangenomen. Maar zoovelen hem aangenomen hebben, dien heeft hij macht gegeven kinderen Gods te worden, (namelijk), die in zijn naam gelooven; welke niet uit den bloede, noch uit den wil des vleesches, noch uit den wil des mans, maar uit God geboren zijn. **En het woord is vleesch geworden, en heeft onder ons gewoond; [en wij hebben zijne heerlijkheid aanschouwd, eene heerlijkheid als van den eeniggeboren des Vaders], vol van genade en waarheid.** Johannes getuigt van hem, en heeft geroepen, zeggende: Die na mij komt, is vóór mij geworden; want hij was eer dan ik. En uit zijne volheid hebben wij allen ontvangen, ook genade voor genade. Want de Wet is door Mozes gegeven, de genade en de waarheid is door Jezus Christus geworden. Niemand

heeft ooit God gezien; de eeniggeboren Zoon, die in den schoot des Vaders is, die heeft (Hem ons) verklaard.

Joh. 2: 21, 22. Maar hij zeide (dit) van den tempel zijns lichaams.

Daarom, als hij opgestaan was van de dooden, werden zijne discipelen gedachtig, dat hij dit tot hen gezegd had; en zij geloofden de Schrift, en het woord, dat Jezus gesproken had.

Joh. 3: 16—21. Want alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat

Hij zijn eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe. Want God heeft zijn Zoon niet gezonden in de wereld, opdat hij de wereld veroordeelen zou, maar opdat de wereld door hem zou behouden worden. Wie in hem gelooft, wordt niet veroordeeld; maar wie niet gelooft, is alreeds veroordeeld, dewijl hij niet geloofd heeft in den naam van den eeniggeboren Zoon Gods. En dit is het oordeel, dat het licht in de wereld gekomen is, en de menschen hebben de duisternis liever gehad dan het licht; want hunne werken waren boos. Want een iegelijk, die kwaad doet, haat het licht, en komt tot het licht niet, opdat zijne werken niet bestraft worden. Maar wie de waarheid doet, komt tot het licht, opdat zijne werken openbaar worden, dat zij in God gedaan zijn.

Joh. 3: 31—36. Die van boven komt, is boven allen; die uit de

aarde is (voortgekomen), die is uit de aarde, en spreekt uit de aarde; die uit den hemel komt, is boven allen. En hetgeen hij gezien en gehoord heeft, dat getuigt hij; en zijne getuigenis neemt niemand aan. Die zijne getuigenis aangenomen heeft, die heeft verzegeld, dat God waarachtig is. Want dien God gezonden heeft, die spreekt de woorden Gods; want God geeft (hem) den Geest niet met mate. De Vader heeft den Zoon lief, en heeft alle dingen in zijn hand gegeven. Die in den Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven; maar die den Zoon ongehoorzaam is, die zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem.

Joh. 6: 64, 71. Maar er zijn sommigen van ulieden, die niet gelooven.

Want Jezus wist van den beginne, wie zij waren, die niet geloofden, en wie hij was, die hem verraden zou. — En hij zeide (dit van) Judas Simons (zoon) Iskarioth; want deze zoude hem verraden, zijnde één van de twaalf.

- Joh. 7: 39. En dit zeide hij van den Geest, welken ontvangen zouden die in hem geloofden; want de Heilige Geest was nog niet, overmits Jezus nog niet verheerlijkt was.
- Joh. 11: 51, 52. En dit zeide hij niet uit zich zelve, maar zijnde de Hoogepriester van dat jaar, profeteerde hij, dat Jezus sterven zou voor het volk, en niet alleen voor dat volk, maar opdat hij ook de kinderen Gods, die verstrooid waren, tot één zou vergaderen.
- Joh. 12: 14—16. En Jezus vond een jongen ezelt, en zat daarop, gelijk geschreven is: Vrees niet, gij dochter Sions! Zie, uw Koning komt, zittende op het veulen eener ezeltin. Doch dit verstonden zijne discipelen eerst niet; maar als Jezus verheerlijkt was, toen werden zij indachtig, dat dit van hem geschreven was, en (dat) zij hem dit gedaan hadden.
- Joh. 12: 33. En dit zeide hij, beteekenende hoedanigen dood hij sterven zoude.
- Joh. 12: 37—43. En hoewel hij zoo vele teekenen voor hen gedaan had, (nogtans) geloofden zij in hem niet; opdat het woord van Jesaia, den profeet, vervuld werd, dat hij gesproken heeft: Heer! wie heeft onze prediking geloofd, en wien is de arm des Heeren geopenbaard? Daarom konden zij niet gelooven, dewijl Jesaia wederom gezegd heeft: Hij heeft hunne oogen verblind, en hun hart verhard, opdat zij met de oogen niet zien, en met het hart (niet) verstaan, en zij bekeerd worden, en Ik hun geneze. Dit zeide Jesaia, toen hij zijne heerlijkheid zag, en van Hem sprak. Nogtans geloofden ook zelfs velen uit de Oversten in hem; maar om der Farizeërs wil beleden zij 't niet, opdat zij uit de Synagoge niet zouden geworpen worden. Want zij hadden de eer der menschen lief, meer dan de eer Gods.
- Joh. 13: 1—3. En vóór het feest van het Pascha, Jezus wetende dat zijne ure gekomen was, dat hij uit deze wereld zoude overgaan tot den Vader, alzoo hij de zijnen, die in de wereld waren, liefgehad had, zoo heeft hij ze liefgehad tot het einde. En als het avondmaal gedaan was [toen nu de duivel in het hart van Judas Simons(zoon) Iskarioth gegeven had, dat hij hem verraden zoude], Jezus, wetende, dat de Vader hem alle dingen in handen gegeven had, en dat hij van God nitgegaan was, en tot God henenging,

Joh. 19: 28, 35—37. Hierna Jezus, wetende, dat nu alles volbracht was, opdat de Schrift zoude vervuld worden, zeide: Mij dorst! En die het gezien heeft, die heeft het getuigd, en zijne getuigenis is waarachtig, en hij weet dat hij zegt hetgeen waar is, opdat ook gij gelooven moogt. Want deze dingen zijn geschied, opdat de Schrift vervuld worde: Geen been van hem zal verbroken worden. En wederom zegt eene andere Schrift: Zij zullen zien in welken zij gestoken hebben.

Joh. 20: 30, 31. Jezus dan heeft nog wel vele andere teekenen in de tegenwoordigheid zijner discipelen gedaan, die niet zijn geschreven in dit boek. Maar deze zijn geschreven, opdat gij gelooft dat Jezus is de Christus, de Zoon Gods; en opdat gij geloovende het leven hebt in zijnen naam.

Joh. 21: 23. Dit woord dan ging uit onder de broederen, dat deze discipel niet zoude sterven; en Jezus had tot hem niet gezegd, dat hij niet sterven zoude, maar: Indien ik wil, dat hij blijft, totdat ik kom, wat gaat het u aan?

4.

Joh. 1: 17. Want de wet is door Mozes gegeven; de genade en de waarheid is door Jezus Christus geworden.

Joh. 1: 40. Hij zeide tot hen: Komt, en ziet! Zij kwamen, en zagen, waar hij woonde, en bleven dien dag bij hem; en het was omtrent de tiende ure.

6.

Joh 20: 31. Zie boven onder N°. 3.

1 Joh. 4: 2, 3. Hieraan kent gij den Geest Gods: alle geest, die belijdt, dat Jezus Christus in het vleesch gekomen is, die is uit God; en alle geest, die niet belijdt, dat Jezus Christus in het vleesch gekomen is, die is uit God niet; maar dit is (de geest) van den Antichrist, welken (geest) gij gehoord hebt dat komen zal, en nu alreeds in de wereld is.

2 Joh. 9—11. Een iegelijk, die overtreedt, en niet blijft in de leer van Christus, die heeft God niet; wie in de leer van Christus blijft, deze heeft beiden den Vader en den Zoon. Indien iemand tot ulieden komt, en deze leer niet brengt, ontvang hem niet in huis, en zegt tot hem niet: Wees gegroet! Want wie tot

hem zegt: Wees gegroet, die heeft gemeenschap aan zijne booze werken.

8.

1 Joh. 4: 9. Hierin is de liefde Gods jegens ons geopenbaard dat God zijn ééninggeboren Zoon gezonden heeft in de wereld, opdat wij zouden leven door hem.

Joh. 3: 16. Want alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat hij zijn eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.

EERSTE ONDERDEEL.

HET EVANGELIE EN DE BRIEVEN.

§ 46.

De wereld buiten Christus.

2.

1 Joh. 5: 20. Doch wij weten, dat de Zoon Gods gekomen is, en ons het verstand gegeven heeft, dat wij den Waarachtigen kennen, en wij zijn in den Waarachtigen, (namelijk), in zijnen Zoon Jezus Christus. Deze is de waarachtige God en het eeuwige leven.

1 Joh. 1: 5. En dit is de verkondiging, die wij van hem gehoord hebben, en wij u verkondigen, dat God een licht is, en gansch geene duisternis in Hem is.

1 Joh. 4: 8, 16. Wie niet liefheeft, die heeft God niet gekend; want God is liefde. En wij hebben gekend en geloofd de liefde, die God tot ons heeft. God is liefde, en wie in de liefde blijft, die blijft in God, en God in hem.

1 Joh. 5: 20. Zie boven.

1 Joh. 2: 13. Ik schrijf u, vaders; want gij hebt (hem) gekend, die van den beginne is. Ik schrijf u, jongelingen; want gij hebt den boozen overwonnen. Ik schrijf u, kinderen, want gij hebt den Vader gekend.

1 Joh 3: 1. Ziet, hoe groote liefde ons de Vader gegeven heeft, (namelijk), dat wij kinderen Gods genaamd zouden worden. Daarom kent ons de wereld niet, omdat zij hem niet kent.

2.

Joh. 1: 18. Niemand heeft ooit God gezien; de eeniggeboren Zoon, die in den schoot des Vaders is, die heeft (Hem ons) verklaard.
Joh 12: 41. Dit zeide Jesaia, toen hij zijne heerlijkheid zag, en van Hem sprak.

3.

Joh. 1: 14. En het Woord is vleesch geworden, en heeft onder ons gewoond; [en wij hebben zijne heerlijkheid aanschouwd, eene heerlijkheid als van den Eeniggeborenen des Vaders], vol van genade en waarheid.

Joh. 1: 18. Zie boven onder N°. 2.

5.

1 Joh. 5: 19. Wij weten dat wij uit God zijn, en dat de geheele wereld in het booze ligt.

1 Joh. 3: 8. Wie de zonde doet, is uit den duivel; want de duivel zondigt van den beginne: hiertoe is Gods Zoon geopenbaard, opdat hij de werken des duivels verbreken zoude.

1 Joh. 3: 12. Niet gelijk Kaïn, (die) uit den boozen was, en zijn broeder dood sloeg; en om wat oorzaak sloeg hij hem dood? Omdat zijne werken boos waren, en die zijns broeders rechtvaardig.

Joh. 13: 2. En als het avondmaal gedaan was, [toen nu de duivel in het hart van Judas Simons (zoon) Iskarioth gegeven had, dat hij hem verraden zoude].

6.

1 Joh. 1: 9. Indien wij onze zonden belijden, Hij is getrouw en rechtvaardig, dat Hij ons de zonden vergeve, en ons reinige van alle ongerechtigheid.

1 Joh. 3: 4. Een iegelijk, die de zonde doet, die doet ook de ongerechtigheid; want de zonde is de ongerechtigheid.

- 1 Joh. 3: 12. Zie boven onder N°. 5 blz. 284.
- 1 Joh. 2: 15—17. Hebt de wereld niet lief noch hetgeen in de wereld is; zoo iemand de wereld liefheeft, de liefde des Vaders is niet in hem. Want al wat in de wereld is, (namelijk) de begeerlijkheid des vleesches, en de begeerlijkheid der oogen, en de grootschheid des levens, is niet uit den Vader, maar is uit de wereld. En de wereld gaat voorbij, en hare begeerlijkheid; maar wie den wil Gods doet, blijft in eeuwigheid.
- 1 Joh. 5: 16. Indien iemand zijn broeder ziet zondigen, eene zonde niet tot den dood, die zal (God) bidden, en Hij zal hem het leven geven, dengenen, (zeg ik), die zondigen niet tot den dood; **er is eene zonde tot den dood**, voor die (zonde) zeg ik niet, dat hij zal bidden.
- 1 Joh. 1: 8—10. Indien wij zeggen, dat wij geene zonde hebben, zoo verleiden wij ons zelve, en de waarheid is in ons niet. Indien wij onze zonden belijden, Hij is getrouw en rechtvaardig, dat Hij ons de zonden vergeve, en ons reinige van alle ongerechtigheid. Indien wij zeggen, dat wij niet gezondigd hebben, zoo maken wij Hem tot een leugenaar, en zijn woord is niet in ons.
- 1 Joh. 2: 2. **En hij is eene verzoening voor onze zonden, en niet alleen voor de onze, maar ook voor (de zonden) der geheele wereld.**
- 1 Joh. 3: 4—10. Een iegelijk, die de zonde doet, die doet ook de ongerechtigheid; want de zonde is de ongerechtigheid. En gij weet, dat hij geopenbaard is, opdat hij onze zonden zoude wegnemen, en geene zonde is in hem. Een iegelijk, die in hem blijft, die zondigt niet; een iegelijk, die zondigt, die heeft hem niet gezien, en heeft hem niet gekend. Kinderkens! dat u niemand verleide. Wie de rechtvaardigheid doet, die is rechtvaardig, gelijk hij rechtvaardig is. Wie de zonde doet, is uit den duivel; want de duivel zondigt van den beginne: hiertoe is Gods Zoon geopenbaard, opdat hij de werken des duivels verbreken zou. Een iegelijk, die uit God geboren is, die doet de zonde niet; want zijn zaad blijft in hem; en hij kan niet zondigen: want hij is uit God geboren. Hierin zijn de kinderen Gods en de kinderen des duivels openbaar; een iegelijk, die de rechtvaardigheid niet doet, die is niet uit God, en wie zijn broeder niet liefheeft.

7.

1 Joh. 4: 9, 10. Hierin is de liefde Gods geopenbaard jegens ons, dat God zijn eeniggeboren Zoon gezonden heeft in de wereld, opdat wij zouden leven door hem. **Hierin is de liefde, niet dat wij God liefgehad hebben, maar dat hij ons heeft liefgehad, en zijnen Zoon gezonden heeft (tot) eene verzoening voor onze zonden.**

Joh. 1: 11, 12. Hij is gekomen tot het het zijne, en de zijnen hebben hem niet aangenomen; maar zoovelen hem aangenomen hebben, dien heeft hij macht gegeven kinderen Gods te worden, (namelijk), die in zijn naam gelooven.

Joh. 2: 17. En zijne discipelen werden indachtig, dat er geschreven is: De ijver van uw huis heeft mij verslonden.

Joh. 19, 36, 37. Want deze dingen zijn geschied, opdat de Schrift vervuld worde; Geen been van hem zal verbroken worden. En wederom zegt eene andere Schrift: Zij zullen zien, in welken zij gestoken hebben.

Joh. 1: 6—18. Zie § 45, N°. 3, blz. 279.

Joh. 1: 4, 5, 9. In hetzelfde was het leven, en het leven was het licht der menschen; en het licht schijnt in de duisternis, en de duisternis heeft het niet begrepen. (Dit) was het waarachtige licht, hetwelk verlicht een iegelijk mensch, komende in de wereld.

Joh. 11: 52. En niet alleen voor dat volk, maar opdat hij ook de kinderen Gods, die verstrooid waren, tot één zou vergaderen.

8.

Joh. 12: 40. Hij heeft hunne oogen verblind, en hun hart verhard, opdat ze met de oogen niet zien, en met het hart (niet) verstaan, en zij bekeerd worden, en Ik hen geneze.

Joh. 11: 52. Zie boven onder N°. 7.

1 Joh. 4: 6. Wij zijn uit God; die God kent, hoort ons; die uit God niet is, hoort ons niet. Hierin kennen wij den geest der waarheid en den geest der dwaling.

Joh. 1: 14—18. Zie § 45. N°. 3, blz. 279.

1 Joh. 2: 2. Zie boven onder N°. 6, blz. 285.

Vraagpunten.

- 1 Joh. 5: 7. Want drie zijn er, die getuigen in den Hemel: de Vader, het Woord, en de Heilige Geest; en deze drie zijn één.
- Joh. 1: 1—18. Zie § 45. N°. 3, blz. 279.
- 1 Joh. 1: 1—3. Hetgeen van den beginne was, hetgeen wij gehoord hebben, hetgeen wij gezien hebben met onze oogen, hetgeen wij aanschouwd hebben, en onze handen getast hebben van het Woord des levens: [Want het leven is geopenbaard, en wij hebben 't gezien, en wij getuigen en verkondigen ulieden dat eeuwige leven, hetwelk bij den Vader was, en ons is geopenbaard]; Hetgeen wij (dan) gezien en gehoord hebben, dat verkondigen wij u, opdat ook gij met ons gemeenschap zoudt hebben, en deze onze gemeenschap ook (zij) met den Vader, en met zijnen Zoon Jezus Christus.
- Joh. 12: 40. Zie boven onder N°. 8, blz. 286.
- Joh. 13: 2. En als het avondmaal gedaan was, [toen nu de duivel in het hart van Judas Simons(zoon) Iskarioth gegeven had, dat hij hem verraden zoude]. . . .
- 1 Joh. 5: 16. Zie boven onder N°. 6, blz. 285.

§ 47.

De verschijning van Christus.

1.

- Joh. 1: 14, 18. Zie § 45, onder N°. 3, blz. 279.
- 1 Joh. 4: 14. En wij hebben 't aanschouwd, en getuigen, dat de Vader (zijnen) Zoon gezonden heeft (tot) een Zaligmaker der wereld.
- Joh. 13: 23. En een van zijne discipelen was aanzittende in den schoot van Jezus, welken Jezus liefhad.
- 1 Joh. 1: 1. Zie boven, § 46, Vraagpunten.
- 1 Joh. 2: 14. Ik heb u geschreven, vaders; want gij hebt (hem) gekend, die van den beginne is. Ik heb u geschreven, jongelingen! want gij zijt sterk, en het woord Gods blijft in u, en gij hebt den boozen overwonnen.
- 1 Joh. 3: 5. En gij weet, dat hij geopenbaard is, opdat hij onze zonden zoude wegnemen; en geene zonde is in hem.

- 1 Joh. 4: 2, 3. Hieraan kent gij den Geest Gods: alle geest, die belijdt, dat Jezus Christus in het vleesch gekomen is, die is uit God; en alle geest, die niet belijdt, dat Jezus Christus in het vleesch gekomen is, die is uit God niet; maar dit is (de geest) van den Antichrist, welken (geest) gij gehoord hebt dat komen zal, en nu alreeds in de wereld is.
- 1 Joh. 4: 14. Zie boven, blz. 287.
- 1 Joh. 2: 29. Indien gij weet, dat Hij rechtvaardig is, zoo weet gij, dat een iegelijk, die de rechtvaardigheid doet, uit Hem geboren is.
- 1 Joh. 3: 2, 3. Geliefden! nu zijn wij kinderen Gods, en het is nog niet geopenbaard, wat wij zijn zullen; maar wij weten, dat, als (hij) zal openbaard zijn, wij hem zullen gelijk wezen; want wij zullen hem zien gelijk hij is. En een iegelijk, die deze hoop op hem heeft, die reinigt zich zelve, gelijk hij rein is.
- 3 Joh. 7. Want wij zijn voor zijnen naam uitgegaan, niets nemende van de Heidenen.
- 1 Joh. 5: 20. Doch wij weten, dat de Zoon Gods gekomen is, en ons het verstand gegeven heeft, dat wij den Waarachtigen kennen; en wij zijn in den Waarachtigen, (namelijk) in zijnen Zoon Jezus Christus; deze is de waarachtige God en het eeuwige leven.
- Joh. 1: 1. Zie § 45, onder N°. 3, blz. 279.

2.

- Joh. 1: 14. Zie § 46, onder N°. 3, blz. 279.
- Joh. 19: 28, 34, 35. Hierna Jezus, wetende, dat nu alles volbracht was, opdat de Schrift vervuld zoude worden, zeide: Mij dorst! Maar een der krijgslieden doorstak zijne zijde met een speer; en terstond kwam er bloed en water uit. En die het gezien heeft, die heeft het getuigd, en zijne getuigenis is waarachtig, en hij weet dat hij zegt, hetgeen waar is, opdat ook gij gelooven moogt.
- Joh. 13: 21. Jezus, deze dingen gezegd hebbende, was ontroerd in den geest, en betuigde, en zeide: Voorwaar, voorwaar zeg ik u, dat een van ulieden mij zal verraden.
- 1 Joh. 3: 16. Hieraan hebben wij de liefde gekend, dat hij

zijn leven voor ons gesteld heeft; en wij zijn schuldig voor de broeders het leven te stellen.

1 Joh. 4: 2, 3. Zie boven onder N°. 1, blz. 288.

2 Joh. 7. Want er zijn vele verleiders in de wereld gekomen, die niet belijden, dat Jezus Christus in het vleesch gekomen is; deze is de verleider en de Antichrist.

Joh. 1: 14. Zie boven, § 46, onder N°. 3, blz. 279.

Joh. 2: 21. Maar hij zeide dit van den tempel zijns lichaams.

Kol. 2: 9. Want in hem woont al de volheid der Godheid lichamelijk.

Joh. 1: 13. Welke niet uit den bloede, noch uit den wil des vleesches, noch uit den wil des mans, maar uit God geboren zijn.

Joh. 6: 15. Jezus dan, wetende, dat zij komen zouden, en hem met geweld nemen opdat zij hem Koning maakten, ontweek wederom op den berg, hij zelf alleen.

1 Joh. 2: 1, 20. **Mijne kinderkens! ik schrijf u deze dingen, opdat gij niet zondigt. En indien iemand gezondigd heeft, wij hebben een voorspraak bij den Vader, Jezus Christus, den rechtvaardigen.** Doch gij hebt de zalving van den Heiligen, en gij weet alle dingen.

1 Joh. 3: 3, 5. En een iegelijk, die deze hoop op hem heeft, die reinigt zich zelve, gelijk hij rein is. En gij weet, dat hij geopenbaard is, opdat hij onze zonden zoude wegnemen; en geene zonde is in hem.

1 Joh. 3: 5. En gij weet dat hij geopenbaard is, opdat hij onze zonden zoude wegnemen; en geene zonde is in hem.

1 Joh. 2: 6. Die zegt, dat hij in hem blijft, die moet ook zelf alzoo wandelen, gelijk hij gewandeld heeft.

1 Joh. 4: 17. Hierin is de liefde bij ons volmaakt, opdat wij vrijmoedigheid mogen hebben in den dag des oordeels, (namelijk), dat, gelijk hij is, wij ook zijn in deze wereld.

Joh. 13: 1—3. En vóór het feest van het Pascha, Jezus wetende, dat zijne ure gekomen was, dat hij uit deze wereld zoude overgaan tot den Vader, alzoó hij de zijnen, die in de wereld waren, liefgehad had, zoo heeft hij ze liefgehad tot het einde. En als het avondmaal gedaan was, [toen nu de duivel in het hart van Judas Simons (zoon) Iskarioth gegeven had, dat hij hem verraden zoude], Jezus, wetende, dat de Vader hem alle dingen

in de handen gegeven had, en dat hij van God uitgegaan was, en tot God henenging,

3.

Joh. 20 : 31. Maar deze zijn geschreven, opdat gij gelooft, dat Jezus is de Christus, de Zoon Gods; en opdat gij geloovende het leven hebt in zijnen naam.

1 Joh. 5 : 1. Een iegelijk, die gelooft, dat Jezus is de Christus, die is uit God geboren, en een iegelijk, die liefheeft dengenen, die geboren heeft, die heeft ook lief dengenen, die uit Hem geboren is.

Joh. 1 : 29. Des anderen daags zag Johannes Jezus tot zich komen, en zeide: Ziet het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt!

Joh. 6 : 33. Want het brood Gods is hij, die uit den hemel nedaalt, en die der wereld het leven geeft.

1 Joh. 3 : 5. Zie boven onder N°. 2, blz. 289.

1 Joh. 3 : 8. Die de zonde doet, is uit den duivel: want de duivel zondigt van den beginne; hiertoe is de Zoon Gods geopenbaard, opdat hij de werken des duivels verbreken zou.

Joh. 1 : 16—18. Zie § 45, onder N°. 3, blz. 279.

1 Joh. 4 : 9, 10. Zie § 46, onder N°. 7, blz. 286.

4.

Joh. 1 : 18. Zie § 45, onder N°. 3, blz. 279.

1 Joh. 1 : 5. En dit is de verkondiging, die wij van hem gehoord hebben, en wij u verkondigen, dat God een licht is, en gansch geene duisternis in Hem is.

Joh. 2 : 11. Dit begin der teekenen heeft Jezus gedaan te Kana, in Galiléa, en heeft zijne heerlijkheid geopenbaard; en zijne discipelen geloofden in hem.

Joh. 1 : 14. Zie § 45, onder N°. 3; blz. 279.

1 Joh. 1 : 1—3. Zie § 46, Vraagpunten, blz. 287.

5.

1 Joh. 4 : 9. Zie § 46, onder N°. 7, blz. 286.

1 Joh. 4 : 10. Zie § 46, onder N°. 7, blz. 286.

Joh. 19: 36. Want deze dingen zijn geschied, opdat de Schrift vervuld worde: Geen been van hem zal verbroken worden.

1 Joh. 3: 16. Zie boven onder N°. 2, blz. 288.

1 Joh. 1: 7. Maar indien wij in het licht wandelen, gelijk Hij in het licht is, zoo hebben wij gemeenschap met elkander, en het bloed van Jezus Christus, zijnen Zoon, reinigt ons van alle zonden.

1 Joh. 1: 7—9. Maar indien wij in het licht wandelen, gelijk Hij in het licht is, zoo hebben wij gemeenschap met elkander, en het bloed van Jezus Christus, zijnen Zoon, reinigt ons van alle zonden. Indien wij zeggen, dat wij geene zonde hebben, zoo verleiden wij ons zelve, en de waarheid is in ons niet. Indien wij onze zonden belijden, Hij is getrouw en rechtvaardig, dat Hij ons de zonden vergeve, en ons reinige van alle ongerechtigheid.

1 Joh. 2: 12. Ik schrijf u, kinderkens! want de zonden zijn u vergeven om zijns naams wil.

1 Joh. 5: 6. Deze is 't, die gekomen is door water en bloed, (namelijk) Jezus, de Christus; niet door het water alleen, maar door het water en het bloed. En de Geest is 't, die getuigt dat de Geest de waarheid is.

Joh. 11: 52. En niet alleen voor dat volk, maar opdat hij ook de kinderen Gods, die verstrooid waren, tot één zoude vergaderen.

6.

1 Joh. 2: 27. En de zalving, die gijlieden van hem ontvangen hebt, blijft in u, en gij hebt niet van noode, dat iemand u leere; maar gelijk die zalving u leert van alle dingen, (zoo) is zij ook waarachtig, en is geene leugen; en gelijk zij u geleerd heeft, (zoo) zult gij in hem blijven.

1 Joh. 3: 24. En wie zijne geboden bewaart, blijft in Hem, en Hij in hem. En hieraan kennen wij, dat Hij in ons blijft, (namelijk) uit den Geest, dien Hij ons gegeven heeft.

1 Joh. 2: 1. Zie boven onder N°. 2, blz. 289.

1 Joh. 2: 18. Kinderkens! het is de laatste ure; en gelijk gij gehoord hebt, dat de Antichrist komt, (zoo) zijn er nu ook vele Antichristen geworden, waaruit wij kennen, dat het de laatste ure is.

- 1 Joh. 2: 28. En nu, kinderkens! blijft in hem, opdat, wanneer hij zal geopenbaard zijn, wij vrijmoedigheid hebben, en wij van hem niet beschaamd worden gemaakt in zijne toekomst.
- 1 Joh. 4: 17. Hierin is de liefde bij ons volmaakt, opdat wij vrijmoedigheid mogen hebben in den dag des oordeels, (namelijk), dat, gelijk Hij is, wij óók zijn in deze wereld.
- 1 Joh. 2: 18. Zie boven, blz. 291.

7.

- 1 Joh. 5: 11, 12. En dit is de getuigenis, (namelijk), dat God ons het eeuwige leven gegeven heeft; en dit leven is in Zijnen Zoon. Die den Zoon heeft, die heeft het leven; die den Zoon Gods niet heeft, die heeft het leven niet.
- 1 Joh. 3: 14. Wij weten, dat wij overgegaan zijn uit den dood in het leven, dewijl wij de broeders lief hebben; die (zijnen) broeder niet liefheeft, blijft in den dood.
- 1 Joh. 2: 23. Een iegelijk, die den Zoon loochent, heeft ook den Vader niet.
- 2 Joh. 9. Een iegelijk, die overtreedt, en niet blijft in de leer van Christus, die heeft God niet; die in de leer van Christus blijft, deze heeft beiden den Vader en Zoon.
- 1 Joh. 5: 16. Indien iemand zijnen broeder ziet zondigen eene zonde niet tot den dood, die zal (God) bidden, en Hij zal hem het leven geven, dengenen, (zeg ik), die zondigen niet tot den dood. Er is eene zonde tot den dood: voor die (zonde) zeg ik niet, dat hij zal bidden.
- 1 Joh. 2: 15—17. Hebt de wereld niet lief, noch hetgeen in de wereld is: zoo iemand de wereld lief heeft, de liefde des Vaders is niet in hem. Want al wat in de wereld is, (namelijk) de begeerlijkheid des vleesches, en de begeerlijkheid der oogen, en de grootschheid des levens, is niet uit den Vader, maar is uit de wereld. En de wereld gaat voorbij, en hare begeerlijkheid; maar wie den wil Gods doet, blijft in eeuwigheid.
- 2 Joh. 7—11. Want er zijn vele verleiders in de wereld gekomen, die niet belijden dat Jezus Christus in het vleesch gekomen is; deze is de verleider en de Antichrist. Ziet toe voor u zelve, dat wij niet verliezen hetgeen wij gearbeid hebben, maar een vol loon mogen ontvangen. Een iegelijk,

die overtreedt, en niet blijft in de leer van Christus, die heeft God niet; wie in de leer van Christus blijft, deze heeft beiden den Vader en den Zoon. Indien iemand tot ulieden komt, en deze leer niet brengt, ontvangt hem niet in huis, en zegt tot hem niet: Wees gegroet! Want wie tot hem zegt: Wees gegroet! die heeft gemeenschap aan zijne booze werken.

Joh. 1: 11, 12. Hij is gekomen tot het zijne, en de zijnen hebben hem niet aangenomen; maar zooveel hem aangenomen hebben, dien heeft hij macht gegeven kinderen Gods te worden, (namelijk), die in zijn naam gelooven.

Joh. 12: 37—43. En hoewel hij zoovele teekenen voor hen gedaan heeft, (nogtans) geloofden zij in hem niet; opdat het woord van Jesaja, den Profeet, vervuld werd, dat hij gesproken heeft: Heer! wie heeft onze prediking geloofd? en wien is de arm des Heeren geopenbaard? Daarom konden zij niet gelooven, dewijl Jesaja wederom gezegd heeft: Hij heeft hunne oogen verblind, en hun hart verhard, opdat ze met de oogen niet zien, en met het hart (niet) verstaan, en zij bekeerd worden, en Ik hun geneze. Dit zeide Jesaja, toen hij zijne heerlijkheid zag, en van Hem sprak. Nogtans geloofden ook zelfs velen uit de Oversten in hem, maar om der Farizeën wil beleden zij 't niet, opdat zij uit de Synagoge niet zouden geworpen worden; want zij hadden de eer der menschen lief, meer dan de eer Gods.

Joh. 1: 16. Zie § 45, N°. 3, blz. 279.

Vraagpunten.

1 Joh. 5: 20. Zie boven onder N°. 1, blz. 288.

Joh. 7: 39. En dit zeide hij van den Geest, welken ontvangen zouden die in hem geloofden; want de Heilige Geest was nog niet, overmits Jezus nog niet verheerlijkt was.

Joh. 1: 16. En uit zijne volheid hebben wij allen ontvangen, ook genade voor genade.

§ 48.

Het Leven in Christus.

1.

- 1 Joh. 3: 23. En dit is zijn gebod, dat wij gelooven in den naam zijns Zoons, Jezus Christus, en elkander liefhebben, gelijk hij ons een gebod gegeven heeft.
- 1 Joh. 5: 4, 5. Want al wat uit God geboren is, overwint de wereld. En dit is de overwinning, die de wereld overwint, (namelijk) ons geloof. Wie is 't, die de wereld overwint, dan wie gelooft dat Jezus is de Zoon Gods? Joh. 20: 31. Maar deze zijn geschreven, opdat gij gelooft, dat Jezus is de Christus, de Zoon Gods, en opdat gij, geloovende, het leven hebt in zijnen naam.
- 1 Joh. 5: 1. Zie § 47, onder N°. 3, blz. 290.
- 1 Joh. 5: 9. Indien wij de getuigenis der menschen aannemen, de getuigenis Gods is meerder, want dit is de getuigenis Gods, welke Hij van zijn Zoon heeft getuigd.
- 1 Joh. 4: 16. En wij hebben gekend en geloofd de liefde, die God tot ons heeft. God is liefde; en wie in de liefde blijft, die blijft in God, en God in Hem.
- 1 Joh. 5: 13. Deze dingen heb ik u geschreven, die gelooft in den naam van den Zoon Gods, opdat gij weet, dat gij het eeuwige leven hebt, en opdat gij gelooft in den naam van den Zoon Gods.
- 1 Joh. 5: 10—12. Die in den Zoon Gods gelooft, heeft de getuigenis in zich zelve; die God niet gelooft, heeft Hem tot een leugenaar gemaakt, dewijl hij niet geloofd heeft de getuigenis, die God getuigd heeft van zijn Zoon. En dit is de getuigenis, (namelijk), dat God ons het eeuwige leven gegeven heeft; en dit leven is in zijnen Zoon. Die den Zoon heeft, die heeft het leven; die den Zoon niet heeft, die heeft het leven niet.

2.

- 1 Joh. 3: 14, 15. Wij weten, dat wij overgegaan zijn uit den dood in het leven, dewijl wij de broeders liefhebben; die (zijnen)

broeder niet liefheeft, blijft in den dood. Een iegelijk, die zijn broeder haat, is een doodslager; en gij weet, dat geen doodslager het eeuwige leven heeft in zich blijvende.

1 Joh. 2: 25. En dit is de belofte, die hij ons beloofd heeft, (namelijk) het eeuwige leven.

Joh. 20: 31. Zie boven onder N°. 1, blz. 294.

1 Joh. 5: 12. Zie boven onder N°. 1, blz. 294.

1 Joh. 3: 1. Ziet, hoe groote liefde ons de Vader gegeven heeft, (namelijk), dat wij kinderen Gods genaamd zouden worden. Daarom kent ons de wereld niet, omdat zij Hem niet kent.

1 Joh. 3: 22. En zoo wat wij bidden, ontvangen wij van Hem, dewijl wij zijne geboden bewaren, en doen hetgeen behagelijk is voor Hem.

1 Joh. 4: 17, 18. Hierin is de liefde bij ons volmaakt, opdat wij vrijmoedigheid mogen hebben in den dag des oordeels, (namelijk), dat, gelijk Hij is, wij ook zijn in deze wereld. Er is in de liefde geene vrees; maar de volmaakte liefde drijft de vrees buiten; want de vrees heeft pijn, en die vreest, is niet volmaakt in de liefde.

1 Joh. 5: 14, 15. En dit is de vrijmoedigheid, die wij tot Hem hebben, dat, zoo wij iets bidden naar zijn wil, Hij ons verhoort. En indien wij weten, dat Hij ons verhoort, wat wij ook bidden, zoo weten wij, dat wij de beden verkrijgen, die wij van Hem gebeden hebben.

Rom. 8: 15, 16. Want gij hebt niet ontvangen den geest der dienstbaarheid, wederom tot vrees, maar gij hebt ontvangen den Geest der aanneming tot kinderen, door welchen wij roepen: Abba, Vader! Deze Geest getuigt met onzen geest, dat wij kinderen Gods zijn.

Gal. 4: 6. En overmits gij kinderen zijt, zoo heeft God den Geest zijns Zoons uitgezonden in uwe harten, die roept: Abba, Vader!

3.

1 Joh. 1: 5—7. En dit is de verkondiging, die wij van hem gehoord hebben, en wij u verkondigen, dat God een licht is, en gansch geene duisternis in Hem is. Indien wij zeggen, dat wij gemeenschap met Hem hebben, en wij in de duisternis wandelen, zoo

liegen wij, en doen de waarheid niet. Maar indien wij in het licht wandelen, gelijk Hij in het licht is, zoo hebben wij gemeenschap met elkander, en het bloed van Jezus Christus, zijn Zoon, reinigt ons van alle zonden.

- 1 Joh. 2: 3—11. En hieraan kennen wij, dat wij hem gekend hebben, zoo wij zijne geboden bewaren. Die zegt: ik ken hem, en zijne geboden niet bewaart, die is een leugenaar, en in dien is de waarheid niet. Maar zoo wie zijn woord bewaart, in dien is waarlijk de liefde Gods volmaakt geworden; hieraan kennen wij, dat wij in hem zijn. Die zegt, dat die in hem blijft, moet ook zelf alzoo wandelen, gelijk hij gewandeld heeft. Broeders! ik schrijf u geen nieuw gebod, maar een oud gebod, dat gij van den beginne gehad hebt; dit oude gebod is het woord, dat gij van den beginne gehoord hebt. Wederom schrijf ik u een nieuw gebod: hetgeen waarachtig is in hem, zij ook in u (waarachtig): want de duisternis gaat voorbij, en het waarachtige licht schijnt nu. **Die zegt, dat hij in het licht is, en zijn broeder haat, die is in de duisternis tot nu toe. Die zijn broeder liefheeft, blijft in het licht; en geene ergenis is in hem.** Maar die zijn broeder haat, is in de duisternis, en wandelt in de duisternis, en weet niet, waar hij henegaat: want de duisternis heeft zijne oogen verblind.
- 1 Joh. 5: 3. **Want dit is de liefde Gods, dat wij zijne geboden bewaren; en zijne geboden zijn niet zwaar.**
- 1 Joh. 4: 20, 21. Indien iemand zegt: ik heb God lief, en zijn broeder haat, die is een leugenaar; want die zijn broeder niet liefheeft, dien hij gezien heeft, hoe kan hij God liefhebben, dien hij niet gezien heeft? En dit gebod hebben wij van Hem, (namelijk), dat die God liefheeft, ook zijn broeder liefhebbe.
- Joh. 13: 34. Een nieuw gebod geef ik u, dat gij elkander liefhebt; gelijk ik u liefgehad heb, dat gij ook elkander liefhebt.
- 1 Joh. 2: 7. Broeders! ik schrijf u geen nieuw gebod, maar een oud gebod, dat gij van den beginne gehad hebt; dit oud gebod is het woord, dat gij van den beginne gehoord hebt.
- 1 Joh. 3: 16—18. Hieraan hebben wij de liefde gekend, dat hij zijn leven voor ons gesteld heeft; en wij zijn schuldig voor de broeders het leven te stellen. Zoo wie nu het goed der wereld heeft, en ziet zijn broeder gebrek hebben, en sluit zijn hart

toe voor hem, hoe blijft de liefde Gods in hem? Mijne kinderkens! laat ons niet liefhebben met het woord, of met de tong, maar met de daad en waarheid.

4.

1 Joh. 2: 1. Zie § 47, onder N°. 2, blz. 289.

1 Joh. 2: 14—16. Ik heb u geschreven, vaders! want gij hebt (hem) gekend, die van den beginne is. Ik schrijf u, jongelingen! want gij hebt den boozen overwonnen. Ik schrijf u, kinderen! want gij hebt den Vader gekend. Hebt de wereld niet lief, noch hetgeen in de wereld is, zoo iemand de wereld liefheeft, de liefde des Vaders is niet in hem. Want al wat in de wereld is, (namelijk) de begeerlijkheid des vleesches, en de begeerlijkheid der oogen, en de grootschheid des levens, is niet uit den Vader, maar is uit de wereld.

1 Joh. 3: 22. En zoo wat wij bidden, ontvangen wij van Hem, dewijl wij zijne geboden bewaren, en doen hetgeen welbehagelijk is voor Hem.

1 Joh. 1: 7. Zie boven onder N°. 3, blz. 295.

1 Joh. 2: 1, 2. Mijne kinderkens! ik schrijf u deze dingen, opdat gij niet zondigt. En indien iemand gezondigd heeft, wij hebben een voorspraak bij den Vader, Jezus Christus, den rechtvaardigen. En hij is eene verzoening voor onze zonden, en niet alleen voor de onze, maar ook voor (de zonden) der geheele wereld.

5.

1 Joh. 1: 3. Hetgeen wij (dan) gezien en gehoord hebben, dat verkondigen wij u, opdat ook gij met ons gemeenschap zoudt hebben, en deze gemeenschap ook (zij) met den Vader, en met zijn Zoon, Jezus Christus.

Joh. 17: 20, 21. En ik bid niet alleen voor deze, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen; opdat zij allen één zijn, gelijkerwijs Gij, Vader, in mij, en ik in U, dat ook zij in ons één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt.

3 Joh. 6: 9, 10. Die getuigd hebben van uwe liefde in tegenwoordigheid **der gemeente**; welken, indien gij geleide doet,

gelijk het Gode waardig is, zoo zult gij het wel doen. Ik heb aan **de gemeente** geschreven; maar Diotrefes, die onder hen zoekt de eerste te zijn, neemt ze niet aan. Daarom, indien ik kom, zoo zal ik in gedachtenis brengen zijne werken, die hij doet, met booze woorden razende tegen ons; en hiermede niet vergenoegd zijnde, zoo ontvangt hij zelf de broeders niet, en verhindert degenen, die 't willen (doen), en werpt ze uit **de gemeente**.

1 Joh. 2: 19. Zij zijn uit ons uitgegaan; maar zij waren uit ons niet; want indien zij uit ons geweest waren, zoo zouden zij met ons gebleven zijn; maar (dit is geschied), opdat ze zouden openbaar worden, dat ze niet allen uit ons zijn.

1 Joh. 3: 1, 10. Ziet, hoe groote liefde ons de Vader gegeven heeft, (namelijk), dat wij kinderen Gods genaamd zouden worden. Daarom kent ons de wereld niet, omdat zij hem niet kent. Hierin zijn de kinderen Gods en de kinderen des duivels openbaar; een iegelijk, die de rechtvaardigheid niet doet, die is niet uit God, en die zijnen broeder niet liefheeft.

1 Joh. 2: 20, 27. Doch gij hebt de zalving van den Heiligen, en gij weet alle dingen. En de zalving, die gijlieden van hem ontvangen hebt, blijft in u; en gij hebt niet van noode, dat iemand u leere; maar gelijk dezelfde zalving u leert van alle dingen, (zoo) is zij ook waarachtig, en is geene leugen; en gelijk zij u geleerd heeft, (zoo) zult gij in hem blijven.

1 Joh. 3: 9. Een iegelijk, die uit God geboren is, die doet de zonde niet; want zijn zaad blijft in hem; en hij kan niet zondigen: want hij is uit God geboren.

2 Joh. 2. Om der waarheid wil, die in ons blijft, en met ons zal zijn tot in eeuwigheid.

1 Joh. 4: 4. Kinderkens! gij zijt uit God, en hebt hen overwonnen; want hij is meerder, die in u is, dan die in de gansche wereld is.

6.

1 Joh. 1: 4. En deze dingen schrijven wij u, opdat uwe blijdschap vervuld zij.

2 Joh. 8. Ziet toe voor u zelve, dat wij niet verliezen hetgeen wij gearbeid hebben, maar een vol loon mogen ontvangen.

- 1 Joh. 2: 24, 25. Hetgeen gijlieden dan van den beginne gehoord hebt, dat blijve in u. Indien in u blijft, wat gij van den beginne gehoord hebt, zoo zult gij ook in den Zoon en in den Vader blijven. En dit is de belofte, die hij ons beloofd heeft, (namelijk) het eeuwige leven.
- 1 Joh. 2: 8. Wederom schrijf ik u een nieuw gebod; hetgeen waarachtig is in hem, zij ook in U (waarachtig); want de duisternis gaat voorbij, en het waarachtige licht schijnt nu.
- 1 Joh. 2: 17. En de wereld gaat voorbij, en hare begeerlijkheid; maar die den wil Gods doet blijft in eeuwigheid.
- 1 Joh. 2: 18. Kinderkens! het is de laatste ure; en gelijk gij gehoord hebt, dat de Antichrist komt, (zoo) zijn er nu ook vele Antichristen geworden, waaruit wij kennen, dat het de laatste ure is.
- 1 Joh. 2: 17. Zie boven.
- 1 Joh. 2: 28. En nu, kinderkens! blijft in hem, opdat, wanneer hij zal geopenbaard zijn, wij vrijmoedigheid hebben, en wij van hem niet beschaamd gemaakt worden in zijne toekomst.
- 1 Joh. 4: 17. Hierin is de liefde bij ons volmaakt, opdat wij vrijmoedigheid mogen hebben in den dag des oordeels, (namelijk), dat, gelijk Hij is, wij ook zijn in deze wereld.
- 1 Joh. 3: 2. Geliefden! nu zijn wij kinderen Gods, en het is nog niet geopenbaard, wat wij zijn zullen; maar wij weten, dat, als (hij) zal geopenbaard zijn, wij hem zullen gelijk wezen; want wij zullen hem zien, gelijk hij is.
- Joh. 1: 14. En het Woord is vleesch geworden, en heeft onder ons gewoond, [en wij hebben zijne heerlijkheid aanschouwd, eene heerlijkheid, als van den Eeniggeboren des Vaders], vol van genade en waarheid.

Vraagpunten.

- 1 Joh. 4: 19. Wij hebben Hem lief, omdat Hij ons eerst liefgehad heeft.
- 1 Joh. 3: 1—3. Ziet, hoe groote liefde ons de Vader gegeven heeft, (namelijk), dat wij kinderen Gods genaamd zouden worden. Daarom kent ons de wereld niet, omdat zij Hem niet kent. Geliefden! nu zijn wij kinderen Gods, en het is nog niet geopenbaard wat wij zijn zullen; maar wij weten, dat, als (hij) zal geopenbaard zijn, wij hem zullen gelijk wezen:

want wij zullen hem zien, gelijk hij is. En een iegelijk, die deze hoop op hem heeft, die reinigt zich zelve, gelijk hij rein is.

TWEEDE ONDERDEEL.

DE APOCALYPSE.

§ 49.

Verscheidenheid en Overeenstemming.

4.

Openbaring 5: 5. En een van de ouderlingen zeide tot mij: Ween niet! zie, de Leeuw, die uit den stam Juda is, de wortel Davids, heeft overwonnen om het boek te openen, en zijne zeven zegelen open te breken.

Openb. 22: 16. Ik, Jezus, heb mijn Engel gezonden, om ulieden deze dingen te getuigen in de gemeenten. Ik ben de wortel en het geslacht Davids, de blinkende morgenster.

Openb. 12: 1—5. En er werd een groot teeken gezien in den Hemel, (namelijk) een vrouw, bekleed met de zon; en de maan was onder hare voeten, en op haar hoofd eene kroon van twaalf sterren. En zij was zwanger, en riep, barensnood hebbende, en zijnde in pijn om te baren. En er werd een ander teeken gezien in den Hemel; en ziet, er was een groote roode draak, hebbende zeven hoofden en tien hoornen, en op zijne hoofden zeven koninklijke hoeden. En zijn staart trok het derde (deel) der sterren des hemels, en wierp die op de aarde. En de draak stond voor de vrouw, die baren zoude, opdat hij haar kind zoude verslinden, wanneer zij het zoude gebaard hebben. En zij baarde een mannelijken zoon, die al de heidenen zoude hoeden met eene ijzeren roede; en haar kind werd weggerukt tot God en zijn troon.

Openb. 1: 18. En die leeft, en ik ben dood geweest; en zie, ik ben levend in alle eeuwigheid! Amen. En ik heb de sleutels der hel en des doods.

Openb. 5: 6. En ik zag; en ziet, in het midden van den troon, en van de vier dieren, en in het midden van de Ouderlingen, een Lam, staande als geslacht, hebbende zeven hoornen, en zeven oogen, welke zijn de zeven Geesten Gods, die uitgezonden zijn in alle landen.

Openb. 1: 11, 18. Zeggende: **Ik ben de Alfa en de Omega, de eerste en de laatste**; en: hetgeen gij ziet, schrijf dat in een boek, en zend het aan de zeven gemeenten, die in Azië zijn, (namelijk) naar Efeze, en naar Smyrna, en naar Pergamus, en naar Thyatira, en naar Sardes, en naar Filadelfia, en naar Laodicéa. En die leeft, en ik ben dood geweest, en zie, ik ben levend in alle eeuwigheid! amen. En ik heb de sleutels der hel en des doods.

Openb. 2: 2, 13, 23. Ik weet uwe werken, en uwen arbeid, en uwe lijdzaamheid, en dat gij de kwaden niet kunt verdragen, en (dat) gij beproefd hebt degenen, die voorgeven, dat zij Apostelen zijn, en zij zijn 't niet, en heb ze leugenaars bevonden. Ik weet uwe werken, en waar gij woont, (namelijk) waar de troon des Satans is; en gij houdt mijn naam, en hebt mijn geloof niet verloochend, ook in die dagen, in welke Antipas mijn getrouwe getuige was, welke gedood is bij ulieden, waar de Satan woont. — En hare kinderen zal ik door den dood ombrengen; en al de gemeenten zullen weten, dat ik het ben, **die nieren en harten onderzoek**; en ik zal ulieden geven een iegelijk naar uwe werken.

Openb. 1: 1. De openbaring van Jezus Christus, die God hem gegeven heeft, om zijnen dienstknechten te toonen de dingen, die haast geschieden moeten, en die hij door zijn Engel gezonden, en zijn dienstknecht Johannes te kennen gegeven heeft.

Openb. 2: 28. En ik zal hem de morgenster geven.

Openb. 3: 12. Die overwint, ik zal hem maken tot een pilaar in den Tempel mijns Gods; en hij zal niet meer daaruit gaan; en ik zal op hem schrijven den naam mijns Gods, en den naam van de stad mijns Gods, (namelijk) van het nieuwe Jeruzalem, dat uit den hemel van mijnen God afdaald, en (ook) mijnen nieuwen naam.

Openb. 5: 13, 14. En alle schepsel, dat in den hemel is, en op de aarde, en onder de aarde, en die in de zee zijn, en alles

wat in dezelve is, hoorde ik zeggen: **Hem, die op den troon zit, en het Lam, zij de dankzegging, en de eer, en de heerlijkheid, en de kracht in alle eeuwigheid!** En de vier dieren zeiden: Amen; en de vier en twintig Ouderlingen vielen neder, en aanbaden dengenen, die leeft in alle eeuwigheid.

Openb. 5: 8. En als het dat boek genomen had, vielen de vier dieren en de vier en twintig Ouderlingen voor het Lam neer, hebbende elk citeren en gouden violen, zijnde vol reukwerk, welke zijn de gebeden der heiligen

Openb. 22: 16. Zie boven, blz. 300.

Openb. 19: 13. **En hij was bekleed met een kleed, dat met bloed geverwd was; en zijn naam wordt genaamd het Woord Gods.**

5.

Openb. 1: 5. Zie hieronder.

Openb. 22: 14. Zalig zijn zij, die zijne geboden doen, opdat hunne macht zij aan den boom des levens, en zij door de poorten mogen ingaan in de stad!

Openb. 1: 5. **En van Jezus Christus, die de getrouwe Getuige is, de eerstgeborene uit de dooden, en de Overste der Koningen der aarde. Hem, die ons heeft liefgehad, en ons van onze zonden gewasschen heeft in zijn bloed.....**

Openb. 5: 8, 9. En als het dat boek genomen had, vielen de vier dieren en de vier en twintig Ouderlingen voor het Lam (neder), hebbende elk citeren en gouden violen, zijnde vol reukwerks, welke zijn de gebeden der heiligen. En zij zongen een nieuw lied, zeggende: gij zijt waardig dat boek te nemen, en zijne zegelen te openen: want gij zijt geslacht, en hebt ons Gode gekocht met uw bloed, uit alle geslacht, en taal, en volk, en natie.

Openb. 7: 14. En ik sprak tot Hem: Heer, Gij weet het. En Hij zeide tot mij: deze zijn het, die uit de groote verdrukking komen; en zij hebben hunne lange kleederen gewasschen, en hebben hunne lange kleederen wit gemaakt in het bloed des Lams.

Openb. 6: 16. En zij zeiden tot de bergen en tot de steenrotsen:

valt op ons, en verbergt ons van het aangezicht desgenen, die op den troon zit, en van den toorn des Lams.

Openb. 1: 9—20. Ik, Johannes, die ook uw broeder ben, en medegenoot in de verdrukking, en in het Koninkrijk, en (in) de lijdzaamheid van Jezus Christus, was in het eiland, genaamd Patmos, om het woord Gods en om de getuigenis van Jezus Christus. [En] ik was in den geest op den dag des Heeren; en ik hoorde achter mij eene groote stem, als eener bazuin, zeggende: Ik ben de Alfa en de Omega, de eerste en de laatste; en: hetgeen gij ziet, schrijf dat in een boek, en zend het aan de zeven gemeenten, die in Azië zijn, (namelijk) naar Efeze, en naar Smyrna, en naar Pergamus, en naar Thyatira, en naar Sardis, en naar Filadelfia, en naar Laodicéa! En ik keerde mij om, om te zien de stem, die tot mij gesproken had; en mij omgekeerd hebbende, zag ik zeven gouden kandelaren; en in het midden van de zeven kandelaren eenen, den Zoon des menschen gelijk zijnde, bekleed met een lang kleed tot de voeten, en omgord aan de borsten met een gouden gordel; en zijn hoofd en haar was wit gelijk als witte wol, gelijk sneeuw, en zijne oogen gelijk een vlam vuurs; en zijne voeten waren blinkend koper gelijk, en gloeiden als in een oven, en zijne stem als eene stem van vele wateren, en hij had zeven sterren in zijne rechterhand; en uit zijn mond ging een tweesnijdend scherp zwaard; en zijn aangezicht was, gelijk de zon schijnt in hare kracht. En toen ik hem zag, viel ik als dood aan zijne voeten; en hij legde zijne rechterhand op mij, zeggende tot mij: vrees niet; ik ben de eerste en de laatste; en die leef, en ik ben dood geweest; en zie, ik ben levend in alle eeuwigheid! Amen. En ik heb de sleutels der hel en des doods. Schrijf, hetgeen gij gezien hebt, en hetgeen is, en hetgeen geschieden zal na dezen! De verborgenheid der zeven sterren, die gij gezien hebt in mijne rechter(hand), en de zeven gouden kandelaren: de zeven sterren zijn de Engelen der zeven gemeenten, en de zeven kandelaren, die gij gezien hebt, zijn de zeven gemeenten.

Openb. 1: 5. Zie boven, blz. 302.

Openb. 3: 19, 20. Zoo wie ik liefheb, dien bestraf en kastijd ik; weest dan ijverig, en bekeert u! **Ziet, ik sta aan de deur,**

en ik klop; indien iemand mijne stem zal hooren, en de deur opendoen, ik zal tot hem inkomen, en ik zal met hem avondmaal houden, en hij met mij.

Openb. 5: 1—7. En ik zag in de rechter(hand) desgenen, die op den troon zat, een boek, geschreven van binnen en van buiten, verzegeld met zeven zegelen. En ik zag een sterken Engel, uitroepende met eene groote stem: wie is waardig het boek te openen, en zijne zegelen op te breken? En niemand in den hemel, noch op de aarde, noch onder de aarde, kon het boek openen, noch hetzelfde (in)zien; en ik weende zeer, dat niemand waardig gevonden was, om dat boek te openen, en te lezen, noch hetzelfde (in) te zien. En een van de Ouderlingen zeide tot mij: ween niet! Zie, de leeuw, die uit den stam Juda is, de wortel Davids, heeft overwonnen, om het boek te openen, en zijne zeven zegelen op te breken. En ik zag; en ziet, in het midden van den troon, en van de vier dieren, en in het midden van de Ouderlingen, een Lam, staande als geslacht, hebbende zeven hoornen, en zeven oogen; welke zijn de zeven geesten Gods, die uitgezonden zijn in alle landen. En het kwam, en heeft het boek genomen uit de rechter(hand) desgenen, die op den troon zat.

6.

Openb. 7: 5. Uit het geslacht Juda waren twaalf duizend verzegeld; uit het geslacht Ruben waren twaalf duizend verzegeld; uit het geslacht Gad waren twaalf duizend verzegeld.

Openb. 22: 6. En hij zeide tot mij: deze woorden zijn getrouw en waarachtig; en de Heer, de God der heilige Profeten, heeft zijn Engel gezonden, om zijnen dienstknechten te toonen, hetgeen haast moet geschieden.

Openb. 21: 5. **En die op den troon zat, zeide: ziet, Ik maak alle dingen nieuw.** En Hij zeide tot mij: schrijf; want deze woorden zijn waarachtig en getrouw.

Jes. 65: 17. Want zie, Ik schep nieuwe hemelen en eene nieuwe aarde; en de vorige dingen zullen niet (meer) gedacht worden, en zullen in het hart niet opkomen.

Openb. 21: 3. En ik hoorde eene groote stem uit den hemel, zeggende: ziet, de Tabernakel Gods is bij de menschen, en Hij

zal bij hen wonen, en zij zullen zijn volk zijn, en God zelf zal bij hen zijn, (en) hun God zijn. Cfr. Ezech. 36.

Openb. 4: 5. En van den troon gingen uit bliksemen, en donderslagen, en stemmen; en zeven vurige lampen waren brandende voor den troon, welke zijn de zeven geesten Gods.

Openb. 1: 4—6. Johannes den zeven gemeenten, die in Azië zijn! Genade zij u en vrede van **Hem, die is, en die was, en die komen zal**, en van **de zeven Geesten, die voor zijn troon zijn**; en van **Jezus Christus**, die de getrouwe getuige is, de eerstgeborene uit de dooden, en de Overste der Koningen der aarde! Hem, die ons heeft liefgehad, en ons van onze zonden gewasschen heeft in zijn bloed, en die ons gemaakt heeft Koningen en Priesters Gode en zijnen Vader; Hem, (zeg ik), zij de heerlijkheid en de kracht in alle eeuwigheid! Amen.

7.

Openb. 16: 5. En ik hoorde den Engel der wateren zeggen: Gij zijt rechtvaardig, Heer, die is, en die was, en die zijn zal, dat Gij dit geoordeeld hebt.

Openb. 22: 8, 9. En ik, Johannes, ben degeen, die deze dingen gezien en gehoord heb; en toen ik ze gehoord en gezien had, viel ik (neder) om aan te bidden voor de voeten des Engels, die mij deze dingen toonde; en hij zeide tot mij: zie, dat gij het niet (doet): want ik ben uw mededienstknecht, en uwer broederen, de Profeten, en dergenen, die de woorden dezes boeks bewaren; aanbid God!

Kol. 2: 18. Dat (dan) niemand u overheersche naar zijnen wil in nederigheid, en dienst der Engelen, intredende in hetgeen hij niet gezien heeft, te vergeefs opgeblazen zijnde door het verstand zijns vleesches.

Openb. 12: 9, 10. En de groote draak is geworpen, (namelijk) de oude slang, welke genoemd wordt duivel en satanas, die de geheele wereld verleidt, hij is, (zeg ik), geworpen op de aarde; en zijne Engelen zijn met hem geworpen. En ik hoorde een groote stem, zeggende in den hemel: nu is de zaligheid en de kracht, en het koninkrijk geworden onzes Gods, en de macht zijns Christus; want

de verklager onzer broederen, die hen verklaagde voor onzen God dag en nacht, is nedergeworpen.

Openb. 1: 4. Zie boven onder N°. 6, blz. 305.

Openb. 22: 21. De genade onzes Heeren Jezus Christus (zij) met u allen! Amen.

Joh. 1: 14, 16, 17. En het Woord is vleesch geworden, en heeft onder ons gewoond [en wij hebben zijne heerlijkheid aanschouwd, eene heerlijkheid als des eeniggeborenen van den Vader], vol van genade en waarheid. En uit zijne volheid hebben wij allen ontvangen, ook genade voor genade. Want de wet is door Mozes gegeven; de genade en de waarheid is door Jezus Christus geworden.

Openb. 14: 12. Hier is de lijdzaamheid der Heiligen; hier zijn zij, die de geboden Gods bewaren en het geloof in Jezus.

Openb. 22: 14. Zalig zijn zij, die zijne geboden doen, opdat hunne macht zij aan den boom des levens, en zij door de poorten mogen ingaan in de stad!

Openb. 14: 13. En ik hoorde eene stem uit den hemel, die tot mij zeide: schrijf: zalig zijn de dooden, die in den Heer sterven, van nu aan! Ja, zegt de Geest, opdat zij rusten mogen van hunnen arbeid; en hunne werken volgen met hen.

Openb. 13: 10. Indien iemand in de gevangenis leidt, die gaat (zelf) in de gevangenis; indien iemand met het zwaard zal dooden, die moet zelf met het zwaard gedood worden: hier is de lijdzaamheid en het geloof der Heiligen.

Openb. 7: 17. Want het Lam, dat in het midden des troons is, zal hen leiden, en zal hun een leidsman zijn tot levende fonteynen der wateren; en God zal alle tranen van hunne oogen afwisschen.

Openb. 21: 6. En Hij sprak tot mij: het is geschied! Ik ben de Alfa en de Omega, het begin en het einde; ik zal den dorstigen geven uit de fontein van het water des levens voor niet.

Openb. 7: 9. Na dezen zag ik; en ziet eene groote schare, die niemand tellen kon, uit alle natiën, en geslachten, en volken, en talen, staande voor den troon en voor het Lam, bekleed zijnde met lange witte kleederen; en palm(takken) waren in hunne handen.

Openb. 14: 6. En ik zag een anderen Engel, vliegende in het mid-

den des hemels; en hij had het eeuwige Evangelium, om te verkondigen dengenen, die op de aarde wonen, en alle natie, en geslacht, en taal, en volk.

Openb. 22: 2. In het midden van hare straat, en op de eene en de andere zijde der rivier, was de boom des levens, voortbrengende twaalf vruchten, van maand tot maand gevende zijne vrucht; **en de bladeren des booms waren tot genezing der Heidenen.**

Joh. 4: 22. Gijlieden aanbidt, wat gij niet weet; wij aanbidden, wat wij weten: want de zaligheid is uit de Joden.

Rom. 9: 1—5. Ik zeg de waarheid in Christus, ik lieg niet, [mijne consciëntie mij mede getuigenis gevende door den Heiligen Geest], dat het mij eene groote droefheid, en mijn hart eene gedurige smart is: want ik zou zelf (wel) wenschen verbannen te zijn van Christus voor mijne broederen, die mijne maagschap zijn naar het vleesch; welke Israëlieten zijn, welker is de aanneming tot kinderen, en de heerlijkheid, en de verbonden, en de wetgeving, en de dienst (Gods), en de beloftenissen; welker zijn de vaders, en uit welke Christus is, zooveel het vleesch aangaat, welke is God boven allen te prijzen in der eeuwigheid! Amen.

Gal. 6: 16. En zoo velen, als er naar dezen regel zullen wandelen, over dezelve (zal zijn) vrede en barmhartigheid, en over het Israël Gods.

8.

Openb. 2: 5. Gedenkt dan, waarvan gij uitgevallen zijt, en bekeert u, en doet de eerste werken; en zoo niet, ik zal u haastelijk (bij)komen, en zal uwen kandelaar van zijne plaats weren, indien gij u niet bekeert.

Openb. 3: 20. Zie boven onder N°. 5, blz. 303.

Openb. 14: 14, en verv. En ik zag; en ziet, eene witte wolk; en op de wolk was één gezeten, des menschen Zoon gelijk, hebbende op zijn hoofd een gouden kroon, en in zijne hand eene scherpe sikkel; enz. enz.

Openb. 1: 7. Ziet, Hij komt met de wolken; en alle oog zal Hem zien, ook degenen, die Hem doorstoken hebben; en alle geslachten der aarde zullen over Hem rouw bedrijven; ja, Amen.

Openb. 6: 9, 10. En toen het (n. l. het Lam) het vijfde zegel geopend had, zag ik onder het altaar de zielen dergenen, die gedood waren om het woord Gods, en om de getuigenis, die zij hadden; en zij riepen met groote stem, zeggende: hoe lang, o heilige en waarachtige Heerscher, oordeelt en wreekt gij ons bloed niet van degenen, die op de aarde wonen?

Openb. 3: 11. Ziet, ik kom haastelijk; houd wat gij hebt, opdat niemand uwe kroon neme.

Openb. 22: 10. En hij zeide tot mij: verzegel de woorden der profetie dezes boeks niet: want de tijd is nabij.

Openb. 3: 3. Gedenkt dan, hoe gij het ontvangen en gehoord hebt, en bewaart het, en bekeert u! Indien gij dan niet waakt, zoo zal ik over u komen als een dief, en gij zult niet weten, op wat uur ik over u komen zal.

Openb. 19: 11—16. En ik zag den hemel geopend; en ziet, een wit paard; en die op hetzelfde zat, was genaamd **Getrouw en Waarachtig**; en hij oordeelt, en voert krijg in gerechtigheid; en zijne oogen waren als eene vlam vuurs, en op zijn hoofd waren vele koninklijke hoeden, en hij had een naam geschreven, dien niemand wist, dan hij zelf; en hij was bekleed met een kleed, dat met bloed geverwd was; en zijn naam wordt genoemd **het Woord Gods**. En de heirlegers in den hemel volgden hem op witte paarden, gekleed met wit en rein fijn lijnwaad. En uit zijn mond ging een scherp zwaard, opdat hij daarmee de Heidenen slaan zou; en hij zal hen hoeden met eene ijzeren roede, en hij treedt den wijnpersbak van den wijn des toorns en der gramschap des Almachtigen Gods; en hij heeft op (zijn) kleed en op zijne dij dezen naam geschreven: **Koning der Koningen, en Heer der Heeren**.

Openb. 13: 1. En ik zag uit de zee een beest opkomen, hebbende zeven hoofden en tien hoornen; en op zijne hoornen waren tien koninklijke hoeden, en op zijne hoofden was een naam van (Gods) lastering.

Dan. 7: 8. Ik nam acht op de horens, en zie, een andere kleine hoorn kwam op tusschen dezelve, en drie uit de vorige horens werden uitgerukt voor denzelfen; en zie, in dien hoorn waren oogen als menschenoogen, en een mond, groote dingen sprekende.

Openb. 20: 1—6. En ik zag een Engel afkomen uit den hemel, hebbende den sleutel des afgronds, en eene groote keten in zijne hand; en hij greep den draak, de oude slang, welke is de duivel en satanas, en bond hem duizend jaren; en wierp hem in den afgrond, en sloot hem daarin, en verzegelde (dien) boven hem, opdat hij de volkeren niet meer verleiden zou, totdat de duizend jaren zouden geëindigd zijn; en daarna moet hij een kleinen tijd ontbonden worden. En ik zag tronen, en zij zaten op dezelve; en het oordeel werd hun gegeven; en (ik zag) de zielen dergenen, die onthoofd waren om de getuigenis van Jezus en om het woord Gods, en die het beest en deszelfs beeld niet aanbeden hadden, en die het merkteken niet ontvangen hadden aan hun voorhoofd en aan hunne hand; en zij leefden en heerschten als Koningen met Christus, de duizend jaren; maar de overigen der dooden werden niet weder levend, totdat de duizend jaren geëindigd waren; deze is de eerste opstanding. **Zalig en heilig is hij, die deel heeft in de eerste opstanding!** Over dezen heeft de tweede dood geene macht, maar zij zullen Priesters Gods en van Christus zijn, en zij zullen met hem als Koningen heerschen, duizend jaren.

Openb. 20: 7—15. En wanneer de duizend jaren zullen geëindigd zijn, zal de Satanas uit zijne gevangenis ontbonden worden, en hij zal uitgaan, om de volken te verleiden, die in de vier hoeken der aarde zijn, den Gog en den Magog, om hen te vergaderen tot den krijg; welker getal is als het zand der zee. En zij zijn opgekomen op de breedte der aarde, en omringden de legerplaats der Heiligen, en de geliefde stad; en er kwam vuur neder van God uit den hemel, en heeft hen verslonden. En de duivel, die hen verleidde, werd geworpen in den pool des vuurs en sulfers, alwaar het beest en de valsche profeet is; en zij zullen gepijnigd worden dag en nacht in alle eeuwigheid. En ik zag een grooten witten troon, en dengenen, die daarop zat, van wiens aangezicht de aarde en de hemel wegvlood; en geene plaats is voor die gevonden. En ik zag de dooden, klein en groot, staande voor God; en de boeken werden geopend; en een ander boek werd geopend, dat des levens is, en de dooden werden geoordeeld uit hetgeen in de

'boeken geschreven is, naar hunne werken. **En de dood en de hel werden geworpen in den poel des vuurs; dit is de tweede dood.** En zoo iemand niet gevonden werd, geschreven in het boek des levens, die werd geworpen in den poel des vuurs.

Openb. 21 en 22.

Openb. 14: 11. En de rook van hunne pijniging gaat op in alle eeuwigheid; en zij hebben geene rust dag en nacht, die het beest aanbidden en zijn beeld, en zoo iemand het merkteeken zijns naams ontvangt.

Openb. 20: 10. Zie boven, blz. 309.

Luc. 14: 14. En gij zult zalig zijn, omdat zij niet hebben, om u te vergelden; want het zal u vergolden worden in de opstanding der rechtvaardigen.

1 Thess. 4: 16. Want de Heer zelf zal met een geroep, met de stem des Archangels en met de bazuin Gods, nederdalen van den hemel; en die in Christus gestorven zijn, zullen eerst opstaan.

1 Kor. 15: 23. Een iegelijk in zijne orde: de eersteling Christus, daarna die van Christus zijn, in zijne toekomst.

Vraagpunten.

Openb. 22: 2. In het midden van hare straat, en op de eene en de andere zijde der rivier, was de boom des levens, voortbrengende twaalf vruchten, van maand tot maand gevende zijne vrucht; en de bladeren des booms waren tot genezing der Heidenen.

Openb. 21: 24. En de volkeren, die zalig worden, zullen in haar licht wandelen; en de Koningen der aarde brengen hunne heerlijkheid en eer in dezelve.

VIERDE HOOFDSTUK.

HOOGERE ÉÉNHEID.

§ 50.

Harmonie der Apostelen onderling.

2.

Gal. 2: 7, 8. Maar daarentegen, als zij zagen, dat mij het Evangelium der voorhuid toebetrouwd was, gelijk Petrus der besnijdenis: (want die in Petrus krachtiglijk wrocht tot het Apostelschap der besnijdenis, die wrocht ook krachtelijk in mij onder de Heidenen),.....

1 Petr. 5: 12. Door Silvanus, die u een getrouwe broeder is, zoo ik acht, heb ik met weinige (woorden) geschreven, vermanende en betuigende, dat deze is de waarachtige genade Gods, in welke gij staat.

2 Petr. 3: 15, 16. En acht de lankmoedigheid onzes Heeren voor zaligheid; gelijkerwijs ook onze geliefde broeder Paulus, naar de wijsheid, die hem gegeven is, ulieden geschreven heeft, gelijk ook in alle Zendbrieven, daarin van deze dingen sprekende; in welke dingen sommige zwaar zijn om te verstaan, die de ongeleerde en onvaste (mensen) verdraaien, gelijk ook de andere Schriften tot hun eigen verderf.

1 Kor. 15: 11. Hetzij dan ik, hetzij zijlieden, alzoo prediken wij; en alzoo hebt gij geloofd.

5.

1 Petr. 1: 2. Den uitverkorenen naar de voorkennis Gods, des Vaders, in de heiligmaking des Geestes, tot gehoorzaamheid en besprenging des bloeds van Jezus Christus **Genade en vrede zij u vermenigvuldigd!**

Openb. 1: 4—6. Johannes, den zeven gemeenten, die in Azië zijn! **Genade zij u, en vrede van Hem, die is, en die was, en die komen zal, en van de zeven Geesten, die voor zijnen troon zijn; en van Jezus Christus, die de getrouwe ge-**

tuige is, de eerstgeborene uit de dooden, en de Overste der Koningen der aarde! Hem, die ons heeft liefgehad, en ons van onze zonden gewasschen heeft in zijn bloed, en die ons gemaakt heeft tot Koningen en Priesters Gode en zijnen Vader; hem, (zeg ik), zij de heerlijkheid en de kracht in alle eeuwigheid! Amen.

7.

Hebr. 13: 20, 21. De God nu des vredes, die den grooten Herder der schapen door het bloed des eeuwigen Testaments uit de dooden heeft wedergebracht, (namelijk) onzen Heer Jezus Christus; die volmake u in alle goed werk, opdat gij zijnen wil moogt doen, werkende in u, hetgeen voor Hem welbehagelijk is, door Jezus Christus, welken zij de heerlijkheid in alle eeuwigheid! Amen.

8.

Jac. 2: 1. Mijne Broeders! hebt niet het geloof onzes Heeren Jezus Christus (des Heeren) der Heerlijkheid, met aanneming des persoons.

Eph. 4: 8. Daarom zegt Hij: als hij opgevaren is in de hoogte, heeft hij de gevangenis gevangen genomen, en heeft den menschen gaven gegeven.

1 Petr. 1: 2. Zie boven onder N°. 5, blz. 311.

1 Petr. 2: 8. Dengenen (namelijk), die zich aan het woord stooten, ongehoorzaam zijnde, waartoe zij ook gezet zijn.

Openb. 13: 8. En allen, die op de aarde wonen, zullen hetzelfde aanbidden, welker namen niet zijn geschreven in het boek des levens, des Lams, dat geslacht is, van de grondlegging der wereld.

11.

1 Joh. 1: 6. Indien wij zeggen, dat wij gemeenschap met Hem hebben, en wij in de duisternis wandelen, zoo liegen wij, en doen de waarheid niet.

Jac. 1: 25. Maar die inziet in de volmaakte wet, die der vrijheid is, en daarbij blijft, deze, geen vergetelijk hoorder geworden zijnde, maar dader des werks, deze, (zeg ik), zal gelukkig zijn in dit zijn doen.

Rom. 8: 2. Want de wet des Geestes des levens in Christus Jezus heeft mij vrij gemaakt van de wet der zonde en des doods.

1 Petr. 1: 8. Welken gij niet gezien hebt, en (nogtaus) liefhebt; in welken gij nu, hoewel (hem) niet ziende, maar geloovende, u verheugt met eene onuitsprekelijke en heerlijke vreugde.

1 Joh. 3: 2. Geliefden! nu zijt wij kinderen Gods, en het is nog niet geopenbaard, wat wij zijn zullen; maar wij weten, dat, als (hij) zal geopenbaard zijn, wij hem zullen gelijk wezen: want wij zullen hem zien, gelijk hij is.

§ 51.

Harmonie der Apostelen met den Heer.

2.

Hand. 4: 20. Want wij kunnen niet laten, te spreken hetgeen wij gezien en gehoord hebben.

Joh. 16: 15. Al wat de Vader heeft is het mijne; daarom heb ik gezegd, dat hij (n. l. de Geest) het uit het mijne zal nemen, en u verkondigen.

4.

Matth. 20: 28. Gelijk de Zoon des menschen niet is gekomen, om gediend te worden, maar om te dienen, en zijne ziel te geven (tot) een rantsoen voor velen.

Matth. 26: 28. Want dat is mijn bloed, het (bloed) des Nieuwen Testaments, hetwelk voor velen vergoten wordt tot vergeving der zonden.

Joh. 16: 12. Nog vele dingen heb ik u te zeggen, doch gij kunt die nu niet dragen.

6.

Luc. 10: 16. Wie u hoort, die hoort mij; en wie u verwerpt, die verwerpt mij; en wie mij verwerpt, die verwerpt dengenen, die mij gezonden heeft.

§ 52.

**Harmonie van den Heer en de Apostelen met
de Schriften des Ouden Verbonds.**

3.

Joh. 19: 24, 35—37. Zij dan zeiden tot elkander: laat ons dien niet scheuren, maar laat ons daarover loten, wiens (die) zijn zal; **opdat de Schrift vervuld worde**, die zegt: zij hebben mijne kleederen onder zich verdeeld, en over mijne kleeding hebben zij het lot geworpen. Dit hebben dan de krijgsknechten gedaan.

En die het gezien heeft, die heeft het getuigd; en zijne getuigenis is waarachtig; en hij weet, dat hij zegt, hetgeen waar is, opdat ook gij gelooven moogt: want deze dingen zijn geschied, **opdat de Schrift vervuld worde**: Geen been van hem zal verbroken worden.

5.

Hebr. 3: 4^b. Die dit alles gebouwd heeft, is God.

flg 09

Israël en de Volken. Overzicht van de Geschiedenis der Joden tot op onzen tijd, door Mr. ISAAC DA COSTA. Tweede Druk. **Tijdelijk wordt dit werk verkrijgbaar gesteld tot den**

Prijs van f 3,75 in plaats van f 4,90.

Deze tweede druk is niet alleen verbeterd, door dat er gebruik is gemaakt van de opmerkingen en aanvullingen door DA COSTA zelf aangetekend; maar ook aanmerkelijk vermeerderd door toevoeging van een tal bijdragen over dit onderwerp, door hem, na de verschijning van den eersten druk, in onderscheidene tijdschriften geplaatst.

Mr. ISAAC DA COSTA'S **Overzicht van de Geschiedenis der Joden**, maakt een deel uit van de bronnen van zijne eigene levensgeschiedenis. Geen kunst hebbe men hier te verwachten, maar dit wordt ruimschoots vergoed door de warmte, den oosterschen gloed, de onpartijdigheid, de zaakrijkheid en de aantrekkelijkheid van zijn verhaal. 't Is een zijner voornaamste werken. Zijn cachet staat er op: zijn innig geloof, zijn waarheidszin, zijn idealen heeft hij er in afgedrukt. (d. T.)

BLAISE PASCAL, Brieven van een Vriend buiten Parijs. (*Lettres provinciales*). Uit het Fransch vertaald door Dr. A. W. BRONSVELD. Met een Historische Inleiding. f 2,90.

„De Lectuur der „*Provinciales*” blijft steeds een groot en edel genot. — Men weet niet wat het meest te bewonderen: het tintelend vernuft, de eenvoudige ongekunstelde welsprekendheid, of wel den klimmenden betoogtrant van den auteur. De „*Provinciales*” vormen een heerlijk boek. Wie ze tracht te prijzen, gevoelt weldra hoe belachelijk ongenoegzaam iedere lofspraak is. Niet te vergeefs heeft de groote man dan ook gearbeid.” (De Gids.)

„Geen predikant, geen student in de godgeleerdheid, rechtsgeleerdheid, geschiedenis, enz., mag met den inhoud en de geschiedenis van dit boek onbekend zijn. . . Er zijn reden genoeg om ieder op te wekken, om deze brieven met de meeste aandacht te onderzoeken, opdat zij dagelijks meer voorbereid worden op dingen, die zeer zeker gebeuren zullen in de geschiedenis van het laatste gedeelte dezer negentiende eeuw.” (K. Ct.)

„De vertaler hoopt met dezen arbeid vele vrienden van waarheid en vrijheid een dienst te hebben gedaan. — Dat heeft hij gedaan op uitnemende wijze. Pascal te vertalen, zoo als het hier geschiedt, nauwkeurig, puntig en vloeiend, is op zich zelf een letterkundige arbeid van niet geringe verdienste. Het boek werke meê om Pascal, den weergaloozen kampioen der vrome zedelijkheid en der zedelijke vroomheid tegen het Jezuitisch bederven van beide nog te laten spreken, nadat hij gestorven is, tot de kinderen van onzen tijd. Dat is niet overbodig.” (Gel. en Vr.)

„Leest dit boek, zonen der Gereformeerde vaders, die de verschrikkingen der Inquisitie hebben geproefd; leest het met uwe volwassene zonen, niet als een boek van voor twee honderd jaar, maar als een boek voor onzen tijd geschreven en laat het uw verslaptten Reformatorischen zin harden en stalen tot nieuwen weerstand in den ouden strijd.

Bewerker en uitgever verdienen den dank der natie voor zoo tijdige uitgave.” (St.)

Nieuw Geuzenlied-Boek, waarin begrepen is den gantschen handel der Nederlanden, beginnende anno 1564 uit alle oude Geuzenlied-boeken bijeenverzameld. — Versierd met schoone, oude Refereinen en Liedekens, te voren nooit in eenige Liedboeken gedrukt. — Uit verschillende Uitgaven op nieuw bijeenverzameld door H. J. VAN LUMMEL. Gebonden in pergamenten band f 3,90.

Deze Verzameling, mede voorzien van inhoudsopgave der historische feiten en alphabetisch register der Liederen, bevat 559 bladzijden druks en is vollediger dan eenige tot nu toe bestaande Uitgave der Geuzen-Liedekens.

„De laatste druk der Geuzenliedekens (d. d. 1748) was bijkans 125 jaren oud, toen de Heer VAN LUMMEL de handen aan 't werk sloeg om een nieuwe uitgave voor de pers gereed te maken. Die arbeid is nu gereed en eene collectie van Geuzenliedekens, completer dan ooit te voren, ligt voor ons. Deze grootere volledigheid en de moelijkheid om in 't bezit van eene oudere editie der Liedekens te komen, verplicht iederen beoefenaar der Letterkunde of der Geschiedenis van Nederland tot dankbaarheid aan den Verzamelaar, ook voor de niet geringe moeite die hij zich voor een lezend, onderzoekend, nieuwsgierig of belangstellend publiek heeft getroost bij de opsporing en vergelijking van niet minder dan 19 edities der Geuzenliedekens.

De Heer v. L. heeft zijn doel bereikt: hij heeft verzameld wat er te vinden was; zelfs is het hem gelukt, zijne verzameling met nog drie tot dusver onbekende, in 't Kamper-archief berustende, geuzenliedekens voltalliger te maken dan alle vroegere uitgaven samen. Moge zijn werk in veler handen komen. (St. v. W. en V.)

R. WERNER, De Bijbel en zijne beteekenis in de negentiende eeuw. Naar het Hoogd. door VENATOR. f 0,75.

I. Waarom wordt de Bijbel niet meer gelezen? — II. Waarom moet de Bijbel nog gelezen worden?

In kort bestek bevat dit werkje een rijke stof van bruikbaar tegengif tegen het zaad des ongeloofs, thans met zoo milde hand op jeugdige akkers gestrooid.

Prof. v. OOSTERZEE. (Zie: *Voor Kerk en Theologie* II, 3 p. 178).

N. BEETS, Christelijke Lesjes. Eerste aanleiding tot Godsdienst-
onderwijs. Vierde druk. f 0,90.

Dit boekje is bestemd, om bij kleine gedeelten te worden van buiten geleerd, waarbij dan door ouders en onderwijzers telkens zoo veel tot onderricht en toepassing kan gevoegd worden als voor leeftijd en vatbaarheid gepast geoordeeld wordt. De keuze der Bijbelplaatsen, Psalmverzen enz. is van dien aard, dat zij bevonden zal worden zoodanig gebruik in de hand te werken. B.

F. VAN KOOY, Handleiding bij het Onderwijs in de Geschiedenis der Christelijke Kerk, voor Catechetisch gebruik opgesteld. Met een Voorbericht van Dr. J. A. GERTH VAN WIJK, predikant te 's Gravenhage f 0,15.

Kleine Schets der Aardrijkskunde van Palestina, door H. J. VAN LUMMEL. Met een nauwkeurig kaartje. f 0,20.